КАРТИНИ
с думи
и багри

списание

за литература
и визуални
изкуства

брой 3/2024 (24)

издателство
gabriell-e-lit

РЕДАКЦИОНЕН ЕКИП

д-р Габриела Цанева –
главен редактор

Надежда Александрова –
редактор литература

ЕКИП НА БРОЯ

д-р Габриела Цанева
Надежда Александрова
Венелин Терзиев – гост редактор
Димитър Анакиев – гост редактор
Зорница Харизанова – гост редактор
Людмила Данова – гост редактор
Силва Василева – гост редактор

© Издателство gabriell-e-lit, 2024
ISSN 2603-5103

редакция:
1000, София, бул. „Ал. Дондуков” №38

e-mail:
office@ gabriell-e-lit.com
gabriell-e-lit.com

Дизайн, предпечат и печат:
gabriell-e-lit

ръкописи не се рецензират
и не се връщат
хонорари не се изплащат
такси за участие не се събират
всеки автор запазва авторските права
върху публикуваните произведения
и носи отговорност за написаното в тях

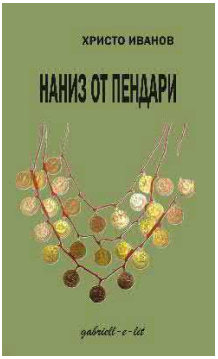
ОЧАКВАЙТЕ НОВИЯ БРОЙ

ТЪРСЕТЕ КНИГИТЕ НА ИЗДАТЕЛСТВО

gabriell-e-lit

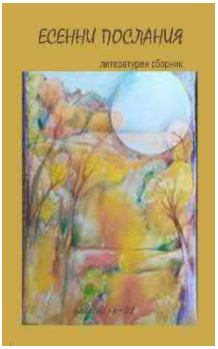
НОВИТЕ ПЕЧАТНИ ИЗДАНИЯ

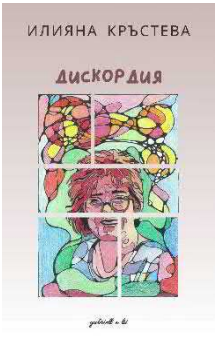

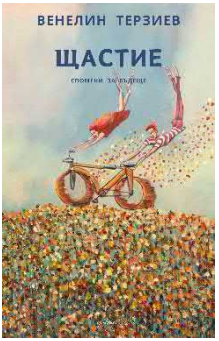
НОВИТЕ ЗАГЛАВИЯ ВЕЧЕ ПРИ ЧИТАТЕЛИТЕ

ОЧАКВАЙТЕ ЕЛЕКТРОННИТЕ КНИГИ

СЪДЪРЖАНИЕ

ОЧАКВАЙТЕ 2
ТЪРСЕТЕ КНИГИТЕ 2

АКЦЕНТИ 4

ЗА ИЗДАТЕЛСТВО .....
GABRIELL-E-LIT 5
ЧЕРЕШОВИТЕ ВОДИ НА .....
БЪЛГАРСКАТА ТАНКА – 2024 5
ЗА ПОЕЗИЯТА, ПОЕТИТЕ И .....
КОНКУРСИТЕ .....
Габриела Цанева 10
КОНЦЕПЦИЯТА ЗА ВРЕМЕТО .....
В ПОЕЗИЯТА .....
Димитър Анакиев 20
ЗА СПИСАНИЕТО 23
ЧЕТИРИМА АВТОРИ НА .....
СПИСАНИЕТО ВЪВ ФРЕНСКО
ИЗДАНИЕ 23
АНОНСИ 26
„ТЕ ПОБЕДИХА“ И „ЕСЕННИ
МОТИВИ“ НА БОРИС РАХНЕВ ... 26
НОВИ КНИГИ 31
НАНИЗ ОТ ПЕНДАРИ 31
ПЕСНИ ЗА ЗАЛЕЗ В САПУНЕН .....
БАЛОН 31
Габриела Цанева 31
СТЪПАЛА, ОБРАСЛИ С МЪХ 34
ЕСЕННИ ПОСЛАНИЯ .....
Стефка Георгиева 34
ОЧАКВАНИ ЗАГЛАВИЯ 35
ТАН-КУ ЗА УКРАЙНА 35
ЧАСТИЦА ОТ БЕЗКРАЯ .....
Венелин Терзиев 36

ПОЕЗИЯ 38

НОВА ПОЕЗИЯ 38
СВЕТУЛКА .....
Веселина Башова 38
ЧУЖД .....
Виктор Марешов 38
СГЪСТЕНА ТИШИНА .....
Виолета Цолова 39
ДЗЕН РЕНСАКУ .....
Габриела Цанева 40
ТРИ РЕНСАКУ ЗА УКРАЙНА .....
Димитър Анакиев и .....
Габриела Цанева 42
МОЕТО КРЕДО .....
Иван Бързаков 43
JULY MORNING .....
Иванка Попова-Велева 44
ДИСКОРДИЯ .....
Илияна Кръстева 45
СЛЪНЦЕ И МОРЕ .....
Маргарита Нешкова 47
ЕСЕННО РАВНОДЕНСТВИЕ .....
Мая Данева 48
ПО ЗАЛЕЗ .....
Павлина Петкова 48
ЛЮБОВТА Е РЕКА .....
Росица Копукова 50
ПРОСТРЕЛЯНА ПТИЦА .....
Стоян Михайлов 51
ИСКРА ОТ ПРАШЕЦ .....
Тодор Билчев 52
ЗА ТЕБ .....
Христилия Кулева 54
САТИРИЧНА ПОЕЗИЯ 54
ЗАВИСИМОСТИ... И ДРУГИ .....
Добрина Симова 54

ПРОЗА 55

БЕЗ ДАВНОСТ 55
НАРОДНА ПАНОРАМА .....
Михалаки Георгиев 55
НОВА ПРОЗА 59
ДВА СОКОЛА .....
Ана Стоянова 59
ЛЯТО. СВЕЧЕРЯВАНЕ .....
Александра Ивойлова 60
ДИПТИХ „ДВА АРХЕТИПА“ .....
Александър Алекс. Дъбнишки 60
БЛАГО .....
Валентин Баров 63
ЩУРЦИ С ЧЕСЪН .....
Валентина Григорова 64
НЕЙНИЯТ ИСТИНСКИ ЖИВОТ .....
Валентина Стоянова-ЛидаВали 69
ПРОПУСНАТО МИНАЛО .....
Венелин Терзиев 70
ALTER EGO .....
Джанино Даскалов 72
ЗАВРЪЩАНЕ .....
Дора Нонинска 81
ЩУРАВИ ПРИНЦЕСИ .....
Лора Цветанова 82
ШАРКО .....
Людмила Данова 83
СЪБУЖДАНЕ .....
Марина Йорданова 84
СЪРПОВЕТЕ НА ВЕТРОВЕТЕ .....
Станимира Георгиева 86
ВОЕННИТЕ И ЖЕНИТБИТЕ .....
Христо Иванов 87
ЕДНООКИЯТ .....

Цонка Великова *88*
САТИРИЧНА ПРОЗА 89
ЛЮБОВТА НЯМА .....
МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО .....
Мая Цекова *89*

КРИТИЧЕСКИ АНАЛИЗ..... 90

ЛИТЕРАТУРНА КРИТИКА 90
ДИСКУСИЯ НА МЪЧЕНИКА.....
НА НАШЕТО НАСТОЯЩЕ .....
Илияна Кръстева *90*
ВАЛЕНТИНА СТОЯНОВА И.....
НЕЙНИЯТ ИСТИНСКИ ЖИВОТ .....
Людмила Данова..... *95*
ЛЮРА ЦВЕТАНОВА, ЩУРАВАТА .....
Людмила Данова..... *96*

ФИЛОСОФИЯ И ОБЩЕСТВО 97

ПОЗИЦИЯ 97
СТОЙНОСТТА НА ИСТОРИЯТА .....
Боян Балкански..... *97*
КОЕ ПРАВИ ЧОВЕКА ВЕЛИК.....
Мирослава Дачева *100*
ПРЕД ОГЛЕДАЛОТО .....
Николай Николов..... *102*
ФИЛОСОФИЯ НА ИЗКУСТВОТО .. 106
ВЕНЕЛИНА ПЕТКОВА –.....
ПОЕТЕСА, ПОЕЛА ПО ПЪТЯ НА СЪРЦЕТО СИ.....
Димитър Анакиев..... *106*
ХАЙКУ НА ПОЛИТИЧЕСКИТЕ.....
ПРЕХОДИ.....
Димитър Анакиев..... *110*

ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА 113

ГРАНИЧНО ИЗКУСТВО 113
НАЙ-СИНЯТА ЛЮБОВ .....
Ваня Статева и .....
Светозар Арнаудов *113*
БУРИТЕ .....
Диана Фъртунова *113*
НАШИЯТ ИЗБОР..... 116
ЗА „НА ДЪХ РАЗСТОЯНИЕ“.....
Габриела Цанева *116*
ВИДИМОТО НЕВИДИМО .....
НА КРИСТИЯНА СТОЙНЕВА..... *121*
ИЗКУСТВО ПРЕЗ ДУНАВ..... *123*

ВЪВ ФОКУСА НИ..... 128

ЕДГАР ДЕГА..... 128
БИОГРАФИЯ 128
ТВОРЧЕСТВО 129
ЖИВОТИС И СКУЛПТУРА..... *129*
ЗА ЛИЧНОСТТА.....
И ТВОРЧЕСТВОТО..... 132
ИСКЪР ШУМАНОВ..... 137
БИОГРАФИЯ 137
ТВОРЧЕСТВО..... 138
ПРИКАЗКА ЗА ОВЧАРСКИТЕ .....
КУЧЕТА .....
Искър Шуманов..... *138*
ЗА ЛИЧНОСТТА
И ТВОРЧЕСТВОТО..... 139
СЛЕДАТА НА ТВОРЕЦА *140*

ГОСТУВА НИ 141

МЕЖДУНАРОДЕН ОБМЕН..... 141
СП. HAIKU INTERNATIONAL *141*
БЪЛГАРСКИ ХАЙКУ СЪЮЗ *143*
ПРЕВОДАЧЪТ ПРЕДСТАВЯ..... 144
ДЖИМ КЕЙШЪН.....
15 ХАЙКУ – превод Д. Анакиев *144*
ДЖУН ДЖОРДАН С ТАНКА НАВРЕМЕ – превод Д. Анакиев, ... 145
ТОКИ ДЗЕНМАРО, 23 ТАНКИ – превод Д. Анакиев..... *147*
17 ХАЙКУ ОТ ФРАНЦИЯ – превод Ив. Попова-Велева..... *149*
ТАНЦУВАЩАТА МЕЧКА ПРЕДСТАВЯ – превод Ив. Попова-Велева *150*
ТВОРЧЕСКИ ПОРТРЕТИ 151
СВЪРЗАНОСТ С КНИГИТЕ – интервю със Силва Василева..... *151*
ВЯРВАМ, ЧЕ ЛИТЕРАТУРАТА Е ПРИЗВАНИЕ – интервю със Станимира Георгиева..... *154*

АКЦЕНТИ

ЗА ИЗДАТЕЛСТВО gabriell-e-lit

ЧЕРЕШОВИТЕ ВОДИ НА БЪЛГАРСКАТА ТАНКА – 2024

КЛАСИРАНЕ И ОТЛИЧИЯ

ОБЗОР

Второто издание на Националния конкурс за танка поезия „Черешовите води на българската танка“, организирано от издателство gabriell-e-lit и Български танка клуб стартира с публична покана за участие към авторите, публикувана в бр. 2/2024 на сп. „Картини с думи и багри“ и в „Културни новини“.

Още първите творби, които получихме за участие в конкурса показаха не само талант, но и усет към танка поезията и свързаните форми, творческа зрелост и умение при композиране на произведенията, като тази заявена от първите автори тенденция се запази до края, за да затвърди първоначалната ни преценка за развитието на конкурса – не към количество, а към качество.

Да, участниците в „Черешовите води на българската танка“ – 2023 бяха 30, в настоящото издание се включиха 25 поета, като един се оттегли и до класиране стигнаха творбите на 24 автора.

Това донякъде бе неочаквано, предвид предварително заявения интерес от страна на много от участниците в миналогодишното състезание.

От друга страна, както вече споменах, в настоящото състезание няма слаба творба, нито произведение, за което откровено може да се каже, че не се вписва в рамките на жанра, какъвто бе случаят с немалка част от стиховете и танка прозата, изпратени миналата година /добра поезия, въздействаща проза, но не танка/.

Наблюдава се известно капсулиране на участниците, което може да се тълкува и като затваряне на жанра, но и като индикация за по-доброто му разбиране от страна на онези, които приемат танка като поле за изява и развитие на своя поетичен потенциал, като поетична форма, в която могат да вместят човешките си и естетическите си послания.

Може би това затваряне се обяснява и със спецификата на танка поезията, която в своята родина се счита за поезия от висока класа, за разлика от хайку, която е подостъпна форма – както за писане, така и за възприемане, към която всеки може да посегне и която се превръща в ежедневна форма за поетично, но не само, изразяване и общуване.

Преди да продължа с обобщенията, класирането и с конкретния анализ на произведенията на участниците ще посоча начина на оценяване на конкурсните произведения, който бе различен в сравнение с миналогодишния.

В настоящото издание всеки член на журито избра пет творби от всяка категория, като избраните от него оцени с 1 т. до 5 т. Нека припомним, че в предходното издание всички петстишия от раздела „Танка поезия“ бяха предварително редуцирани, като до точкуване бяха допуснати 20 от тях, които всеки член на журито оцени с 1 до 10 точки; 10 т. беше макси-

малната оценка за творба и в другите два раздела.

Може би по-широката, по-плавна оценъчна скала позволи да се отделят само една първа и една втора награда в раздела за танка поезия, следвани от две еднакво точкувани петстишия с трета награда и още две равностойни творби, които също включехме в класирането. Една танка проза събра максималната оценка и спечели първото място в раздел „Танка проза“, следвана от две, почти равно оценени творби на второ и трето място и още две, почти равно оценени творби, също включени в класирането. В раздел „Ренсаку“ две много близко оценени творби спечелиха първите две места, като третото място поделиха други две, еднакво оценени творби, последвани от още две равностойни ренсаку, включени в класирането.

В настоящото издание на конкурса силното представяне на участниците, в съчетание с тясната скала за оценка на произведенията даде резултат, който може да бъде тълкуван многозначно.

КЛАСИРАНЕ И ОТЛИЧИЯ

ЦЯЛОСТНО ПРЕДСТАВЯНЕ

Както в първото състезание, така и в настоящото шестима автори представиха произведения и в трите раздела на конкурса. Техните творби, видно и от оценките на журито, притежават художествени и философско-естетически качества, които ги отличават като едни от най-добрите в това състезание.

Ето защо присъдихме отличия за цялостно представяне на Александър Алекс. Дъбнишки, Ана Стоянова, Анна Димитрова, Людмила Данова, Мая Кисьова и Станислава Ганчева.

РАЗДЕЛ ТАНКА ПОЕЗИЯ

В този първи раздел, който следва да покаже танка поезията в нейния чист вид, нито едно петстишие не събра максимално възможната оценка от 15 т., нито едно дори не се доближи до нея. Нещо повече – малко бяха отличените танки, които получиха оценка от двама члена на журито, а нито една не бе оценена от всички.

Петстишието, което се класира на първо място с 6 т. получи оценка от двама члена на журито, съответно 2 т. и 4 т.

Следват четири петстишия, които формално се нареждат на второ място с по 5 т. – като всяко от тях получава оценката си само от един член на журито /един от членовете дава на две произведения максимална оценка, без да даде оценка от 4 т./

Две танки заемат третото място в раздела с оценка от 4 т.; първата, на Радка Миндова, получава по 2 т. от двама от членовете на журито, а втората – 4 т. от един член на журито.

БРАНИМИРА КУНЧЕВА, 6 т.

През ранна утрин
тихи стъпки на елен.
Тютюнев облак.
Порокът на ловеца
спасява рогата му.

АНА СТОЯНОВА, 5 т.

На ливадата
са два буйни ата
без стремената.
Харесвам лебедовата
извита шия.

АННА ДИМИТРОВА, 5 т.

Понякога се случва
при среща с непознат
да светнат всички лампички
в храма на душата ми.
Прилича на небесен пратеник.

МАРТИНА СТОЕВА, 5 т.

Почва съм, безкръвна.
Цъфти череша. Зрее плод.
Напълниха ръцете ми
преди задушница.
Черешова.

ХРИСТИЛИЯ КУЛЕВА, 5 т.

Всяка година
садя по една елха.
Прекрасна гора

ще остане след мене –
достойна памет...

РАДКА МИНДОВА, 4 т.

в снежната зима
дълга разходка

една сойка
се чуди
що за птица съм

АЛЕКСАНДЪР АЛЕКС. ДЪБНИШКИ, 4 т.

Под черешата
с взори нагоре
ú се любувах,
а тя ме замеряше с погледи –
черни, узрели.

РАЗДЕЛ РЕНСАКУ

В раздел „Ренсаку“ журито трябваше да определи пет измежду дванайсет ренсаку, които да оцени с точки от 1 до 5.

Поради ограничения брой на творбите, разпределението на точките е по-концентрирано, макар и почти толкова нееднозначно, колкото и в първия раздел.

Първото място печели ренсаку с общ брой 9 т., получени от двама члена на журито, с една максимална оценка. Второто място е за ренсаку, събрало 8 т., също от двама члена на журито – съответно 5 т. и 3 т.; третото ренсаку получава призово място с максималната оценка от 5., дадена от един от членовете на журито.

АННА ДИМИТРОВА с РЕНСАКУ ПРЕРАЖДАНЕ, 9 т.,

Сутрин спирам
пред таблото с некролози.
Поздравяват ме бели ангели
с черни криле.
Чета Небесната книга.

Животът ми към залеза се стича
и в залезите всеки ден се къпя.
Очите ми все изгревите търсят.
Дали на изток някога
душата ми не се е преродила?

През окото на иглата гледам.
Промушвам мисълта.
Опитвам се да избродирам с думи
незримото прераждане
в спиралата на вечността.

АЛЕКСАНДЪР АЛЕКС. ДЪБНИШКИ с ЧЕРЕШОВО РЕНСАКУ, 8 т.

Мама на столче
сръчно, една по една,
от черешите
вади костилки – капе
без грях от пръстите кръв.

На огнището
ври черешово сладко
в голяма тава –
пушек, сълзи в очите.
Мама мие буркани.

Пълни буркани
и вече празна тава.
С пръсти от нея
децата ближем сироп.
Татко се смее до нас.

ХРИСТИЛИЯ КУЛЕВА с БЪЛГАРИЯ, ренсаку, 5 т.

Искам да бъдеш,
Българийо, не както
Балабанов е писал:
„с корен „ПУСТ“, с наставка „ИНЯ“!“
Искам велика да бъдеш!

Искам да бъдеш
пак земя, но слънчева –
Българийо,
земя незабравима,
с корен „ГРАД“, с наставка „ИНА“

Българийо,
моя любима страна,
за теб копнея,
за теб милея и винаги
в сърцето си те нося.

ТАНКА ПРОЗА

В третия раздел на конкурса, „Танка проза“, може би защото изглежда много отдалечен от поезията и неразбираем като начин на писане, композиция и естетика от поетите, участваха само осем творби. Дали

това е причината за по-голямата концентрация в разпределението на точките, или фактът, че качеството, онова, което е есенцията на всяко изкуство, не може да бъде отминато, но в този раздел има безспорни победители. Танка прозата „Жажда" на Александър Алекс. Дъбнишки събира 14 т. от възможните 15 т., а Анна Димитрова, с „Цигуларят", печели второто място – 12 т. /5 т., 4 т. и 3 т./

Следват още две творби, впечатлили и тримата журиращи – Мая Кисьова с „Танка проза", събрала 7 т. /без максимална оценка/ и много емоционалната „Точица" на Станислава Ганчева, която формално остава извън призовата тройка с 6 т., /без максимална оценка/.

АЛЕКСАНДЪР АЛЕКС. ДЪБНИШКИ с ЖАЖДА, 14 т.

„Аз, отиващият на смърт,
те пожелах."

Мануел де Фрейташ, Кафене Шилер[1]

Деца в клоните
берат, ядат череши.
Засмени очи.
Откъсвам си погледи
сладко за зимата ми.

Беше жаден, много жаден, когато я видя на дървото. Всички череши бяха вече обрани и бе останала само тя. Била е сигурно съвсем зелена по беритбата. Сега бе розова, а от неговата страна бе почнала тъмно да червенее.

Капката роса на нея я правеше още посъблазнителна. Пожела я. Бялата му брада почти я докосваше, а с устните си вече усещаше тръпчиво-сладкия вкус на нейната оголена от листата плът. Слаб повей на вятъра поръси върху лицето му порой хладна роса и той инстинктивно се отдръпна. Видя я отново, но вече сякаш като оголена костилка.

„Не ще да порасне, да се изпълни със сладост, птици да пърхат край нея," помисли си. „Една птица може би бе подостойна да усети сладостта и."

Това го накара да отдалечи от нея лицето си.

Пак я погледна и сега тя бе станала, макар и сама, царица на цялото дърво.

Вече гърбом, усети устните си неволно да мълвят прастария поздрав:

„Ave Caesar morituri te salutant."[2]

АННА ДИМИТРОВА с ЦИГУЛАРЯТ, 12 т.

Ранна утрин. Безлюдна алея. Само на една пейка стои странен човек с блуждаещ поглед и трепереща ръце. Самотникът извади оръфан черен калъф от скъсания чувал. Сложи го на колената си и с разтреперени пръсти вдигна капака.

Вътре лежеше малка детска цигулка. Погали я. Тялото и беше запазило формите на млада девица въпреки изпръхналата и напукана кожа. Две скъсани струни заблестяха на изгряващото слънце. До хълбока на девицата като строен левент опираше гръб лъкът. Човекът с вълнение извади цигулката, изправи се, повдигна глава и подпря девицата на брадичката си. Очите му заблестяха. Размърда пръсти. Изтегли лъка и замижа. Потъна в царството на музиката.

Стоях и го наблюдавах. Свири без звук, без да се оглежда, потънал в блаженство. Не се стърпях. Изръкопляскаx.

Цигуларят отвори очи, прегърна цигулката до сърцето си и се поклони.

Миналото се събуди.
Концертна зала в парка.
В тихата утрин
аплодисменти.
Възродено щастие

[1] *Цитирано по „Вече чух тишината. Трима португалски поети", Подбор и превод: Мария Георгиева и Цочо Бояджиев, Издателство за поезия ДА, София, 2023*

[2] *„Привет Цезаре, тези които ще умрат, те поздравяват." (Лат.)*

МАЯ КИСЬОВА с ТАНКА ПРОЗА, 7 т.

Един ден застаряващата жена откри, че всичките й дрехи са ужасно скучни и тъжни.

Огледа се във витрината на магазина за най-скъпи дрехи в градчето и смело влезе в него.

Купи си дантелена бяла рокля, не, не се правеше на булката-беглец. Просто си беше взела един ден за размотаване – не че не стана както винаги в 6:00. Облече новата си рокля, помоли да отрежат етикета и да изхвърлят старите й дрешки някъде. Откри в чантата си пресния кроасан, който си беше взела от фурната още горещ, спря на ъгъла под липата и го захапа лакомо. Холестеролът да си гледа работата!

толкова пълен
с вкусен течен шоколад
е кроасанът
че никак не ме е яд
за капките по роклята

СТАНИСЛАВА ГАНЧЕВА с ТОЧИЦА, 6 т.

Релаксираме
С нарастващата зора
време е за път
В хладината трепкаща
само песен на щурче

В далечината се мъжделее Точица.

Вълните бавно я поклащат ту нагоре, ту надолу. Ласко я повика, а Точица не отговори, даже не заскимтя, а се изгуби и от погледа му. Ласко се спусна към водата. С четирите си лапи заплува бързо, после забави движенията си, разбутвайки вълните с опашка. Напредна в посока към нея... Излая жално...

Тягостна жега
Облаците изяждат
слънчевата питка
Дъждът се изпарява
не докосва плаж, море

Но хоризонтът я поглъща.

Вартя се в кръг, пляска със старите си крачета, а приятелката му все я няма. Накрая се умори. Предаде се на съдбата

Черноморие
Каква дъга се врязва
в топлите води?!
Очарование и
недостижима мечта

Солените вълни го прегръщат изведнъж... Ласко се стресна. Сънува ли? Кога нагази в морската шир, не си спомни? Коя е Точица? Детство и настояще се сливат в една въпросителна – „?"

Недоумява
Баба с гребенче в ръка
къдрици реши
От вихърът подети
към небесният ангел

Писък на гларус
Над окото морско
мъгла се стели
Надиплени вълните
рибарска лодка посрещат

На следващата утрин морето застива.

Разпорват мълчанието подранили рибари. Паника и гълчава.

Изваждат студеното телце на Ласко. Душата му се заскита безцелно по плажната ивица, не осъзнава какво се случва.

Просветва фарът
Над водорасли и миди
гердани оси
Фучащ ураган влачи
времето към скалите

*

Пожелаваме успех в изкуството на всички участници в конкурса!

Пожелаваме успех на всички автори с наградени и отличени творби!

Жури в състав:

Владан Лалович
Димитър Анакиев
Габриела Цанева

ЗА ПОЕЗИЯТА, ПОЕТИТЕ И КОНКУРСИТЕ

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

ОБЗОР ПО ПОВОД ВТОРОТО НАЦИОНАЛНО СЪСТЕЗАНИЕ „ЧЕРЕШОВИТЕ ВОДИ НА БЪЛГАРСКАТА ТАНКА“

Сега, след обявяването на крайните резултати от второто издание на Националния конкурс за танка поезия „Черешовите води на българската танка“ е времето и тук е мястото както да дам обща оценка, така и да направя индивидуална характеристика на творбите, които получихме от участниците. Не само защото го дължим на авторите и на онези, които следят конкурса, но и защото само така ще дадем вярна основа за преценка на работата ни като организатори и жури, както и за тенденциите и изводите, които можем да направим за развитието на танка поезията у нас.

Ще започна с впечатленията си от конкурсните творби, но това ще рефлектира и върху цялостното присъствие на техните автори както в настоящото състезание, така и в контекста на развитието на конкурса и на българската танка и хайку поезия.

1. Александър Алекс. Дъбнишки

Автор, когото познавам и чието творчество дълбоко ценя. Пише поезия и проза – елегантно-изящни, философско-иносказателни, медитативно-чувствени и красиви. Зад всеки ред, създаден от него деликатно се усеща интелигентност, ерудиция и човешка чувствителност. Добре познато име в средите на ценителите на кратките източни форми. Участва за втора година в конкурса и този път изпраща творби за всяка от конкурсните категории. Всяка от творбите е свързана с останалите, запазвайки в същото време своята цялост, индивидуалност и самостоятелност. Двете танки на Александър Алекс. Дъбнишки пулсират с едно сърце, преливат емоция една в друга, черпят жизненост една от друга:

Под черешата
с взори нагоре
и́ се любувах,
а тя ме замеряше с погледи –
черни, узрели.

На бряг със лозя
прибери ме, Господи.
Стори ме вино,
стори ме гътка.
Кажи и́ жадна да дойде.

Нагнетено усещане за жажда – жажда за всичко. Образът на Жадния е скициран в първия ред на първата танка; в първата танка е закодирана и посоката на напрежението в следващите творби – и тя е „горе“ – „долу“; по оста липса-желание-зрелост-удовлетворение.

Втората танка разменя ролите на персонажите, но жаждата остава като основна фигура и движеща сила на потока на осъзнато-несъзнаваното. Всяка от двете танки е великолепен поетичен образец; но двете заедно създават нещо повече. Те не са ренсаку, но поотделно губят част от своята поетична сила и послание.

Като човек и поет не мога да кажа коя от двете е „по-добра“. Като член на жури бях длъжна да избера, бях длъжна да оценя едната от тях – не защото регламента забранява един автор да бъде оценен два пъти, а защото в конкурса участваха още 23 чудесни поети, представили за преценка своите творби. Избрах втората и й дадох оценка 3 т.

Не защото толкова заслужава, а защото вече бях оценила две танки с максималната оценка от 5 т.

Без съмнение, всеки който прочете „Жажда“ на Александър Алекс. Дъбнишки ще усети свързаността й с двете пет-стишия. Те подготвят сетивата и ума, вътрешното зрение и декора, на който се развива действието в танка прозата. И онази череша, съвършена в своята закъсняла зрялост остава недокосната от Жадния, който предпочита да я остави – плод за птица. Един незабравим образ, който отново сочи посоката – „горе“-„долу“, която е и път – на възвисяване, но и на завръщане към отминалото и към детството.

По този начин кръгът се затваря с „Черешово ренсаку“, в трите танки на което можем да проследим целия живот – един съвършен спомен, но и един повтарящ се процес на приготвяне, очакване, завършване и сладост, едно възнаградено с радост усилие, което носи в себе си своето следващо начало.

Ще завърша с това, че Александър Алекс. Дъбнишки умее да композира своите танка стихове по формалната схема 5-7-5-7-7. Всяко от трите петстишия в „Черешово ренсаку" стриктно спазва правилото, както и петстишието в танка прозата „Жажда". С това поетът показва, че „знае как" и „може така".

С двете танки, изпратени за участие в първия раздел на състезанието, той показва, че може и да нарушава правилата, когато поетичната истина изисква това. И може би точно по тази причина именно в тях поезията е най-много. Може би точно затова те са едни от най-добрите стихове, които съм чела.

2. Ана Стоянова

Ана Стоянова наскоро, но бурно влезе в поезията и заяви присъствието си с ярки творби, които вече започват да я открояват като умел автор на кратки източни форми. Пише хайку, танка, танка проза, хайбуни, експериментира с фотохайга. Понякога неумело, друг път – изненадващо, запомнящо се, разтърсващо.

Нов автор е за „Черешовите води на българската танка". Участва с творби във всяка от конкурсните категории, с отличие за цялостно представяне.

Изключителна първа танка /оценена с 5 т./ Максималната оценка не е моя, но тази танка беше сред онези, които избрах като най-добри в този конкурс и бих оценила високо, ако оценъчната скала бе по-широта.

Ана Стоянова представя и много интересно ренсаку. При композирането на петстишията има стремеж към спазване на схемата 5-7-5-7-7, без това да нарушава поетичното намерение. Авторката рисува три картини, формално свързани с една река, Тунджа. Прави се паралел между реката и човешкия живот, а контрастът между буйната стихийност на водното течение и вятъра, от една страна и медитативната еднаквост на битието стряска и буди размисъл. Ренсаку на Ана Стоянова е оценено с 4 т. от един член на журито.

В танка прозата на авторката виждам спад в общото впечатление, което създава с другите творби, представени в състезанието. Формално, в нея липсва танка петстишие, а прозаичният фрагмент представлява накъсан преразказ на библейска притча с паралели към съвременността, противоречиви изводи без ясно изразено авторово послание.

Представянето на поетесата в конкурса е голяма стъпка напред към трайното й присъствие в литературата.

3. Ангелина Михайлова

Име, което помня от миналогодишното издание на конкурса. Сега участва с две танки и ренсаку. Във всички петстишия /с едно изключение/ е спазена схемата 5-7-5-7-7. Двете творби, участващи в раздела „Танка поезия" с известна условност могат да се нарекат „танка". Има стремеж към римуване /или римуването е рецидив, от който поетесата не е успяла да се отърси?!/. Изградените образи са накъсани, на пръв поглед разхвърляни, но в първата танка има опит за философско обобщение, като в същото време авторът „намигва" към читателя – „Господ носи те на гръб" и с това създава ведро настроение, изостря сетивата, а посланието, изглежда, обръща своята посока.

Много по-завършено като композиция и като внушение е второто петстишие. С първите четири стиха авторът рисува мечтаната картина на „своя рай" и стъпките към него; прекъсването е преди петия стих, който дава оценката и отговора.

Ренсаку „Морски спомени" повтаря и развива идеята, посята с втората танка.

Едно красиво ренсаку, което води читателя към оня бряг, който всеки от нас мечтае и вае в съницата и спомените си.

4. Анна Димитрова

Добре познато име в литературата, утвърден автор на поезия и проза, включително на кратки източни форми; познавач на Изтока – и като пътешественик, и като поет.

Участва за първи път в „Черешовите води на българската танка", като изпраща творби за всяка от конкурсните категории, за което има отличие за цялостно представяне. Но, бих казала, а и от крайните резултати е видно – не само заради това.

Печели първото място в раздел „Ренсаку" с 9 т., които събира от двама от членовете на журито. Ще призная, че аз дадох максимална оценка именно на „Ренсаку прераждане" на Анна Димитрова.

Тук идеята за цикличността на битието не просто е заявена; тя е изваяна, показана и приета като философия от автора, но тя е и послание, и житейска категория.

Ренсаку е композирано от три различни по своето звучене и по своя строеж танки. Първото петстишие разказва един житейски факт, но още в първите два стиха, които формират първото изречение/мисъл е кодиран кръговратът:

„Сутрин спирам
пред таблото с некролози."

Не е нужно авторът да изпише „всяка", за да усетим дъха на неизбежността в това повтарящо се действие, което, едновременно със своята цикличност води до края – „таблото с некролози". Но – наистина ли „таблото с некролози" е край?! Логическата пауза може да бъде поставена тук, макар моят прочит да бе друг – поставих я след двата, може би излишни стиха – *„Поздравяват ме бели ангели/ с черни криле"* – за мен те имат само декоративен характер – акцент на противопоставяне на черно с бяло, който е излишен. За да поставим паузата пред последния стих – *„Чета Небесната книга"*.

Небесната книга, като синоним на съдбата, на предопределеността, която стои извън волята на индивида, който е сведен само до потърпевш, изпълнител или, в случая – четящ небесната книга – идва да подскаже една от двете посоки, в които можем да тръгнем, една от двете роли, които можем да приемем – ролята на обект, или ролята на субект.

Втората танка, бих нарекла „поезия в най-чист вид". Тук намираме оня ритъм, който е характерен за поетичния изказ на класическата западна поезия. Това петстишие е своеобразната пауза в компо-зицията на ренсаку. Тук авторът щрихира своя образ, но и своето душевно търсене – едно равновесно състояние, в което миналото – насочено към залезите, символи-зиращи запада, се противопоставя на стремежа към изгрев, изток, към начало, към търсене/намиране и кръговрат. Правата на времето е пречупена, но не е затворена.

Третата танка също има силен поетичен заряд. Започва с един оригинален, ярък образ – „окото на иглата" – какво вижда „окото на иглата", какво вижда поетът през него?! Виждането тук, е ментално. И отново – силен поетичен образ – „да избродирам с думи / незримото прераждане /в спиралата на вечността".

Първата танка на авторката, с максималната оценка на един от членовете на журито, се класира на второ място в раздел „Танка поезия" – една красива танка, едно просветване на душата, което може би никога няма да срещнем, или пък – кой знае, то идва във важните мигове. Аз харесвам повече втората танка, в която ме впечатлиха изразите „птици изписват сънищата си върху небето / уча птича азбука, разчитам тайнописа".

Изключително силна танка проза „Цигуларят".

Наситена, концентрирана до крайност емоция от тържеството на музиката, от усещането за неунищожимото, безсмъртно изкуство… Вероятно всеки от нас е присъствал на такива „концерти на открито", когато музиката и талантът водят своята битка с мизерията, отчаянието и безсмислието. Но тук има нещо повече, нещо изключително, което не се среща в парка отвъд улицата, а само в парка на Духа… Онази неуловимост, непонятност на „пиенето на чай от празна чаша". Защото Цигуларят на Анна Димитрова свири на цигулка без струни. Цигуларят и неговият слушател – от една страна, а от друга – авторът и неговият читател – споделят медитативното състояние/съпреживяване на най-чистото изкуство… онова, което може да чуе „възроденото щастие".

5. Бранимира Кунчева

Участва за втори път в „Черешовите води на българската танка". Име, познато ни и от „Парче от дъга" – антология на българската танка.

Изпраща за конкурса две танки и танка проза. Силни, запомнящи се творби, които не могат да бъдат отминати. Печели първо място в раздел „Танка поезия" с първото си петстишие, за което получава 6 т. от двама члена на журито. Една от малкото творби в този раздел, получила оценка от повече от един от журиращите. Но, ще кажа убедено, втората танка, останала без точки, също заслужава адмирации. При първия прочит на

конкурсните творби личният ми избор клонеше именно към нея:

Пее птицата
в празното гнездо.
Пред портата съм.
Как да и обясня, че
чужда песен заслушах.

Тук, както и в наградената танка, конструкцията на поемата включва три от-делни състояния.

Първите два стиха щрихират една картина, свързана с действие, място на действие и неявен резултат – виждаме празното гнездо – с цялата битово-нравствена натовареност на израза, но и с неговото конкретно значение.

Следва третият стих, който със своята простота и чист изказ едновременно прекъсва и свързва двете основни мисловни конструкции: фактът на изоставеност, и причината – „чужда песен заслушах“… Усещането за вина, за съжаление и завръщане към изгубеното, автооценъчният модел, пестеливо пресъздадени с израза „Как да й обясня“ дават допълнителна емоционална плътност на творбата, която остава двусмислено-неясна – едновременно стих за птича песен и за житейска дра-ма.

Много близо като точкуване до класираната на трето място творба в раздел „Танка проза“ е предложената от Бранимира Кунчева „Мечта“, която събра 5 т. от двама члена на журито. Силно внушение за изплъзващо се равновесие, за колебание, раздвоение; за избор и път. Много различно показано, но близко като житейска ситуация и творческо решение до „Танка проза“ на Мая Кисьова. При Мая Кисьова, обаче, доминацията на разкъсващата двойственост е съпътствана от един ненатрапчив, но осезателен хумор – съставка, която обикновено не се намира у „сериозната“ танка, но не е чужда на източните поетични форми и техните производни.

С представените в конкурса творби Бранимира Кунчева утвърждава своето място сред майсторите на кратките източни форми.

6. Валентина Истова-Тодорова

Приятно впечатление прави израстването на поетесата и по-доброто й познаване на жанра, след първото й участие в конкурса през миналата година.

Изпраща две танки за първия раздел. И двете петстишия следват схемата 5-7-5-7-7 /с едно изключение/. И двете носят в себе си много образност, която буди сетивата на читателя. В първата танка прекъсването е точно на препоръчаното от теорията място – след тристишието:

смокини в парка –
сенчици в хладината,
бълват аромат
през прозореца мокър –
сладко в къща за гости

И това прекъсване създава мост през времето… смокините в парка са се превърнали в сладко Направили са крачката от узряването до оползотворяването; от природата до бита.

Много по-накъсана е втората танка – тя създава три самостоятелни реалности. Но в нея виждам повече поезия:

слънчогледите,
избухнали внезапно,
прегръщат нощта –
изгубени в мрака деца,
спи реката през юни

Прекрасни, всяка със своите достойнства творби. И двете остават извън крайната селекция на журито. Втората танка беше част от моята лична селекция след първи прочит на конкурсните произведения и при една по-широка оценъчна скала би получила формално оценяване.

7. Вероника Иванова

Изключително силно впечатление направи миналата година с единствената танка, която изпрати за конкурса, на която аз и Драган Ристич дадохме максимална оценка и така бе класирана на второ място в раздела „Танка поезия“.

Име, което за мен, а и за любителите на кратките източни форми говори все повече. Участва за втори път, с две танки. И сега нейните петстишия провокират с пестеливата си образност и сгъстена емоция. Не получават точки, но при първи прочит се спрях на първото:

слънчева стая
червеното мушкато
стар календар
печен хляб на масата
връщам се в детството

Тук във всеки стих една дума кодира послание – „слънчева", „мушкато", „стар", „хляб", „детството" – те са достатъчни, за да разкажат историята и да предадат настроението. За мен това е голямо поетично майсторство.

8. Даниел Генчев

Участва в конкурса за първи път, само с една танка. Непознат за мен автор, който провокира интереса ми. Неговото петстишие не се стреми да спазва схеми – нито прословутия брой срички по редове, нито логическото прекъсване са според „канона танка". Налице имаме три отделни действащи персонажа, три отделни истории, които нямат връзка – нито причинно-следствена, нито такава, каквато изисква поетичната логика.

И все пак – налице е едно цялостно въздействие, чиито корени не мога да проследя, но не мога да отмина и забравя:

Конниците
по Гурко се разтапят
възрожденец
възпява небесата
ликуват зелените богове

9. Дафина Кузманова

Загатва за своя талант и за доброто си усещане към източната философия и изказ още с участието си в антологията „Парче от дъга", както и с представянето си в първото издание на конкурса.

Изпраща ренсаку и две танки за настоящото.

„Неразличими сенки" печели 4 т. от двама журиращи, като остава само с една точка след ренсаку „България", класирано на трето място с максимална оценка, дадена от един член на журито. Този факт говори много в полза на ренсаку на Дафина Кузманова, но не само.

За мен, „Неразличими сенки" е най-поетичното ренсаку от изпратените 12 творби за участие във втория раздел на конкурса. Трите петстишия рисуват три различни картини, без външна връзка между тях, освен думата „сенки". И усещането за неуловимост и надвременност.

Изграждането на фразата и паузата не следват стихосложението – прекъсването идва в средата на стиха, като следва логиката на поетическия изказ.

Едно решение, което идва да защити схемата 5-7-5-7-7, която поетесата опитва да следва /макар и без да я абсолютизира/ и което намираме в трите петстишия на ренсаку, както и при втората от двете танки, участващи в раздела за танка поезия. Не това, обаче, ме накара да селектирам първата от тях:

Двата бъбриви
синигера напоих.
И отлетяха.
Дълго ли ще те чакам?
Под дървото оставам.

10. Добромир Георгиев

Непознато за мен име, участва за първи път в конкурса, с две петстишия. В тях няма стремеж към формализъм, стиховете са свободни; градят образност, която остава несвързана като цялостно послание. Ще бъде интересно да проследим развитието на автора.

11. Елисавета Великова

Също непознато за мен име, несрещано в света на кратките източни форми. Участва само в първия раздел на конкурса – танка поезия, с две озаглавени танки – „Безкрай" и „Слънчогледи". Но това, което привлече вниманието ми е свързването на двете петстишия чрез думите „безкрай" – „безкрайно", които като че ли преливат емоцията от първото произведение към второто.

Голям поетичен заряд, ярка образност, усещане за равновесие и медитативност.

12. Калин Раймундов

Участва за първи път в конкурса – с ренсаку и две танки. Име, което запомних както от участието му в „Парче от дъга" – антология на българската танка, така и от „Човек. Антология на българското хайку". Автор с разкрепостени мисловни модели, които позволяват неочаквани скокове и обрати в изказа и „антилогиката" на кратките форми хайку и танка.

При първия прочит на конкурсните творби дадох висока лична оценка на втората танка на автора, при втория – дадох тази висока оценка на първата танка, като в крайното си решение избрах да точкувам други петстишия. Същото колебание преживях и при оценката на ренсаку „Чиста луна", което получи 3 т. от двама члена на журито.

Във всички творби, изпратени от Калин Раймундов природата присъства в своята уязвима непоследователност и не-пълнота. Изрази като „дупките в сградата на врабците" или „вятърът в тревата изсивява" оставят дълбока диря в съзнанието на възприемация, като градят представа за нещо несвършващо и безначално, но и нещо, което се променя, размесвайки очакваната последователност на случване. Това е почти декларативно заявено във втората танка, но е и в сърцевината на ренсаку. В тематичната поредица от три танки заглавието „чиста луна" не се споменава дори индиректно; дори луната липсва от пейзажа на което и да е от петстишията.

Тя, някак трябва да бъде доловена от читателя. И тя наистина е там, част от пътта на поезията, градяща ренсаку – може би препълваща последния стих на втората танка „Пладне е нощта" – съдържащ в себе си както препратка към жегата, която обръща циркадния цикъл, превръщайки нощите в активното за денонощието време, така и към пълнолунието, озаряващо нощта като пладне. Но силата на това ренсаку е в последната танка – онази, която със своя ежедневен товар от една проста лятна вечеря прави скок към съвършената простота на поезията и дзен… и към чистата луна:

Е, сирене, хляб,
хубав домат и люти
чушки от балкон,
вечерята е само
за поети като мен.

13. Кети Бозукова

За първи път участва, само в първия раздел на конкурса, с две танки. Изключителни поетични образи, изградени около думата-понятие „вятър" – като идея и усещане за свобода и необятност. И двете танки следват, без да се подчиняват безусловно на схемата 5-7-5-7-7 /последният стих на втората танка я руши, за да запази поетичния образ и пестеливостта на изказа./ Първото петстишие създава усещане за медитативност, като същевременно е мека препратка към причинно-следствената зависимост на нещата в света и към теорията на хаоса. Но ураганът, предизвикан от пеперудените криле тук потапя само мечтите на детството. И двата противостоящи образа обитават съзнанието на поета, като запазват неговия херметизъм от съприкосновение с реалността.

Втората танка, на пръв поглед е само действие – тук поетът е в центъра на едно волно, диво движение, което „ще ме отвее". И точно тази метафора отново слага случването в плоскостта на фантазията. И двете танки са изградени от три фрагмента, като това не ги накъсва, а оставя у читателя една цялостна поетична кар-тина. И двете танки са част от личната ми първа селекция.

И двете имат поетичния капацитет да бъдат най-добрите в това състезание. В крайната оценка на журито е включена само първата танка с 2 т., дадени от един журиращ.

14. Кристияна Хаджиева

Автор, чието име е непознато за мен. Участва за първи път в конкурса, само в раздел „Ренсаку". Има стремеж към спазване на схемата 5-7-5-7-7, без това да пречи на поетичния изказ. Трите петстишия градят общата история – „случи ми се нещо – той". Така завършва първата танка, в която контрастът „черно-бяло" създава посоката на събитията. Загатва за любовна история, за назряващ конфликт.

Втората танка разказва за очакване, което оставя с отворен край.

Снегът, в третата танка, се превръща в замръзване и безнадеждност. Следва прекъсването и епилога, който отново стопля, макар и „нечие друго сърце".

Това край ли е, или ново начало? За лирическия аз това е край; за читателя – израз на вечното търсене и неудовлетвореност в човешките отношения. Много емоционално натоварена творба, едновременно лична и обобщаваща.

Изкушена бях да избера първата танка като една от онези, които бих оценила при друг регламент, позволяващ фрагментиране на ренсаку, и която щях да оценя при една по-широка оценъчна скала.

15. Людмила Данова

Людмила Данова навлезе в литературата през последните години – устемно, разнопосочно и талантливо. Участва за втори път в „Черешовите води на българската танка", отново във всички раздели на конкурса. И отново – творбите й правят силно впечатле-

ние като поетично внушение, поетично майсторство, въздействие и тематика.

Първото петстишие следва имплицитно зададената тема с наименованието на конкурса. Съществено в тази танка е последният стих – едно декларативно изявление, в което е закодирано посланието на всички изпратени за конкурса творби от автора „по-сладък е плодът с история".

Много кратка танка проза. Тук прозаичният фрагмент е почти толкова пестелив на думи, колкото и поетичният.

И също толкова натоварен с метафори. Всяко словосъчетание е ярка тропа, всяко изречение тежи от образи, които преливат и давят сетивността на възприемащия, за да се нагнети усещането за безкрай чрез кръговрата на сезоните.

И всичко това под наслова „Серенади на щурчето" – и двете думи тук препращат към безгрижието на веселбата, но къде да намерим свободата?!

Интересно построено е „Ренсаку за надеждата". Тук всяка танка има свой самостоятелен живот; обединяващото не е някаква история в развитие, а думата „надежда", различна като понятие и стойност във всяка от тях – „надежда за вяра", „надежда за лято", „надежда за бъдеще" /„за потомството утре"/. Субектът на надеждата също е показан различно. Ако в първата танка надеждата е напълно деперсонифицирана, то във втората тя се прехвърля върху лирическия аз, а третата танка гради представата за нашето объркано днес, което все пак трябва да съхрани надеждата си за бъдеще. „Ренсаку за надеждата" печели 3 т. от един журиращ.

16. Мария Славова

Интересен автор, оригинален, представя творби с нелинеен изказ и образност, която стои отвъд пейзажността. За втори път участва в конкурса, отново с две танки за първия раздел. Нейният глас остава ярко индивидуален и труден за бърз прочит; нужна е почти медитативна концентрация, за да бъде приет. Но дори при пръв прочит усещането от поезията ѝ е трайно, а онова, което оставя у възприемащия е тиха красота.

И двете конкурсни творби са изградени при спазване на схемата 5-7-5-7-7. И двете остават без оценка от журиращите, макар да заслужават адмирации като поезия и поетично послание.

17. Мартина Стоева

Участва за първи път в конкурса, като изпраща само една танка. Но каква?!

Текст, който не се забравя.

Всеки стих; не, всяка дума, всеки пунктуационен знак и смислова пауза носят емоция, която все повече сгъстява усещането за загуба, опустошение, кръговрат и безвъзвратност:

Почва съм, безкръвна.
Цъфти череша. Зрее плод.
Напълниха ръцете ми
преди задушница.
Черешова.

Текст, на който при първи прочит избрах да дам 5 т.; при всеки следващ прочит решението ми оставаше същото.

Текст, който нагнетява картината на един изкривен кръговрат, който отрича плодородието като необходимо условие за узряване и пълнота. Тук изходният пункт е антиантропоморфизмът „почва съм", последван от инверсната езикова конструкция „безкръвна" /отнесено към почва и към личност/.

Оттук, от картината на пълно емоционално опустошение, скокът към цъфтежа и зреенето е зашеметяващ; за да се стигне отново до асоциацията за смърт, закодирана в „задушница" – като религиозен ритуал – почит към мъртвите, но и с езиковото значение „задушавам"; а оттам отново за край; унищожение, разруха… и за начало – „почва". Кръгът е завършен – емоционално, езиково, смислово.

Танка ли е това?! Спазва ли условните и безусловни изисквания за форма, графично изразяване, строеж, философия, изказ… Не знам. И не искам да задавам и да си задавам този въпрос… Защото понякога е важна само поезията…

18. Мая Кисьова

Присъствието на Мая Кисьова за втори път в конкурса, отново с творби във всички раздели, само по себе си гарантира високо качество.

Отличието за цялостно представяне не е случайно. Всяка от представените творби впечатлява със стил, оригиналност и с онази силно осезаема връзка между автор и възп-

риемащ, която, за мен е един от най-съществените признаци на „голямото изкуство". В танка на Мая Кисьова посоката „горе"-„долу" се пресича с понятието за течение – на реката, на времето, на зреенето, на живота. „Зрелите череши" са фокусът, в който е концентриран смисъла са битието. В тази танка /изградена при спазване на формата 5-7-5-7-7/ деликатно присъства и темата на състезанието – като череша и като вода, като смисъл на извор и изобилие, на начало и надежда.

Формално, в раздел „Танка проза" нейната неозаглавена танка проза събира точки от тримата журиращи и е класирана на трето място. Една творба, пълна с ирония и самоирония, един триумф на мига над протяжността. Мигът на пробуждането, на дехипнотизацията от монотонния ход на живота; мигът на удоволствието от свободата да захвърлиш веригата на полезността и да живееш – с пълния цъфтеж на сетивата!

Ренсаку „Здрач-сън-гръм" е оригинално със своя програмен замисъл, но то е и нещо повече от три, на пръв поглед напълно различни като настроение, внушение и истории петстишия, обвързани в заедност от ключовите думи, съдържащи се в заглавието. Но всъщност, привидността е на друго ниво.

Привидността е централният персонаж на ренсаку. Привидността на отсъстващия и живото чувство по него, привидността на живота-сцена, на заобикалящото ни – реквизит, на видимо-осъзнатото. Това ренсаку получи добра оценка от един журиращ, но недостатъчна, за да стане част от формалната класация на конкурса.

19. Пламен Василев

Две танки и танка проза изпраща за участие Пламен Василев, който за първи път участва в конкурса. Непознат за мен автор.

Прозаичният фрагмент, избран от автора за участие в раздел „Танка проза" не е танка проза, защото в него липсва танка петстишието, т. е. онази част, която превръща прозата в поезия. Но, ако излезем от рамката на определенията и разделите на конкурса, ще видим една оригинална творба. Дали поради непознаване на жанра, или поради творческа освободеност и стремеж към новаторство, авторът строи необичайно своето цялостно представяне в конкурса. Двете танки, изпратени за първия раздел на състезанието и прозаичният фрагмент от третия раздел, заедно създават ярко, красиво произведение, което носи всички белези на танка проза, като показва още една оригинална черта – прозаичният текст преразказва танка.

Две картини, рисуващи два контрастни сезона; две поетични внушения; две послания, обединени от съзерцателната тишина. Тишина и чистота са ключовите думи в двете петстишия /както и в прозаичния фрагмент-преразказ на поезията/, но те са и тяхна пресечна точка. Те са и емоционалният фокус на произведението. Огнената яркост на есента, бялата заскреженост на зимата – носят тишина. От тази тишина следва и новото търсене, и новото намиране – природният мир и хармония и духовното спокойствие и чистота.

20. Радка Миндова

Миналогодишният победител в конкурса отново участва само в първия раздел – танка поезия. Представя две петстишия, които са пример за изграждане на завършена и съвършена танка. Ще цитирам нейните стихове именно като пример за танка, който следва да покаже на всеки, който иска да пише танка поезия принципите за композиция на петстишието, в което схемата 5-7-5-7-7 не е задължително да бъде спазена:

в снежната зима
дълга разходка
една сойка
се чуди
що за птица съм

Първата танка събра общо 4 т. от двама членове на журито и се класира формално на второ място в раздела; втората танка получи 3 т. от третия член на журито – факт, който показва, че качеството и майсторството не могат да останат незабелязани, не могат да бъдат отминати.

Но показва и това, че освен тях има и нещо друго – онова емоционално въздействие на изкуството върху възприемащия, което е субективно и индивидуално и за което няма мяра.

зелени
майски дъждове
колко много работа
с внука
спасяваме охлюви

21. Светла Дамяновска

За първи път участва в конкурса, непознато за мен име. Представя две танки и ренсаку – издържани в единен фолклорно-иносказателен стил. Богата, пъстра словесност, образност, която пестеливо създава история, житейски обрати с налагащи се изводи и послания.

Още с първите две танки, изпратени за първия раздел на състезанието, авторът започва да гради своята приказка и въвежда читателя в нея. Християнско-фолклорният елемент е смесен с типизирания образ на насилника в живота и на живота-насилник, който не прощава и не връща пропуснатите мигове и възможности.

Змеят-насилник, змеят-живот – е главната движеща сила в „Ренсаку за късмета", макар да не присъства пряко като образ в трите танки. Историята е изградена ретроспективно, като резултатът и причината са вътъкани успоредно в първата танка. Следва разказ на случилото /във втората танка/ и развръзката-послание /в третата танка/ – невъзможност за връщане към пропуснатото.

Всички петстишия спазват схемата 5-7-5-7-7. Стремежът графичното изписване на стиховете да спази формата донякъде нарушава смисловия строеж на танка, но не лишава цялото от художествено-естетическа стойност, нито от въздействието на авторовото послание.

„Ренсаку за късмета" събира 2 т. – по една от двама журиращи. При тясната оценъчна скала на конкурса този резултат означава много.

22. Станислава Ганчева

Станислава Ганчева, която в последните години се утвърждава като майстор не само на хайку и фотохайга, но и на танка и свързаните с танка форми, отново участва във всички раздели на конкурса. И отново творбите й печелят вниманието и симпатията на журито, а сигурна съм, и на читателя.

Две много красиви петстишия представят запомнящи се картини, издържани в схемата 5-7-5-7-7.

Метафорично натоварени, с основен акцент върху одухотворяването на елементите на природата.

Много силна танка проза, с редуване на поетични и прозаични фрагменти. Отново същият модел на метафори и стройно композирани танка стихове. И все по-силно нагнетено напрежение, непоносима болка. Разтърсващ разказ за силата на любовта, която свързва живите същества в противовес на силата на природната стихия. Събира общо 6 т., които получава от всеки от трима оценители.

„Войната горчи" е единственото социално натоварено произведение в конкурса, но не само този факт провокира интереса ми. Всяка от трите танки рисува отделна картина на опустошение. Всяка е изградена от три отделни елемента, като стиховете следват конструкцията 5-7-5-7-7. Всяка съдържа ключова фраза, която, ако оголим от „излишното", ще получим скелета на конфликта, същността на войната:

ръка над оградата
разделя съзвучия
тръзалка – скривалище

Ренсаку на Станислава Ганчева получава 4 т. от един оценител, недостатъчни, за да влезе в крайното класиране на конкурсните творби.

На една точка отвъд класацията остава и танка прозата „Точица".

23. Христилия Кулева

Интересен, оригинален поетичен глас. Име, което се утвърждава все повече в средите на любителите и майсторите на кратките източни форми.

За първи път участва в конкурса – с две танки и с ренсаку.

За мен първата танка остана незабравима – образ, който няма да избледнее в съзнанието ми. Кръговрат, който преминава в насочената стрела на времето, но остава оценка и присъда за стойността на един живот:

Всяка година
садя по една елха.
Прекрасна гора
ще остане след мене –
достойна памет.

Точно този факт, на невъзможност за забрава на това петстишие ме провокира да дам отново максимална оценка в първия раздел на конкурса, без да дам оценка 4 т.

Това е причината една великолепна танка да остане извън класирането и да стане още един повод да кажа, че конкурсите за изкуство не могат, поради своята същност, да определят „най-добрата" от приетите за оценяване творби. Конкурсите за изкуство могат да пресеят доброто от посредственото, да отделят изкуството от не-изкуството. Те могат да възпитават и обучават, да свързват, да създават и развиват общности.

Авторът участва с много знаково ренсаку във втория раздел на конкурса. Ако казах, че ренсаку „Войната горчи" на Станислава Ганчева е единственото социално натоварено произведение в конкурса, то бе, защото за „Ренсаку за България" на Цветана Качерилска запазих определението „патриотично".

Патриотично в най-добрия смисъл на тази дума/понятие – като любов към родината и родното, а не като омраза към другия, към различния.

Много болка има в тези три тематично свързани танки, горестна носталгия, горчивина и онази тръпнеща, пърхаща като мокро птиче надежда – ще мечтаната родина може би ще се случи. Петстишията не следват формата, нито предписанията за прекъсване на фразата, в тях не търсим кръговрати и време, не търсим съпоставяне на образи и метафори – освен тези две „„с корен „ПУСТ", с наставка „ИНЯ"!" в противовес на „с корен „ГРАД", с наставка „ИНА"."

Тук усещането за течение е само едно – мощният поток на любов от лирическия аз към понятието Родина в цялата му всеобхватност и сложност, който буквално залива читателя.

„Ренсаку за България" получава 5 т. от един от журиращите и се нарежда на трето място в раздела и крайното класиране на конкурсните творби. В това произведение не можем да открием нито един от „теоретичните" маркери за танка. И е ярък пример в подкрепа на твърдението, че добрата поезия, онази, която носи стойност, не може да се побере в рамки и предписания и за да бъде оценена, трябва да бъде почувствана.

А „чувстването" на изкуството е нещо много индивидуално, което стои далеч отвъд критериите, желанието и способността за обективност.

24. Цветана Качерилска

Цветана Качерилска, позната на читателите и като Ана Рилска е поет, който се утвърждава като автор на кратки източни форми. Пише хайку и танка. Нейни тристишия и ренсаку са включени в „Човек. Антология на българското хайку" на изд. gabriell-e-lit.

Участва за втори път в „Черешовите води на българската танка", отново само в първия раздел, с две танки.

И двете – с голям поетичен заряд, но първата ще нарека „изключителна":

Подарявам ти
крилото на вятъра
в твоя прозорец
и нощната графика
с песента на авлига.

След първи прочит беше част от моята селекция, но в крайното класиране остана без точки от журито.

Още един ярък пример в подкрепа на скептичното ми отношение към „обективността" на конкурсите за изкуство.

Сега, когато вече направих анализ на представянето на всеки участник, както и на почти всяка творба ще кажа, че смисълът от конкурсите не е в класирането на творбите, в „резултата" изразен като „1-во, 2-ро и 3-то място". Тези резултати не са и не могат да бъдат обективна преценка за „най-доброто" в смисъл на „най-добрите елементи от затворена група елементи", нито мяра за стойността на нечие творчество. Конкурсните резултати, обаче, могат да дадат добра оценка за състоянието на едно изкуство. Те могат да бъдат вярна моментна снимка, но могат да бъдат и индикатор за развитие, могат да бъдат и образец за сравнение и стимул към съвършенство.

Следващите редове написах като бележка под линия в предходната статия, но прецених, че не бива да останат „бележка под линия". Те обясняват и обобщават същността на въздействието на изкуството върху възприемащия. Всеки възприемащ е различна Вселена с различна сетивност и ценностна система. Ето защо всеки възприемащ преценява различно, а всеки член на журито на конкурс за изкуство е преди всичко възприемаща изкуството личност.

Понякога – двама, трима или повече възприемащи не могат да приемат за „най-добро" едно и също произведение. Понякога – един възприемащ приема за „най-добро" повече от едно произведение. Защото красотата има различни проявления и въздействия, които са неповторими във времето. А изкуство е резултатът от онова действие на субекта, което създава неповторими в някакво естетическо отношение вербални или визуални обекти във времето и пространството, които осъществят мигновен преход на състояние върху друг субект – възприемащия субект. И така – оцених с максималните 5 точки две произведения, защото не можах да избера „най-добра танка". Тези две, които оцених най-високо, влязоха в ума ми при първи прочит и не можах да ги забравя. Най-добри ли са – като поезия; като танка поезия? Не знам. За мен те са неповторими, и точно тяхната неповторимост – като послание и емоционално преживяване, ги прави специални и най-добри – за мен. В тази магия на неповторимостта, в мигновеното въздействие, осъществяващо поч-ти мистична връзка между автор и възприемащ, виждам смисъла на изкуството… и невъзможността то да бъде количествено оценено.

В заключение ще кажа – извън класирането във второто издание на националния конкурс „Черешовите води на българската танка" останаха не едно и две великолепни произведения – танка, ренсаку и танка проза. Великолепни като поезия, като естетика, като майсторство и изразност, като послание… Но от изпратените творби трябваше да изберем само определен брой, а хубавите, онези, които могат да бъдат наречени „добро изкуство" – бяха повече. Това изобилие на избор, което надхвърля стандартния пакет на „1-во, 2-ро и 3-то място" също е част от всеки конкурс.

Сила ли е, или е слабост фактът, че извън класирането остават много стойност-ни творби?

Още една тема за размисъл. И още едно основание, вече не като член на жури в конкурс, а като редактор на литературно списание да кажа: „Всички автори, участвали в „Черешовите води на българската танка" са добре дошли на страниците на сп. „Картини с думи и багри"!

КОНЦЕПЦИЯТА ЗА ВРЕМЕТО В ПОЕЗИЯТА

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

ОБЗОР ПО ПОВОД ВТОРОТО НАЦИОНАЛНО СЪСТЕЗАНИЕ „ЧЕРЕШОВИТЕ ВО-ДИ НА БЪЛГАРСКАТА ТАНКА"

Концепцията за времето на Изток и Запад не е еднаква.

Западният човек вярва, че времето тече по права линия напред. От тази философска концепция за времето идва идеята за социалния прогрес.

На Изток, напротив, смятат времето за циклично явление – на Изток то не се движи по права линия, а има кръгов поток. Времето, в своето кръгово движение, покрива пространството и следователно може да бъде представено чрез картина. От това източно разбиране за времето идва живописното мислене на източните хора и метафоричният характер на писането и речта.

Разбирането за движението на времето се отразява и на различния подход към повествованието в поезията на Изтока и Запада. Тези разлики са особено видими в кратките форми като танка и хайку. Поради много ограниченото пространство от само 17 срички, линейното разказване в хайку не е предпочитаният метод, а по-скоро т.нар. „високо хайку" обикновено е метафоричен израз.

В 31 срички на танка по-често е възможен линеен (дискурсивен) израз, но дори и в танка речта на поета най-често е живописна.

Разбирането за времето също бележи българската култура и то не е еднозначно.

Ако се върнем в далечната история и погледнем прочутото хайку на хан Омуртаг от 822 година:

Човек и добре
да живее, умира
и друг се раждa.

ще видим в него две идеи, които бихме сметнали за типично японски: идеята за „себеотрицателност" (антиегоизъм) и идеята за кръговото течение на времето.

Това хайку ни навежда на мисълта, че нашите предци, старите българи, са мислели доста подобно на японците и че тяхната култура е била доминирана от идеята за кръговия поток на времето.

По-нататъшното развитие на българската култура чрез кървава и насилствена християнизация сближава българската мисъл със западната.

Ако състезанията по танка и хайку са важни в днешната българска култура по някаква причина, то е и защото – за тези, които могат да ги четат – те показват, че в днешната българска танка и хайку поезия двете концепции за времето живеят паралелно: източната и западната.

От историята на културната мисъл на българите става ясно, че културният обмен чрез танка и хайку с Изтока е много по-важен, отколкото със Запада.

Това е така, защото източната мисъл лекува старите рани, които християнството нанесе на българската култура. Една от най-големите рани е разрушаването на колективното несъзнавано.

Християнството, трябва да се каже ясно, извърши своеобразно културоубийство на старите култури[3] и ни лиши от колективното подсъзнание, в което властва езикът на символите.

Това ясно се вижда, когато сравняваме японски и западни хайку. В сравнение с японците, ние сме културно увредени, защото има голяма празнина в нашето подсъзнание.

Резонно е да се смята, че богатото културно наследство на българите, което е отразено в поезията чрез живописен език и мисъл, е съхранено до голяма степен благодарение на 500-годишната културна прекъснатост на християнството по време на османското владичество. Ако тази моя теза е вярна, тя потвърждава народната поговорка „всяко зло е за добро".

Досега успяхме да надникнем в сърцето на българската култура с помощта на хайку поезията, която показва наличието на метафоричен език в около 30% от написаното хайку (На Запад, където няма културно прекъсване, този процент е близо до 0%, в Япония, разбира се, е много по-висок).

Но по принцип един западняк, който пише японска поезия, е с увреждания по отношение на японския си колега, защото западната култура го лишава от инструментите, достъпни за японски поет, който говори езика на символите. Един японски поет може да говори с камък, един западняк вече не може. Има само две лекарства: изучавайте японската култура и се учете от природата, върнете се към природата, научете отново нейния език.

Вторият национален конкурс „Черешовите води на българската танка" раз-крива, че живописното мислене не е чуждо на българските поети на танка.

В танка поезията терънът е малко похлъзгав, отколкото в хайку, защото по-голямото пространство позволява линейно изразяване, така че много поети са привлечени да пишат танка по начина, по който пишат западна поезия. Този стил се разпознава по фрагментирания стих, защото поетът пише нещо и след това спира. След това добавя нещо и спира и така до петия ред. Понякога този метод може да бъде успешен, но в повечето случаи не е така.

Западната поезия често започва без идея, подхвърляйки думи, които сами ни идват, а след това чрез писането се търси идея. Танка и хайку не могат да се пишат така. И танка, и хайку са написани от идея. След това, когато имате идея, пишете, не преди това.

Оригиналният начин на писане на танка е, когато поетът вижда и записва два, по някакъв начин, свързани помежду си образа. Това е метод на съпоставяне (юкстапозиция), който опознахме чрез хайку. Съ-

[3] *Унищожаването на старите култури от християните се вижда най-добре в гръцките статуи, на които липсват ръце, крака, глави. Тези статуи не са унищожени от „разрушението на времето", както се казва днес, а от християните. Подобно на начина, по който талибаните унищожават статуите на Буда.*

Български археолози откриха наскоро единствената в България (!) неповредена статуя на Хермес край Петрич. Оцеляла е при управлението на християните, защото е била скрита в канализация.

поставянето изгражда „примитивна" метафора, основното изразно средство в японската поезия. Наричам я „примитивна", защото е неизградена – поетът оставя два образа, които да се съпоставят, т. е. поетът не се намесва, читателят трябва сам да изгради асоциативни връзки.

Ето отличен пример от нашето състезание по танка:

На ливадата
са два буйни ата
стремената.
Харесвам лебедовата
извита шия.
Ана Стянова

В тази танка виждаме картина на поляна с два необуздани коня. След това точка. Прекъсване. Само едно прекъсване. Танка (като хайку) има само едно прекъсване, освен ако поетичните причини не изискват друго. По принцип множеството прекъсвания нарушават фокуса на израза.

Това прекъсване отваря асоциативно пространство, което свързва двете изображения.

Второто изображение е напълно различно и изглежда несвързано с първото изображение. Паузата е драматична. Как да разчетем такъв „нелогичен" израз? Западният човек следват логиката, но тук стихът няма нищо общо с логиката. И логична ли е поезията? Може да мине за глупост в западния разчит. Все пак е класическа японска метафора – съпоставяне.

Виждам еротични алюзии в тази драматична танка.

И сега ето една западна метафора: два образа се преплитат, читателят ясно се въвежда в любовната тема.

Под черешата
с взори нагоре
й се любувах,
а тя ме замеряше с погледи –
черни, узрели.
Александър Алекс. Дъбнишки

Мисля, че тези два примера на източна и западна метафора ясно показват естетическата сложност, пред която са изправени съдиите на състезанието. Отнася се както за танка, така и за хайку. Съдията трябва самият да е талантлив поет, вероятно опитен редактор и познавач на източната и западната естетика. Много трудна задача. Трудността на тази задача разкрива защо конкурсите за хайку и танка поезия много често не постигат резултатите, които човек би очаквал. А това са грижа за качество, изграждане на специфична културна политика, образование и популяризиране.

Тук трябва да кажа, че стилът на изразяване (западен или източен) не трябва да бъде решаващ критерий за поетическа оценка.

Това важи особено за българското състезание по танка, където виждаме двата стила или дори смесица. Някои поети, като Радка Миндова, изпращат и двете си танки във високо култивиран японски израз. Други, пример е Ана Стоянова, изпратиха една танка по западен, друга по източен стил. Третите писаха изключително в западен стил. Четвърто, чрез комбиниране на стилове. Има ли критерий, който да дава универсален ключ за оценка на това поетическо разнообразие?

Има. Трябва винаги да помним критериите, дадени от Мацуо Башьо за оценка на хайку. Същите важат и за танка. И това са само две: поетична истина и метафоричност.

Поетическата истина е условие sine qua non. Метафората (излишъкът от смисъл) определя стойността на стиха.

Колкото по-голям е излишъкът, толкова по-добра е танката (хайку).

Смятам, че вторият национален конкурс „Черешовите води на българската танка", както и първият, оправда очакванията.

Поети, съдии и организатори заслужават всички похвали за свързването на векове, преодоляването на културните различия, изграждането на една много специфична българска култура – култура, която може би е много по-българска, отколкото обикновеният читател би си помислил.

Може би подобни събития не трябва да се разглеждат само през призмата на наградите, защото наградите са само повод за поетите да се събират и общуват, да обсъждат поезия и да учат помежду си.

В този смисъл конкурсът „Черешовите води на българската танка" е голямо събитие за българската култура. Честито!

ЗА СПИСАНИЕТО

ЧЕТИРИМА АВТОРИ НА СПИСАНИЕТО ВЪВ ФРЕНСКО ИЗДАНИЕ

Le Bananier – Centre International de Documentation et de Recherche sur le Haïku е Международен център за документация и изследване на хайку, замислен и осъществен от Валери Ривоалон на 1 юни 2023 г.

Центърът е насочен към ентусиасти, независимо дали са обикновени читатели – любители на кратките източни форми или професионални поети. Идеята е да се изгради дигитален портал, който да дава достъп на ползвателите до професионален указател, дневник с публикации и дигитална колекция с документи – книги и други произведения, свързани с хайку.

Година по-късно Центърът започва да издава месечен бюлетин, който се разпространява по електронен път.

Едни от първите автори, откликнали на идеята и попълнили своя „Бяла карта“ за новото издание са добре познати на читателите на сп. „Картини с думи и багри“ – Димитър Анакиев, Мирослава Симеонова, Станислава Ганчева и Габриела Цанева.

Carte blanche Dimitar Anakiev

Le Bananier – Centre International de Documentation et de Recherche sur le Haïku,
22 юли, 2024

Dans les langues occidentales, une seule ligne peut être une expression de „licentia poetica“.

Bibliographie en cinq lignes: „At the tombstone“, Red Moon Press, VA, 2002; „Rustic“, Red Moon Press, VA, 2010; „Kamesan World Haiku anthology on War, Violence and Human Rights Violation“, Kamesanbooks, CA, 2013; „Human“ an anthology of Bulgarian haiku, Red Moon Press, 2023; „Duet of knots“, JUNPA books, Kyoto 2023

„hanko“ de l'auteur (signification „kamesan“)

*

Soirée de printemps.
La roue d'un transport de troupes
écrase le lézard

Пролетна вечер.
Колелото на бронетранспортьора
смачква гущера.

*

L' enfant en moi
se balance dans la brume
au-dessus de l'eau profonde

Едно дете вътре в мен
се люлее през мъглата
над дълбоката вода

*

Reconnaissant
envers ceux qui la mangent...
la banitsa[4]

Благодарна
на всички, които я хапват,
баница със сирене

Carte Blanche Miroslava Simeonova

Le Bananier – Centre International de Documentation et de Recherche sur le Haïku,
5 август, 2024

J'aime le haïku parce que cette forme courte synthétise la beauté de la nature et du monde, le pouvoir spirituel et la sagesse de l'humanité.

Je suis née le 10 novembre 1954 dans un village appelé Zabardo, dans la région de Smolyan, mais je vis aujourd'hui à Plovdiv, en Bulgarie.

J'ai obtenu mon diplôme à l'université de Veliko Tarnovo - où j'ai étudié l'histoire puis l'anglais – et à l'université de Plovdiv. J'ai travaillé comme professeur d'histoire et d'anglais.

J'ai publié des poèmes, des nouvelles et des articles sur des sujets politiques et sociaux dans divers journaux et magazines.

Mes haiku rensaku ont été publiés dans l'almanach „Man" (Човек) et dans „Pictures with words and dyes", no. 2, 2024 (Картини с думи и багри).

Le Monastère

Silence cosmique.
Les sommets enneigés dans la clarté
Sont mes propres chemins vers Dieu.

Манастирът

Космическа тишина
Заснежените върхове в светлина
Моите собствени пътища към Бог

Les vacances

J'entends les cloches sonner.
Les trois lavées par la pluie
m'accueillent avec amour.

ou

J'entends les cloches sonner.
Lavées par la pluie elles m'accueillent
Avec amour.

Ваканциите

Чувам звъна на камбаните.
Трите, мокри от дъжд
ме посрещат с любов.

Или

Чувам звъна на камбаните.
Измити от дъжда ме посрещат
С любов

Les souvenirs

Vent frais et feuilles mortes...
Je marche dans un jardin calme
En pensant à l'été.

Спомените

Свеж вятър и мъртви листа…
Вървя през тиха градина
мислейки за лятото.

Carte Blanche Stanislava Gancheva

Le Bananier – Centre International de Documentation et de Recherche sur le Haïku,
12 август, 2024

Haiku – une palette mystérieuse de saisons, de perceptions et d'un monde humain avec arrière-plan philosophique.

J'ai 58 ans, je vis à Plovdiv en Bulgarie.

J'exerce la profession de technicienne géomètre. J'ai publié des livres de poésie, de prose entre 1996-2010 puis dans le style de la poésie prose japonaise: „Barefoot over crocodile teeth", „Dark whispers", „Across Dimensions".

J'ai participé à plusieurs collectifs bilingues: „Thresholds" (2005), „Silence in Green" (2009), „Beyond Words" (2018), „Rip-Roaring" (2022), „Piece of the Rainbow" (2023), „Man" (2024). J'ai été honorée dans des concours bulgares et

[4] tarte traditionnelle bulgare

internationaux. Je suis membre du groupe en ligne Bulgarian Gendai Haiku and Tanka.

*** sur les haiku de Basho**

Sous le gémissement des nénuphars
pas d'eau silencieuse,
une petite grenouille se cache.

по Башо

Под лилиев стон
не мълчалива вода,
скрива жабчето

*

Caresses ensoleillées
Derrière la mouche
des oiseaux en origami

Слънчеви ласки
Отвъд прелитат
оригами птици

*

Été gitan
Les brindilles assombries enferment
la douleur
Циганско лято
Потъмнелите клони
заключват болката

PHOTOHAIGA

Sirène dans le ciel
Les souvenirs flottent
vers l'enfance

Русалка в небето
Спомени изплуват
от детството

Carte blanche Gabriela Tzaneva

Le Bananier – Centre International de Documentation et de Recherche sur le Haïku, 20 август, 2024

J'aime le haïku parce qu'en 17 syllabes ou trois vers il concentre un moment unique ou le monde entier.

De formation, je suis ingénieure chimiste, PhD et avocate. J'ai travaillé comme chimiste, journaliste et avocate.

Ce que j'aime, c'est écrire de la poésie et peindre.

En 2018, j'ai créé une maison d'édition gabriell-e-lit, réalisé un site „Art platform gabriell-e-lit“ et commencé à publier un magazine de littérature et d'arts visuels „Kartini s dumi i bagri“ / „Peintures avec mots et colorants“.

Je suis l'auteure de 21 livres – 14 recueils de poèmes illustrés de mes peintures, un roman documentaire, deux romans, une nouvelle, trois recueils d'essais, des articles de journalisme et des critiques.

Je tiens deux blogs personnels de poésie, de prose et de peinture.

(Pour en savoir plus sur Gabriela voir les liens en commentaires)

*

Entre les voies
sur le boulevard – un chien qui
embrasse une personne

au milieu
du boulevard – un chien qui
embrasse une personne

между платната
на булеварда – куче
прегръща човек

в средата
на булеварда – куче
прегръща човек

*

dans une flaque gelée
botte du soldat –
le visage de la guerre

в замръзнала локва
войнишки ботуш –
лицето на войната

*

longue absence
les arbres dans la forêt
ont grandi

дълго отсъствие
дърветата в гората
са пораснали

ХАЙГА

tri sélectif
sur le conteneur bleu
message „J'achète des livres“

разделно сметосъбиране
върху синия контейнер
надпис – „купувам книги“

редакционна статия

АНОНСИ

„ТЕ ПОБЕДИХА“ И „ЕСЕННИ МОТИВИ“ НА БОРИС РАХНЕВ

В ново творческо амплоа представяме на читателите на списанието познатия им като поет Борис Рахнев. В началото на м. юни бе представена пред аудитория в Горна Оряховица и Стара Загора новата му книга „Те победиха“. В нея са включени 16 разказа, в които авторът, с таланта си и с познанията си на офицер описва живота и героизма на двеста български войника, оказали се през 1918 г. на най-трудния участък на Южния фронт – Гара Кенали /днешна Кременица/, Македония.

За четиридесет и два дни те извървяват тежкия път до своята Голгота и в неравен бой с френски, гръцки и английски части защитават своята кота, за да оцелеят само петдесет и девет от тях.

Ето един от най-вълнуващите откъси.

редакционен анонс

Шестнадесета част от серията записки в ученическа тетрадка на участник в ПСВ 1916 – 1918 г...

Кратко, точно – ден по ден, понякога многословен, понякога само с едно изречение редник Иван Ц. Тодоров, свръзка на щабния фелдфебел, описва своята одисея. Моята задача като запасен офицер беше след справки с документи и карти, с книги със спомени на генерали и по-низши чинове да оформя в художествена форма и да поднеса на читателите тези чудесни разкази, изпълнени с героизъм и страдания. Това беше и мой синовен дълг.

...Нощта премина спокойно, само лаят на кучетата и потракването на затворите на Манлихерите на караула при смяна нарушаваха тишината.

Нашето, на Цветанов и моето, убежище беше в една полусъборена къща с една оцеляла стая, от която се излизаше направо на улицата.

Пода застлах със слама, отгоре сложих платнището и уморен се проснах с намерение да почина след дългия ден.

Фелдфебел Цветанов както винаги не спеше, обикаляше войската, проверяваше караула, наобикаляше санитарната кола.

Беше ме обзела неочаквана тревога и колкото и да си затварях очите, не можах да заспя. По едно време вратата се хлопна и той влетя в помещението. Бях запалил едно газениче от гилза на снаряд, което осветяваше с причудливи пламъци нашия бивак.

Цветанов, несвикнал със светлината, се спъна в набързо оставените от мен съд за вода и раниците. Промърмори и запита:

- Земльо, не спиш ли?

Така си говорехме помежду си.

- Не мога, брате, ей от два часа не съм мигнал, нещо ме гложди. Ей, земляк, някак много бързо се наредиха днес нещата. След вчерашната битка и прогонването на гръцките части, сякаш не сме на фронта.

- Добре, то е ясно, че няма да се спи. И аз съм неспокоен... такава тишина!?

И той продължи.

-Вчера, докато вие се втуркахте по настаняването ме извикаха в щаба. Там бяха всички началници и един непознат офицер със зелени нашивки, казват от граничарите, които се канеха да заемат позиции по нашата граница. Та този Капитан разказа интересни неща. Показа куршуми от гръцки манлихери с подбити върхове. Те, гадовете, са ги направили така, че като стигнат целта да разкъсват живата плът. Затова нашите убити момчета имаха такива разкъсни рани, смъртоносни. Частите, които ние обърнахме в бяг благодарение на нашата славна артилерия са били главно андарти, кралска войска, нещо подобно на нашите харамии. Този Капитан ни показа заловена документация и една заповед на техния Крал Константин до войската, в която се казва: „Да не се залавят български войници – пленници. Направо разстрел."

- Виж ги гадовете, ама им объркахме сметките днес. Утре ще се спрат чак в Солун. След нас ги подгони конната дружина на дивизията…

Така в разговори и просъница чух лекото открехване на висящата на една панта врата и гласа на адютанта на майор Стрезов: „Фелдфебел в щаба...!"

- Аз, какво ти казах земльо, много добро не е на хубаво.

Скокна, отърси сламата, потегна колана, калъфа с парабелума и с трясък затвори вратата след себе си.

Тази неизвестност, разказът за гръцките мурафети спрямо нас и тази тишина ме приспаха.

Заранта скочих бързо, оправих колана, шапката с козирка, нарамих карабината и тръгнах първо към колата за ранените и обозните коли. Те бяха моя отговорност и аз не желаят да направя черно лице на Фелдфебела.

Войската вече беше на крака.

Някои бойци стъкваха огньовете преди къщите и самостоятелно приготвяха своята храна. Независимо, че бригадната кухня димеше и от нея се разнасяше познатата миризма на овесена каша, войниците предпочитаха домашната храна, останала от вечерта.

Тогава се случи най-неочакваното. Бригадният тръбач на малки почивки изсвири тревога и всички ние, недовършили сутрешните си занимания се втурнахме към щаба.

По пътя настана блъсканица. Оръжие, раници, паласки, муниции всичко трябваше да бъде с боеца при този сигнал: „Атака – тревога". Свърнах по улицата към щаба и там видях същото стълпотворение.

Поручик Янков даваше разпореждания, началник щаба беше разгърнал карта и жестикулираше нещо на командирите на дружини. Не видях майор Стрезов, нито моя патрон. Те най-вероятно бяха в помещението.

Когато се изравних с входа на щаба, от там изскочи с присъщия си устрем фелдфебел Цветанов и с ръка ми даде да разбера, че трябва да се явя при него.

- Слушай момче, накратко. Вчера, на 18-ти септември сърбите са пробили фронта при Добро поле. Нашите отстъпват към

София. И най-важното, има заповед от щаба за разформироване на бригадата и което е най-лошо – да предадем знамето на представител на френски колониални части, които всеки момент ще довтасат.

Ударът от фугас при гара Кенали беше нищо пред тази „новина".

Боже миличък, мислех си аз, защо бяха тези жертви, тези страдания, след като всичко за един миг се срива!?

Нямах време за разсъждения, защото следваше нова заповед.

Да се прибере секретната документация, останалото, заедно с празните сандъци от патрони и снаряди да се струпа пред щаба и да се запали.

Нещата се развиваха с мълниеносна бързина. Поручик Янков и Началник щаба започнаха построяването на дружината в каре около щаба, като за кръгова отбрана. Прозвуча команда: Мирно, глави надясно.

Войниците, неразбиращи за какво става дума се блъскаха и бутаха един в друг.

Тогава се чу повторна команда: „Слушай Командира."

В средата на Карето излезе майор Стрезов, когото трудно разпознах. За една нощ той се беше смазал като че ли от някакъв тежък товар. Ръцете му отпуснати и безволево притиснати към тялото показваха нерешителност и колебание, неприсъщо за него.

С немощен глас той се обърна към нас:

- Мои бойци, мои соколи, мои верни другари. Ние, нашата част, изпълнихме мисията да спрем врага да не мине в обход на Девета плевенска. И ние, с цената на много наши свидни жертви не само че ги спряхме, но ги обърнахме в бягство. Тези наши действия се оцениха от щаба подобаващо.

И той прочете заповедта на щаба оценяващ нашите бойни действия.

- Но, преглътна той и адамовата му ябълка заподскача, което го накара да посегне към чашата с вода, поднесена му услужливо. - Не пожелавам на никого да изпълни следващата част от заповедта на Щаба на дивизията а именно: „Да се разформирова Втора специална бригада към Единадесета на НЦВ Фердинанд Македонска дивизия с оглед критичната ситуация, предизвикана от пробива при Добро поле." И което е най-лошо, знамето на частта да се предаде на френски наблюдатели като част от окупационните части."

Всички знаехме какво значи това. Значи военен съд за командира и разстрел.

Настана гробно мълчание. Никой не вярваше на това, мислехме че е неистина, че е измислица. Всеки си задаваше въпроса, как до вчера ние громяхме врага, а днес – разформироване !?

За да подчертае истинността на това, от вътрешността на сградата излязоха френски офицер и неговия адютант, пристигнали инкогнито през нощта.

Те бяха със сини мундири, с триъгълни фуражки, пристегнати с бели колани и гръдни препаски и кожени бели кобури. Носеха бели ръкавици.

Изправиха се мълчаливо пред карето и козируваха по команда.

Обърнаха се към щаба, строен отстрани и заломотиха на своя език:

- Monseur le maior, monseur le oficier. Le Komite de paix recomende vous prendre votre drapo de brigare aux d'arme du Franse.

Това бе преведено от началник щаба на български. То предизвика ефект на паднала бомба в строя. Войниците се разшумяха, имаше подвиквания и реплики: „Вървете си, няма да го предадем..."

Надвиквайки това, френският офицер каза още нещо, което след превода на началник щаба смрази всички. Той каза: „След като се бунтувате, ще изпратим наказателен отряд, за да ви откара в плен в Гърция, безапелационно."

Тогава се случи нещо неочаквано. От сградата излезе с твърда крачка фелдфебел Цветанов, носещ пред себе си знамето в калъф. Той пристъпи и го предаде на Командира. Всички наблюдавахме какво ще стане, бяхме готови да скочим за разправа.

Лицето му беше бледо и изопнато. Между устните му димеше дежурната цигара. Той се отправи към французите...

Видях как поручик Янков посегна към кобура си. Ръката му бе задържана от началник щаба.

Майор Стрезов свърна към предварително запаления огън с документите от щаба и сандъците от патрони, който се беше разгорял от вятъра и хвърли знамето в средата. Част от войниците коленичихме и свалихме шапки. Други, невярващи на очите си, закриха с шепи лицата си и захлипаха като деца.

Тогава се раздаде хрипкавия от вълнение глас на Командира: „Българско знаме не се предава на врага. По-добре в огъня, отколкото в плен."

С привидната си рязкост той се обърна на изток, прекръсти се и каза на всеослушание: Бог ми е свидетел!

Чуха се възклицанията на френския Капитан:„Merveuiox, o mon dieux set bulgar sont...!"

Вятъра отнесе последните му думи, но те бяха думи на признание за нашето себеотрицание и войнска твърдост пред врага.

Записал: о.з. капитан Б. Рахнев

ЕПИЛОГ

След злополучната среща с представители на окупационните части бе получено нареждане по куриер дружината в пълен състав да се яви в щаба на армията в Кюстендил в разпореждане.

Отново се заточи колоната в походен строй, обоз, санитарен автомобил, коли с имущество, сега и няколко впряга с оръдията на колесари.

Хората нямаха настроение, бяха унили и отчаяни. Разговорите се водеха около това: „Ето, ние с много свидни жертви громихме и гонихме врага почти до Солун. Те позорно обърнаха гръб, а сега се държат като господари."

И знамето… повече от бойците оправдаваха командира, но имаше такива, които го упрекваха. Тегнеше освен това и неяснотата около фронта. Шепнешком се говореше, че частите от Сръбския фронт са се разбунтували и са тръгнали към София за разправа.

Това не можеше да не тревожи командването. Използвайки една от почивките, майор Стрезов нареди хората да се съберат около щабния автомобил. Всички затаихме дъх да чуем неговото слово.

- Бойци, мои другари. Нашата одисея е към края си. Отиването ни в щаба не е, за да ни черпят с блага ракия… Всички може да изпием горчивата чаша на разформироването на нашата част и вашето демобилизиране. Това е по-добре от пленничество в Гърция. Повече подробности на място, след пристигането ни. А сега едно обяснение, което ви дължа като ваш Командир досежно знамето. В моята дългогодишна служба, три войни, съм пазил и съхранявал тази Светиня. Пред нея се заклехме за вярност към Цар и Отечество, затова загинаха много свидни синове, български чеда, които няма да се приберат вкъщи, няма да целунат майка и татко, жена и дребни дечица. Това ме накара да взема много рисковано решение.

Той свали очилата си изпотени от напрежение и с треперещ глас нареди:

- Фелдфебел Цветанов, две крачки пред строя.

- Слушам Г'син Майор. – отривисто отговори Цветанов и излезе пред строя.

- Разкопчай куртката.

Моят земляк бавно с трепереща пръсти копче по копче разкопча куртката и изтегли увитото около кръста си аленозлатистото знаме на бригадата.

Всички вкупом искаха да го видят и докоснат, да се уверят в истинността му.

Майор Стрезов се измъкна от множеството, приседна на калника на автомобила и покри с длани лицето си. Раменете му се тресяха от хлипове. Само аз бях свидетел на това силно изживяване.

Този достоен човек, този ветеран, мога да кажа наш баща, най-вече имаше право на това.

Последва пристигане в Кюстендил, предаване на знамето в щаба и запознаването ни с решението на Щаба за разпускане на бойната ни единица, с оглед ситуацията в страната.

Всички бяхме демобилизирани и се отправихме към родните си места.

На гарата в Кюстендил имаше голямо стълпотворение на войници и много цивилни, изпращачи. Страхувах се, че няма да се видим с моя земляк, тъй като той оставаше на разположение на щаба. Но се случи, когато вече бях стъпил на стъпенката на вагона, той изникна от множеството. Протегна ми ръка и силно стисна моята.

- Ей момче, къде без да си кажем довиждане. Лек път приятелю, оцеляхме.., оцеляхме приятелю.

Гаровия чиновник наду свирката за тръгване. Тогава той в неговия стил извика... „Ей момко, и да се ожениш, да не ме забравиш за сватбата...“

Вятърът отнесе последните му думи. Видях в далечината неговата внушителна фигура с ръка до козирката.

Отдаваше чест не само на мен, но и на показалите се до кръста от прозорците наши другари, с които деляхме несгодите на войната. А може би и в памет на тези, които останаха по бойните полета на Македония и за неосъществената химера – Велика България.

Борис Рахнев

ЕСЕННИ МОТИВИ

За моите приятели от списание „Картини с думи и багри“ и уважаемата Габриела Цанева есента е още напред във времето, но за мен тя вече дойде с моята нова книга „Есенни мотиви“.

худ. Диана Фъртунова

Есента, с прохладните си нощи, с обилните плодове на човешкия труд през годината, но и с прокрадващата се мисъл, че идва зима… студена и дълга за едни, а за други безкрайна.

Без претенции за достатъчност избраните стихове, някои забравени от миналото събудиха в мен много носталгия за онези години, в които пламъкът на вдъхновението гореше в душите и сърцата ни. Тези мигновения за някои са безкрайно дълги, а за мен са като филм без продължение.

Бъдете здрави и одухотворени, скъпи приятели на списанието и ти Габриела!

Благодаря на издателя, че още ме търпи – Cefo DESIGN и на Диана Фъртунова за прекрасните ескизи!

ЕДНО ПОСЛАНИЕ ОТ МЕН

Дори да си изгубил скъп човек,
дори душата ти от болка да крещи,
краката ти по пътя в рани да кървят…
Ти изправи се , стискай зъби, забрави ,
защото тук не свършва твоя път..!
Дори любов голяма да загубиш,
приятели най близки да те предадат,
не унивай други ще намериш,
защото всеки има своя земен път.
Дори врагът да нанесе ти люти рани
и в злоба дива да запали твоя дом…
Ти не унивай, притисни от болка длани
юмрука си във чук ти превърни.
Приятелю, живота е една река,
запътила се към Голямата вода ,
бори се сам…, ще няма кой ръка да подаде!?
Светът жесток е, ти Сам
стигни до своя бряг.
Дори останал уморен след бурята,
която връхлетяла те по твоя път,
ще осъзнаеш друже истината.
Животът е борба, а щастието в него е един,
тъй кратък миг!

Борис Рахнев

НОВИ КНИГИ

НАНИЗ ОТ ПЕНДАРИ

Христо Иванов е добре познат на читателите на сп. „Картини с думи и багри". За първи път името му се появи в бр. 1/2021 с разказа по действителни събития „Един наниз пендари". Последваха още разкази, които публикувахме в следващите броеве – истински истории на различна тематика, но винаги с някаква житейска поука.

В края на пролетта той изпрати в мейл до редакцията връзка към интервю пред в. „Българска армия", което публикувахме със съгласието на интервюирания в настоящия брой 3/2024 на онлайн изданието на сп. „Картини с думи и багри".

Скоро след това Христо Иванов представи пред издателството осем нови разказа с молба да бъдат включени в книга, заедно с вече публикуваните при нас белетристично-документални творби. С радост приехме предизвикателството и честта да осъществим още един литературен дебют. Така първата книга на Христо Иванов, сборникът с разкази „Наниз от пендари", вече е литературен факт, а до края на 2024 г. ще излезе от печат, отново със знака на издателство gabriell-e-lit.

А ето какво казва авторът за разказите си и смисъла да бъдат написани, публикувани и прочетени:

„Разказите в книгата са писани с удоволствие по действителни случаи, защото чувствах, че съм длъжен да споделя това, което знам за спорното ни и все още неизяснено минало. Освен това, има и разкази със съвременен сюжет, за неща които са ме впечатлили и за такива, които трябва да се стремим да променим. Разказал съм и интересни случки с животни, чието поведение и държание ме е изненадало. Оказва се, че дори от животните може да се учим. Стремял съм се от всеки разказ, да извлека някаква поука, а дали съм успял, Вие ще прецените, уважаеми читатели. Приятно четене."

ПЕСНИ ЗА ЗАЛЕЗ В САПУНЕН БАЛОН

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

Най-новата стихосбирка на Тодор Билчев – още един формиращ щрих към портрета на поета, още един ярък цвят в палитрите на душите ни!

Само за няколко години документалистът Тодор Билчев написа и издаде 26 поетични книги – едно изригване на емоции от един несекващ вулкан. Неуморен творец, който, сигурна съм, събира нови мигове, които да превърне в стихове.

Всяко следващо стихотворение на автора е стъпка по пътеката към съвършенството – не на поетичната техника, която той познава и владее, а на изкуството поезия.

И, докато в началото на пътя му към същността на arte poetica често стремежът към постигане на „правилната" форма крадеше от красотата на изказа и съдържанието, то в „Песни за залез в сапунен балон" мелодията на стиха се лее естествено, като дъха, с който поемаме ароматите на битието.

Напълно заслужено през последните години идват и големите признания и награди за успехите и приноса на Тодор Билчев към развитието на изящното слово!

В тази книга няма компромисни творби – всяко стихотворение, всеки стих, всяка поема – тежат на точното място, за да изградят цялостния замисъл и да предадат посланията на поета към читателя.

Всяка от тях заслужава внимателен прочит и литературен анализ, но аз ще се спра само на няколко – защото много ми допаднаха, или защото ги считам съществени за изграждането на стихосбирката като цялост.

Тук ще спомена и двете основни теми, които звучат – понякога силно и настойчиво, като звън на камбана /или като сирена за отбрана/ друг път – приглушено, като фонов шум – оня шум, който влиза в съзнанието ни без да го съзнаваме и който ни обсебва. Темата за любовта. И темата за вечността.

Любовта – във всичките ѝ форми и измерения. Любовта към природата, към всички живи същества, към човека – оня, когото отминаваме без да забележим, или оня, когото съжаляваме, но не можем да спасим. Любовта към истината, към топлата

човечност, към чистия път на духа, към божественото и бога.

Тази любов намираме в „Сбъдването на душата", „Муха върху стъкло", „Химн на светлината", „След последния удар", „Тъгата незабрава", „Пилето", „Ти съществуваш", „Любовниците на мечтата" и др.

Но тя естествено прелива към темата за вечността.

Дали защото любовта е вечна? Като вечен стремеж към близост и общност, към топлина и съпричастност?! А също – към познание, съвършенство, красота, към духовна чистота и извисеност, към откриване на път към „отвъд"? и „вечност"?!

Или защото вечността е поносима за човека само чрез любов?!

Тук ще спомена стартовото стихотворение „Спорещите със смъртта безсмъртни" – посветено на самотните възрастни хора, забравени от своите деца и близки – изгубили смисъла на ежедневното битие, но постигнали надвременната мъдрост на безсмъртието. В тази категория можем да посочим „Слънчеви души", „Жилището на тъгата", „Оброкът самота", „Сбръчкано очакване" и др. „Родина на тъгата" е еманацията на тази поредица – стихотворение, което обобщава отделната човешка болка от изгубено бъдеще и я издига до олицетворението на нашето настояще – изгубената битка за живота ни, в този ден, в този свят, в тази Родина, която захвърлихме, стъпкахме и отминахме с презрение.

Силен, ярък акцент е стихотворението „Учителка на светлината". То започва със същия мажорен тон – тонът на изоставената мъдрост, но преминава в нещо различно – като синусоидата на тупкащо сърце, настроението се въздига и пропада с всеки следващ куплет; животът, незабравата, любовта и предаденото в поколенията знание за общочовешките ценности пулсират, за да не позволят на падащата нощ да завърши своята вечност.

Мъдрост и добрина, преживяно, прекипяло страдание и емпатия, понякога веселост, закачка и приятелско намигане; понякога – тъга…

В тази поетична сбирка има и много стихове за другата любов – изгаряща, прегаряща човешка любов; любовта-мечта, любовта на зрелостта и старостта, неизстиващата с времето любов, която е в основата на живота и кръговрата на сътворението.

Можем да намерим немалко стихотворения, които визират социалната действителност, проблемите на гражданското общество и системата на управление на държавата; немалко от тях бих нарекла "остра политическа сатира". Авторът, насочил поглед към вътрешния свят на човека и неговите пътища към съвършенството не отмества поглед от онова, което е вън от нас; онова, което можем и трябва да променяме.

Много са чувствата, които преливат от страниците на книгата и дори само докосването до тях ни прави по-добри, мъдри, замислени, размишляващи, искащи, отстояващи, воюващи – за правото на щастие.

Но само това е недостатъчно; тези чувства авторът поднася в една несравнима рамка от изящна словесност.

Красота и изящество – онова, което е в същността на поезията и изкуството:

Смълчан като люпеща птица,
денят се катери по склона.
Навънка играят дечица.
На тихото пукат балона.
/„По върха на бръснача"/

Изключителна образност, оригинални и неповторими метафори! Денят, разпънат на кръст! Едновременно, той е „смълчан като мътеща птица" и „се катери по склона". Денят, като птица и старец /наистина, никъде в текста не се споменава и дума за старост, но образът, който стои в съзнанието е именно на старец, който, грохнал в своя път, катери хълма на живота/. Следващият стих е напълно обикновено, делнично изречение „Навънка играят дечица." – за да дойде стихът поанта, дал заглавието на книгата – „На тихото пукат балона". Нима тишината е спукан балон?!

И се връщаме към предисловието на автора, неговото съкровено обръщение към читателя, в което споделя *„тези мои песни ще говорят за мъдростта на човешкия залез, но с надеждата, че тя няма да се окаже поредният сапунен мехур".*

Неслучайно още в предисловието Тодор Билчев представя „програмната схема" на стихосбирката и насочва към основните теми, а именно – вечността; и „вечния живот" като част от вечността. Но, нека не спираме дотук с красотата – следващото цитирано четиристишие също е изключително!

Като изказ, като набор от рими, и като метафори. Тук е разказана цяла история – една история, стара като света. Историята на раждане сред полето; раждане, вкоренено в човешката цивилизация – от началото на земеделската ера, до предсъвременността.

Нощта зад вира точи сърпа –
на месеца да среже пъпа.
А той, със кървавата кърпа,
сред нея властно да настъпи. /„По върха на бръснача"/

Отново основна метафора е олицетворението, но тук съществено въздействие има и асонанса, и алитерацията, съчетани в крайните рими сърпа/ пъпа/ кърпа/ настъпи.

Един незабравим образ, който разтърсва емоционалната равност на битието.

Изключителна образност можем да намерим и в четиристишията:

Съблъждането тук – поредната магия.
Червен от срам, под златен прах денят изгрява.
В синджир от морска пяна в миг вълна се крие.
В прегръдка слънчева, морето пожълтява.
/„Извисяване в морето"/

Цялото стихотворение е наситено с концентрирана, сдържана чувственост. Чувствеността на думите и онова, което те пораждат като усещане – една неслучила се история за любов, грях и прошка. И онова извисяване, което идва след прошката. А дали можем да я дадем сами на себе си?

Капят листата. В жълта позлата.
А във кръвта ни с есенна песен,
с радостни химни, с оди в душата
рее се вятър, с менче донесен. /„Съсък от съчки"/

„Съсък от съчки", още едно стихотворение, в което стилистичните фигури на езика и мисълта присъстват едновременно ярко и естествено. Тук, обаче, те се кръстосват и с една иносказателна философска реторика, която почти директно предава авторовото послание.

Без съмнение, читателското внимание заслужават и трите поеми в края на книгата.

Писането и четенето на поема изисква особено състояние на духа.

Не темата е важна, нито броя на куплетите, нито историята, която разказва /ако има такава/. В случая говорим за вътрешния монолог на твореца, който се превръща в своеобразен диалог с читателя.

Трите поеми на Тодор Билчев са като изворна вода – може да не харесвате извора, нито вкуса му, нито онова, което ви дава; може да нямате нужда от него – но не може да не усетите чистотата – онази изразност, която извира от сърцето. Неподправена, искрена, обезоръжаваща в своята оголеност.

Аз не споделям религиозните търсения на автора, не желая мъдростта, заключена в митологията на племе, непрекрачило прага на цивилизоваността. Обръгнах на препратки към готови отговори, дадени преди хилядолетия – те не могат да бъдат отговори на въпросите на съвременния човек. Всяко общество трябва да търси отговорите на общочовешките въпроси на нивото на своето развитие.

Противното ни обрича на регрес.

Не разбирам мислене, готово само̀ да ограничи себе си в миналото; мислене, игнориращо равнището на съвременното развитие на науката и технологиите… Чувствам се уморена и омерзена от поезия, в която „Бог" и всичките му местоимения се пишат с главна буква, където „Той" и всичките му войни са главни герои и в тях се търси изцерение за болни души, и от тях се просят решения за обществените и лични проблеми. Не харесвам поезия, принизяваща поета и човека. За мен тя е паразитна поезия, която лази, хленчи и не дава нищо.

В тази, както и в други стихосбирки на Тодор Билчев има много творби, в които „Бог" е главен герой, както и такива, в които се споменава поне в един куплет – не харесвам тези негови стихотворения. Но все едно – той е поет, който успява някак да преброди своята религиозна натура и да завършва произведенията си със стихове като тези:

„Душата винаги била е птица лекокрила,
кога с крилете на Духа да литне е решила."

И те именно са това, което определят качеството. Те са това, което правят Тодор Билчев универсален разказвач на човешки емоции, те го правят онова, което е и което харесвам у него – една трептяща от болката и красотата на света струна, която свири най-красивата и чиста музика – поезията, която идва от литналата душа.

Душа – онази нетленна частица у нас, рожба на разума и емоциите ни, на разбиранията за добро и зло, правилно и грешно, на емпатията ни и отношението ни към света и другите.

СТЪПАЛА, ОБРАСЛИ С МЪХ

Юбилейна поредица от три тома на Димитър Анакиев ще представим през идващите месеци. Ето какво казва авторът за своя проект в предговора към първата книга:

„Моят личен юбилей – четиридесет години писане на японски поетични форми (танка, хайку и свързани форми) съвпада с двадесет и петата годишнина от основаването на Българския хайку клуб, в който участвах. Мисля, че е добър момент да погледна назад към творчеството си. Надявам се, че тази доста обемиста книга ще представлява интерес както за много български поети на танка и хайку, така и за по-широка читателска аудитория.

Както веднъж беше казал Лоренс Ферлингети, поетичните форми са средства за транспорт до по-високи състояния на духа. Всяка поетична форма, която ви отвежда до високи дестинации, е добра. В този сборник обаче предпочитам танка – не само защото е една от най-старите поетични форми в света (над 1300 години), не само защото танка е сърцето на японската култура, форма, способна да създаде такава богата култура като японската но и защото е танка по-отворена от хайку, това е формата, с която е възможно да се води социален диалог. В частност, социалният диалог по отношение на социалните ценности и различни други неща е от голямо значение за мен като автор..

Но не мога да пренебрегна факта, че придобих поетичното си утвърждаване като хайку поет и че хайку ми помогна да оцелея в среда, в която социалният диалог или не е развит, или е нежелан. Хайку е отговорен и за това да ме въведе в тайните и дълбоки светове на японската култура. Ето защо съм сигурен, че тази селекция от 100 хайку има абсолютна стойност. В същото време ръкописът на 150 танки, който представям тук, е отворен и приканва автора да го допълни – като един вид „работа в процес".

Възможно е да се каже, че танка и хайку се отнасят едно към друго като логос и мит. Като поет се развих по пътя от мита към логоса и това е може би основната причина в сегашния ми хоризонт танка да изпреварва хайку.

И на Запад, и в Япония е почти невъзможно да се намери поет, който да пише танка, хайку и свързващи форми паралелно с една и съща страст. Това е голямата специфика на този ръкопис. За мен той е основа и покана за нови приключения."

ЕСЕННИ ПОСЛАНИЯ

СТЕФКА ГЕОРГИЕВА

Литературният сборник е съставен от поетични и белетристични текстове на вдъхновени от перото български автори, от които лъха красота, искреност, мелодия на душите, чувство на увереност, надежда и любов, вяра в утрешния ден! Есента е красива с разноцветните си багри, които радват умовете, сърцата и очите, така и *Есенните послания* на авторите в сборника докосват с нежност и обич читателите. Тези послания са творчество на 36 автора с богата душевност, членове на литературните клубове „Светлина", „Гео Милев" и на пенсионерски дружества със седалище п. Подуене, гр. София.

Тематиката на сборника е разнообразна, тя отразява душевните вълнения на авторите – хора с поетична, лирична душа, които възпяват както красивата българска природа, хората, душевните си трепети, възпяват любовта, приятелството, родния край, България. В тях има радост, удовлетворение, но болка и надежда за светлина.

Стиховете са директно въздействащи, нахлуващи в съзнанието и отварящи в него оная безкрайност, в която по-ясно и по-категорично нахлува тяхната полезност. Сборникът звучи много актуално със стиховете за ред в страната, обединение и призиви за активно поведение на българите. Чете се с интерес, още с първите редове въвежда читателя в лиричния свят на творците – различни ракурси на погледа, които са обединени от общото душевно възприемане на света и на ценностите в него.

Хубаво е, че има есен. Тя е симфония от цветове и аромати, тиха печал, неосъзната меланхолия, уморено слънце.

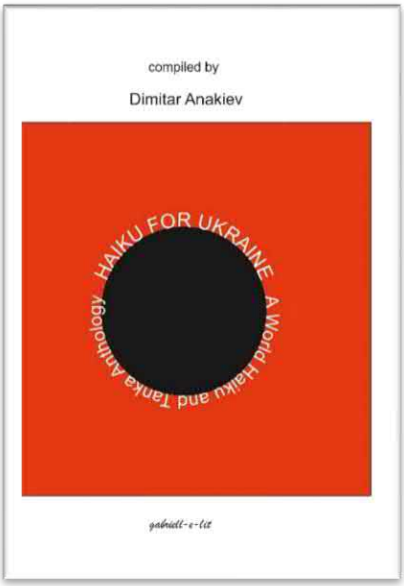
Есенните послания са като късната любов – зряла и натежала от сладост. Есента е онази кротка, умиротворяваща тъга за преходността на сезоните, но и на живота. Поетичният талант на авторите е съзвучен с писателския, голям вдъхновител в това е душевният им настрой. Заглавието *„Есенни послания"* е изключително удачно.

проф. д-р Стефка Георгиева

ОЧАКВАНИ ЗАГЛАВИЯ

ТАН-КУ ЗА УКРАЙНА

СВЕТОВНА ХАЙКУ И ТАНКА АНТОЛОГИЯ

Да бъде издадена тази книга е кауза за издателство gabriell-e-lit, която приехме и ще изпълним по най-добрия начин, на който сме способни!

Книгата е заявена в Националния регистър на издаваните книги в България при НБ „Св.св. Кирил и Методий“ като двуезично печатно и електронно издание със заглавие „Хайку за Украйна = Haiky for Ukraine“, подзаглавие „Световна хайку и танка антология = A World Haiku and Tanka Anthology“ и съставител Димитър Анакиев и вече е в плана на нашето издателство за 2024 г.

А ето и поканата на съставителя към авторите:

АНТОЛОГИЯ НА АНТИВОЕННОТО ХАЙКУ ПО ТЕМАТА ЗА ВОЙНАТА В УКРАЙНА

Каня поети, писали антивоенни хайку (или танка) по темата за войната в Украйна – включително свързани форми (ренсаку, хайбун, танка проза) най-късно до 30 септември 2024 г., да изпратят своите творби на адрес:

bg.gendai@gmail.com (тема: Украйна)

Самотен,
спокойно гори руски танк
в Украйна. *(Димитър Анакиев)*

Проектът „Хайку за Украйна“ бе замислен и обявен в началото на м. юли и продължава. Всички поети, съпричастни към темата са добре дошли. Поканата е от името на съставителя Димитър Анакиев и от името на издателство gabriell-e-lit.

Към началото на септември свои творби са изпратили 68 поети от 26 страни от 4 континента: Япония, (2), САЩ (19), Италия (2), Великобритания (3), България (7), Хърватия (6), Черна гора, Индия (2), Сърбия, Словения, Полша (3), Шри Ланка (2), Литва (2), Босна и Херцеговина , Шотландия, Канада (2), Румъния, Малайзия, Уелс, Грузия, Малта, Ирландия, Нидерландия, Франция (2), Нова Зеландия и Австралия.

Поканата е отворена до 30.09.2024 г.

Изпращайте творбите си на имейл:
bg.gendai@gmail.com)

Защо темата е важна?

Може би, в средата на лятото, когато възникна идеята за създаване на многонационална двуезична антология по темата за войната на Русия срещу Украйна и в подкрепа на Украйна, това беше важно заради възможността по този начин да заявим ясна и категорична позиция – като поети и граждани, като човешки същества.

Позиция, каквато българските творци и интелектуалци, в контекста на аморфното политическото говорене, на хибридния натиск и просмукващата, всепоглъщаща проруска пропаганда в медии и социални мрежи, не изразяват.

Позиция, каквато българската политическа класа, в контекста на колебливите, неоднозначни и изкривени обществени нагласи не смее да прогласи и отстоява.

Да, България като държава и българското общество като гражданско общество нямат ясно и неоднозначно отношение към войната на Русия срещу Украйна, нямат ясно заявена и гласно защитавана визия, каквато трябва да е визията на честния човек в конфликт като този.

Усещане за потъване, за размиване на простите критерии за добро и зло ни погльща и все повече превръща в не-хора.

Темата беше важна в средата на лятото – един вик, висока заявка на българските поети към световната поетична общност в подкрепа на Украйна.

Тогава беше важно ясно и категорично да подкрепим жертвите на войната и отзвукът от това да стигне до тях. Да дадем своята топла човешка подкрепа.

Днес, след ракетните удари срещу Полтава и Лвов, след поредната гавра и незачитане на човешкия живот, след поредните жертви – разкъсани, затрупани, изчезнали хора… мъртви, осакатени, извадени от нормалността на живота си хора, след поредната учебна година, започваща под обстрел – идеята, че честното слово на поезията може да промени света, като даде опора – чрез емпатия и любов, чрез гняв и заклеймяване на поредното престъпление срещу човечеството…

Тази идея – за силата на честното слово – изглежда нелепа и абсурдна в своята недостатъчност...

И затова – още по-нужна…

полет на авлига
в чисто небе –
чистото небе на Украйна
хайга Габриела Цанева, AI

ЧАСТИЦА ОТ БЕЗКРАЯ

ВЕНЕЛИН ТЕРЗИЕВ

За „Дискордия“ на Илияна Кръстева

Всяка сянка при дървото си се връща
и обратно в корена опира пътят ни.
Споделени със света са дивите ни нощи.
И вселената ни залюлява в скута си.

Из „Кръговрат“, Костадин Филипов

Днешните поетични послания на Илияна Кръстева са за времето, когато търсите изход, за времето, когато сте тъжни или весели, за времето, когато сте омърлушени от човешката злина, за времето, когато нямате търпение да полетите нанякъде или когато всичко е почти загубено.

Непозволено е за възрастта Ви да сте толкоз дръзка. Не Ви ли пука? О, / мрачните ми настроения обиждат същността Ви? Предлагате да сложа / нещичко безцветно? Не съм толкова отчаяна, мон шер ами. Не е прието / в „нашите среди“ благоразумието… Непозволеното диктува модата. (Из „Непозволено“)

Човешката същност е подреден хаос от вътрешни потребности, които носят своята светлина през времето и пространството. Дали пътят, по който вървим, е достатъчно приемлив от гледна точка на нашите потребности, или не е, е в онази необятна сложност на човешкото преживяване, както и в нашето собствено усещането на света. С времето се научаваме все по-малко да подреждаме чужди интереси в собствения гредоред на чувства и мисли. Научаваме се да бъдем далеч по-търпеливи и смирени в своята чувствителност, но доста по-реалистични към тленното си битие.

Откриването на нашата преходност ни плаши, нерядко дори и ужасява. И тогава, когато става най-тъмно и непрогледно, ни спасява само мечтата за онова прераждане или последователност на всичко това, което сме успели да сътворим в нашата собствена съвременност.

От време на време усещаме умора, от време на време – израз на непреодолима емоционалност, а понякога летаргична неспособност да продължим напред. Всичко е в особеното съчетание на тази наша определена и крайна действителност.

В опитите да я осмислим е смисълът на това ни човешко живеене и това е особеното предизвикателство, което ни поставя в една различна ситуация на действие или бездействие. Бездействието е най-лесното изпълване на съдържанието на човешкия живот, а останалото е талант, сила, енергия и вътрешна потребност да се случи по този начин като чудо. Осъзнаването, че случването на чудо в тази действителност е трудно, особено в края на житейското ни битуване, то всяка среща с него ни дава определена осмисленост на направеното. При други бездействието е едно безсмислено начинание на пребиваване, което трудно може да отбележим с нещо и то остава бързо забравено нищо.

Приличаш на бутилка с послание, изхвърлена на пясъка. Какво си мислеше / Човекът-Бог за тясното пространство, което притежаваш, когато запокити те / в неизбежното? Еклесиастът? Смисъл с Десет заповеди? Да сложи ред в хаоса, / за да достигне любовта до бряг, където прероден Землянинът ще чака. (Из „Хаос")

Причинила си изобилие от хаос, Илияна Кръстева събира в новата си стихо-сбирка, знаково наречена „Дискордиа", такава пъстрост на послания, че трудно могдт да бъдат обединени и описани в каквато и да бъде класификация. И ако се откажем от напразни опити за системен анализ, ще направим най-интересното и сполучливо пътуване в това различно преживяване.

Привидно наредената случайност понякога плаши с тежестта на своята откри-тост и с дълбините на своята откровеност. Написаните текстове не са породени от случайни трепети и мимолетни събития, а дават ясен израз на вътрешната душевна потребност на авторката на книгата. Еманация на лична чувствителност и очарователна детайлност в описание на присъс-тващите в нещата същности, са характерни за всички текстове.

От обричане в една религиозна доброта – до предричане на бъдещност, която ще ни се случи.

Знаеш ли, преди опитвах да разбера в целия и смисъл / Вселената и нейните закони. Сега, като вретено въртя / си спомените и се моля Вселената в мен да събере / трагикомичните ми роли, грешките безгрешни, тайните / ми явни, веселите ми страдания и невиновните вини, / кошмарните и тъй лежерни дни, проклетата ми тъжна / веселост, смеха през плач, гротеските на моите желания, / кристално чистите ми помисли, потънали в прах … Дано / оневини ме в името Господне някой, задето не разбрах: / Коя съм, коя бих искала да съм, коя ще съм? Да оправдая / жалкия си страх пред вас ще трябва да призная – НИКОЯ / не съм, НИКОЯ не бих поискала да съм, НИКОЯ ще бъда! / Тръгвам, за да измисля странни истини, които да се сбъднат. (Из „Никоя")

Наричане към бъдното е една нова, сътворена в стихове история, която Илияна Кръстева ни предлага днес.

Прави го с уговорки и с предупреждение, че е никоя, а всъщност – тя вече е опознала себе си като частица от безкрая на тази Вселена. И когато се вглъбим с поетическите ѝ послания, разбираме, че в нито едно от предложените стихотворни послания застрахователни полици не са необходими. Защото всички те са приобщени към силната ѝ вяра, че доброто е смисъл в това ни човешко живеене. Във всеки стих днес и сега страданието е потушено или прикрито, за да даде онази осветеност на случващите ни се премеждия, които ни правят едновременно по-силни и най-вече – добри.

Безличните обезумяват, накичени с гримаси на омраза. Безмълвният / им Вик ужасен е като в картината на Мунк, когато ражда „талантливи" / съдници тълпата. Изпепеляват с нàръч сухи съчки върху мокра клада / Разумният човек – последният в звеното Ното. О времена, о нрави жалки! (Из „Дискордия", Илияна Кръстева)

Характерното и набраздено с особена емоционалност звучене на текстовете си има своята естествена вътрешна подреденост, която авторката непозволено отрича или ни кара да мислим, че не съществува. Без да натрапва своите собствени, Илияна Кръстева поставя читателя пред избори, които самият той трябва вече да е осмислил и отново сам да направи. Предпазва ни от грешни заблуди или непосилни терзания, подкрепя ни в търсене на истина и справедливост, успокоява ни в нашата тъжина.

Край меча бърлога горските мравки сновят. Манатарки, зеленики и рижики, / повдигнали шапчици свенливо жумят. Ушатата сова в кухината на бора гнезди. / Сивото съселче лениво с главата надолу виси. Оглася тъжният зов на древния / дух в планината сръндака. Величествена Луната расте. Звездите прегръщат Земята. / „СЛУЧАЙНОСТ" – Бог се подписва така!

Из „Случайност", Илияна Кръстева

Няма случайност в нейната случайност!

ПОЕЗИЯ

НОВА ПОЕЗИЯ

СВЕТУЛКА

ВЕСЕЛИНА БАШОВА

СВЕТУЛКА

Без бяла рокля и обувки,
без грим и нови джувки –
кацва малка булка
в къщата на костенурка.

Вътре цари недоволство.
И стените имат бръчки.
Тъмнината е охолство.
Ако мисълта те сръчква.

Със сенки под очите,
за светулките копнееш.
И нехаеш за мъглите,
всяка утрин ги пилееш.

*****

Усилен растеж:
разплакано момиченце
чертае с пръст
по пунктирните линии
на „дяволското гърло“.

Изнасям се от семеен портрет
с няколко хиляди мисли
в куфара и една мечта:
да оцветя в розово
опашките на всички чудовища.

Преди зазоряване:
Крещя в детски кошмар.

ЧУЖД

ВИКТОР МАРЕШОВ

ЧУЖД

На празен лист изливам чувства съкровени.
А днеска никой вече не чете...
Тълпите- глухи, слепи и блажени,
а аз- на време минало- дете!

О, минало! О, място мое!
Защо остави ме тъй сам?!
С наивността и чистотата твои
да будя смях, да бера срам!!

Ще стискам зъби и ще чакам края!
Ще диря логика във тая суета!
Във свинщината ще откривам рая!
Ще боря злобата с човещина!

Не ме канете, хора мили, на банкети!
Аз не участвам в този маскарад!
През две държави днес валят ракети!!!
На хората животът там е ад!!!

Прости ми, Боже, че те не разбирам!
Че малък съм за Твоя промисъл велик!
Че зад завесата на святото се взирам,
с надеждата да зърна Твоят лик!

ШИВАЧКИ

Мъгла, тъма, часът е три.
И дяволът все още спи.
Очи отваря парий-брат.
Борба ще води за комат!

Върти ключа на буса стар
и тръгва в нощната тъма.
Баща му бил е каруцар
и водил същата борба!

Минава пътят, лъкатуши,
през ниви и села.
Героят наш замислен пуши,
върху педала на газта.

И ето първата му спирка- под нощна лампа,
стои жена със бяла манта.
Във бледите, отрудени ръце-
смартфон със образ на дете...

Не микробус – кафез със бели пеперуди
пристига във града.
Шушукат, смеят се и гукат,
а още сме в нощта!

И ден след ден, след младост-зрялост.
След първа-втора, след втора-старост.
Живот макар и прост, но честен
и героичен, и нелесен...

Отново есенният вятър
отронва лист от календара.
Диоптърът расте, косите скреж обсипва...
„Какво ми носиш, бабо, за подарък?“
невръстно внуче плахо ще попита.

Идеята да си полезен и потребен,
все някому да си необходим,
в живот без крайности, подреден
и е ли този порив укорим!?

СПОРНА ДАТА

В тъмна доба, в час незнаен пълнолуние блести.
Под чепиците на звяра пукат съчки и треви.
Звяр небръснат и окаян, звяр недраг и нежелан,
звяр обиден и отчаян, без мечти, без блян.

От прозорчето в тъмата грее мека светлина.
На чокоя дъщерята спи със книга във ръка.
Той не знае, що е милост и сега е господар!
С умиление изважда стар, ръждив ханджар...

Срам я е, сякаш, да изгрее, новата зора!
Да не види туй паденье по лицето на света!
Синовете на Кубрата в братска кръв и кал,
а над всичко – наший Бог – изборът ни дал!

09.09.24.

СГЪСТЕНА ТИШИНА

ВИОЛЕТА ЦОЛОВА

ДВА ПЪТЯ

Само два пътя има любовта.
Страшно е да загубиш
и двата.
Времето си измива ръцете
в сълзите ти.

Детето седи в клоните
слуша песента на гората,
внезапно запява с птиците
вятърът стихва.

Камъчета по пътеката
извивки на змия в храстите,
лек, гальовен ветрец,
мечта за горски ягоди.

Боли сърцето
когато видиш как
паяжината се сгъстява
над всичко досега
непростено.

ХОТЕЛ „ДИАМАНТИ“ И МОРЕТО

Стигни ме! – казваш на морето
от високия балкон
и го изпиваш с поглед.
Душата ти е полетяла птица.

Дъждът разля морето,
ухание на земя и бор,
неподозирана красота.
Срещнаха се
пратеници на съдбата.

Приглушеният шум
на вълните до брега,
приспивна песен,
в скали издълбано сърце
колкото въздишка.

Ако морските капки бяха думи
ако думите бяха клавиши
ще ни трябва душа
за вселенската музика.

Оставих струните,

вълните и брега
да се блъскат
и да ме викат, додето
аз потъвам в тревите.

ГЛАДЪТ НА СЕНКИТЕ

Тъмнината се сгъстяваше по ъглите на стаята като в картина на Рембранд. Виждаше се само масата – кръгла, тъмнокафява и полирана, от далечно време. От едната й страна стоеше детето ми, вече тийнейджър, от другата бях аз. Приличахме на статуи. Между нас на стола седеше леля ми. Тя придърпа голямата купа с храна и започна лакомо да гребе. Гледах вцепенена. Внезапно ме обзе тревога. За нас нищо не остана. Посегнах и издърпах купата. Беше почти празна – оставаха 3-4 лъжици.
-Какво правиш, лельо, защо бързаш?
Веднага всичко пред мен се разпадна. Събудих се. Нямаше маса, нямаше никой. Леля ми отдавна беше починала.

Неведоми пътища
по които върви
тъмната страна на времето.
Какво знаем?
Какво да научим?

Глад и жажда надвиснали
над мъртви и живи
тежки облаци вместо ясно небе
старици раздават
варено жито за помен.

ДЗЕН РЕНСАКУ

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

ПЪРВА МЕДИТАЦИЯ

Какво трябва
да направи будистът,
когато види
как котка
хваща мишка?

„Не вреди!“
Как да запазя мишката,
без да вредя на котката...
Нека кръговратът
реши.

Кръговратът
е в полза на котката –
крещи съвестта

а прагматизмът шепти –
по-добре мишката
в стомаха на котката,
пред това
да бъде отровена.

Котката
изяде мишката.
Медитация.

***

Какво трябва
да направи будистът,
когато види
как котка
напада гущер?

Поривът ми е
да спася гущера.
А котката
кой ще спаси?
Медитация.

*

Видях как
гущер напада муха.
Спасих мухата.

Горкият гущер –
не успя да утоли глада си
преди котката...

После
мухата снесе яйца
в трупа на котката,
отровена
от мишката.

Какво направи
будистът? Медитира.
Светът се върти.

ВТОРА МЕДИТАЦИЯ

Какво трябва
да направи будистът,
когато види
как една страна
напада друга?

Поривът ми е да крещя:
„Спрете войната!
Спрете войната!“

Но агресорът
не спира войната.
Окървавеното
лице на жертвата
гледа в съня ми.

И будна крещя
„Спрете агресора!
Спрете агресора“

***

Какво трябва
да направи миролюбецът,
когато
една страна
е нападнала друга?

Поривът ми е
да подам ръка
на жертвата.

Сънувам.
Жертвата поема
голата ми длан…
Прах в зъбите ме буди –
газим в пепелища.

***

Какво трябва
да направи миротворецът,
когато една страна
е опустошена от
нападението на друга.

Стена. Поривът
ми е да стана стена
пред агресора.

Рухнали стени...
котка и мишка край тях
играят в съня ми.
Сънувам – как се събуждам
и двете са живи.

ТРЕТА МЕДИТАЦИЯ

Какво трябва да направя,
ако видя как котка
напада мишка?
По-добре котката да я изяде,
отколкото човек да я отрови.

Какво трябва да направя,
когато видя как котка
напада гущер?
По-добре сита котка,
пред стъпкан гущер.

***

Видях как гущер напада муха.
Спасих мухата.
Горкият гущер –
не успя да утоли
глада си –

преди мухата
да снесе яйцата си
в трупа на котката,
изяла мишката,
която вчера яде с мен.

ЧЕТВЪРТА МЕДИТАЦИЯ

Трийсет месеца
войната не спира.
Трийсет месеца спим.

Светът медитира.
В Украйна вместо цветя
шрапнели цъфтят.

Трийсет месеца
война на „фили“ и „фоби“.
Трийсет месеца ксенофобия.
Трийсет месеца…
забравихме да сме хора.

ТРИ РЕНСАКУ ЗА УКРАЙНА

ДИМИТЪР АНАКИЕВ
ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

ТРИ ПРОЛЕТИ

Д. А.

Украинската
мартеница е кървава
от три пролети –
украинците
се бият и за нас.

Г. Ц.

три пролети
Украйна цъфти
с червени цветя –
кървавото знаме на
Русия в съня на света.

Д. А.

Нощен лай
на кучета ме събужда
от сън –
а може ли светът
да се събуди със стих?

Г. Ц.

думите – образи,
думите – хищници...
свисти песента на щурци
цвете цъфти в руините
и една книга

Д. А.

Всички листа
на тази гора заедно
са книга –
тази сутрин я чета
далеч от бойното поле

Г. Ц.

изгорелите листа
на есента раждат поезия
на бойното поле
три пролети Украйна
посреща живота

РУСНАЦИТЕ НАХЛУВАТ

1.
Руснаците нахлуват –
степният пор загуби
местообитание.

Д. А.

степен пор

2.
Синорите,
разорани от бомби –
чакат пролетта.

Г. Ц.

местообитание на степния пор

2.
Русия след Украйна –
загуба на европейското
местообитание

Г. Ц.

3.
В кратер от една
бомба детска кукла –
ръката й липсва.

Д. А.

4.
дрон играчка
над руините –
един бъдещ войник

Г. Ц.

5.

Изгорена земя –
животът се сви в шушулка
зелен фасул.

Д. А.

6.

зимата свири джаз
в клоните на акация
пир за враните

Г. Ц.

ТАН-КУ

Нощем ме събужда
есенен дъжд.
Метеоролозите казват:
„влажен въздушен фронт
дойде от изток“.

Д. А.

Дните се трупат –
преспи сняг върху
емпатията ни

Г. Ц.

Казваш „бил си
в истинска война“,
да, бях –
не знам има ли облаци
над минното поле?

Д. А.

броя капките по стъклата –
колко животи
в мъглата

Г. Ц.

Новините
от фронта са добри –
студена луна
и всичките й континенти
изчезват в мъглата.

Д. А.

дете пуска
лодка от борова кора
в потока

Г. Ц.

МОЕТО КРЕДО

ИВАН БЪРЗАКОВ

…Смъртта, вярвам, дори на един единствен невинен, струва толкова, колкото и целият океан от нищо неподозиращи жертви, океана от страдания и мъка, който тогава заля родината ми и света.

И в нов вид продължава и сега…

Срамувам се,
че толкоз много ми е дадено,
а нищо не направих
досега!
За тях –
убитите коварно с нож в гърба.
Насечените с брадва.
За обесените.
Удушените.
За мъртвите тела,
които дишат в нас.
Разстреляните –
тайно заровените,
полуживи –
за да изгният непогребани.
За осакатените.
Това сме всички!
За изтезаваните.
За изгнаните.
За онеправданите.
Преследваните,
десетилетия не –
цяла вечност!
Близките им и роднините –
и те.

Не, нищо не написах досега!
За онова чудовищно
проклятие
в съдбите ни.
За подлостта.
За стъпканото
във калта
разпятие.
За ужаса в арестите.
За робството.
За гаврата –
с душите ни!

За Престъплението,
за което
тъй много малко
вече се говори –
тъй страшно много
се мълчи!

За онова Отровно Цвете,
което
днес ни обгръща
с пипалата си отново,
един към друг омразата
ни връща
и я множи.
Души ни!
В нови цветове цъфти.

И не написах нищо
за изгорените.
За всички изгорени.
И за смазаните.
Унижените.
Отчаяните.
Както преди,
така и днес.
В родината ми.
По света.
Навсякъде.

И много,
много ми е мъчно…
Всичко в мен гори.

3 януари 2008 г., из „Яростно в скръбта“, 2009

JULY MORNING

ИВАНКА ПОПОВА-ВЕЛЕВА

*

July morning
посрещам изгрева –
от моя балкон

*

над стария град
розовее небето
по първи петли

*

огнено кълбо
се търкулва над къщите –
юлски пожар

*

занемели птици
се крият в листака –
в търсене на хлад

*

в гнездата – малките
с отворени човки
за капка вода

*

далечно море –
там слънцето изплува
над синята шир

*

над дантелена пяна
припява прибоят –
въздишат вълни

*

навътре в морето
отлитат чайките –
на риболов

ДИСКОРДИЯ

ИЛИЯНА КРЪСТЕВА

НАЛЕЙ МИ ОТ ТЪГАТА

Налей ми от тъгата. Обречени, очите ни сбогуват се.
Заключени зад четири стени в безсилие се мятат думите.
Присъдата на суетата е мимолетна, като фойерверките.
Да пием за съдбата на безумно смелите!

Налей ми от тъгата. Но нека да е истинска.
Вий в ъгъла притиснат – до невъзможност искрено.
Почувствай тежестта и – куршумено оловната.
И нека да горчи. По лесно се преглъща с болката.

Налей ми от тъгата. Във нея има само спомени.
Разлиствай ги и ги помилвай – голи и самотни са. .
Понякога ще те откривам Тъгочерпецо. Ще сядам
до прозореца. Налей ми пак тъга и малко обич.

МОЯТ ПЪТ

Прав или изправен?
Марк Аврелий

Подаде ми Фортуна, сляпата съдба, кълбото на
живота с преплетените нишки. Храбро тръгнах.
Бях черната овца по неотъпкана трева, опръскана
с кръвта на кротко стадо, натръшкано от вълците.

Сред жабешкото квакане и змийско съскане оставях
стъпки в калта. Разпилявах по насрещни ветрове
тъгата, овехтяла сред паяжини от спомени. Преди
разсъмване разбрах, назад не трябва да се връщам.

Не знаех що е страх. Крила си присадих с калем от
странна птица. В забраненото небе на разума летях
с Икар, с изпепелените от слънцето мечти,
дамгосани със стигмата „Различен“.

Опазих се от тайни и вампири, от загуба на
време за мнимите герои – „безрасъдно смели“.
Загадка съм. Необходимо търся отговори
еднозначни, в оправдания не инвестирам.

Хулиганка съм. Напук на безразличните живея. Неподчинена.
Усамотена в безумната тълпа. Крещящо равновесна.
Посоките законодателствам в безцарствие. Във времена духовно
бедни не стоя на ничия страна. На себе си противодействам.

Самодостатъчно съм независима. На никой не
доказвам. Обичам свободата. Не са ми интересни

случайните случайности, бягството на жертвата,
очакването на смъртта при странни обстоятелства.

Безгранична съм до абсолютен максимум. Провиждам.
Безцеремонна, като шут, на който никой не би посмял
да се обижда. Въртя и суча. Но пасаран! Решавам тук,
сега, защо и как. Не разрешавам да ми казват: Стига!

Не съм предател, а защитник. Прощавам. Скала не съм.
Не оправдавам неподготвените за изкачване. Опасно е.
Отхвърлям всякакви съмнения, когато се намесвам.
Обяснявам. Разкривам същността с търпение във времето.

Не съответствам. Не искам да съм популярна.
Очаквам да ме разберат без интродукция.
Стандартите не могат да ме управляват, ако
ме принуждават да прикрия същността си.

Позволявам си да казвам туй, което мисля.
Безпричинно ми се доверяват, с искреност.
Ще ви заставя да платите за ненужните сълзи,
обидите и унижението, ако си го позволите.

Приемам някак себе си, каквато съм – такава.
Внимавам за безотговорността и глупостта си.
Дали съм Алфа, Бета или Сигма истинска жена?
Докато дишам се надявам в трите да се вмествам.

Попитах Фортуна, подала ми кълбото на
живота с преплетените нишки: Накъде сега?
Ще мога ли да пазя равновесие? Когато разбереш,
ми каза тя, тогава значи, пътят ти е свършил!

ДИСКОРДИЯ

Безличните обезумяват, накичени с гримаси на омраза. Безмълвният
им Вик ужасен е, като в картината на Мунк, когато ражда „талантливи"
съдници тълпата. Изпепеляват с наръч сухи съчки, върху мокра клада
Разумния човек, последният в звеното Homo. О времена, о нрави жалки!

O, sancta simplicitas! – разбиращо, но с упрек Ян Хус се произнася.
Димът тъй безнаказано поглъща бялата препаска, косата пламва.
На факел заприличала, главата клюмва, а тялото завързано се мята.
Животът не достига, в безличие живял ли си и в сянката на сивотата.

Различия в безличието? WANTED! Но вместо да ги търсим, докопахме Лъжата,
която обвини пък Истината, че Тя безспорно е Лъжата. Неоснователни са
всякакви различия, пледираше Лъжата. Но вярвайте във Истината! В нещо вярвайте,
за Бога, братя! Безверието губи същността на спора, коя е Истината, а коя – Лъжата!

Дискордия, Ерида? Все едно е как се казваш, Богиньо ти раздорна, хаосна. Разпали
Троянската война със Златната си ябълка. Нелепо помъдряваме, като съперници в спора
за богатствата. Времето честно ще отсъди. Смъртта и без аршин ни шие дрехата по
мярка. Везните сама накланя ги Съдбата: Беззаконие или ред? Личността или тълпата?

СЛЪНЦЕ И МОРЕ

МАРГАРИТА НЕШКОВА

МОРЕ И СЛЪНЦЕ

Диша се с отворени гърди…
Топлината е приятно мека.
Слънчевата алена пътека
се оглежда в морските води.

Върху пясъка щастливи чайки
бродират фигурки с крачета,
а песъчинките овални, малки,
грейват в приказни цветчета.

Слънцето до морето слиза
да се изкъпе преди сън,
съблича златната си риза,
но просторното още е навън.

Полягат укротените вълни
в пясъчните сиви ширини.

МОРЕ И СЕЗОНИ

Морето със сезоните живее.
Пролетната свежа бяла грива
се плиска волно, звучно пее,
залез във водите й заспива.

Лятото с пясъчна жарава,
брегoвете с любов приспива
и сърца разбити утешава,
спокойна благост се разлива...

Изгрев го целува всеки ден
и гони тъжните му вопли.
Зимна леска с дъх студен
в морето влиза да се стопли.

Със ухание на сол и водорасли
всичките сезони са прекрасни.

СЛЪНЦЕ И МОРЕ

Слънце и Море в унес дишат.
Нещо си говорят, нещо сричат?
История Човешка вечно пишат
и от векове така се и обичат…

Хвърля котва Слънцето в Морето
и слънчева любов като река
потича на Морето към сърцето
да влее сили на солената вода…

Ако Слънцето завинаги си иде,
какво ли ще остане от Морето?
Дали ще има някой да го види,
ще оцелее ли семето посято?

Още се обичат Слънце и Море
и радват този, който нивата оре…

ПОЕЗИЯТА Е МОЯТА ЛЮБОВ

не ми изневери, нито нарани.
Пееше неповторими песни
в живота ми неравен и суров.

И крачех окрилена и сама.
Приятели с ножове в гръб
ме раниха, внушаваха вина
и потапяха в тъмна скръб…

Ръцете й божествени ме вдигаха
с любов и неповторима нежност,
грешките неволни не осмиваха,
не хвърляха в отчаяна безбрежност,

скръбта ми тихичко попиваха
и неверието черно сриваха…

ПОЕЗИЯТА ЗА МЕН Е ВСИЧКО,

което пожелах: обич чиста,
сбъдната мечта, пътека,
болка оставена на листа…

В утрото – посоката сребриста,
в есен – златните листа,
във шепите ми – зрели семена,
под краката ми – пръстта…

На здравеца лечебен аромата,
малинов сок, на нар кръвта,
към залеза – Слънчева врата,
всичко, със което съм богата…

Поезията е всичко сбъднало се,
което пожелах… Благодаря!!!

из „Слънце и море. Сонети“, автор Маргарита Нешкова, изд. gabriell-e-lit, С., 2024

ЕСЕННО РАВНОДЕНСТВИЕ

МАЯ ДАНЕВА

*

крачки по пътеката
с паднали листа…
звукът на оранжево и червено

Публ. в Scarlet Dragonfly Haiku, 10.11. 2023 г.

*

есенно равноденствие
снимки от стара София
на половин цена

*

пореден рожден ден
градинарят „обръща"
градината си

*

фишек от зрели смокини
всичките ми приятелки
с внучета

*

празна селска кръчма
часовникът зад тезгяха
спрял

*

неделен пазар
дете спи в каруцата
между тиквите

*

гръмотевици…
учителският коментар в полето
на детската тетрадка

*

бледо слънце…
парченцата скреж
стават роса

Публ. в Scarlet Dragonfly Haiku, 13.12.2023 г.

*

къща за продан
новите собственици също обичат
глухарчета

Публикувано в Haiku Heute, май, 2024 г.

*

хербарий от нарциси…
за пореден път държа
избирателни бюлетини

ПО ЗАЛЕЗ

ПАВЛИНА ПЕТКОВА

Научих се да вървя
срещу бурята.
Нека ме блъска в гърдите,
защита имам – обичта
на малките ми слънчица.
Тя крепи ме в несгоди,
а в пороите бурни
брод е за мен.
И утеха!

СЛЪНЦЕ МИ Е НУЖНО

Не само онова в небесата,
а това, което грее от лицата.
Усмивките, стоплящи дните,
разпалват топлина в душите.
Слънце ми е нужно.
Все повече
и повече!

Бърза времето на дните ни –
бяга неуморно, птиците след него
галят с песните тревите.

Цветна градина бе и младостта
от стръкове и кал – дом –
две лястовици под стряхата запяха,
млади пилци от гнездата отлетяха.

Смехът на талази изпълва простора
с грижите на гръб за хляба насъщен,
с надежда утрото ни мами
все по-надолу към мравешките къщи.

Небето се смръщи, облаци сиви разпрати,
мълния на длъж и шир простора освети.
Цветен прашец липите ръсят.

Мокри клони към земята преведени –
жита и ливади блестят окъпани.
Хлебни гриви вятърът гони –
аленеят платна на платноходи.

Слънчев лъч облаци разгони,
усмивка ведра вред изпрати.
От топлата гръд на земята
сладостна пара
живителна сила заплиска.

Златен прашец
от цъфналата липа
покрива пътя,
но не и за слава.

АПЕВА

*
По
залез
картина -
стих и небе.
Светът зачева.
*
Слънцето грее
на децата
в косите.
Домът
ми.
*
Без
повод
цветята
разцъфват на
твоите устни.
*
Път
вечен
на дните –
прекипяла
вино за обич.
*
Блян.
Върху
ръката
на жената –
Сатурнов пръстен.
*
Но
живот
нетраен
за какво си
на спомен трънлив?
Реката тече си.
*
Как
мама
вдишваше
времето си,
твърде късо бе.
*
Ах,
колко
красив е
светът с тебе,
слънчево утро!
*
Ти,
море,
любов си,
магическо
вино за мъже.
*
На
воля
плисва дъжд.
Вятърът свит
зад комините.
*
Ти,
есен,
с вкус – шира –
еликсир за
дългите нощи.
*
Ще
тръгна
есенна.
Плодоберна.
С коси от злато.
*
Цял
живот
виновна
за това, че
говоря или
мълча в тишината.
Но не съм ви виновна,
не съм ви черната овца.
Поискайте от мене прошка
за причинените от вас злини!
*
Да
си сам
повален
от думи зли.
Да си забравен
от най-близки –
тъгувай.
Тъга –
лек.
Скърцай със зъби.
Ще победиш
на всяка
цена.
Знам.
*
И
един
миг време...
Оглушавам
от мълниите
на безразличие.
Знам.
Не ще
докосна
душата ти.
Но обичай ме!
Времето е пясък
подвластен на бурите
и безвъзвратно изтича.
Обичай ме още и още...
Върху устните вкус кехлибарен.

СИТНЕЖИ

Времето – воденичен камък
мели дните –
брашно за погача
за Света Богородица.

През вратата на храма
влиза вятърът,
облизва огъня на свещите.

От олтара
псалм
към купола и иконописта.

На капандурата
гълъби
гукат на Господ.

ДЕКОР ЗА СЦЕНА

Луна –
брошка
върху шала на нощта.
Сън.
Звезди
по небосвода.
Светулка в мрака.
Миг от Вечността.

Уморена старица
пристъпва бавно.
Спря се да почине
и с тояжката си
подпря здрача.
Невиждащото й око
отрони сълза.
Сниши се старицата –
стаена трева –
и душата й
литна след птицата.

ЛЮБОВТА Е РЕКА

РОСИЦА КОПУКОВА

МЕЧТИТЕ ЩЕ ОСТАНАТ ЖИВИ

Стиховете често са мечта
и от личността са по- красиви,
като изтрезнее любовта
само те остават вечно живи.

Пълни със премного идеал,
който в земното не съществува,
чудиш се как този си избрал
и дали наистина си струва?!

Мои или чужди – са копнеж,
който от вълшебство те замайва,
и не ти се иска да се спреш,
сякаш ангел бъдеще извайва.

Ала тука, в земния живот,
малко са наистина щастливи,
щом поезията е на ход,
то мечтите ще останат живи!

АЗ И ВРЕМЕТО

Времето пред моя праг не спира,
Все върви, клокочи и тече,
В него нищо сякаш не умира,
Даже злото паметта сече.

Свикнах този свят да е различен,
Свикнах да е и несъвършен,
Все започвам с обич да обичам,
То това ми е като рефрен.

На обидите шамар шамаря
И отново със кураж напред.
Имам още много да преваря
Тези, дето търсят само мед.

Но, признавам, срещам и човеци
И се смайвам от човещина.
И заради тях си казвам честно:
„Не съм права. Грее светлина“.

21 юни 2024 г. , Симеоново

ЛЮБОВТА Е РЕКА

Любовта е красива река
и от тези, които пътуват
между зли и тревожни места
и места, дето прелест изплува,

като в цветния земен живот,
тъй реката различно пътува,
тя открива интимния брод,
между двама така съществува.

Но пресъхне ли? Няма назад.
Значи нещо завинаги спира.
Кой виновен, кой прави обрат?
Кой каквото... Реката умира.

Не наливай със кофи вода.
Любовта от небето извира.
И оставя в душите следа,
а единствено те не умират!

В друг живот да я срещнем, в съдба.
И какво, щом във този е спряла?
Губим време, цял век или два,
за да почнем със ново начало!

2 юли 2024 г., София

БАЗИЛИКАТА В ПЛОВДИВ

Под стъклата древността мълчи,
Стълби вити, сякаш вековете
преминаваме, напред вървим,
От вратата бъдещето свети.

Времето е влязло през портал,
Минало и днешно се преливат,
От екрана се извайва цял
И филмиран образ на предците.

Всичко е безкраен кръговрат.
Радостното е, че пак сме тука.
Свят е имало. Ще има свят.
И това е цялата поука.

Някъде Вселената прибра
Всичките епохи преживени.
Ще ни върне в старата земя
Помъдрели, живи, преродени.

И Базиликата е фрагмент
От пътуването на човека.
Чак ме е обхванал сантимент,
Влязла в лоното... на колко века?

1 август 2024 г., София, по спомен от Пловдив

ПРОСТРЕЛЯНА ПТИЦА

СТОЯН МИХАЙЛОВ

ПРОСТРЕЛЯНА ПТИЦА

Просторът става ми дома Свещен,
где щастието пее във гърдите...
О небеса! И вий ще потвърдите,
че рея се с любов благословен!
Че съм далеч от време и пространство
с едната мисъл – нейните очи!
Като в амок, като заклет в пиянство
копнежът ми и сънен не мълчи...
Не закъснява, „в полет тя пристига
да среща бурите със мен готова.”
Как устремно и пламенно се вдига
с изстрадано сърце, но в сила нова!
И ето го мигът на радостта ни –
допираме криле като един!
Защо наш кум, ти слънчев лъч не станеш,
та радост да прелива до Амин?
Гърмеж ! И втори – всичко притъмнява,
един любовен пирует престава?
А две сърца възторжен химн запяват –
„безсмъртна любовта че все остава!”

Не стреляйте напразно в таз светица,
не си хабете смъртните куршуми!
Тя по света е властващата птица -
поезия от най-красиви думи!

СТАРОСТ

Отново сядам с радостта нескрита –
пореден лист с молива да целуна...
А старостта стои до мен и пита,
„какво ще пишеш, я си дръж бастуна”?

Часовникът насреща гневно трака –
сърцето му усещам сякаш бие...
„Пиши приятелю, пиши не чакай
докато муза в пирует се вие”!

Сам Хитов, от портрета си ме пита –
„какво умуваш, като пред лотария?
Години по джендемите се скитах –
да пишете на воля за България”!

Започвам пак от срещите с приятели –
на близките си чувствата изплаквам...
За старостта, изпълнена с мечтатели,
как съгреших, та досега да чакам?

Тя, тази пуста старост достолепна,
изпълва ме от плам недогорял...
Дори любов-зараза в миг просветва
в очите на старика загрубял!

Запява листът, опнат като струна –
поред човешка изповед редеше...
А старостта, отсреща до бастуна –
отдавна на дивана сладко спеше!

СТЕНАНИЕ

Една забравена къщурка селска стене,
тя новия стопанин дълго чака...
„Ела приятелю, ела при мене –
страхувам се сама от студ и мрака!

Оградата ми виж сама си ляга –
вратата без ключалка си остана.
След кучето и котката избяга –
остана пътя само аз да хвана...

Градинката ми – пълна със иглика,
ще ти допаднат плодните дървета.
В пролуката им слънцето ми свети,
а в цветовете виж пчели прелитат!

Във дъното ще те посрещне круша,
като със шепи захар подсладена.
До нея бистър кладенец се гуши –
предлага ти кристал вода студена!”

Хортува си къщурката и плаче –
дано гласът и надалеч да мине...
Подмина я старик с бастун закрачил –
приседна изморен, да отпочине!

КЪДЕ СИ, АРЛЕКИН

Нямало е царство на земята,
нямало дори и знатен род –
Арлекин, с богатство във душата
към сърца им да не търси брод!

Имаше дори го „всяка къща”,
там духа да вдига с чуден глас...
Като ехо му смехът се връща –
сговор и надежда бе за нас!

Пляскаха му хора по площади –
сипеше им той любов от смях...
Сбираше спонтанно стари, млади –

надалеч бе чувството за грях!
Ала радостта край Арлекино
с малката каручка, отлетя?
Сякаш бе изпито ланско вино –
нежен спомен си остана тя...

С кончето си пристъп ли получи –
где си днес живецо Арлекин?
Що човекът си врати заключи,
сякаш сам ще крачи до Амин?

Не познава той дори съседа –
гледа през шпионката навън...
Мръщи се на чуждата победа –
дразни го дори китарен звън!

Днес е нужно времето отново
Арлекинов смях да покори!
С милост във сърца да сме готови
и любов в гърдите да гори!

В ЛЕТНИТЕ НОЩИ

Не ви забравям летни нощи
под луннозвезден небосклон!
Ливади дъхави и още,
от чухали провлачен стон...

Полето тук и там заспива,
след трудния безкраен ден...
Последен меден чан излива
в нощта гласът си заблуден.

Преследва своята пътека
поизкорубена луна –
поредно, гузна за вина,
поглежда ме с усмивка лека.

И в миг, проблесващи свещици,
светулки в танц край мен летят...
Ефирно-чудни хубавици,
тъй карнавално те блестят!

Преваля лятна нощ в почуда,
та морните очи не спят...
Като в среднощни изумруди
в танц с изненади се въртят –

не сещат сипнала зората
в сребристо-бистрата роса...
Подава зад гори главата
там слънчев лик към небеса!

ИСКРА ОТ ПРАШЕЦ

ТОДОР БИЛЧЕВ

ЖИВОТ ПОД СЛЪНЦЕТО

Окапаха бубонките и лятото напече.
Прозорецът на моята душа в сълза се свлече
Не виждам изгреви и само в залези потъвам.
На жегата в бодилите започвам да се спъвам.

Узряха и смокините в душата ми гореща.
Но плач на зима гледам как промъква се отсреща.
Макар по тръните на лятото, че още тичам,
студа аз никога не ще да мога да обичам.

Че само слънцето живот красив да ражда може.
С любов, когато във воюващ свят е той положен.
И носи смърт студът на всичкото родено живо.
Да бъдеш жив, огрян от слънцето, е тъй красиво!

5.07.2024 г. 7.07 ч., Русе – ден рожден на мама

ИСКРА ОТ ПРАШЕЦ НА ЛИПА

От липата ми в душата
златен, жълт прашец се рони.
Пада пухкав по тревата
от духовните ми клони.

Чудя се дали ще свети,
мрак земята ли прегърне.
От кръвта ли на конете
искра светла ще покълне?

А пък ти, оттам ли минеш,
в пламък златен ще запееш.
Няма в блясък да загинеш.
В песен огънят ти тлее.

Злато от липата пада.
Грее в светлина земята.
Най-голямата награда –
светна ми любов в душата.

12.06.2024 г., Русе – Общината

ИСКАШ ЛИ ЛЮБОВ?

Ти в снега, когато стъпваш
през пробития ми покрив,
знаеш ли, в комина стъкнах
съчки за душата мокра.

Минеш ли и таз ограда,
не забравяй да си вземеш
късче залез за награда

и от мойто кратко време.

От брега кога изплуваш
на душата ми разбита,
не мисли, че ти сънуваш,
„Искаш ли?" – любов щом пита.

И при тебе спира гола
със дъха на късна есен.
Истина, в лъжа набола,
няма във любовна песен.

14.06.2024 г., Русе

СВЕТУЛКИ

Сякаш светулка, животът тече.
Светва, угасва, не иска да спре.
Някой се качва. Слиза пък друг.
Дивен спектакъл играем тук.

Няма начало. А няма и край.
Вечно да бъде тук иска, комай.
Кой ще започне, ще продължи?
Вечност достига се без лъжи.

С малки светулки е пълен светът.
Светват, угасват. И нямат си път.
Всяка светулка – дневна звезда.
Съдната в мрака наша мечта.

17.06.2024 г. 20.07 ч., Русе

БЕЗСПИР

На Зюхтю Калит, с дълбок поклон

Приятели отдавна Скулптора с Поета бяха.
Но паметник и бюст Поету никой не направи.
От слънчевите струни на Поета не изгряха
хвалебствени слова, на Скулптора за незабрава.

По своя път вървеше всеки. Бавно и полека.
С длетото дялкаше единият. А друг с перото.
По пътя си прокара всеки своята пътека.
А малкият човек за двамата бе страст и мото.
И днес, когато Скулптора представяме ний тука,
надежди, огнени любови, как да ги забравим?
Гори творецът винаги и всякога му пука.
Дори и мъртъв, да твори не спира. Продължава…

4.07.2024 г., Русе – Художествена галерия – прочетено

ПРЪСТ ОТ НЕБЕТО

Достигнал дъното на самотата,
за „след това" дали избра си нещо?
Обречен, горд стоеше под дъгата.
В съдбата ти изписано бе „грешен".

Но ти безгрешен ходиш по земята.
За тебе нейните сълзи какво са?
Душата ти за грешна се не смята,
за тялото, че милост не изпроси.

Небесните и земните кълбета
родени са затуй да се търкалят.
Това, кое стои си на небето,
със земна пръст не може се окаля.

А ти ела в самотното ми вино.
За радост и тъга съм сторил място.
Недейте чистата любов проклина.
Монах да бъдеш може и без расо.

20.06.2024 г., Русе

УЧИТЕЛКА НА СВЕТЛИНАТА

На шуменската учителка, живееща в Русе, Кина Йоргова, честита 90-годишнина. – с дълбок поклон и много топлота

На пейка под липа, отдавна прецъфтяла,
една учителка днес времето е спряла.
Че то през нея мина, литна като птица,
и днес деветдесетгодишна е старица.

Но пак е в час и свойте ученици чака,
с младежкия си плам да го разпръснат мрака,
надвиснал над главата ѝ така зловещо.
И ето, всичките пристигат тук на среща.

Но времето и тях за миг не пощадило.
Макар и стари, тук че са, е толкоз мило.
Звънец удари. Звънна някъде китара.
И влизат в час с учителката толкоз стара.

Урока знаеха си всички те отдавна.
Не ги изпитва. Срещата им бе забавна.
Отличен всеки при раздялата получи,
добър да бъде, че е смогнал да научи.

Сълзи, видях, блестят на всички във очите,
когато тръгваха си тъжно към колите.
С букет в ръка учителката маха още.
Но свърши този светъл ден. Отново нощ е…

1.08.2024 г. 13.33 ч., Русе – написано
4.08.2024 г. – 13.13 ч., Русе – прочетено и връчено на юбилярката

С тази публикация екипът на сп. „Картини с думи и багри" се присъединява към автора и с дълбоко уважение и топлина казваме на Кина Йоргова „Честит рожден ден"! И нека бъдат още много светлите дни в живота ѝ!

ЗА ТЕБ

ХРИСТИЛИЯ КУЛЕВА

За
тебе
утрото
попитах,
а то се замъгли.

За
тебе
гората
попитах,
а тя изгоря…

За
тебе
небето
попитах,
а то заваля…

За
тебе
полето
попитах,
а то пожълтя.

За
тебе
цветето
попитах,
а то повехна…

И
вече
не питам
вървя сама
към бъдещето
заедно със сина.

*

Връз
шума
тихичко
поспи в нощта,
очи притворил.

По
хълма
овъглен
ти бос тръгни
от гръм разбуден.

И
звезди -
мъниста
от внезапен
дъжд, вземи сега

САТИРИЧНА ПОЕЗИЯ

ЗАВИСИМОСТИ... И ДРУГИ

ДОБРИНА СИМОВА

ЗАВИСИМОСТИ /те си знаят/

Утрото не поздравява поспаливите.
Работата не спори на мързеливите.
Вирусите никак не обичат сополивите.
Успехите спохождат само креативните.

Често страдат скромно-мълчаливите.
Омраза раждат лесно завистливите.
Опасни са с гърди напред, с надуто Его,
те с чужд труд кърмят само, само него!

"ВСИЧКО КОЗ" /кой ли те слуша?/

Като ми говориш – „пееш, Пенке ле“,
кой ли иска днес тебе да слуша!?
Някои са притиснати като в „менгеме“,
а народът е потънал в чалга до гуша.

Пожари, наводнения са му на главата,
а утре в училище как ще прати децата?
Политици включиха изборите в играта:
„всичко коз“ и в „зелено“ давай парата!

ПРИЯТЕЛСТВОТО...

Приятелството е най-високият ни връх!
Научи се как да го катериш цял живот!
Нехайно паднеш ли веднъж, без кръв,
ти не си човек, а вече станал си робот!

РАЗГРАНИЧАВАНЕ

Те плажуват до „червено“ в Бора Бора.
Други хора „изгоряха“ в трудова умора!

„ДРЪЗКИ“ С ВРЪЗКИ

„Дръзките“ си имат здрави връзки.
С беззаконие те всички пак ни пръскат.
Нямат правила в живота и забрани.
В „борбата“ си менте не получават рани

ЕДНО НАУМ

Завистливите често са посредствени.
За тях това е напълно естествено...
В чужда паница денонощно надничат,
с успехи на други да се кипрят и кичат

ПРОЗА

БЕЗ ДАВНОСТ

НАРОДНА ПАНОРАМА

МИХАЛАКИ ГЕОРГИЕВ

Роден: 11 август 1854 г., Видин
Починал: 14 февруари 1916 г., София

Да не би било, не би се и приказвало.
Народна поговорка

РЕДИЦА I, КАРТИНА I
Един тип из нашенско

Свет опак, всекиму по нещо прикачи за подсмех, па оно не е чудно, че и на Цоло Лалин от село Ластовичево измислили прекора Сойтерията. Оно истина е, че бае Цоло е малко зевзек човек, голем шегобиец, ама да е жив и здрав – по-прав човек от него не зная да има не само у село Ластовичево, но и по целата околия. Всеки може да поскриви, да забъши правицата, било от зор или от срам, от нужда или от дяволия, но колкото за бае Цоло, он ще я щракне право у очи, на било кому да е – макар он бил и цар чак у Стамбул.

Бае Цоло Лалин е пришелец у Ластовичево. Селянин е, ама е пò човек от мнозина граждани. Носи селски дрехи, ама под тех крие по-добро сърце, отколкото мнозина, които се обличат у коприни и кадифета. Гърдите му се провиждат през полуразтворената корава конопена риза, прихваната само с две петелки на шията, но в тези гърди има повече чувство за срам и човещина, отколкото у мнозина, на които гърдите са покрити с кръстове и ленти и са притегнати с лъскави метални копчета.

Много е прекарал през своята глава бае Цоло… много е живел, много работи доживел, па и много знае. Едно време е бил… та какво ли не е бил?… И търговия е карал, и даскал е ставал, и кметувал е, и калаузин е бил на соватчии, и бунтовник е бил у страшното време… У много работи е бил, но днес не е нищо освен бае Цоло, или както го знае целото село, па и свата околия Цоло Сойтерията.

Кому какъвто зор и да дойде до глава, ще понесе от къщи зора си, та при бае Цоло. Каквото рече бае Цоло, така ще и да стори.

Каже ли му: иди у съд – у съд отива; каже ли му късай, па куртулисвай – ще къса и ще куртулисва! Който год го е послушал – все не е сбъркал.

За света и за уредбите по него бае Цоло има бамбашка съждения. Тия, които ценят тези негови съждения, знаят и кога, и как да ги търсят. Случи се например на некоя сватба или на помана, похапне се, попийне се, па се и език по-лесно развръзва. Току видиш, че дедо Камен се обади от единия край на софрата:

– Та що кажеш, Цоло, опак свет, ха?

– Опак, зер! За опак е правен, затова е и такъв!

– Е, къде му е кусурът? – ще запита дедо Камен.

– У две работи е кусурът му – ще отвърне бае Цоло и ще почне: – Две грешки господ сторил, кога е правил тоя свет!… Едната грешка е, че направил жената, а другата че – оставил хората да сторят най-големата пакост на тоя свет – да направят парите. Що год зло и беля по света иде – все ще е или за жена, или за пари!…

Тè, вземете всека една неволя, що дойде, та снайде свето, било от царье и везири, било от големци и чорбаджии, било от адвокати и депутати – на всичко кореня му ще намериш или у парата, или у жената, а понекога и у двете. Зарад тия пусти пари и заради тия пусти жени правицата, дето и думат закон, е станала като дърлив път, та всеки отбегва да върви по него, а скривва покрай него, па не му гледа дали кара през нива, или ливада – все му е едно, само да му не друса, да му е меко!…

Има други земи по свето, дето патили, патили, па му намерили донекъде колая, та все не е дип ачик неволята като по нас!… Ама, види се, това ще да е донекъде и от друго, що не може баш да вирее у нас!

Етѐ, у нашата земля наспорил господ от всичко: и гори, и поляни, и води, и какво ли не? А па колко за растенье – расте и зърно, и грозде, и вочка, и какви ли не билки, ама само една билкя не може да вирее – а това е срамничето!… Всичко си имаме у земята, само срам нема по хората!… Ако имаше срам по нашия свет, много работи не би станали, що не требваше да станат!… Я и да ви ги не казвам, а вие може и сами да си ги изброите! Ако сакате, почнете отгоре надолe, ако ли пък ви е кеф, а вий почнете от жандармето, па карайте нагоре, нагоре – хей докъдето ви памет стигне, па ако бае ви Цоло нема право, а я съм каил, етѐ, тия пущини, макар и побелели, да ги обръсна и да ходя като папищашки поп.

Особни възрения и предубеждения има бае Цоло за правосъдието в страната и едно непримиримо възбуждение срещу адвокатите. По тоя повод бае Цоло казва, когато го заденат за тънката струна:

– Бог да го прости руския цар, ама много сбъркa, дето отъмна от турчино тая земя, па я даде в ръцете на „адвокатите“!… Зер има зло и неволя да не е умешан пръстът на некой адвокат?… Адвокати депутати, адвокати министри, адвокати началници, адвокати съдии! Уйдише им днеска по кефа един закон, хайде… дигайте ръце и ето ти закон. Утре, ако им е нещо несгоден, хайде пак: дигайте ръце и – променят го! Те палят – те гасят и до всичко, до което допрат пръст – всичко опустява! Хич, едни човек, който си играе с правицата като с каиш у ръце, може ли вера да му хванеш? Ако сака, опне го, па каже: те, право е, а ако сака, свие го като змия, па каже: те, криво е! Поврага му такава правица!…

КАРТИНА II

В кабинета на господина министъра

Министърът на… седеше край своята писалищна маса, претрупана с разни книжа, които очакваха неговия поглед или подобре – неговия подпис. Електрическата лампа под червения копринен абажур беше разсипала цял сноп светливи лъчи, които като че съживяваха тези осветлени книжа в полутъмния иначе кабинет на министъра. Мислите, в които беше потънал министърът, бяха обаче още по-мрачни. Задълбан в тези мрачни мисли, перото, което държавният мъж имаше в ръце, за да слага с него мощния си подпис върху държавните актове, драскаше несъзнателно в един ъгъл на една бяла книга разни беззначителни шарки. Който би могъл от тези шарки да прочете душата на този държавен мъж, щеше да се увери, че е имало защо да потъва в тези мрачни мисли!… От една страна, настъпающите нови избори, които сочат да станат съдбоносни както за него, тъй и за цяла една глутница от вълци прегладнели, които носят името депутати на партията!… От друга страна, общото незадоволство, което предизвиква този кабинет в страната, проявено в чувствителни роптания! От трета страна, явното игнориране и унижение, което среща от горе и против което е безсилен да си помогне, а пък алчността за пари го принуждава да преглъща и да мълчи! От четвърта страна, предстоящите финансови операции, които кабинетът тъкми да осъществи и които обещават много мъзга — всичко това беше повече от достатъчно, за да хвърли в мрачни мисли един министър, който притежаваше много качества, но на когото липсваше тъкмо най-важното: себеуважението и човешкото достойнство. Тоя нещастник виждаше във властта толкова примамливи работи, зарад които забравяше да прави разликата между честта и позора!… Той беше запазил всичко, а беше загубил само едно – срама!…

Из тези мрачни мисли го изтръгна госпожа министерката, която влезна почти запъхтяла под тежестта на своите труфила, състоящи се от куп цветя и други накити на шапката и цяла мрежа дантели по дрехите. В полумрака просветнаха снопове лъчи, отражаващи се от скъпоценните камъни, които украшаваха обеците и брошката на госпожата на държавния мъж. Да я беше срещнал поетът Н. А. Некрасов, навярно би се сбъркал да преповтори своите духовити стихове, отправени към „убогая и нарядная“:

Брилліанты:, цветы, кружева,

Доводящіе ум до восторга,
И на лбу роковыя слова;
„Продается с публичнаго торга!“

— Mon cher, je viens te faire une surprise — прозвуча звънливият глас на министерката, която в това време беше свалила от главата си капелата и забождаше в нея една дълга игла с жълтеникав топчест край. Като издума тази фраза, тя се помъчи да свие на устните си една от ония миловидни усмивки, с които бе навикнала да удостоява само личностите от „beau monde“, тъй като на поздравленията на простите смъртни госпожата на министъра бе усвоила системата да отговаря само със спущане до половин горните клепачи на очите си.

Като остави шапката си върху натрупаните край масата книги, миловидната госпожа полусъблече, полусвлече от себе си горната си дреха и се спусна с всичката си тежест върху фотьойла, който бе отпреде й, както сядат обикновено хора, които са капнали от умора. След като си посъвзе дъха, тя продължи:

– Бяхме на заседание в нашето дружество у госпожа…, където по инициативата на Х… решихме да дадем един концерт с благотворителна цел за пострадалите от земетресението жители на Патагония… Г-н У…, представител на държавата, на която принадлежи тази колония, е във възхищение от тази идея и това ще бъде една голяма политическа печалба за кабинета. Представи си, като вземат да пишат чуждестранните вестници, че дамите от най-висшето общество в София, проникнати от съчувствие към пострадалите патагонци, притекоха се със своята помощ…

Ако беше се досетил господин министърът или госпожа министерката да разтворят броя от „Държавен вестник“, който беше пред очите им, на масата, където беше сложила госпожата своята капелина, щяха да останат в двоумение, дали жителите на Патагония заслужаваха помощи и съчувствия, или тези, на които приставите от цяла България обявиха, че продават къщите и покъщнините за неизплатени данъци!… За тяхно щастие или по-добре нещастие, те не се допряха до лежащия брои от „Държавен вестник“ и останаха със своето мнение, че кабинетът ще спечели симпатията и поддръжката на представителя на една чужда държава!…

Миловидната госпожа на министъра беше зинала да настави своите възхищения от предполагаемите политически успехи, които жените на министрите щяха да принесат на кабинета чрез патагонското нещастие, когато вратата на кабинета се отвориха и слугата обяви, че депутатът В… желае да съобщи нещо много важно на господина министъра.

КАРТИНА III
Народни вълци и хиени

– Сметката ни е вярна… ний правихме всевъзможни комбинации, но при предстоящите избори ще загубим, ако не си осигурим успеха в К… околия, който успех обаче зависи от две работи: да всеем терор в трите села и да изпълним обещанието си към селото Ц…, като му отпуснем да изсече държавната гора… За второто говорих вече с надлежния министър и той изказа съгласието си, щом това е за интереса на партията, но за първото аз имам един свой план, щото и терорът да стане, и трите села да гласуват за нас, и пак на правителството да не остане никакъв упрек, че то е тероризирало населението…

Така обясняваше видният депутат, един от най-достойните стълбове на още по-достойната партия, плана за сполуката на партията в избора, като настави с един тайнствен глас:

– Има едно лице, пред което не само тези три упорити села, по и цялата околия трепери от страх, и ако това лице ги заплаши – никой не ще смее да шукне. Това лице се казва Дочо Харамията и се намира в У… затвор, осъден на окови. Аз го познавам добре, защото му бях защитник, преди да влезе в затвора. Той е принасял и други път такива услуги при изборите, преди да бъде затворен!… Чини ми се, че не е мъчно, щото министърът на правосъдието да поднесе указ за помилването му, още повече като се има пред вид, че без това средство този избор, от който зависи

и успехът на правителството и на партията, ще бъде безвъзвратно загубен за нас.

Като излагаше тези свои разсъждения и заключения, избраникът на „милия" народ си правеше в дъното на своята душа следующата сметка: „Сега ми е най-сгодното време да измъкна Дочо из затвора и да му дам възможност да разкопае заровените пари, от които ще ми наброи петнадесет хиляди лева според уговорката ни – ако успея да го избавя из затвора… Сега или никога!…" Господин министърът усвои без колебания остроумния план, скроен от този народен избраник, толкова повече че от него зависеше успехът на партията, на кабинета – зависеше, значи, удържанието на тая сладка власт, която за разновидните облаги, които принася, заслужава и по-големи жертви, още повече че ако и сега изпусне юздите на властта, кой знае дали ще доживее да ги види втори път в ръцете си… Той си взема нужните бележки, за да направи потребните *разпореждания за случая*, и се прости със своя посетител, който си излизаше такова задоволство из къщата на министъра, с каквото задоволство се наслаждават някои дами от висшия свят, когато се удостоят с някое „особно" отличие и внимание!… Радостен за петнадесетте хиляди лева, които му се усмихваха във въображението, народният избраник беше готов да подскача като у детинско време!…

КАРТИНА IV

Народът се радва на своята свобода и упражнява своите права, осветени от народната светиня-Конституцията

Страх и трепет беше обзело цялата К… околия от известието, че Дочо Харамията е пуснат на свобода от затвора. Всеки се боеше, всеки трепереше, защото всички знаят какви зулуми, какви поразии беше извършил този катилин по цялата околия. Няма село, няма по-заможна къща да не е кански пропищяла от този поразеник, който сега, за чудо и за приказ, се удостоил с княжеска милост, вместо да мъкне прангите в затвора, да обикаля в един файтон с четири коня заедно с онзи народен натурник и изедник, който, за срам на околията, се нарича неин депутат.

Както по другите села, така също и в с. Ластовичево роптанието срещу тази безправда беше достигнало своя връх. Омаяни от чудо и залис, селяните се бяха събрали пред селската кръчма да размислят какво да правят с хаберите, които им бяха стигнали от две страни: единият хабер от началника да се готвят за избор на народния представител в идущата неделя, който избор щял да стане в Л… секция, а другият хабер от Дочо Харамията, който обаждаше на народните избиратели, че ако се намери някое село да не гласува за досегашния народен представител, то те да знаят и да помнят кой е Дочо… и дете в майка ще разплаче!…

Виждали ли сте как се кара стадо овци?...Така се караха и българските избиратели към бюрото, където ставаше изборът за представителите на народа! Някои се мръщеха, други пъшкаха от мъка, а пък по някой не смее и да пъшка!… Не смее, защото ако го зърне онова око душманско – пропаднал е!… Заедно с другите села беше пришло към бюрото и селото Ластовичево. Заедно с другите беше пристъпил при бюрото и бае Цоло, който, преди да пусне бюлетината си, попита хората, що бяха на бюрото:

– Етѐ, да прощавате, господа, ама ще ви питам, бива ли да се избира още едни представител освен този, що е бил досега?

– Не бива, не бива… – отвърнаха на бае Цоло.

– Ех, язък, а я мислех, че бива, та щех да река да кандърдишеме тоя свет, що се е тука събрал, та да избереме барем и Дочо за депутат. Щеше човекът да бъде от голема файда за народо, като са го толкова бегендисали и княз, и министри, та му простиха кабахатите, отвързаха му прангите и го оставиха да дойде човекът да ни помага за тия народни работи!…

Едни от събравшите се посбутаха и криешком, под шепи, дадоха израз на своя неудържим смях, другите се уплашиха, а повечето останаха със зинати уста от чудо и изненада. Така също останаха изненадани и тези, що бяха на бюрото, и когато се

съвзеха вместо отговор председателят промънка нещо, което и носът му вероятно не е могъл да дочуе…

– Цоло като Цоло – прошепнаха двамата-трима по-добри селяни и добавиха: – Да е жив и здрав, че и у неволя се намира!…

КАРТИНА V

Сцена в едно съдилище

„… Като имам пред вид безбройните негови злодейства, направени по-преди, за което е и бил наказван с доживотен арест в окови, откъдето по необясним начин е могъл да бъде помилван; като имам пред вид новите му злодеяния, извършени и след това помилване: тридесет и шест обира, петнадесет кражби с взлом, три убийства… като имам пред вид, господа съдии, изтезанията, извършени върху тази нещастна жертва, която стои тук пред нас, която жертва се именува Цоло Лалин; като се взрете в тези негови рани, причинени от нажежените вериги, с които този престъпник е измъчвал тази нещастна своя жертва, аз свършвам своята обвинителна реч с настояването си, че за да бъде удовлетворено правосъдието, трябва да падне главата на този непоправим разбойник, кой-то носи името Дочо Харамията!…“

Така завърши своята обвинителна реч прокурорът от Х-ското съдилище.

Когато дойде ред да питат и пострадалата жертва, на която указваше прокурорът, изтезавана от Дочо и горена с нажежени железа, бае Цоло на зададения от съдията въпрос отговори с един болезнен от страдания, но решителен глас следното:

– Вие ме питате, господа съдии, какво имам да кажа за тоя човек тук, дето му е името Дочо Харамията!… Като ме питате, я ще ви кажа, че… он требва да е харен човек, достоен човек… по-харен, по-достоен и от мене, и от вас всички!… Ако не беше харен, ако не беше достоен, то като го съдиха такива съдии като вас, оно за него не би тичали пò големци и от вас – депутати и министри, – па и князо не би се сетил за него да го помилва… прости ми, боже, грехове!

НОВА ПРОЗА

ДВА СОКОЛА

АНА СТОЯНОВА

Една сутрин Тя изпрати съпруг и син на бойните полета на Европа. От този ден Тя следеше за пристигащите новини от фронта. Понякога над селото се разнасяше пронизващ женски писък и Тя се кръстеше, шепнеше – Боже , пази моите соколи.

Една късна лунна нощ на вратата й тихо се почука. Като пияна Тя тръгна да отвори вратата. Тъмен облак беше скрил Луната. В тъмнината без да пита – „Кой си, Тя бързо обви ръце и приласка в прегръдката си мъжка снага. Две патерици изтрополяха на Земята. Мъжът се подпря на рамото й.

Луната огря над тях и Тя видя сина си, който с трудност подпрян на майчиното рамо се крепеше на един крак.

Тя изпищя. Събуди Нощта с проклятия. Подаде патериците на сина си и го поведе към вътрешността на осакатения си дом.

След известно време, Тя беше повикана в селската община. Там Кмета й подаде два плика с два медала за храброст.

Тя стисна устни от болка, очите й бяха пресъхнали от тъга под черната забрадка.

През нощта, в празното легло Тя стискаше двата медала към гърдите си и проклинаше целия Свят. Мислите й бяха печални и все по-печални ставаха – осиротял дом без стопанин, син осакатен, без възможност рало да подхване, в прясна бразда след волове да върви, дете на колене с трепет и обич да люлее, невяста мила да гали. Ех, Боже, това от милост ли ми го даде?

Край трапезата, стола празен ще мълчи.
Две очи ще дебнат в тишината
за стъпките познати, а не идва Той.

ЛЯТО. СВЕЧЕРЯВАНЕ

АЛЕКСАНДРА ИВОЙЛОВА

Когато пътят на слънцето се пречупи и залезният огън пропадне зад хоризонта, вятърът придърпва завесата на здрача. Настъпва предвечерно оживление...

Лястовици се стрелкат във всички посоки, пронизителните им писъци пробождат въздуха. Кос, нагазил в локва на пътя, отпива отблясъците на деня. Жажда за светлина. Деца и гълъби се разминават по алеите на паркове и градини, шумят фонтаните. Съвсем безцелно сякаш сновят велосипеди, кучета, пъстро облечени хора.

Прегърнати двойки приждат към насядалите тумби младежи – по скамейки, по затревени площи. Смехът им се разлива заразително. Стъмва се полека, денят е щедро дълъг.

Бавен залез
Уличните лампи светват
преди звездите

Хорът на щурците не се заглушава. Френетичната им песен вдига градуса на топлата вечер. Някак светъл е краят на деня. Луната все по-ярко очертава контурите си: прозрачна като дъх, ето я бяла, после обградена от светъл ореол. Започва друго тържество.

Призрачни лица
по тъмните алеи
Смартфони

Край светофарите потоци от коли спират и потеглят, стичат се по блесналата кожа на асфалта. Изчезват лястовиците, иде ред на прилепи и нощни пеперуди.

Мигащи неони
Явява се и чезне
сянка на жена

Колко ли още ще будува градът? Ще кънти шумът от улици и булеварди. Ще се носи синкавият глас на джаза и по невидими мостове ще приижда радостта на танцуващите влюбени, на живеещите лятото щастливи хора. Светещи гирлянди ще пулсират далеч из тъмните пространства – най-живите сигнали от сърцето на града.

ДИПТИХ „ДВА АРХЕТИПА“

АЛЕКСАНДЪР АЛЕКС. ДЪБНИШКИ

„Мрачен живот! Мрачна смърт!
Небесният свод – вечно син
и земята дълго още ще се възражда от пролетта.“

Ли Бо (701-762) Фрагмент от либретото на „Симфония-кантата „Песен за Земята“, Густав Малер

БАЩА И СИН

ДВА МИТОЛОГИЧНИ МОМЕНТА ЗА ЕДИН ДРЕВНОГРЪЦКИ БОГ

ЗАГРЕЙ

Първият хипостас на Дионис. Бог с човешко тяло и глава на бик. Син на Зевс и богинята на подземното царство Персефона. Подстрекавани от ревнивата Хера, титаните с боядисани с бяла глина лица разкъсват и изяждат още невръстния бог. За наказание Гръмовержецът ги изпепелява с мълнията си и ги превръща в сажди. По волята му Семела – негова любимка и царска дъщеря, поглъща туптящото сърце на Загрей, за да стане негова втора майка. Поискала да види Зевс в пълното му великолепие на огнен бог, Семела пламва и изгаря. Зевс спасява сина си като го зашива и доизносва в бедрото си. Така се появява ДИОНИС – бог на виното и лозарството, на музиката и драматическата поезия, на мистичната насока в религията.

(По „Антична митология“, Георги Бакалиев, Държ. изд. „Д-р Петър Берон“, София, 1989)

В късната есен на 1962 г. едно младо момче, миньор в Родопите, почина отровено от взривни газове. След взрива се върнало до началото на забоя да вземе забравените цигари, вентилацията не работела добре, пушекът го задавил и... край. Миньорите от неговата бригада, уморени и сънени след нощната смяна, не забелязали липсата му.

Чак в поселището, в кръчмата, някой се сетил за него. Намерили го миньорите от следващата смяна. Бяло като тебешир.

Докато го извадят на чист въздух, докато дойде фелдшерът, и нещастното момче, почти дете, си отишло.

На другия ден неговата бригада дойде на погребението направо от мината. От гробището се отправихме към дома на починалото момче – бедна кирпичена хижа на върха на хълма. Доведоха един голям бял овен с красиви извити рога. Миньорите го заклаха, разсякоха тялото и го сложиха да ври в голям казан пред къщата. В огъня хвърлиха и рогата на нещастното животно.

Пиеха ракия − мълчаливо, сериозно. След известно време стопанката внесе голяма тава с варено месо от казана. Миньорите започнаха да си вземат от него. Спечената от потта руднична прах правеше лицата им неестествено бели. Те стръвно късаха със зъби полусвареното месо.

Влезе бащата, а с него в стаята сякаш влезе и започналата буря. Ръцете му стискаха обкичената със зеленина снимка на покойния син. Той седна, опря снимката на бедрото си и потъна в мрачно съзерцание.

„Още съвсем несъзрял, младенецът от скута си майчин бива изтръгнат и вшит,…, крехък в едното бедро на бащата, докато съзрее.“

Публий Овидий Назон, „Метаморфози“, III, 310 - 313

Не забелязах кога миньорите си отидоха, изчезнаха сякаш. От тях в стаята остана само миризмата на пушек и сажди от миньорските им лампи.

Последните светкавици на бурята отгромоляваха отвъд планинския рид.

Тяхната светлина проблясваше в очите на бащата и нежно играеше върху лицето от снимката.

Мълчаливо излязох. Вятърът донасяше отдалеч тропота на прибиращо се стадо. В тишината на вечерта звънът на хлопатарите долиташе като песен. Тръгнах си. По пътеката усещах с челото си допира на влажни клонки от крайпътните храсти. Сякаш невидима ръка слагаше на главата ми венец от бръшлян, сякаш не храсти, а сенки танцуваха около мен някакъв техен прастар танц, оживял за да ми показва пътя.

пълнят се бъчвите
с гроздов сок
всяка есен
и тази есен
пих от него

ПЛАМЪЦИ

В Маданския край на Родопите месец ноември на 1962 г. беше много студен и снеговит. Външният тръбопровод, осигуряващ вода за обезпрашаване в забоя бе замръзнал. Аз и един опитен миньор на около тридесет и пет години бяхме поставили под тръбата няколко съда с горяща грес да стопят леда. Внезапно единият от съдовете започна да се накланя, миньорът се опита да го подпре с един гаечен ключ, но плисналата пламтяща грес обля цялата китка на дясната му ръка. Само смъртта би могла да изтрие от паметта ми това, което стана в следващите няколко минути. Лицето на човека побеля; никога повече не видях такова бяло в живота си. Той инстинктивно се хвърли с протегната ръка към близката пряспа, но миг преди да я зарови в снега се върна обратно и започна да я маже с още топлата грес.

„Защо?“ попитах го. „Иначе кожата ми щеше да остане като свалена ръкавица в снега,“ отвърна ми той.

В съзнанието ми от тогава живее едно дълбоко стенание, почти като вик, сподавено в широко отворената ми уста още в зародиш.

Нарамих инструментите и му помогнах да се добере до поселището.

Дойде линейка и го закараха в болницата. Повече не го видях.

Вечерта, в просъница, пред очите ми премина една легенда от ранната история на древния Рим, разказана ми от майка ми.

Според легендата младият римлянин Гай Муций спасил Рим през 508 г. (ВС), когато градът е бил обсаден от вражеския етруски цар Ларс Порсена.

Муций се промъква във вражеския лагер, за да убие Порсена, но вместо него погрешка убива царския ковчежник. Заловен, е отведен пред царя, който, за да го слаши, заповядва да запалят около него огньове. Гай Муций протяга дясната си ръка над огъня от най-близкия жертвеник

и я държи там, докато изгори, без да трепне. Потресен от постъпката му, царят го освобождава, а Гай Муций му заявява, че той е само един от триста римски младежи, заклели се да убият Порсена. След тази вест уплашеният етруски цар вдига обсадата и сключва мир, а героят бива наречен СЦЕВОЛА (Лява ръка).

През 1618 – 20 г. Рубенс рисува картината „Гай Муций Сцевола и етруския цар Порсена" */Art Museum, Budapest/.*

На картината Гай Муций Сцевола гледа омразния цар, но вътрешният му поглед е към спасения Рим, когато произнася думите: „Знай колко малко ценят плътта тези, които копнеят за велика слава!" */Тит Ливий, „История на Рим от основаването на града", Кн. II/*

Векове по-късно Орлеанската дева Жана Д'Арк, девата-воин, девата с меч ще извика, обхваната от пламъците на клада: „Кръстът! Искам да виждам кръста!"

Преди това *(във филма на Victor Fleming „Jean of Arc" (1948)* по пиесата на Maxwell Anderson „Jean of Lorraine"; Ingrid Bergman в ролята на Жана Д'Арк) тя ще възкликне: „Смъртта в огън е нещо ужасно!" Без присъствието на Учителя думите на Девата са само вик на ужас. С широко отворена уста. Към никого.

В своите Тавистокски лекции (1935) „За основите на аналитичната психология" *(Изд. ЕА, Плевен, 1995)* К. Г. Юнг пише: „…..страданията и болките се сравняват с Христовите мъки и тази представа действа утешително. Индивидът бива изведен от своята потискаща самота и се оказва човек с героична, изпълнена със смисъл съдба, която в края на краищата може да допринесе полза на цялото човечество, както страданията и смъртта на един бог."

Сега, в годините на моята старост, когато голяма част от хората от това време и това място се е превърнала в сива маса от забравени лица и имена, този миньор с желязното си самообладание върви неразривно свързан с младия римлянин. Или е неговата преродена личност. Не знам. Аз не бих могъл да застана до тях. И картината на болката, моята картина, е друга.

ЕДВАРД МУНК „ВИКЪТ", 189

На картината вдясно на моста в далечината е голямата градска кланица с небе от пламтящи червени реки над тях.

убит ковчежник
горяща ръка
нож и пламък
текат нещата –
с порядък – век след век

Като в лош сън ми се струваше, че под една или друга форма „…в лявата си ръка всеки човек носеше тежкото болезнено клеймо на отрязаната си дясна ръка като знак за изкупление, като молитвено жертвоприношение." */Салвадор Дали, „Лица зад маски", роман, Превод от английски Мария Василева, Изд. „Парадокс", София, 1993/*

БЛАГО

ВАЛЕНТИН БАРОВ

Вратата се отвори с трясък и вместо „Добрутро" Благо избоботи:

– Наде, направи едно двойно нес без захар! – и отново тресна вратата…

Благо Чавдаров беше заместник-кмет в общината. По онова време аз бях секретар.

Надето, секретарката, мигайки непрекъснато и имитирайки бързина и загриженост разбиваше яростно кафето, преди да му сипе заврялата вече вода. След това поемаше дълбоко дъх. Заемаше невъзможната поза на патриция и с бавни, отмерени крачки отнасяше кафето на Благо.

Така започваше денят и за двамата.

Той, разбира се, продължаваше и след това, защото в 9:00 започваше оперативката при кмета. Там Благо избоботваше за още едно кафе, само че не двойно. Знаех, че гони махмурлука от снощи. Бяхме на по 30-35 години и вече управлявахме града, и то във Виденовата зима, абе – в Лукановата криза.

Благо беше лидер на синята коалиция. Беше прям, но не винаги обективен. Преди да стигне до поста на заместник-кмет, беше работил какво ли не. Леяр в завода, контрабандист на цигари, алкохол и кафе. Тракторист в синята кооперация. Беше обаче необикновен конформист. Отиваше, да кажем, при опозицията след избори, които не бяха спечелени нито от едните, нито от другите и заявяваше директно на лидера: „Виж, бате Симо, аз ставам зам.-кмет, вие си вземате председателя на общинския съвет и другия зам.-кмет. Валката става секретар, ама за другото се разбирайте с кмета, иначе бламираме всяко решение в общинския съвет". Ставаше и си излизаше. Преди това за кураж е светнал 2-3 водки и… те така.

Но, дотук с пикантериите.

Истината беше, че Благо беше наистина интелигентно момче с ум като бръснач.

От малък спортуваше много. Носеше очила с голям диоптър, с големи рогови рамки. Такива бяха тогава. Беше страстен футболист. Играеше като за финала на световно всеки мач. Редовно се биеше безконтролно при всяка несправедливост. Не го обичаха много-много, щото си беше кютлия[5].

Но много искаше да помага на хо̀рата и винаги когато можеше, го правеше. Помагаше непрекъснато. Затова го уважаваха. Така и порасна. За кариерата му споменах.

Минали бяха 10 години, откакто не го бях виждал. Междувременно беше станал директор на общинското предприятие за улично осветление, което сам беше създал като заместник-кмет. И което беше напуснал. Знаете как се случва – инфаркт, ТЕЛК – и на 55 години се беше пенсионирал.

Градът е малък, но съботата си е пазарен ден и околийски празник.

Всяка събота самопровъзгласилият се елит на града се събираше в местна кръчма на кафе, после цаца с бира, което завършваше с ракия, салати, пържоли, разсърдени съпруги, които, ако не бяха гонени от масата, сами напускаха.

Благо винаги беше пръв на масата, за да може преди това на спокойствие да прегледа пресата и да реши кръстословиците. Судокуто беше негова страст. А и трябваше да се подготви за речите, които щеше да държи след третата водка.

И след 10 години знаех, че ще го намеря в събота след 10:00 ч. пак там.

Намерих го. Изгладен, обръснат до синьо и леко пиян. Впрочем не толкова леко.

– Благо, как е братле?

– Еееe, Валко, къде се загуби бе, човек? – запрегръщахме се през масата.

– Ми знаеш как е, София, светът… и те така. А ти, ти как си?

– Ми както искам, така съм си. – Отговорът въобще не ме изненада. Типикъл Благо стайл. Само че звучеше тъжно.

---

[5] *Човек, който налита на бой; побойник.*

– Какво става, братле? – зафамилиарничих аз.

– Не ми дреме вече, брат, за нищо. След инфаркта си продължих по стария начин. По две кутии „Виктори“ и бутилка водка ежедневно

– Ма така ще умреш, нали знаеш?

– Е, и какво?! Да не искаш да живееш с орлите. Всичко съм бил – и златотърсач като дете в Баба река, и Поразяващата ръка, и Зеп Стан. Бях леяр и контрабандист. Бях зам.-кмет, два пъти председател на Общинския съвет, директор бях, к`во ти пука… – Стана и си тръгна, залитайки, без дори да каже едно „Чао“. Такъв си беше.

Сервитьорката дойде да отсервира и да вземе сметката. Сетих се, че някога имаха некратък романс.

– Маня – попитах я, – какво става с Благо?

– Нищо, Валко. Той така и не разбра, че всеки ден от живота ти е подарен от Господа. Че трябва да си благодарен за това. Че трябва да се обичаш, за да може да обичаш и другите. Че не можеш да си непрекъснато гневен, когато не става твоята. Че не трябва да бъдеш неопрощаващ, защото всички грешим. Че ако живеем в гняв и непростителност, ние просто не живеем. – Разплака се. Не можа да продължи.

Благо почина три дни по-късно от втори инфаркт. Намериха го едва след два дни.

Все пак на погребението дойдоха доста хòра. Когато до мен приближи един познат, го попитах:

– Как е, баче Кире?

– Какво да е, докторе, дойдохме да изпратим нашия Блаже…

ЩУРЦИ С ЧЕСЪН

ВАЛЕНТИНА ГРИГОРОВА

На Красьо Щурчето

Първа част

В края на юли.

Зъбите ми останаха в баницата.

Това беше преди три дни в другоземното село – рождения ден на баба ти Калинка. Ядохме пилета с картофи под беседката, отрупана с млади гроздове и комари. По това време лятото е най-гъсто зелено. Толкова е наситено зеленото, че ако не бяха златистите върхове на царевиците в избуялите градини, можех да отлетя другаде, взирайки се в тази прекаленост.

Небето се свлякло, навъсено плаче.

И колкото и да му е начумерено сивото, тук – там се прокрадва светлина, а въздуха е един такъв вкусен и нежен... Обичам когато вали! Така чувам по-ясно и Дунава, и тополите!

Всъщност небето си беше в лошо настроение вече цяла седмица, та на хората им беше дотегнало от толкова много вода, и с голям ужас чувахме по новините, как реките бягат от коритата си, и помитат каквото сварят по пътя.

Е, това вече ми разваля еуфорията и не искам повече да слушам никакви новини! Само дъжда искам да слушам и толкоз!

Но да се върна на беседката с рождения ден и баниците, и родниците.

Тръгвайки на кушия от село, не знам защо взехме и китарата ми, която е толкова раздрънкана, че жал да ти стане, но да съм изпеела нещо на дядо, да го зарадвам. Той нищо не видя, нито чу от всичките ми опити защото е глух и има двайсет слоя пердета, но и най-вече защото с татко отидоха до Зефирово да купуват зърно за животните.

На същата тази маса в свъсения следобед ме слушаше единствено чичо ти Митко, който само ме гъбаркаше колко време ще я настройвам тази китара и какви

фалшиви ми били цигарите дето навивам. Той донесе от неговия тютюн да ми се изфука, колко по-вкусен бил от моите купешки боклуци и как фабрично ги правел неговите. Къса листата с едната ръка, с другата потропва нервно по масата – Ама айде, докога ще я настройваш тази китара, бе човек? Цял час ги ръчкаш тез ключове... свири тъй .. карай!

На мене също ми дотегна от това настройване и я обърнах откъм гърба, да я правя на барабанче и най-сетне подкарах една песен. Майка и баба нещо си приказват за кокошките и ябълките, и изобщо не чуват нескопосания концерт. Само чичо ти

Митко слуша и се смее като хлапе с единия си зъб.

– Ей, ама ти много хубаво пееш, бе! Нищо, че не разбираш от китари – радва ми се, и потропва с едни канчета по масата – Можеш ли да ми намериш палатка, да ходя по гурбет да бера кайсии с дечурлигата, да ги глася наесен ученици? Ама втора ръка палатка?.. Я, какви ти били пръстите – хили се – не си ровила в земята много ти! – и продължава да ми акомпанира по празните чаши.

Бирата свърши бързо, та той отиде да търси нова, или пък ракия от комшията, който е отворен за разлика от магазина.

Баба фучи:

– Само да си взел ракия! Да ми дигаш ти тука нервичките у въздуха, да ми дигаш!

Той се прави че не я чува, мята едно палтенце на гърба си и хуква в дъжда, който никакво намерение няма да спира.

Изръсвам от джобовете си едни три лева и си намигаме, защото и двамата знаем, че отива за ракия. Връща се подгизнал след някакво време, сипваме си по една глътка, дръвнам на фалшивата си китара циганската на Висоцки и чичо Митко грейва до небесата.

Баща ми си дойде от Зефирово и ни подбра да тръгваме, защото имаме и път пред нас, и животните долу на поляната чакат. Нас чакат, и колкото и да им харесва да пасат в дъжда, вероятно са мокри до кости.

Пък точно стана интересно! – Дай тука тази китара, каза дядо на изпроводяк – На кой строй си? – А, не знам... сега е на никакав... фалшива е като за световно! – Ще я направя на испански, да знаеш! – каза и хлътна в младите си години, когато му викали Суинга на Тутракан.

И както му е побеляла главата, невиждащ, нечуващ, изведнъж физиономията му се промени – очите станаха онези закачливи очи, с които е рутел барикадите на всички мадами, спомни си той някаква песен и изчезна от това време, и от беседката. Само носа му остана при нас, все тъй величествено, по румънски да стърчи. Татко бърза. Чичо ти Митко вика – Айде, само още една песен, кой знае кога ще се видим!

Тръгнахме с гюрултиите му, като всеки път. А мене ракията ми недопита – Дръжни я за мое здраве, чичо – мисля си…

Тук трябва да кажа, че това ходене в другоземното село за пръв път от много години ми беше приятно. Не се надувах да се правя на хванала Господ за шлифера и някак се оставих да се радвам на всичко. Заглеждам се във дъжда... и го слушам...

Снощи му писах кръста на чичо ти Митко, защото два дни по-късно една беля станала, и той взе че умря. Ей, тъй, на! Сега е с пробита глава и му търсим един абитуриентски костюм да го обличат.

Избираме с майка между три ризи коя най-ще отива на вишневия цвят и подсмърчаме. В колата е тягостно, радиото не ни разсейва, а сякаш ни изнервя още повече. Нося му две цигари, да си има... да си пуши на оня свят! Даже ако остане време ще му свия още. Нито една сълза не потича от очите ми.

Знам защо, и в същото време не мога да си обясня.

Мълча, надувам си музиката в слушалките и я оставям да се смесва с гласовете на хората. Казаха че да си нося китарата този път, не било добра идея, защото по този край други били табиетите и само ще

разгневя местните. Бе, ако щете бе! Този път беше настроена, и щях да му изпея нещо... ама като не може. Духовата музика ще му пусна! Друг път.

Мълча като борсук и блея някъде.

Сега ще го видя лилав и подут в красивия му костюм, заринат в познатата смрад на мъртви цветя и тамян, сред жуженето на мухите и резкия вой на някоя от оплакващите. Страх ме е да вляза в тази кухничка. Помня я от погребението на баба Гина, когато бях съвсем невръстно дете и се ужасих от червената лампа. Нямали друга, та завинтили тази. Баба ми беше мъничка и приживе, но в тази кутия дето я бяха сложили приличаше на десетгодишна. Не помня топло ли беше, нито нощ ли, ден ли, помня тази гадна лампа, заради която и до ден днешен мразя червени крушки.

Влизам. Неговите синове сновят наоколо и ме питат дали не може да го снимам.

Казвам, че нямам фотоапарат, и може би само с джаджата ми за музика – видео да се опитам. Става ли? Забивам му една свещ в ръцете и оставям цигарите. Тръгвам, ще се задуша. Докато се обърна, една баба свива от ковчега някакви пет лева, скатава ги бързешком в престилката и продължава да вие.

Изгледах я зло – Те, нема да му требат – вика, и продължи с виенето.

Не издържам! Искам да изпия една голяма ракия! Не знам защо си го причиних това! Наистина не знам. От хлапе мразя погребенията. И това грозно суетене, и миризмите, и боба със зеле и наредените около манджите бабички, които мисля си, идват само за да ядат. Пускат един добре отработен във времето рев, за да се знае че са дошли, и току раздуят някоя клюка, какъв ми ти човек бил умрелият, видиш ли, но с едното око се озъртат кога ще наредят вестниците за помена.

Мразя как изпращат хората по нашия край! Когато удари камбаната, тя винаги вие на умряло. От жалния ѝ глас настръхвам, и ми иде да ходя да я счупя тази камбана! Досега нито веднъж не я чух за нещо радостно да се обади. И все тази кал помня. И трактора с наредени от двете страни черги за ридаещите близки, а по средата – турят умрелия.

Цялата тази процесия, целия този ужас минаващ по улиците на моето детство, окончателно ме отвратиха и от погребенията, и от самата смърт. И все си мислех, че както са ги затрупали с тая пръст, нощем мъртвците изскачат и започват да вият в прозорците с вятъра, а денем ме гледат и четат мислите ми.

Аз лично се надявам когато умра, моите хора да ме подпалят и да ме пуснат по Дунава. И да чувам Духовата музика от брега, колкото се може силно, защото съм глуха. И да пият колкото им душа иска. Да пият и да пеят! Така наистина няма да ми е тъжно. По филмите съм виждала такова „царско изпращане" и честно казано – хем изглежда красиво, хем не толкова страшно.

А и Земята без друго е препълнена с толкова много кокали, които вероятно се запират в гърлото ѝ, сякаш рибешка кост я дави.

Чичо Митко го сложиха в една малка каруца. Точно стигна да го съберат.

Същата тази каруца, с която се пребил, опитвайки се да скочи върху кончето. Поп нямаше, нито камбана. Оказа се този ден много горещо и задушно, та калта беше позасъхнала. По пътя към гробищата пускаха стотинки, че да не вампиряса умрелия и се караха къде точно, на завоя ли, или по правите участъци.

Едното хлапе държи църковния байряк, другото кръста, и не знаят къде точно да ходят – при краката на баща си, или при главата. Пак ме молиха да снимам. Влача се и аз покрай тях, и цялата тази сцена ми заприличва на кадър от „Лачените обувки на незнайния войн", когато малкия изпращаше дядо си, и с него беше само козата.

Адски горещо и задушно е по тази последна уличка. Мълча. Небето сведено, най-накрая се разплака. Сякаш вместо мен. И точно в този миг, моя рентген отчете как

чичо ти Митко хич даже не е умрял, а все така стои под беседката, хили се с единия си зъб и ми вика – Ама много си смешна и ти сега като си без зъби!... Пей, мойто момиче, аз те слушам!

- Пея аз... пея...

Мене ме сложиха на масата на гробарите – едни много мили чичовци от съседните Дунавски села. Храната не беше боб и зеле, и много досадни бабички нямаше. Мама беше сготвила, и нищо от това не приличаше на умърлушено погребение. Сипаха ми една голяма ракия, и времето се обърна наопаки. Стояхме под същата онази беседка и си говорехме за духовите музики, за регатите дето скоро ще има по техния край, и ме поканиха да ида. Пуснах им на слушалките разни записи, те се радват като деца и си чакат реда, защото машинката ми само една.

В цялата картинка само китарата липсваше. Хлапетата дойдоха и те на масата, та малко плахо им викам:

- Може ли една бърза скица да ви направя, така както сте седнали двамата, един до друг? – Те

– Ми добре, ма само по-бързичко, че муите* много хапят!

Смеят се. Първите им усмивки! Ушите им стърчат, косите нанякъде, слънцето се закача по муцуните им и само очите ги издават. Откъде да знам какво да им кажа. Мълча. Драскам, пия и току изтърся някоя глупост, колкото да ги разсея.

Денят е втори август, три дни след като сме пяли и пили с чичо Митко.

Неговият стол изглежда празен, но всъщност не е. Беше си седнал при нас, кръстосал крак по градски маниер и сякаш чувам

- Ай, стига я мъчи тази китара, ми изкарай някоя от нашите!

Втора част

Гробарите си тръгнаха и на масата останахме само аз и малкият му син на чичо ти Митко – Красьо. Този, по-любопитният и по-отраканият. На който голямото време минава при тия луди баба и дядо. Този същия дребосък, дето предната нощ помагал на татко да къпят и обличат баща му, помолил даже ако може той да го обръсне.

Стъргал, що стъргал и току слагал глава на гърдите му и тихичко скимтял

– Татенце, татенце…

Докато слушал как последния въздух се разхожда из червата, малкия на няколко пъти извикал – Диша бе, диша... знам че има дупка в главата, но може да не е съвсем умрял!

Баща ми го гушнал, погалил го по рошавата глава и това били първите и последните му сълзи по въпроса с умирането на чичо Митко. Често му се сърдеше по други въпроси, но сега каза, че му е най-сърдит. Това ми разказва той, като се върна късно вечерта – Е, сега вече може да си надуеш музиките, и да пием не една, ми пет ракии!

От татковите очи могат да се излеят всичките небесни пороища наведнъж, но той не им дава. Не знам досега колко мъка е погълнал, защото една камара народ той къпа, бръсна и изпрати да си почиват в мир. На една камара народ изражда телетата и конете, а нищо чудно и човеци да е вадил на белия свят. И един въпрос остава без отговор – как издържа това негово сърце, сърцето в което той държи двата края на живота?!

– Ти тая ракия за нищо я нямаш! – вика ми малкия, гледа ме с тия големи очи, дето предната нощ се изваляли по трупа на баща му, гледа и се опитва да каже нещо... да завържем разговор. То нито на мен,

нито на него му се говори, ама ей на, сякаш сме длъжни да си приказваме нещо.

-Много пушиш – вика – и аз паля от време на време, ама това твойто – цигара от цигара, дай една, може ли?

А мога ли? Че той е само на дванайсет. Знам, че и двамата с брат си пушат и се крият, и всъщност всички знаят. Знам и че много му се събра на хлапето. Знам също, че е бил с баща си, когато оня е скочил върху коня, спънал се, и каруцата му премазала главата. И в болницата е бил с него, и всъщност колкото и да беше луд чичо ти Митко, колкото и бели да твореше – обичаше си момчетата, и си им беше техния личен герой.

Така, както и моя татко е герой на моето детство.

Говорим си с Красьо какви щуротии са правили с баща си и той ми разправи доста истории – за костенурките, за таралежите, как можело да разбере човек мъжко ли е женско ли е, и се разбирало само вечер, но най-вече се впечатлих как си готвели.

В първия момент чувам пърженица – дребния като всички в нашия род говори много бързо, а като се развълнува съвсем нищо не му се разбира – Не бе, пържени яйца! – смее се – Ама че си глуха и ти!

Направихме си документален запис от този следобед, за да не загубя рецептата на чичо Митко за Щурци със чесън. Красьо каза, че това най-често му готвел и било много деликатесно.

Сега ще пусна записа и ще преписвам дословно:

„Значи, вземаш колкото щурци ти се ядат, пържиш ги в тиган (само да не ма чуй стринка, че ше ма убий), пържиш ги вземаш малко чесън, слагаш в киселото мляко, слагаш щурците в киселото мляко и чесъна. Обърквaш ги и слагаш копър.

Най-хубаво е с копър! Може и като гарнитура с печени картофки или пържоли. И става... Бон Апетито!"

Грейна му лицето на дребния докато ми ги разправяше тия. После си говорихме за книги, как мразел да чете, пък аз шмекерувам и се чудя как да го зарибя, донесе ми малко от тютюна на баща си, да си имам, и на изпроводяк ми връчи обратно книгите които заделих за него – на мен пощели да ми вършат работа.

Слушам записа и ми домъчня. Има още много истории, но те си остават за мен.

Това е единствената сполучлива скица на малкия щурец

Десет дни по-късно малкия цъфна у нас. Тръгнал с колелото от тяхното село, като мислел, че са три километра, пък те трийсет. Донесе една диня и голата си глава – от онази буйна коса нямаше и помен! Само едни уши и едни очи.

Ден след ден, между нас се заформи нещо като приятелство – той се навърта около цигарите ми, аз се скатавам да не ме подпушва и ги крия от него.

Инак рисувахме, ходихме да пасем кравите, люцерни пластихме, филмчета гледахме… Като цяло добре беше.

Един следобед, хлапетията хвърляли камъни по кобилата, тя естествено се уплашила, скъсала пайванта и хукнала по улиците. И ония пищят. Явно му е в гените на малкия да си говори с конете, та докато нахлузя някакви обуща да оправям кашата – гледам го, дребосъка му с дребосък от далечния край на улицата да завръща нашата кобила, с която изобщо не се познават. На ръст стигаше точно до

гърдите на коня. И уж по нищо не се отличава от децата на неговите години, но сякаш преждевременно остаря. А може би си въобразявам. Търси ги да играят той, ама нещо не се спогодиха, и главно край мен се вртеше. Аз все го мрънкам да стои мирно за малко, да го нарисувам, той все място не може да си намери.

И постоянно любопитства с тия големи очета

- Ама сега какво правиш?

Няколко дни преди да си тръгне, Красьо ми нарисува една чудна рисунка – триста пъти по-хубава от моите. Пазя си я, и когато отворя точно тази тетрадка... Ей…!

Рисунката на Красьо, която ми подари докато пасохме кравите и гледахме последния залез от този бавр

Обещах да му пиша писма и да му пратя портрета, дето ги рисувах под беседката.

Обещах, ама... нещо ми засяда на гърлото, и два реда не мога да драсна.

18 ноември 2014

Каква е тази странна музика, малко пиле?
-За Красьо, последната песен,
момчето с прекрасните дръзки очи,
с обелени колене, кончета и мечти,
момчето без лято, без нови целувки,
щурчето, със чисто нови криле ...
ЛЕТИ ВИСОКО, МИЛО ДЕТЕ!

Без дата, август, 2024

НЕЙНИЯТ ИСТИНСКИ ЖИВОТ

ВАЛЕНТИНА СТОЯНОВА – ЛИДАВАЛИ

В една ранна привечер Вики и Калин бяха на гости при Надка и нейния приятел Любо. Боби бе поискал да отиде при баба си и дядо си за да види Рая, която им гостуваше от няколко дни. И тъй като двамата не обичаха да са разделени дълго време, Виктория го пусна да отиде за ден- два в „Надежда".

Той бе привикнал да пътува дотам самичък, независимо, че беше само на десет години. И знаеше, че щом пристигне, трябва да се обади на майка си по телефона, за да не се притеснява за него. Затова сега, докато си говореха със съседите, Виктория често поглеждаше часовника и започваше да се тревожи. Бяха минали два часа, време, достатъчно Боби да е пристигнал и да се обади. Нямаше случай досега да се заиграе или да забрави това по някаква причина. И Виктория не издържа и набра номера на Дора.

– Добър вечер, може ли да говоря с Боби ?

– Как така да говориш с Боби, той нали е с тебе? – учуди се Дора.

– Не, не е с мен. Тръгна преди два часа към вас и ти много добре знаеш това. Не се прави на учудена и му дай телефона да говори с мен – започна да се ядосва Вики.

– Ти не разбираш ли какво ти казвам? Как да ти се обади като не е тук?

– Не знам какво целиш като ме лъжеш, но ако това е шега, тя е много неуместна и жестока.

– Изобщо не те лъжа – обидено повиши тон Дора. – Кой знае къде се е заплеснал синът ти по пътя.

– Знаеш много добре, че той не е такъв, така че си мери приказките. Още веднъж те моля да го викнеш на телефона. Знам, че го криеш, за да ме ядосаш.

– Ако искаш ми вярвай, нямам какво повече да ти кажа – отвърна Дора и затвори телефона.

Вики остана мълчаливо няколко минути, като мислеше напрегнато какво може да се е случило. Знаеше, че Дора обичаше да я провокира и да създава измислени неприятности. Но това вече надминаваше всякакви граници. И тя се обърна решително към Калин и Любо и каза:

– Тръгвайте и двамата с колата към „Надежда“. Чухте какво говорихме с Дора и явно трябва на място да проверим какво се случва. Проверете лично навсякъде в апартамента, защото тя може нарочно да крие детето. Знам, че много добре умее да създава такива ситуации, за да ги използва срещу мен. И ви моля, веднага да ми се обадите, ако разберете нещо.

Двамата мъже бързо се приготвиха и тръгнаха, притеснени от това, което се случва. Силно се надяваха това да е някакъв измислен сценарий от страна на свекървата и не смееха да помислят, че има вероятност детето наистина да не е там.

Виктория и Надка останаха да чакат, като постоянно поглеждаха към телефона. Мина половин час, който им се стори цяла вечност. И когато се раздаде най-после очакваният звън, Виктория грабна нетърпеливо слушалката.

– Вики, Боби наистина не е тук, огледахме навсякъде – гласът на Калин звучеше напрегнато и разтревожено. – Тръгваме си, изчакай ни, за да решим какво ще правим.

– Да, добре, чакам те – едва събра сили да отговори Виктория и седна сломена на дивана.

Не можеше да повярва какво се случва. Това не можеше да е истина, умът ѝ отказваше да го приеме. И тъй като не беше от хората, които ще се тръшкат и ще плачат в такава ситуация, започна трескаво да мисли какво по-напред да направи.

Най-естественото беше да позвъни първо на неговите приятели, въпреки че не вярваше това да даде някакъв резултат. И както очакваше, никой от тях не знаеше нищо. Оставаше другата възможност, за която не ѝ се искаше да мисли, но трябваше да го направи. Да звъни по болниците. И в милицията...

ПРОПУСНАТО МИНАЛО

ВЕНЕЛИН ТЕРЗИЕВ

Мъката не е създадена за чудовищата, а за хората. Но когато хората я чувстват прекалено дълго, се превръщат в чудовища.

Мигел де Сервантес

Маранята се е разположила непробудно в цялото пространство на днешния ден. Дори по-напористите, които искат да пресекат нейната необятност с утринните си разходки, са оставили бързото темпо и се влачат през нейната безплътност, съпроводени от натовареното горещо безсилие, което лятното припичане не отслабва през цялото време на присъствието на ококорилото се слънце.

Протяжността на неделния ден е отстъпила на почти всички наши желания и вътрешни терзания и ни е оставила в хладината на притъмените и притворени за външни погледи помещения. Опустелите улици са безпричинно глухи. Пустотата им донася онова необяснимо вътрешно усещане, което непоискано и натрапчиво пристига в мислите ни, за да им устрои непринудена среща. Няма го очарованието на онази безгрижност на тичащи хлапаци по градинките и неокосените буйнали от растителност пространства в почти всеки край на малките пресичащи се улички. От вечерните късни сборища на хора са останали все още несъбраните хартиени остатъци, които само напомнят за неприличното ни човешко поведение.

Днес денят е освободен от напоритостта на превъзбудените, самоуверени и привидно наконтени с повечко ум хора, които някъде са се прикрили да скроят ***нещо*** угодно за бъдещето ни. Тяхната невъзможност за успешно проглеждане е толкова силно проявление на цялостното им противоречиво поведение, че дори походката им е заприличала на повреден багер, който клати кофата си в различни посоки, без да успее да я насочи към купчината боклук, която трябва да прибере.

Разпиляната ни действителност остава да съберем сàмо в кофата за боклук, която непрестанно пълнихме в последните години и тя започна да прелива и тече с невъобразимата смрадливост на събралото се вътре в нея ***нещо***. Зловонието се усилва от лятното присъствие на топлината и се засилва от подухващия лек ветрец, който уж се мъчи да укаже някаква посока. Загубихме посоката, а вятърът само ни подсказва, че обърквaнето ни е станало толкова голямо, че дори прикриването на устата и носа с ръка или случайно намерила се хартиена салфетка е отчайващо проявление на нашата невъзможност да се оправим дори с елементарната ни потребност.

Трябва да търсим отново възможност да потребим поне малко чист въздух, който да помогне от непрестанното ни задъхано препускане и затормозване на онези бели дробове, които някак са ни необходимо потребни, за да продължим собственото си живеене. Никакви инстинкти не ни спохождиха до тази ни необратима реалност, а все ни отпращаха към привичното ни безгрижие на още едно отминаващо ***нещо***. Едва сега, когато почти се задушаваме от нечистоплътност и се опитваме учестено да вдишваме ***нещо истинско***, се усещаме опасно заблудени в това си съвременно блудстване в ***нищото***. Реалността, макар и доста илюзорна, ни настъпи силно по краката и усилващата се болка от това непривично настъпване ни стъписва и ни оставя в ступор от случващото ни се битие.

„Да мислим, че всичко в този живот ще остане неизменно, в същото състояние, е най-голяма заблуда."

Мигел де Сервантес

Пропуснахме да разберем дадените ни възможности и успяхме да се натресем в заблатената реалност, която дори не се сещаме да започнем да отводняваме.

Няма спасители и няма да има спасени от това ни препускане в ***нищото***. Все потежко става усещането ни за безпомощност. Няма опити за търсене на изход, а само прожекции на нискобюджетни филми или представления на набързо събрали се аматьори. Необяснимо търпеливо продължаваме да ги следим с неистов интерес и да очакваме ***нещо*** различно като приключение. Но то приключението е заключено във възможностите на талантливия актьор. С непростима лекота и недомислие ние всички тях, талантливите актьори, успяхме да прогоним и позорно оклеветим и сега ни останаха само тези, които се опитват да бъдат такива, но им липсва способността да бъдат.

В разгара на поредното наше лято финалът и на днешната постановка е сълзливо придирчив и ние, вперили поглед в многочасовата драматургия, почти сме забравили началото. А героите са все един и същи, само дето от време на време им бъркаме имената, защото посредствената им значимост в ролята е почти еднаква във всеки следващ епизод.

Опиянили се от натрупаната лъжливост, която съпроводихме с измислена изтънченост на това ***нещо***, което се получи празно ***нищо***. Омъчнили се от края на тази поредна небивалост се опитваме да се успокоим по обичайната ни българска традиция. Поне за малко да запълним времето с някаква безгрижна смисленост. Вече сме наредили трапезата и всичко отново ще бъде наред и ще продължи в спокойното ни безразличие.

За жалост това ни опиянение е в твърда ограниченост във времето, което се оказва неподвластно на нашите желания и ще ни върне твърде бързо в ново размишление към ***това нещо, което сътворихме като нищо.***

„Не наричай нищо „свое", освен душата си…"

Мигел де Сервантес

С това ми събуждане душата ми не става по-спокойна и по-весела, а някак погубена в пропусналото минало. Ще се опитваме да я събираме в някаква зависимост и в някаква връзка, а дали въобще това ще се получи е почти непосилна мисия.

В тази най-голяма сложност на човешко предизвикателство е въпрос на устойчивост

и морална цялост да съберем душите си за някакво бъдещо оцеляване.

Дали само оцеляване е потребно във времето и пространство е въпрос с трайна риторичност. Замазахме с дебела блажна боя истината, облякохме я с излишна натруфеност и без приличие в някакви дрехи със залепени „марки“, притурихме умност в празнотата на мислите си и започнахме да изговаряме неща със своята безсмисленост и непотребност.

Заобиколихме се с удобства, които не са ни нужни. Прибрахме в мазето спомени, които дори не отваряме и се опитваме да забравим. Заличихме добротата, защото тя не се характеризира с конкурентоспособност. Унищожихме благородството, защото в него липсват пазарни принципи. Забравихме истината в чувствата, защото те не прилягат на новото време. Сега вече отпратихме всичко в своето небитие, а то, новото време отново го няма, защото сме го изгонили далеч от нас.

Мъчно ми е за пропуснатото време и за пропуснатите човеци. Ще потърсим ли малко от останалата ни жива човечност, за да не остане само мъката по това.

7 юли 2024 г., Чанаккале, Република Турция

проф. д. н. Венелин Терзиев

ALTER EGO

ДЖАНИНО ДАСКАЛОВ

Вече цяла седмица стоя с изпразнена от мисли глава и чакам светлината на деня да потъмнее, за да си сипя питие, с което да посрещна вечерта.

След почти двадесет години съвместен живот, жена ми ме напусна с думите, че повече не може да живее така и набързо се разделихме. Какво да правиш, съдба. Както и да е, миналото си е минало.

Веднага след нейното заминаване с една канцеларска ножица внимателно и методично започнах да отстранявам физиономията й от всички снимки, където сме били заедно.

После както си стоях, изведнъж се сетих, че на тавана е възможно да има и други такива. Тук трябва да спомена, че той си има свой собствен живот. Разбира се, ако се запитате – как така, защо и на какво основание са тези твърдения, аз бих ви отговорил следното.

Помещението е огромно и сумрачно, благодарение на единственото малко и потъмняло от старост и мръсотия прозорче. В допълнение са и безбройните паяжини, които като ефирна сива коприна, му придават призрачна загадъчност.

Вече съм там и усърдно се ровя в един прашасал сандък, последният свидетел от чеиза на любимата ми баба. След дълго и педантично търсене установявам, че липсват каквито и да е следи от бившата ми половинка.

В замяна на това, на дъното му откривам стар албум, пълен с черно-бели снимки, повечето от които вече са започнали да жълтеят по краищата.

На една от тях виждам собствения си дядо, удивително приличащ на мен. Той е първият в редицата от строени мъже, гордо изпъчили гърди в своите мундири, държащи в ръцете си бойни знамена. Докато разглеждам горната фотография, тя изведнъж се отлепя от грапавата тъмна страница и се отзовава в ръцете ми. Обръщам я нес-

ръчно и с мъка разчитам старомодно изписаните думи с избеляло от времето мастило.

„Всичко, което имам, а то не е малко е на сигурно място, но напоследък подозирам, че животът ми е в опасност и ако не дай си боже се спомина в съня си, не вярвайте, че е така! За да съм спокоен, съм оставил знаци към този, който може би ми е причинил това, както и към наследството, което успешно опазих. Нека да се помни, че съм бил добър и отговорен човек."

След като прочитам написаното няколко пъти, започвам бавно да осъзнавам неговото значение. Явно дядо ми, за който зная единствено, че е бил учител, е имал тайни. Например това наследство, което изплува в главата ми като куп сияещи златни монети.

После явно се засрамвам от самия себе си и оставям дядовото съкровище на втори план. По този начин търсенето на истината за края на неговия живот става за мен първостепенна и водеща задача, или поне така си мисля. През нощта сънувах черно-бял сън в който той направо ми заяви, че най-безотговорно съм пропилял две десетилетия от своя живот и сега трябва на всяка цена да се взема в ръце.

След като се събуждам си мисля с тъга, че е напълно прав и, че по-голям неудачник от себе си не познавам.

После изпивам безкофеиновото си псевдо кафе и се връщам отново на тавана. Ще започна оттук да търся избледнелите от времето следи за този, както пишат в криминалните истории, „изстинал" случай.

Нося със себе си мощен фенер и една голяма лупа, останала от времето, когато събирах пощенски марки. Претърсвам внимателно и методично познатия ми стар таван и в момента, в който слънцето, като едно разтопено огнено кълбо се кани да потъне зад трептящия хоризонт ненадейно откривам издълбани букви и цифри в долната част на гредата, под която сякаш притаили дъх ме гледат с любопитство отвореният албум и старият сандък на моята баба.

След като отстраних от гредата втвърдения от годините прах, прочетох няколко пъти на глас издълбания надпис: „*гбет2з3л17гмк*".

В първия момент останах учуден от неговото безсмислие, но после стигнах до заключението, че този надпис може да представлява таен код или насочващо напътствие към потъналото във времето предполагаемо убийство и скритото наследство.

Записах съобщението (надявам се да е такова), от букви и цифри в тайния си бележник.

Ако сега сте се запитали защо таен, отговорът е – защото сам по себе си всеки бележник е тривиален, тоест скучен, а аз се страхувам от скучните неща. Скучностите обезсмислят часовете на деня и в частност точно този, дълъг и горещ първи ден на започващото лято. Поради тази причина, веднага след като слязох от тавана започнах да обмислям две евентуални възможности.

Да си взема сладолед или изстудена бира от хладилника.

В същия момент, скърцайки издайнически, вратата пред мен се отвори и на прага застана малката ми дъщеря. За да не остане някой в неведение, сега е моментът да ви кажа, че имам две дъщери. Миранда е името на по-голямата. Още на времето, това име малко ме стресна и аз открито показах своето разочарование, но бившата ми жена си го беше харесала и избрала, след като бе прочела пиесата на Шекспир „Бурята". В замяна на това, след близо една година, тя предложи малката ни дъщеря да бъде кръстена на мен. Неустоимо предложение! Разбира се, че с радост се съгласих. Аз се казвам Петър и затова тя получи красивото име Петра. Сега осъзнавам егоистичната си постъпка, но в крайна сметка желанието да продължа своето име бе победило.

След това годините се бяха завъртели в някакъв луд танц, препускайки по дансинга на живота и децата пораснаха изведнъж. Първа се омъжи Миранда и след няколко години, заедно с мъжа си се запиля на другия край на света. Петра, разбира се, не остана назад и последва примера на сестра си. За жалост, след едно десетилетие, време през което тя упорито опитвала да потисне своите подозрения спрямо мъжката си

половинка, истината, че той си има любовница изплува в живота й като голямо мазно петно.

-Татко, целият си в прах и паяжини! Пак си се ровил на тавана. – Укорително, но с весел блясък в очите заявява тя.

-Признавам така е, но не съжалявам, защото открих нещо, което ще ти покажа веднага щом те почерпя със сладолед.

Само след минута и вече седим под сянката на изкривената и почти изсъхнала стара череша, която напук на всички природни закони е отрупана със своите сладки плодове.

-Ако си спомняш, някога съм ти разказвал за моя дядо. В един подобен горещ следобед, преди много, много години той излязъл от къщата, уж за малко, и повече никой не го видял.

-Разбира се, всички знаем как един ден просто се е стопил във въздуха. – Престорено сърдита отвръща Петра.

-Е, аз имам някои подозрения и мисля, че истината за него може да е коренно различна.

В следващите минути й показвам безсмисления надпис, като засега решавам да премълча за останалото.

-Ако наистина е кодирано послание от твоя дядо, браво на него. „гбет", ако беше кбет, можеше да е продължение на думата Макбет. Една препратка към убийството в трагедията на Шекспир. Ама не е! Съжалявам, но за следващите цифри и букви, нищо не ми идва на ум.

Стоя срещу замислената физиономия на моята малка Петра, отпивам от студената си бира и тайничко се радвам на нейното присъствие.

С нежелание най-после денят си отива, но отмъстително оставя щедри порции влажна топлина в безветрената нощ.

В следващите часове, почти задушен се въртя в лепкавия чаршаф и сънувам кошмари. Секунди преди да се събудя, виждам как някаква заслепяваща светлина ме обгръща и аз едновременно панически изкрещявам и отварям очи. Слънцето лениво се усмихва над смешните ми страхове и започва бавно да пълзи по стената. С голямо нежелание се надигам от леглото, но след хладния освежаваш душ, идвам на себе си.

Изпивам си порцията безкофеиново заедно с чаша вишнев сок, домашно приготвен от приятелката ми Пепина. Поглеждам си часовника и с изненада виждам, че времето набързо се е търкулнало към средата на деня.

След раздялата с последната ми жена, останах сам в наследената от мен голяма петстайна къща. Наистина е доста голяма, особено за сам човек. Понякога ми се иска да извикам силно и да чуя за колко време ехото ще обиколи всичките празни стаи.

В мазата или сутерена както му викат сега, слизам много рядко. Той се състои от същите стаи, в които се опитвам да живея, с тази разлика, че светлината там е оскъдна, а влагата студена и всепоглъщаща. В допълнение на горните екстри ще ви призная, че винаги когато съм влизал там, осезаемо съм усещал нечие чуждо присъствие.

Да, страшничко е, но предполагам, че във всички мази е така. Както и да е.

Отплесках се, и за да не закъснея, скачам бързо в летните си дрехи. Къси панталони, приличащи по-скоро на шорти и цветен потник. Намъквам на бос крак кожените си сандали и съм готов.

Ще се срещна със стария си приятел Димо, с когото в детството деляхме една улица и безброй приключения.

По онова време той винаги беше до мен, подкрепяйки ме във всички абсурдни начинания. Не беше от най-умните и от време на време ме преджобваше, но това се дължеше на някакво негово болестно състояние. Същото го караше редовно да прибира чужди неща и да ги носи на съхранение у тях. Тъй като бях наясно с тази негова особеност, отдавна я бях приел. Когато забелязвах очевидната липса на някой предмет, просто отивах у тях и си го взимах обратно.

Точно десет минути ми бяха необходими за да се добера до мястото, наричаното от живущите наоколо, „Малкото площадче". Едната му страна представляваше шестоъгълен кръстопът, а другата – залепените един за друг хлебарница, хранителен

магазин и сладкарница. Моята цел почти винаги, както и сега е сладкарницата. Непроменена от годините и носеща с гордост старата си и на места олющена табела „Сладки удоволствия".

Димо вече е там, седнал до една метално сива и явно непочистена маса. Стиснал е здраво една огромна и вече преполовена халба с боза.

-Да ти поръчам ли от същото? – Извиква силно с голямата си уста, стряскайки децата от съседните маси.

-Не, не искам, ще си взема студена лимонада. – Отвръщам аз, тъй като се страхувам, че бозата може да ми докара неприятности в горещия следобед.

После без предисловия му разказвам за странния надпис, без да споменавам за снимката и написаното там. Ако случайно се запитате защо скрих от него тази информация, веднага ще ви кажа. Димо е мой човек, но е скаран с всички видове тайни, просто е невъзможно дори и за миг да ги запази.

Колкото до надписа, зная, че на никого няма да каже, най-малкото защото той наистина си беше абсурдно безсмислен, пък и едва ли е запомнил какво точно му казах. Той не се впечатлява от моите думи и аз мълквам, слушайки разсеяно новините за дребните му житейски проблеми.

Веднага щом довършвам вече топлата си лимонада оставям Димо да оглежда настървено изложените пастички и други лакомства зад мътната витрината и с нежелание напускам сладките удоволствия.

Сега, избирайки само сенчести улици, напредвам към втората си среща.

Тя е с Пепина, която от много години ми е приятелка във всеки един смисъл, макар че съдбата неведнъж ме е отдалечавала от нея. Най-после стигам до колоните на внушителната сграда събрала в себе си театър, библиотека и музей. Работното време на моята библиотекарка е свършило и тя слиза по мраморните стъпала към мен.

-Здравей любов, закъснях ли? – Пускам към нея думите, като хвърчило в топлия въздух.

-Този път изненадващо си точен. – Усмихва се тя и ме хваща под ръка.

-Ако нямаш нищо против, ще те заведа вкъщи, за да ти покажа нещо. После ще ти приготвя моя специалитет от бъркани яйца и ще завършим вечерта с разходка по главната улица.

-Съгласна съм най-вече за разходката, за да може да си изтъркаме подметките по стъргалото, както казва една моя колежка. При условие, че ще ме почерпиш с прясно изпечени кестени.

-Имаме сделка. – Отвръщам бързо и тръгваме към моята улица.

Като казвам „моята улица", съм длъжен да ви разясня къде точно отиваме.

По отношение на дължината си, тя е нито дълга, нито къса. От двете страни има по осем къщи и всички те са с потънали в зеленина дворове, оградени от ниски огради. Пред последните се перчат множество вишневи и черешови дървета, засяти през годините от нечии грижовни ръце. Постарите хора от моето детство един по един си бяха отишли, като на тяхно място в същите къщи живееха и бавно остаряваха техните деца. Улицата не беше богаташка и къщите не бяха луксозни, а построени с много пот и честен труд.

Дълги години единственият срам за живущите от двете й страни, които според мен представляваха чиста проба ограничени еснафи, беше Хартиеният човек.

Един хубав ден той се бе нанесъл в къщата на Агнеса, която преди месец бе напуснала този свят. Същият ден няколко хамали натовариха покъщнината й в един камион и заминаха бог знае къде.

На другия ден със същия камион пред къщата пристигнаха странни опаковани мебели и множество големи кутии.

Колкото и да се напрягаха, надничайки зад оградите, никой не можа да разбере какво точно влезе в бившата къща на Агнеса. След седмица новият съсед, облечен в избелели, но чисти дрехи бавно мина, сякаш за да го видят всички, по цялата дължина на улицата, теглейки зад себе си една странна количка с големи гумени колела.

След няколко часа той отново се появи със същата количка, но този път натоварена с една планина от смачкани картонени кутии, стари вестници и амбалажна хартия навита на рула. Така, на другата сутрин улицата осъмна с неприятната новина, че този човек е крайно беден и явно се изхранва със събирането и продажбата на стара и непотребна хартия. На всичкото отгоре, някой противен шегаджия бе замазал с боя първите две букви от гордото име на улицата и от ул. „Победа" се бе превърнала в ул. „беда".

За разлика от повечето ми съседи, аз поздравявах Хартиения човек, като след известно време станахме дори и приятели.

Още като дете си спомням, че когато съм му ходил на гости той ме канеше на просторната си, украсена с цветя и зелени растения верандата. Там, седнали удобно на бамбуковите му столове, се черпехме с неговите бонбони, а той учтиво ме слушаше как се хваля с моите детски приключения.

Неусетно бяхме стигнали моята улица и тръгваме по нея. Пепина пуска ръката ми, защото бе усетила хвърлените през оградите към нас любопитни погледи. Минавайки покрай къщата на Хартиения човек, отново се впечатлявам от идеално подържания му двор, въпреки че преди близо една година, седнал на любимата си веранда, той почина и се пресели в градското гробище. В онази сутрин, отивайки на работа го поздравих, и когато той не ми отговори, разбрах, че нещо не е наред. Със сигурност повечето от живущите на улица „Победа", чието име отново бе възстановено, си бяха отдъхнали, а някои (за техен срам) може и да се бяха зарадвали. Както и да е.

Оттогава къщата пустееше самотна, но, явно някой редовно се грижеше за цветята и зелените растения.

Между другото, когато преди малко казах „отивайки на работа", се сещам, че не съм ви споменал какво работя. Работата ми е повече от скромна. Всяка седмица сътворявам в местния вестник една колонка под името „Странно и необяснимо". В началото историите в тази рубрика се бяха пръкнали от моите собствени преживявания.

Като например, в първата история бях описал как в една мъглива сутрин срещнах мой съученик. Аз го поздравих, но той след като ме погледна право в очите, изви главата си на другата страна и потъна в мъглата. Тогава, като гръм ме порази мисълта, че точно преди година той бе умрял при нещастен случай. След един месец вече не знаех какво повече да измисля и тогава започнах да заимствам истории от други издания и само леко да ги украсявам.

През ръцете ми преминаха фараони, пирамиди и проклятията на скритите им съкровища. Загадките на бермудския триъгълник, извънземните (между другото – прекрасна тема), самодиви и русалки. Митичните герои и същества пък нямат край, както и призраците и много, много други. Признавам, че от време на време главният редактор ме гледа лошо, но да чукна на дърво, все още съм на работа.

Най-после спираме пред къщата, в която е преминал целият ми досегашен живот. На двора, под сянката на кривата круша, съм сложил една изстрадала и отдавна пенсионирана маса, заедно с два извити ретро стола, останали от младостта на моята баба. Разполагаме се и след малко сервирам в две големи чаши изстуден компот от вишни.

-Хайде изплюй камъчето. – Благоразположена от прохладната сянка прошепва тихо Пепина, сякаш да не събуди заспалото слънце.

-Ето, виж тази стара и прежълтяла фотография… - казвам.

-Това някаква шега ли е, на снимката си ти, а другите… другите не ги познавам.

-Не съм аз, моят дядо е, и наистина много си приличаме. Виж сега какво пише от другата страна.

Тя прочита наум няколко пъти бледия текст, поглежда ме въпросително и едновременно ми задава следния кратък въпрос:

-Вярваш ли на написаното?

-Много ми се иска това, което е написал да отговаря на истината. Но не е само това. Открих и този надпис, който може би е някаква следа. Зная, че в тишината на биб-

лиотеката обичаш да решаваш ребуси и кръстословици. – Казвам загадъчно и театрално й подавам тайното си тефтерче.

Известно време тя сбръчква хубавото си чело и напрегнато мълчи. Точно когато се каня да й кажа, че и аз нищо не разбрах, тя вдига поглед и ми се усмихва лъчезарно.

-Тъй като разгадах посланието, предлагам преди разходката да ме заведеш в онова ресторантче до морето, където скарата е ненадмината и бялото вино е добре охладено. Там и само там ще ти разкрия тази загадка.

Сърцето ми прескача един удар, но няма какво да направя, освен да бръкна в скритите си спестявания и да преглътна няколко пъти на сухо.

В ресторанта и двамата разтягаме общи приказки, до момента в който ни сервират десерта, представляващ две миниатюрни пастички, сякаш направени от порцелан.

-За малко и аз като теб щях да се откажа, но когато осъзнах, че е свързано с моята работа, всичко си дойде на мястото. Така тази безсмислица *„гбет2з3л17гмк"* се превърна в следното упътване: *„Градската библиотека, етаж 2, зала 3, лавица 17."* Последните три букви: *„гмк"*, почти съм сигурна, че са първите букви от името на книгата, която би следвало да се намира там. Последно си спомних, че на тази лавица чакат да бъдат прочетени едни от най-добрите приключенски романи. В тази връзка си мисля, че въпросната книга е написана от Александър Дюма и нейното заглавие е „Граф Монте Кристо", или в оригинал *„Le Comte de Monte-Cristo"*. Сега доволен ли си? – казва тя и си допива кафето.

-Повече от доволен. – Отвръщам аз, но всъщност съм засрамен и недоволен от собствения си заспал мозък.

После с един въпрос-молба я питам дали може в понеделник заедно да разгледаме въпросната книга.

Когато приключваме с ресторанта се насочваме към „стъргалото", където трябва да изпълня обещанието си за прясно изпечените кестени.

В понеделник, вместо да отида на работа, аз се отправям към библиотеката и сядам на една пейка точно пред главния вход. След близо половин час нетърпеливо чакане, най-после някой открехва парадния вход и аз от бързане едва не се пребивам по мраморните стъпала. Още в първия коридор устремът ми е спрян от Пепина, която ме пресреща с вечната си усмивка и заветната книга в ръка.

-Много интересно, проверих, че от това първо издание сме имали две книги, но през годините са изчезнали. Имаш късмет, че едната е върната и е тук.

-Колко мога да я задържа? – Питам с треперещ глас

-За връщането не мисли, нали аз гарантирам за теб!

Прибирам се вкъщи, стиснал здраво кориците на графа.

В часовете до късния следобед внимателно разгръщам страница по страница. Не чета текста, защото съм чел тази книга поне два пъти. Познавам главния герой, Едмон Дантес и неговата любима Мерцедес. Другарят му от затворническата крепост абат Фария и всички други герои, някои от които в края на романа ще получат благодарност, а други заслужена разплата.

Търся някакъв знак, подчертани думи или нещо написано между редовете.

Затварям последната страница едновременно с пристигането на Пепина.

-Защо момчето ми е увесило нос? – Сериозно ме пита, но виждам в очите й весели искрици.

-Тази книга е напечатана преди много години, а е толкова чиста, сякаш никой не я е прелиствал.

-Може да е била в някой склад, а после е имало и други издания с цветни корици и по-едър шрифт. – Казва тя и продължава – имам една идея, която включва ютията, която ти подарих, а ти така и не ползваш.

-Съгласен съм, че може би трябва да ме удариш с нея по главата!

-Не позна, ютията ми трябва за един магически трик.

После тя ми обяснява надълго и нашироко как в младежките си години е писала

на шега невидими писма, потапяйки писеца на обикновена писалка в оцет. След като изсъхвали, влажните букви просто изчезвали. За да се появят отново било достатъчно изписаният лист внимателно да се затопли.

Тя поставя ютията на първите почти празни страници, но след като няма резултат, преминава към последните.

Там, изведнъж като по чудо изплуват на повърхността стилно изписани, светлокафяви думи.

„Здравей, радвам се, че вече четеш моето писмо. Ще продължа с обясненията, когато откриеш и второто такова, което за теб явно няма да представлява никаква трудност! Сега най-важното нещо, което трябва да направиш, е да отидеш в малката сляпа уличка зад театъра, където се намира кантората на стария нотариус Генчоф. Когато те попита какво се иска от него, ще му кажеш следната латинска сентенция: Alter ego. Същото, преведено означава: „Другото ми аз". Важно е да не казваш на нотариуса нищо друго освен двете латински думи".

Известно време с Пепина се гледаме мълчаливо, после избухваме в някакъв откачен смях, подскачайки като непослушни деца из стаята. След като най-после се успокояваме, аз наливам в две коктейлни чаши първо изстуден джин, след това тоник и накрая внимателно пускам по парченце лимон.

Решаваме единодушно на следващия ден и двамата да не отидем на работа. Късно през нощта си лягаме в голямата скърцаща спалня, където вероятно съм бил сътворен от моите родители.

Старият нотариус Генчоф приема да се срещне с нас, въпреки, че вече се е оттеглил в полза на сина си. След като чува от моята уста двете латински думи той се усмихва широко и отваря внимателно един сейф, умело скрит зад една картина, представяща каменен кей и лодка със закрепен над нея тъжен фенер, изрисувани с възможно най-тъмните маслени бои.

Генчоф, с леко трепереща ръце разчупва червения восъчен печат, положен върху големия плик и поглежда към извадения луксозен лист, в чийто горен край проблясва малък златен монограм. После, неочаквано той ме поглежда строго и старомодно казва :

-Моля, дайте ми някакъв документ, с който да потвърдите вашата самоличност.

-Разбира се! – Отвръщам аз и в бързината му подавам шофьорската си книжка.

-Да, вече всичко е наред. Ако не бяхте дошли днес, само след седмица, точно на рождения ви ден, щях да ви потърся – казва загадъчно той и започва да чете документа.

„Аз, Добролюб Господинов, по прякор Хартиеният човек, завещавам на моя скъп приятел Петър Дружелюбов, къщата си на улица Победа №3, ведно с всичко, което се намира в нея."

Тук ще отворя една малка скоба, за да уточня, че „скъпият приятел", всъщност съм аз. Признавам, че досега не съм споменал нищо за моята фамилия, защото малко се срамувам от нейната наивност. В допълнение бих казал, че ако например попитате какво мисли за нея бившата ми жена, предполагам, че тя ще изсипе отгоре ми целия градски боклук. Закривам скобата!

Тук нотариусът спира, за да си поеме дъх и после продължава да чете. В следващите редове изкачат имената на свидетелите, както и декларираното от него добро психическо състояние.

От последното изречение става ясно, че нотариалният хонорар и всички държавни такси са предварително погасени. Вземаме си довиждане със стария човек, който любезно ми обръща внимание, че трябва да се отбия отново при него след няколко дни, за да си взема новия нотариален акт.

С Пепина излизаме на малката уличка, зашеметени и незнаещи какво да мислим.

В джоба ми е ключът от къщата, който изпадна от дъното на плика и ние несъзнателно се отправяме към нея.

По пътя и двама мълчим умислени. Неусетно, като лодка влизаща в залив, ние пристъпваме по улица „Победа". Този път, въпреки любопитните погледи, тя не ми пуска ръката.

Качваме се на верандата, която ни посреща с прохладна прегръдка.

Сядаме на бамбуковите столове и аз нерешително поглеждам към вратата, чийто ключ държа в ръката си.

След като влизаме в сумрачния коридор установявам, че токът в къщата спрян. Известно време се суетя, но когато намирам бушоните този проблем отпада.

Минаваме през семпла, но подредена трапезария и влизаме в един огромен хол. Той е доста светъл, но въпреки това аз пускам светлината на един месингов полилей, която ни залива с лъчите си, като едно малко слънце. Цялата стена зад масивните и предполагам тежки дивани и кресла е заета от висока почти до тавана библиотека. Стотици строени книги, очакващи с нетърпение и трепет някой да ги прочете.

-И сега какво – тихо прошепвам аз, като несигурно се оглеждам, сякаш всичко това не е мое.

-Мисля, че една идея отново се завъртя в главата ми.

-Много ясно, че само при теб идват всички идеи. Докато в моята глава чувам само ехото от собствените си думи.

-Знаеш, че това не е вярно. По-късно и ти със сигурност щеше да се сетиш!

-Добре, но сега бъди отново по-умната и кажи какво предлагаш.

-Предлагам да потърсим втората липсваща книга за нашия граф.

-Боже, как не ми дойде наум – казвам аз, докато очите ми започват да шарят по тъмните дъбови рафтове.

-Ето, открих я – възторжено извиква Пепина!

Което кара моето его да задълбае в дъното на поредното разочарование на иначе уж будният ми ум.

-Браво на теб! – извиквам аз, но някаква фалшива нотка в моя вик я кара да ме съжали.

-Видях я случайно, поради разликата с другите книги до нея!

-О, да – казвам, макар че не виждам никакви разлики.

-Хайде вземи я – отново ми се усмихва тя и ме побутва към нея.

Докато издърпвам непохватно приключенията на Едмон Дантес, от страниците на книгата политат като изпуснати птици няколко изписани хартиени листове.

Вдигайки ги от пода, веднага забелязвам, че всяка една от тях е белязана със същия малък златен монограм в горния десен ъгъл.

Отново излизаме на верандата и аз тържествено ги връчвам на Пепина, за да ги прочете на глас.

„Скъпи ми Петьо, ако четеш тези редове означава, че аз вече съм отпътувал от този свят. Истината е, че бях и си оставам твоят, за съжаление, изчезнал дядо. В последната година от нашето приятелство можех да ти кажа това, но не посмях от някакъв прокрадващ се страх, че нещо ще се обърка.

Още преди да се вземем с твоята баба се оказах неимоверно богат, или по-скоро обременен с наследство, оставено ми от моя баща, известен в миналото като крупен търговец.

Той предвидливо бе обърнал всичко спечелено от него, надявам се с честен труд, в скъпия и неподдаващ се на девалвации жълт метал. Животът ми с твоята баба и моя жена бе изпълнен докрай с любов и признателност към нея. Живеехме повече от скромно, спестявайки от учителските си заплати, за да построим къщата, в която ти се роди и отрасна. Предполагам, че ще ти се стори странно, но аз наистина се страхувах от това богатство и се стараех да го забравя.

Относно моето внезапно изчезване, ето какво точно се случи.

Един късен следобед, прибирайки се от училището където преподавах, бях застигат от някакъв непознат човек, който грубо ме дръпна за ръката и ядосано ми заяви, че ми бил платил достатъчно, за да го освободя от жена му и повече не искал да ме вижда в този град. Най-спокойно му заявих, че не го познавам и му обърнах гръб.

Тогава той отново ме настигна и заяви в лицето ми, че ако не изчезна от неговия живот, следващата ни среща може да се окаже фатална за единия от двама ни. Не

обърнах внимание на тази заплаха, но на другия ден пред очите ми попадна забравен вестник на масата в учителската стая. Разлеждайки го разсеяно, на една от страниците изникна неговото лице.

Според криминалния журналист този човек се бе оженил по сметка за богата наследница, загинала преди няколко дни, при неизяснени обстоятелства. Същият бил заподозрян и дори арестуван, но покъсно освободен, поради липсата на убедителни доказателства. Тогава изведнъж осъзнах, че животът ми и този на моите близки е застрашен. След като веднъж бе платил на наемен убиец, можеше отново да го стори, за да се отърве от мен или да посегне на някой от най-близките до сърцето ми хора. Затова реших временно да изчезна и после да реша какво да правя.

В онзи следобед се качих на първия минаващ през града ни влак и след няколко часа слязох на една почти безлюдна балканска гара. Преминах пеша през малкото село и продължих към балкана. Само след час стигнах до някаква безлюдна махала и се нанесох в една от изоставените къщи. Привечер, макар и гладен съм заспал седнал на стола пред празната маса.

Внезапно бях събуден от скърцането на вратата и гласът на човека стоящ зад нея.

-Добра среща, наборе. – Трепетливо изрече човекът, с който заживях в следващите няколко месеца.

Оказа се, че наистина сме си набори, но той имаше ужасно състарен вид, поради неизлечимата болест, която го бе налегнала.

Допаднахме си и аз заживях при него, като му помагах с каквото мога.

Бях му разказал всичко за моя живот и тогава той ме помоли да се погрижа за него, след като душата му отлети към небето.

Поиска да го заровя достатъчно дълбоко в любимата му градина и да започна новия си живот с неговите документи. Да съм бил спокоен, защото нямал никакви живи роднини и приятели.

След няколко месеца той почина в съня си и аз изпълних стриктно своята част сделката.

С новата си самоличност и с панамена шапка на главата, брада и очила, от които наистина имах нужда, се завърнах на улицата, като купих къщата на нещастната Агнеса.

Започнах редовно да кръстосвам из града под предлог, че събирам стара хартия, а всъщност за да науча всичко за човека, който ме принуди да стигна дотук.

За моя радост с теб бързо станахме приятели, а презрението на останалите само предпазваше моята анонимност.

За съжаление твоята баба и моя любима жена си отиде преди смъртта на моя преследвач, който издъхна миналата година при някаква злополука. В този случай за него бих казал само, че господ забавя, но не забравя. Сега вече знаеш всичко и е време да се сбогуваме.

п.с. Ако някога решиш, можеш да продадеш тази къща, но мебелите, да не си посмял! И последно, за да ми е чиста съвестта, настоявам да върнеш книгата на нейното място в градската библиотека."

В прокрадващата се прохлада на отиващия си ден десетина минути с Пепина стоим умислени и сякаш онемели. После започваме едновременно да говорим и да се смеем, за почуда на улицата и любопитните клюкари.

-В коридора видях една прахосмукачка – казвам делово и продължавам – предлагам да я използваш, докато в това време донеса от другата къща нашите чаршафи и възглавници, също наченатата бутилка джин с малко тоник, лед и лимон. Ще взема и няколко пресни яйца, за да ти приготвя най-после моя бъркан специалитет.

До късно през нощта обсъждаме шепнешком къде да сложим големия сейф, който предстои да купим и аз предлагам да го закопаем под спалнята, тъй като къщата няма маза, както и призраци. Последното го казвам за нейно успокоение, но тя ме поглежда така, сякаш се чуди дали си правя шега или наистина нещо не ми е наред.

ЗАВРЪЩАНЕ

ДОРА НОНИНСКА

Ето, дойде и този ден, отивах на гости на най-добрата си приятелка.

Преди три месеца тя си купи къща в китно Родопско село. Реших, че ще пътувам с влак. Събрах багажа и тръгнах към гарата. Както си вървях по улицата, започна да вали.

Небето притъмня, а светът посивя. Някой отне цвета от всичко наоколо. Само за минути, подгизнах цялата. Проверих си чантата, оказа се, че съвсем закономерно съм си забравила чадъра. Такива цветущи изрази се чуха от крехка жена като мен, които човек не би очаквал и от тираджия с 20 години стаж зад волана. През пелената от дъжд видях в далечината самотно такси от другата страна на улицата. Огледах се и тръгнах по пешеходната пътека в опит да пресека. Точно, когато стигнах средата на пътя, пред мен профуча бял джип, който хвърли отгоре ми смесица от мръсотия и вода. Дрехите ми подгизнаха и от бежови, станаха кафяви. С мъка запазих последната си капчица достойнство. Добрах се до таксито. Отворих вратата и го попитах с най-учтивия тон, на който бях способна:

– Извинете, ще ме закарате ли до гарата?

Човекът ме изгледа със смесица от учудване и отвращение.

– Не, отивам на адрес.

След като затворих вратата, изчезна в далечината. Проклинайки съдбата си, се затътрих по улицата. След много мъки и неволи, се добрах до гарата. Качих се във влака. Вече треперех от студа, който се впиваше в краката и ръцете ми. Отстрани вероятно съм изглеждала като болна от Паркинсон, защото хората ме гледаха със съжаление. Намерих празно купе, свалих калното си яке и седнах. Влакът тръгна. Загледах се през прозореца, като мислено проклинах съдбата си, която бе решила да ме захвърли точно тук на това място. Влакът пълзеше бавно покрай красиви селца. Спираше на малки, отдавна забравени спирки, където не слизане никой. Размечтах се и аз за къща на село. Можех да си взема куче. Щях да го кръстя Мара.

Така дойде и моята спирка.

Облякох подгизналото си яке, нарамих тежката раница. Закрачих към вратата. Залитах при всяко полюшване на влака.

Стигнах вратата точно когато той спря. Опитах се да я отворя, но тя изобщо не помръдна. Заблъсках в отчаяние. Студена пот изби по лицето ми. Тогава зад себе си чух вик:

–Госпожо, но защо блъскате?!

Един едър мъжага ме изтика от вратата и с един удар успя да отвори. Скочих на перона точно преди да тръгне влака. Озовах се пред една самотна сграда без прозорци. Мръсно жълтите ѝ стени бяха олющени от времето. Всеки признак на живот отдавна я бе напуснал.

Отсреща през линията се ширеше голямо гробище.

– Тук до гарата е най-доброто място да почиваш в мир. Каква по-хубава приспивна песен от преминаващите влакове?!

Закрачих по улицата и скоро стигнах до къщата на моята приятелка. Видях, че външната врата зееше отворена. Вътре нямаше никого освен едно голямо, бяло куче. То ме видя и оголи зъби заплашително. От отсрещната къща излезе стара жена и ме изгледа с интерес.

– Ти на кои ора си, чедо?

–Аз не съм от селото, бабо – отвърнах ѝ аз. – Търся хората, които наскоро са купили тази къща

– Оооо, чедо, они си бегаа у градо! Никой не седи тука! Сичко бега! Опусте селото! Некога беше друго!

„Подходящ завършек на деня" – помислих си аз.

Върнах се обратно на порутената гара и зачаках влака за връщане. Загледах се в огромното гробище.

„Колко животи са дадени за да го има това село и България, а сега няма никой тук!" – помислих си аз.

Така приключих с мечтата да се завърна на село.

ЩУРАВИ ПРИНЦЕСИ

ЛОРА ЦВЕТАНОВА

И АЗ СИ ИМАМ РОЗОВО МЕЧЕ

Щурава съм, да, но искам за някого да си дам грижата. Ще играя, сякаш мама съм сега. И аз си имам розово мече, донесоха го и почти е мое копие. И за да не му е самотно, донесоха ми още две. Та имам цели три мечета, за които да се грижа аз сега. Ще ги пазя и обичам сякаш са ми деца. Какво като от сапун са? Едното е розово, казах вече, почти е същото като мен, другото е синьо като небето, а третото като слънчев портокал. Малки са и още не знаят как да пощуреят, но аз ще ги науча, нали съм майка им сега. Нищо, че са българчета, а аз съм от Румъния. Кака ме научи с тях да съм отговорна. Когато те са игриви и аз съм щастлива. С тях меда си ще споделя и ще ги науча на щуроглавица. С тях семейството ни по-голямо е сега.

ПОУКА:

Хубаво е да учите щуравите мечета и деца на отговорност. Така ги подготвяте за реалния живот и се превръщат в отговорни важни личности!

ПРИНЦЕСА ДАРИЯ

УВОД

Мислеха я за странна, защото двете й очи са в различен цвят, но всъщност не подозираха какви способности има и коя е тя всъщност.

Това, което тя можеше и правеше, отначало удивляваше всички, но постепенно те свикнаха, а нейната идея бе да опази планетата и да й помогне да се развива към добро, защото тя е дом на всички живи същества.

НАЧАЛОТО, ДАРИЯ КАТО ДЕТЕ

- Какви са оплакванията на тази малка, красива принцеса? – пита с мил глас лекарката, вглеждайки се в очите й възкликва:

- Леле, тя е... – и млъква.

- Вълшебна, специално сътворение – довършва думите на лекарката Петър и се усмихва.

- Такива деца се раждат едно на милион. – казва лекарката и поема в ръцете си Дария.

Слага я на детската кушетка, внимателно съблича блузката й, слага я на везната и вижда, че теглото й е в нормата, след това отчита, че е дълга 82 см, преслушва я за евентуални хрипове, натиска леко с пръсти коремчето й, за да разбере дали напълно са отшумели количките, присъщи за всяко дете през първите месеци от раждането му.

Когато разбира, че всичко с малката е наред тя пита:

- И какво й е, какво прави всъщност?

Петър тайно сваля пръстена от ръката си и го прибира в джоба на сакото, за да не се загледа малката в него, докато са в кабинета.

- Ами плаче по-често от обичайното за децата на нейната възраст – казва той, като докато го изрича, е активирал способността си за пътуване във времето, която да накара Дария в момента да не плаче, дори звук да не издава.

- Но ето, при мен се чувства добре и не плаче – казва лекарката.

ШАРКО

ЛЮДМИЛА ДАНОВА

- Толкова много кучета на едно място! Може би някой е изсипал гранули на пътеката, а защо не на тревата? – си помислих докато приближавах мястото в парка, където се бяха скупчили поне десетина четириноги приятелчета.

Имаше и големи и по-малки, както и улични превъзходни, но и породисти, ето каракачанката върти опашка радостно. Всички кучета бяха радостни, нали имаха храна!

- Но какво е това? – казах почти на глас като наближих – сякаш бяха заобиколили някого, радостно махаха с опашки и подскачаха.

Когато се приближих съвсем видях, че в средата на кучешката компания беше не купчинка храна, а една много малка възрастна жена, джудже, която беше седнала на пътеката, а в едната си ръка държеше торбичка с гранули, докато с другата бъркаше в плика и подаваше ръка, пълна с кучешки бонбони, така казвах понякога на гранулите, викаше по име някое куче и то с радост си хапваше от протегнатата ръка.

- Лиско, хайде, мойто момче, ела си хапни, твой ред е!

И едно рижо кученце веднага започна да си похапва сладко.

Последва ново бръкване в плика:

- Хайде, Роз, ела мойто момиче, ела, за теб е пълната ми шепа! Трябва да ядеш, че да пораснеш, да заякнеш, иде зима!

И малко, слабичко кученце започна да се храни, бавно, бавно, а всички останали си чакаха реда.

Изведнъж малката жена се обърна към едно шарено кученце, което стоеше безучастно малко встрани, седнало на задните си крака, аз даже не го бях забелязал.

- Хей, Шарко, хайде, ела, да се запознаем, нов си тук, не съм те виждала досега. Хайде, ела си хапни!

А Шарко понечи да стане, всъщност аз реших, че иска да се изправи на четири крака, а той просто тръгна към жената, влачейки задница.

Сега и аз и жената забелязахме, че кученцето няма нормални задни крака, за да може да ходи като другите... Краката му бяха прерязани. Може би от някой жесток човек, а може и да е попаднал в капан... Как изобщо е оцелял до сега? Гледката беше потресаваща. Малко, шарено и гладно кученце се влачеше към протегнатата ръка с храна.

- Ей, приятелче, заповядай, ах, защо не те видях по-рано, щях да те нахраня пръв! Аз съм Катя, всички тук ме познават, идвам с торбичка гранули всеки ден, но теб предлагам днес да взема със себе си, не е добре да оставаш тук, а на мен ми е нужен пазач, а и другар! Хапни си, сега, хапни...

Жената нахрани кученцето с последните гранули, после го прегърна и се изправи внимателно.

- До утре, приятели, а ние с Шарко си тръгваме, помахайте му с опашки, а така!

Всички кучета размахаха опашлета, някои излаяха и после се разбягаха, всяко в различна посока.

Аз наблюдавах случващото се от алеята и сега видях как малката жена с типична за джуджетата походка се отдалечаваше с Шарко в прегръдката си, а той явно понечи да я близне по лицето, защото тя се засмя и я чух да казва:

- И аз те целувам.

Колко голяма е душата на тази малка жена! И как погрешно си правим заключения понякога... Човешкото отношение към изпадналите в нужда ни прави големи, не високият ръст.

- Марш, бе, помияр! – тези думи ме извадиха от размислите.

Едно от кученцата, също шарено, черно и бяло, неизвестна порода, се бе доближило до пейка, на която седеше възрастен мъж с видимо здрав и снажен вид.

- Хей, Шарко, ела насам! - извиках.

Кучето веднага се затича към мен.

-Хайде към магазина, да ти купим храна, купичка, каишка... Искаш ли да си моето куче? А?

Шарко размаха опашка и тръгна редом с мен... А аз просто бях излязъл да си купя цигари...

СЪБУЖДАНЕ

МАРИНА ЙОРДАНОВА

Събуждаме се с желание да покорим света. Така сладко се спи само на село! Чистият въздух, тишината и ромонът на реката са отнесли по течението си всичката умора, която сме натрупали. Закусваме с невиждан апетит и тръгваме нагоре, по козите пътеки, които ще ни отведат до най-чудната гледка към селото.

Вървим и душата ми пее ведно с птиците, които прелитат от дърво на дърво над главите ни. Всичко е толкова красиво, очите ми са пълни със зелено, синьо, волност и щастие. Крача по спомен и неусетно пред нас се открива най-дългото село, моето село, потекло като река между склоновете на планината. Гледам към него и в ума си вече питам: „Виждаш ли колко е красиво?“, когато осъзнавам, че той гледа мен. Гледа в мен, дълбае с поглед в очите ми, вика ги да го погледнат, да го видят.

Виждам го все едно за първи път. Има най-настоятелните сини очи, които познавам. Обожавам сините очи. В тях има обещание за полет, за свобода и простор. Обещание за безкрайност. Обожавам неговите сини очи.

Той просто мълчи и ме гледа, разказва ми бъдещето ни с поглед. Превърнал се е в огледало. Виждам себе си в него и от това ме обзема страх. Стаила съм дъх, сякаш от този миг зависи животът ми. Минава цяла вечност, когато по тялото ми се разлива топлина, чувам го да казва:

– Знаеш ли, че имаш най-прекрасните очи, които някога съм виждал?

Заслушана съм в тишината. Чаят в ръката ми изстива, а слънцето все още спи. До мен греят две елхи – едната зад гърба ми, другата отразена в огледалната повърхност на прозореца. Светлините танцуват пред погледа ми и оцветяват стаята в жълто, зелено, синьо и червено. Всичко изглежда някак вълшебно, оживяло под лъчите на електрическите светулки. Картините по стената проблясват всеки миг в нови багри, като че ли художникът не спира да се колебае в каква тоналност да ги сътвори. Погледът ми остава омагьосан върху платното с люляци.

Задържам очите си на картината не повече от няколко секунди. Разглеждам с възхищение творбите на художника, а той продължава да рисува, опънал триножник пред дюкяна си. Отпускам поглед надолу по Самоводската чаршия, изгубвам се в близкото минало. Нещо ме тегли да се върна при люляците, толкова са красиви, картината ухае на тях.

С Данчо продължаваме разходката си, отбиваме се в шекерджийницата, пием кафе и се отправяме към Царевец. Денят е прекрасен, споделен, безоблачен като снимка от картичка. И точно като картичка го прибирам в чекмеджето на спомените.

Връщаме се и дните ни хукват като на кинолента, времето, разперило криле, само отлита. Неусетно е дошла годишнината ни. Връщам се от работа, а той – моят мъж, моят Данчо, ме чака с букет от люляци в рамка. С онези люляци, които безмълвно съм запечатала в погледа си преди почти три месеца. Потъвам в сините му очи, усещам аромат на люляци и обич. Прегръдката му обещава вечност…

***

Здравей, мило мое дете!

Искам да ти разкажа няколко любопитни истории. Днес е петък и съм решила да отделя деня си за теб. Винаги има толкова много неща за вършене, които ме очакват, че ако се надявам да намеря време за спокойствие и писане, то няма да се случи. Затова реших да си създам това време и да си дам ден почивка.

Знаеш ли, че когато родителите ми били млади, е имало обичай децата да се кръщават на бабите и дядовците? Така в рода са се запазвали кажи-речи едни и същи имена и техните производни. Неписан закон е било първородното дете, особено ако е момче, да се кръсти на дядото по бащина линия. Задължително условие обаче е детето да е кръстено на жив човек. В случай че дядото е починал, детето може да се кръсти на името на другия дядо или пък, ако е женско, да се кръсти на бабата по бащина линия.

Интересно как с предимство винаги вървят роднините от страната на мъжкия, бащиния род. Когато се случи да се народят

все момичета, за да не се изгуби съвсем името на дядото, може да се кръсти детето с женския вариант. Ето, при нас така се е случило.

Чичо ми, нищо че беше десет години по-голям от татко, дълги години нямал деца. Първото внуче за дядо ми Димитър била сестра ми. Обаче – женско. Кръщават я на баба Райна, майката на татко. Няколко месеца след като така се ражда обаче дядо ми починал. Вече е нямало как да кръстят бъдещо внуче на него. Мен са ме чакали с надеждата за момче, да нося името на дядо ми по майчина линия – Николай. За изненада се раждам момиче. И те какво? Искало им се името поне на единия дядо да се запази. Николай. Е, как да ме кръстят? Тогава го е нямало модерното сега Никол. Майка ми разказва:

– Отиваме ние при дядо ти да те представим. Да види внучето. Дето неговото име носи. Казвам му аз – татко, това е Нина!

Той вика:

– Нина? Какво е това Нина? Какво е това еврейско име?

– Как еврейско бе, татко? Руско е! Виж как хубаво звучи – Нина!

Така и не се разбраха еврейско ли е, руско ли е. Голям чешит беше дядо Кольо като се заинати за нещо! А ако знаеш как обичаше всичко руско, какъв запален комунист беше. Вярваше до последно в партията, гореше за нея, за идеята. Докато стигне обаче до тези години, що неща са минали през главата му.

Още от млад бил много буден, с пъргав ум. Отишъл да учи в училището за горски в Боровец. Като се върнал, веднага го назначили да отговаря за горите в околията. Всички в Гинци го знаели Кольо горския, дето си довел чужда булка. Сигурно се питаш как така чужда. Ей сега ще ти разкажа:

Както всички здрави мъже на неговата възраст, и дядо отишъл в казармата след училище. Разпределили го да служи в Ямболско. Бил още осемнадесетгодишен, когато от пръв поглед се влюбил в баба ми. Тя била още кажи-речи дете, на шестнадесет години. Той обаче не можел да я чака. Ами ако се върне в село и никога повече не я види? Службата му била към края си, когато отишъл при нейните родители да я иска за жена. Дали баба ми нещо им е казала, не зная, но техните се съгласили да я дадат. Даже лично я довели в Гинци. Всичко както е според обичая.

Баба ми – Димитра, била жива атракция за местните. Тогава много рядко се случвало някой да вземе булка или момък от чуждо село. Много чудно им било на всички това момиче от другия край на България. Дребничка и крехка, с бяла като мляко кожа, а очите и сини, сини, като ясното небе, да се зареещ в него и да се изгубиш. Чужда им била тази нова булка, нямала семейство и род там. Хубаво че родителите на дядо ми я приели като свое дете, защото много тегло я чакало.

Баба Митка, както всички я знаеха, три деца е загубила преди майка и леля. Почти износени и трите. По онова време болницата била в Годеч, другаде лекар нямало. Баба ми била на път да ражда първото. Тръгнали да я водят към града с магаре – толкова е имало тогава. От тръскането по каменистия път ли, от друго ли, никой не може да каже, обаче баба загубила детето. И така още два пъти.

Четвърта се родила майка ми – живо и здраво дете, дълго чакано. Кръстили я Лидия. Леля ми след това кръстили Любка. Все модерни имена за онези години. Тогава не е можело кой да е да избере подобни имена за децата си. Имало книга със списък, от който да се избира как да кръстиш рожбата си. Партията определяла всичко, дори възможните имена на неродените деца.

Когато се родила майка ми, дядо вече бил партиен секретар на селото. Брат му – един от министрите на бай Тошо. Страшни комунисти и двамата. Въпреки възможностите, друго освен свободата да изберат имена на децата си така и не взели.

Спомням си баба Митка с аромата на току-що изпечени катми, топли мекички и невероятно вкусните макарони, с които ни посрещаше.

Когато баба дошла в Гинци, никой не знаел и не правел катми. Нямало ги по нашия край. Дядо ми специално изработил глинена плоча, на която баба да ги пече. Макаронките дали е взела от нейния край, не

зная, но рецептата и вкусът ми носят спомен за детство. Усетех ли, че ги е сложила на котлона, заставах и чинно чаках да станат готови. Оставяше ги да се сварят и след това ги заливаше със студена вода. Наситняваше малко хляб и го запърживаше в олио. Накрая смесваше хляба с охладените макарони и захар. Няма такъв вкус. Като на детство – сладък и недостижим.

Оттам ми е останал и ароматът на свежи ягоди и малини. Баба гледаше по много и от двете. Така смирено се трудеше над земята, че тя просто нямаше как да не ѝ се отблагодари с добър урожай.

Един ден бяхме на гости с братовчедка ми Мила. Ние играем по двора, баба плеви ягодите. Беше измила пет-шест тенджери с ягоди, а капаците, още мокри, сложила да съхнат на пенджера. Гледаме ги ние с Мила и какво да видим – летящи чинии, седят и ни чакат. Като ги грабнахме, спирка няма. Хвърляме капаците да летят, гледаме кой ще стигне по-далеко. Бягаме после през ягодите, да ги вземем откъдето са се приземили. Вика баба по нас: „Недейте бе, дечица! Недейте фърляйте!“. Кой обаче да я слуша? Тъпчем, газим през ягодите, изобщо не си подбираме пътя. Капаците прашни, мръсни, все едно допреди час не са се пекли на пенджера. Тичаме с Мила и нищо не чуваме. Дядо се прибрал. Гледа ни и не вярва. Като ни хвана и като ни подпука... Където свари, там залепва шамара. Ние стоим и не мърдаме, не смеем да го погледнем в очите. Знаехме си, че сме виновни. Като се поогледахме, тя половината градина унищожена. Ягодите изпотъпкани, листата им прекършени. Мисля си - пак с малко пердах ни се размина, като знам дядо Кольо какъв е като се ядоса.

Някои хора вярват, че характерът и съдбата на човек са предопределени от името, което носи, и че неизменно прихваща от качествата на човека, на когото е кръстен. През годините съм се чудила дали и по какво приличам на дядо ми, чието име нося. Ще ми се да мисля, че този душевен огън, тази неизчерпаема вяра в дадена идея, непримиримостта пред несправедливостите са моето наследство от него.

из „Родена през 70-те“, подбор Силва Василева

СЪРПОВЕТЕ НА ВЕТРОВЕТЕ

СТАНИМИРА ГЕОРГИЕВА

Когато погледна сините хълмове… се връщам в онзи свят. Там. В онази къща в сечището, сред мочурлива земя. С клоните, в които вият вечните врани.

А съвестта? А сърцето? А вятърът, който набрах на поляна от диви треви?

Още се вижда хоризонтът, изпълнен с житни поля. Още сякаш със сърпове режа стъблата на онези остри жита сред капки роса, в които се оглежда целият свят.

А лъчите на луната блестят всяка нощ. Всякак. Или някак. Или никак.

И светът говори без думи. Вятърът пищи над мочурища и сечища…

И само един силует на събудено от древен сън привидение със сакрална привидност се завръща по тази земя, носейки стомна с жива вода и сърп. За да събере още ветрове.

Без думи. Без време. Без сън.

Навън, когато нощта вече е пристигнала. А душите на хората спят Вечният сън на живота. Там живеят още дивите ветрове.

В сърца. В умове. В души. В домове.

Безмълвно и безплътно.

Във всяко утро и всеки ден.

Като стенание. Като ридание. Сякаш в друг свят и светове.

В житницата на живота и мъдростта.

Съдбата жъне със сърпа на вечния кръговрат събраните ветрове. За да има живот и след това… когато духът се възвиси… И в самотните сечища и листа се чуват само капките вода. Които чертаят фигурите на водните отражения с кармичния лъч.

На Неизбежността.

На Съдбовността.

На Сърпа на Събраните ветрове…; които танцуват и пеят всяка нощ.

На пълнолуние.

На пълнолудие.

Над зелените диви поля.

Над времето.

И над света. Като покрив от духовните везни на вятър и дъжд.

В онзи миг.

И само веднъж.

ВОЕННИТЕ И ЖЕНИТБИТЕ

ХРИСТО ИВАНОВ

През 1942 г. мобилизирали дядо ми Петър в българския окупационен корпус в Македония и го изпратили да охранява гара Криволак, която се намира на ЖП линията Белград – Солун. Тази ЖП линия била от стратегическо значение, защото по нея минавало цялото снабдяване на огромната немска групировка в Гърция.

След 09.09.1944 г., България обявила война на Германия и се наложило спешно да изтеглим нашите войски.

Подразделенията се спасявали от немците поединично и хаотично. Да си кажем, че направо бягали. Дядо ми се прибрал на село с разранени крака и това, което казал на дъщерите си като изводи от преживяното било:

Първо, да стоят далече от македонците, защото са непредсказуеми и отмъстителни и той им е „сърбал попарата".

Второ, да се пазят от военните, защото са непоследователни „и с който акъл си лягат вечер с този не се събуждат сутрин".

Те му отговорили, че селото ни е далече от Македония и няма вероятност да контактуват с македонци, а и не смятат да служат войници, за да изпитат непоследователността на военните.

- Да, далече сме от Македония, но на отсрещния баир е село Пиринец, населено от държавата с македонски бежанци и затова внимавайте с тях. А военните, като се върнат от фронта ще са навсякъде – отново ги предупредил дядо.

Не го послушали.

Голямата му дъщеря, Дешка, след две години се омъжила за офицер, а малката, Цанка, за македонец от село Пиринец.

Историята за женитбата на леля Дешка е интересна и донякъде опровергава опасенията на дядо ми за военните, затова ще ви я разкажа.

Леля ми завършила Поповската гимназия през 1946 г. и си намерила работа като учителка във варненското село Бояна.

През лятото в селото си дошъл в отпуск бъдещият ми свако Вълко, който бил курсант във Военното училище в София.

И на една селска вечеринка се запознал с леля ми. Харесали се и набързо свако й предложил, да се оженят. Тя се съгласила, но била притеснена как да каже на родителите си и как да поиска благословия от тях.

-Това е мой проблем – казал й бъдещият ми свако. – Съгласно обичая, аз трябва, да те поискам от родителите ти и смятам като тръгна за София да отида в твоето село Иванча.

Така и направил. Тръгнал един ден порано за София. Слязъл от влака на гара Славяново и пеш отишъл в нашето село. Намерил къщата на дядо ми и се представил като бъдещият му зет.

Естествено, дядо и баба били страшно шокирани. Посещението на непознатия младеж им дошло като гръм от ясно небе, но запазили самообладание.

Настанили жениха в голямата стая, после го поканили на вечеря. Дядо извадил ракия, после вино и наблюдавал свако налита ли на пиене, лаком ли е на ядене, дали е самохвалко, дали е срамежлив? Използвал, че алкохола отпуска човека.

Свако ми се представил сравнително добре. Във всичко бил умерен – и в пиенето и в приказките, само повече наблегнал на яденето, което за курсант било разбираемо. Легнали си и дядо казал на баба:

- Това момче изглежда свястно. Не е и глупаво, но не мога да си дам детето без да съм го проучил напълно. Друго щеше да е, ако е от наше село или от съседно. А ти ми знаеш мнението за военните. Имаме много работа, но ще зарежа всичко и смятам утре, като го закарам на Славяново и като го изпратя за София, да хвана влака за Варна, да отида в село Бояна и да разпитам съселяните му. Ще оставя каруцата и конете при братовчедката. Утре, докато аз впрягам каруцата, ти ще приготвиш една кошница с храна за Дешка, а и момчето няма да изпращаме с празни ръце, защото във Военното училище не са ги прехранили. Напълни му раницата.

Така и направили.

В село Бояна дядо отишъл в кръчмата и поръчал на кръчмаря да сипе на всички мъже по още едно от това, което пият. Казал им, че е бащата на учителката и че е много притеснен, че дъщеря му ще се омъжва за някой си Вълко, който е курсант. А той много на военните нямал вяра.

Мъжете го успокоили, че момчето е свястно, че е работно и отговорно.

Това било достатъчно за дядо. Отишъл при леля и й казал, че може да се омъжи за този Вълко.

Естествено, след време свако ми разбрал от съселяните си, че е бил проучван от дядо ми. Това го впечатлило и му показало как трябва да постъпва родителя, когато детето му се събира за съвместен живот с непознат човек.

След много години, когато пораснаха внучките му, той се сетил как са го проучвали и им казал:

- Когато си намерите момче, първо ми го доведете, аз да го проуча що за птица е. А ако сте далече и не можете да ми го доведете, ще ви науча как да го изпитате. Намерете повод да го заведете на ресторант и го наблюдавайте:

1. Дали е лаком на храна и алкохол и как се държи като пийне?

2. Дали ще налита на бой или ще заспи?

3. Дали ще започне да говори много и да се хвали?

4. Дали ще започне да се заглежда по другите момичета?

5. Дали ще предложи той да плати сметката, въпреки че вие сте го поканили? И като разбере, че няма да плаща, дали ще стане още по лаком?

– Ти дядо, откъде си го научил този начин за проверка на момчетата? – го попитали внучките му.

– Ами така мен ме е проучил бащата на баба ви, прадядо ви Петър. Но да знаете, че най-важното качество на един мъж е да си държи на думата и да не се отмята. От това се е притеснявал прадядо ви Петър. Когато бил войник, останал с впечатлението, че военните са непоследователни.

ЕДНООКИЯТ

ЦОНКА ВЕЛИКОВА

Беше едно неугледно, мръсно, с неопределен тъмен цвят куче. Забелязахме го още в първите дни след пристигането ни в Делхи, понеже при всяко наше излизане ни чакаше пред дворната врата на къщата, в която живеехме. Стоеше и не ни изпускаше от поглед с единственото си око. Когато потегляхме, хукваше след колата, а там, където пристигахме, в повечето случаи вече ни чакаше. Тръгвахме ли обратно към дома, отново хукваше подир нас и го намирахме да стои запъхтяно пред вратата.

Отначало решихме, че се заблуждаваме. Та малко ли бездомни кучета си приличат? Но пък и все да са еднооки? С времето се убедихме, че беше едно и също куче.

Това, че навсякъде стигаше преди нас, си обяснявахме с факта, че докато нас ни задържаха светофари и задръствания, то навярно минаваше по някакви добре познати му по-кратки маршрути.

Но как знаеше кога ще излизаме? Как отгатваше къде отиваме? И как разбираше кога ще се прибираме вкъщи и кога ще отиваме другаде, докъдето също често ни изпреварваше.

Толкова бяхме привикнали с него, че макар да се случваше твърде рядко, веднага забелязвахме отсъствието му и се питахме какво ли е станало с него.

Привързаността на това куче към нас не престана през целия ни продължителен престой. В нощта на окончателното ни отпътуване от Делхи то отново стоеше пред портата и ни гледаше така, сякаш ще се разплаче, че и ние с него. И както всякога се втурна подир колата.

Докато пътувахме из града, успяваше да ни настигне на светофарите. Обаче по магистралата към летището нямаше светофари, а дотам нямаше и кратки пътища. Кучето ни следваше, докато силите му

видимо го напуснаха. Започна да изостава и го изгубихме от поглед.

Ето това улично едноок куче е най-скъпият ни спомен от Делхи. И до днес нямаме обяснение за неговата преданост, която с нищо не бяхме заслужили. С никакво особено внимание и грижи не бяхме го обграждали. В квартала живееха много други чужденци, обаче кучето беше избрало нас. Но защо? Беше явно, че не си търси дом и стопанин, понеже никога не се умилкваше и никога не си позволи да доближи някого от семейството ни. Нито се опита да влезе в къщата. Сякаш знаеше колко противно изглежда и че едва ли предизвиква у някого желание за близост. На няколко пъти децата му носиха храна и вода, но то нито веднъж не ги докосна.

След отпътуването ни се питахме дали едноокият ни приятел дълго е тъгувал за нас. Кого ли е посрещал и изпращал ежедневно? И бил ли е той това, което ние бяхме за него? Какво ли е знаел, което ние не знаехме? Дали пък, според вярванията на индийците, не ни помнеше от предишен, забравен от нас живот? Пък може и да се е опитвал с присъствието си да ни го припомни, но ние не го разбрахме. А дали не ни предпазваше от някаква надвиснала опасност, която е предчувствало?

САТИРИЧНА ПРОЗА

ЛЮБОВТА НЯМА МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО

МАЯ ЦЕКОВА

*

Ако пътят на истината те е довел до задънена улица, пробий си път.

*

Не очаквай да живееш под сянката на оня, който си е намерил място под слънцето.

*

Освен всякаква диплома, днес можеш да си купиш и пътен лист за живота, без да познаваш Правилата за движение по пътя.

*

Ако си лош плувец в морето на корупцията, лесно можеш да се удавиш.

*

В живот сред овце, можеш да се увълчиш.

*

Гладът за материалното не познава храна на трапезата си.

*

Където е на мода простотията, Мъдростта ходи с дрехи втора употреба.

*

Искаш ли мир със себе си, премини през война със самия себе си.

*

На малкия и жалкия човек, всичко му изглежда голямо.

*

Тънките сметки водят до дебелия край.

*

Ако имаш бистър ум, това мъти главите на ближните.

*

Внимавай при гореща свада да не изгори маската ти.

*

Любовта няма множествено число – Тя е единствена.

*

Горчиви чувства не се подслаждат.

*

Бързащият да пропее, рано си изпява песента.

*

Поведението ти е това, което може да те купи и да те продаде.

*

Не купувай приятелство, което се продава, то е фалшификат.

*

Когато изричаш тежки думи, няма да ти олекне на душата.

*

Едно лице сияе от щастие, когато в душата му няма буря.

*

Душата е като светлината – опиташ ли се да я уловиш, ще угасне.

*

Преди да сключиш брак, провери дали ти е дошло време за бракуване.

*

За да цъфти красивият плод на Дървото на живота, партньорите в любовта трябва да имат дълбоки и здрави корени.

*

Може да е тежко да вдигнеш глава, но после всичко е по-леко.

*

Животът не е шега, затова чувството ти за хумор трябва винаги да е с теб.

*

Само сред хора, които цена нямат, разбираш, че не всичко е пари.

КРИТИЧЕСКИ АНАЛИЗ

ЛИТЕРАТУРНА КРИТИКА

ДИСКУСИЯ НА МЪЧЕНИКА НА НАШЕТО НАСТОЯЩЕ

ИЛИЯНА КРЪСТЕВА

Преди новата „Книга за щастието“ на професор Венелин Терзиев

„За щастие, обаче, конят е зелен не само за далтонистите. Той трябва да бъде зелен всеки път, когато пасе червена трева под жълто небе. Така той става елемент на една условност, в която, веднъж включен, е вече длъжен да се подчинява на властта, която го обединява с и през всичко останало: той става необходим – за нас и за изкуството – и под знака на една повисша категоричност, той престава да бъде чудо: защото се разбира сам по себе си. Тогава, вместо да бъде погрешен резултат на едно зрение, той постига закономерността на едно възрение. А това последното носи едно име: стил.“

Чавдар Мутафов, сп. „Везни“, 1920

Забелязах, че професор Венелин Терзиев употребява твърде често „нашето“.

Запитах се, дали е случайно?

После си представих неговата извисяваща се над другите фигура – леко приведена напред, за да последва широко отворената му крачка, като в реклама на Johnnie Walker.

Хрумна ми да го поставя в съзнанието си със скръстени ръце в защитна интровертна позиция, но не успях – никога не бях го виждала в такава, защото „нашето“ непозволено се бе настанило в душата му и никак не желаеше да бъде изместено от „моето“. Дори когато го заварвах в характерната поза на „Мислителят“ на Родѐн имах усещането, че силните центробежни сили на вглъбеността му не можеха да го

задържат задълго в него самия. Втъкан в другите, в живот за другите, в мисли за тези, които му дават онова равновесие на несамотността му, той често повтаря, че трябва „да бъдем търпеливи в своето очакване“.

Художник Васил Василев – Зуека

Художник Васил Василев – Зуека

Очакване за чудесата, случващи се в общуването, в заетостта да се търси онзи общ знаменател на сложните дроби на човешките отношения в полуделия свят наоколо.

Професорът торпилира всяко несъответствие със законите на природата, където в цъфтящите градини на неговия Версай се издига фонтанът на трите грации – Невинност, Красота, Любов.

Учителят в него е готов да повтори по различни начини, независимо от неразбиращите погледи втренчени в него, истината в оригиналния ѝ вариант. Отстояването ѝ не може да не бъде забелязано, както и че смислите в написаното под перото му идват привидно непринудено. Някои от фразите изскачат в определен ритъм, като в синкоп, с необичайно тълкуване на обстоятелствата, експресия и импресия, като моментна бърза снимка на случващото се, като описание на вътрешни чувства. Читателят усеща свободата на мисълта – безкомпромисна, без стремеж да се налага и деликатна, опитваща се да ни подскаже съсредоточено нещо важно на хората, готови да я последват.

Художник Васил Василев – Зуека

В едно от последованията, което се чете в църквата, се казва: „Укрепете ослабналите ръце и уякчете треперещите колена; кажете на боязливите духом: бъдете твърди, не се бойте…“.

Чувам познат глас, идващ от певницата, с характерния нисък регистър, респектиращ и напевен и свързвам този несбъднат спомен със стихотворението на *Славчо Ангелов „Великият мъченик“*:

С венец от тръни на главата,
със рани целият покрит
презрян, охулен от тълпата
пристъпваше едвам, пребит.

Далече още бе Голгота,
А кръстът – тежък. Но уви!...
туй беше кръстът на живота,
със който злото той надви.

След него крачеха войници,
а той бе цял окървавен:
плющяха техните камшици
по голия му гръб студен.

- Разпни го – викаше тълпата –
Тоз нов лъжлив юдейски цар
се хвалеше, че на земята
сам щял да бъде господар.

В сърцето негово омраза
Не можеше намери кът.
И затова мълча – не каза
Горчива дума този път.

И сам се молеше за всички:
- Послушай, Татко, своя син:
прости им. Някога самички
ще ме последват до един.

Не мога да оспоря идентичността на асоциацията за тази картина, която нахлува в съзнанието ми, с автора на „Книга за мечтите“.

Полуусмихнатата досада на Мъченика от общуването с „идиоти“ се усеща от разстояние. Променя се цветът на очите, които стават леко пепеляви, сиво-сини. Ъгълчетата на устата му се стрелкат не надолу, а нагоре, в противовес на земното притегляне. Същото никак не му въздейства в обичайната ситуация на „стърчащ човек“ или на онези, които Валери Петров нарича „хвърчащите хора“, особено пък в амплоато на любимия му образ на „селянинът с колелото“.

При среща с нещо написано нарочно с обичайното безочие и злоба, за да го уязви, човекът, който определя себе си като „селянинът с колелото“, безсъзнателно прави характерната, станала част от него гримаса на едва скрита погнуса. В краищата на очите му се появяват ветрилата на болката, сякаш да я спасят от горещината на вулкана – все още спящ, но клокочещ в него.

Художник Васил Василев – Зуека

Необходимостта от заземяване заради репутацията на мастит професор е сведена до нула, защото е непринуден и искрен. Не се свени публично да обсъжда неща от живота, да демонстрира как безсъзнателното се проявява в съзнателното. Обладава подкупващата искреност и откровеност, с която печели привърженици. За такива като него казват, че е от хората, които не си поплюват и не си оставят магарето в калта. С две думи, не познава неизбежната отбрана, а само открития двубой. Понякога натрупаното напрежение го издава в равномерно подрусване на десния крак за кратко, докато не се включи кинетичният контрол на емоциите.

Тъй като е химик, преди всичко останало, до такава степен е изострил чувствителността си за състава и съставляемото, за важните ингредиенти и верността на всяка формула, че може да комбинира според настроението както ежедневните си парфюми, така и ежедневните си мисли. Понеже скоро ще получи патент на „ужасно невъзможен човек“ от тези, които никак не му съответстват и затова не могат да го опознаят докрай, назрява моментът да създаде собствена марка парфюм „Terribly impossible“.

Изостреността на сетивата му за красиво-романтичното, извисено-носталгичното и човечното открива химията в музиката на маестро Георге Замфир – вълшебник, свирещ на уникалния инструмент панфлейта.

В същото време, заради оголената чувствителност към смисъла на собствения си живот, обича всички варианти на „My Way", изпълнена от Франк Синатра, независимо че често цитира Достоевски: „Радвайте се на живота, а не на неговия смисъл".

Между него и хората от артистичните и музикалните среди, между него и хората на изкуството и културата съществува особена химична реакция.

Професорът познава отлично повечето от големите съвременни артисти, изпълнители, художници и писатели лично. С останалите, по причини, свързани с отдалечеността на времето, води разговори, защитава техни тези, представя техни гледни точки с онзи хъс, с който и те не биха се осмелили да се „изложат".

Този израз „да се изложа" ме вбесяваше в началото, защото го приемах буквално. После свикнах, като добавях на ум: „излага мисли, не себе си". И тогава всичко си идваше на място. Тази фраза, поради честата ѝ употреба, придоби гражданственост и особена популярност сред всички, които го познават.

Истинската страст към пътуванията, а понякога и бягствата във все по-малко неизвестните за него селца и градчета на България, както и относително ниския брой съществуващи на картата на света държави, където не беше стъпвал неговият крак, допринасяха за придобиване на умилително познатото прозвище „Летящият холандец". Разбирането си за националната идентичност и защитата на националната култура той демонстрира ежедневно и непрекъснато в публикациите и разговорите си с хората.

Обикновено за мечтателите е характерно бягството от действителността.

Професор Терзиев влиза в реалността с онази увертюра от първични впечатления, които са изключително спонтанни и нямат нагласа да прикриват очевидното. Те са толкова ярки като образи, че често дават заглавията на есетата. Измерени с аршин, изключително правдив и справедлив, те подкарват опъналите се на припек или зъзнещи в студа обстоятелства да се съизмерят със стойностните неща и да придобият усещането за отклонението от добрия стандарт, подсказан индиректно от опитния в мярката за качество разпоредител с текста.

Художник Васил Василев – Зуека

Невероятно е умението му да свързва местата с хората, да търси справедливото съответствие между тях. За него няма малки и големи хора, велики или нищожни. В тях се търси необичайността, както и отразената светлина на действителността.

Есеистът обича да се дистанцира, за да визира и проглежда вместо нас. Да ни подсказва, че не всичко бихме видели, колкото и да се взираме, не всичко бихме разбрали, ако цялата картина не се разглежда по начина, по който той ни предлага. Често, сякаш небрежно пиещ кафето си, понякога по няколко пъти на ден, той наблюдава и изследва хората – очите им, движенията, облеклото, дори цвета на косите или обувките и бижутата и спонтанно ги свързва с местопребиваването им. Добрият визьор, който притежава, е придобит още от времето, когато е бил дете. Приземявали са го, за да гледа нещата точно от такова разстояние и за толкова кратко време, че да може веднага да пре-

цени къде се е надценил и къде му е мястото.

По-късно, въпреки „летателните" си способности, ще катапултира, ще пада от височини, от които не всеки би оцелял.

Възстановяването му ще бъде свързано с физическа болка от катастрофални счупвания, ще се научи да търпи, независимо от болката, и да понася нова. Прииждаща често в своята непоносимост, тя не му дава покой.

Но той е прекалено енергичен, за да спре да ходи където си ще и без страх от последиците. Непременно трябва да знае и види нещата, да ги усети. Може би болката го е накарала да развие онази емпатия, да открива и лекува болките на другите с добрите си намерения и дела, да ги изважда от апнеята или да им дава крила по мярка, да ги подкрепя и обича истински. Ще се окаже, че това е една от най-чудесните черти на неговия характер: да бъде честен с другите, да бъде щедър в подкрепата си до пълна отдаденост, да бъде наставник и сталкер там, където е необходимо.

В методите на изграждане на текста есеистът Венелин Терзиев върви в линия от конкретика към по-общи разсъждения, използвайки индукцията. Описанията на местата са свързани с хора и събития и това триединство е постоянно. Борави с арсенал от многопластови гледни точки, за да разгърне повествованието.

В края се фокусира отново върху най-важното. Заобиколен спираловидно от смисъла на написаното, читателят сякаш е поставен на пиедестал, от който да наблюдава как притоците (прозаични и поетични) на литературната река се вливат и носят съкровища от извора на словото.

Удивен от детайлите в картината, той е въвлечен в същността на замисленото от автора и засяда в очевидната и непропускливост. Неочаквано професор Венелин Терзиев прави неповторими асоциации и връзки.

Отдава му се да създаде толкова гъвкав текст, че стилистично го привежда в стандарт, в отличителен белег – разпознаваем и недвусмислен.

Неподправено и достатъчно точно пресъздава света с необичайното си усещане за незабележимите неща, които извежда на преден план. Особената му чувствителност към детайлите изгражда цялостната визия на концептуалния литературен художник.

Контрапунктите и обобщенията са ценни с предизвикателството да накарат читателя да интерпретира, да повика нови усещания и преживявания, да се обогати с авторовата гледна точка.

Интересен и многопластов, красноречив в доказателствата, изкусният майстор на словото използва интертекстуалността с неограничените ѝ възможности за препратки към хора и събития. Този похват е характерен за автори с дълбоки познания, креативно и асоциативно мислене.

Когато чета есетата му, разбирам думите на Салман Рушди: „Блаженство е, когато заключеният се смири със своите вериги". Смирен, но не и примирен, такова е усещането ми за пленителната доброта и сърдечност на човек, който срещнах неслучайно:

Напускам страниците на поредното есе като след трескаво всенощно бдение.

В щастлива съпричастност с ексцентричната дискусия на мъченика за нашето настояще осмислям, че понякога невъзможните неща са отдавна възможни, но не са дочакали момента на сбъдването си в настоящето.

Редактор на книгата е Силва Василева, а художник – Васил Василев – Зуека.

картините на Васил Василев – Зуека са изпратени от автора заедно с текста на статията като илюстрация на очакваната „Книга за щастието" на Венелин Терзиев – бел. ред.

ВАЛЕНТИНА СТОЯНОВА И НЕЙНИЯТ ИСТИНСКИ ЖИВОТ

ЛЮДМИЛА ДАНОВА

Валентина Стоянова познавам от наше общо участие в един конкурс за романтичен разказ, където аз вече бях подала произведение, а тя все още не. Получих съобщение от нея с въпроси по процедурата за подаване на произведения, а след като ѝ отговорих, ми зададе и други въпроси относно мен самата, както и работа ми. Оказа се, че сме колеги, но аз нямах много време за разговори. Даже се замислих дали не съм я засегнала с кратките си отговори! Видяхме се на премиерата на сборника с наградените в конкурса произведения. Пред мен стоеше една усмихната и дружелюбна дама, която разговаряше с всеки.

Продължихме общуването си и след конкурса. Участвахме заедно в други предизвикателства, а на награждаването и премиерата на конкурс с тема „Любов“ на издателство „ИниИно“ в началото на тази година получих като подарък екземпляр от първото издание на книгата.

Започнах да чета романа веднага, вече бях прочела някои откъси от него, които ме бяха впечатлили с описаната житейска история. И като го започнах, та не го оставих докато не го завърших.

Оказа се добро четиво, каквото отдавна не бях чела, а през погледа на главната героиня се разкриват човешки съдби и сблъсък на характери, житейски трагедии, след които като феникс се събираш от пепелта и продължаваш напред.

Авторката по никакъв начин не натрапва мнение и не квалифицира героите си като положителни или отрицателни, а чрез повествованието и чисто фактологически описаните събития оставя изводите за читателя.

В книгата всичко започва с раждането на главната героиня Лидия през далечната 1954 година в София. „Така започва всичко...“ пише авторката и разказва за тежките избори на биологичните родители на героинята. Трудният живот на семейството, бедността и наличието на още три деца определя по-нататък събитията. Детето е осиновено и новото семейство му дава ново име, Виктория. Това ново име сякаш белязва героинята и каквото и да ѝ се случва в живота напред, през каквито и събратя и решения да преминава, тя е длъжна да оцелее. Тя е длъжна да победи съдбата, тъгата, проблемите, смъртта. Няма да ви разказвам книгата, защото ще ви разваля удоволствието от срещата с авторката и нейните герои, само ще акцентирам върху някои факти.

Виктория расте буйно и будно дете, но съдбата сякаш за да я подложи на още изпитания ѝ поднася изненади. Никак не са приятни. Губи осиновителите си, налага се да се върне в София, расте в Казанлък, където живеят новите родители, а родното ѝ семейство, в лицето на майка ѝ, се държи с нея като с чужда.

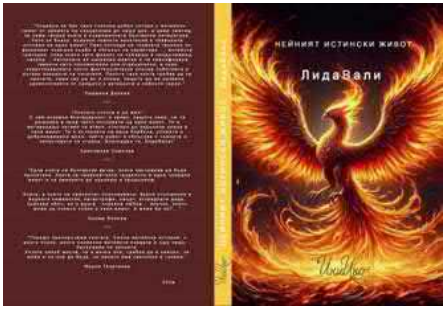
Следва ранен брак, раждане на дете, второ дете, като „подарък“ след тежки ситуации в семейния живот... Влюбване... Раздяла... Работа в чужбина... Връщане и нов шанс за любовта. Смърт... И още смърт... И отвличане, на децата на вече порасналата ѝ дъщеря, която частично повтаря майчина съдба... И като феникс Виктория успява да оцелее след всяко едно от тези злощастни събития, успява да се изправи, да се събере и да продължи.

Заинтригувах ли ви?

Сигурна съм, че е така. И вие като мен няма да оставите книгата докато не стигнете до последната страница. ЛидаВали разказва от трето лице единствено число сложната житейска история и без претенции, без парадиране, без налагане на мнение успява да внуши на читателя, че тази истинска и тежка история не сломява героинята, а напротив, всеки път, след всеки удар на съдбата тя намира причина да продължи напред, да оцелее.

Важното е да запазиш зрънцето на добротата в сърцето си, независимо колко много и колко пъти то ще кърви. Щом тя може, то може всеки да се справи. Просто не бива да се отчайва човек и трябва да гледа винаги към светлината, която е там, в края на тунела, която следва след тъмнината, която се разкрива, след като се отдръпнат облаците.

Това е книга, която обхваща един доста дълъг период от времето на социализма до наши дни. Мое мнение е, че в съвременната българска литература няма друга такава книга, която покрай житейския сюжет да дава и информация за страната ни през годините. Правдиво разказва за живота в София, за разрастването на града, за жилищния проблем и образователната система. Смятам, че книгата ще е интересна както за по-възрастните, така и за младата аудитория, която има желание да научи за живота в столицата през периода на социализма. Но мисля, че достатъчно ви разкрих от темите на книгата и повече няма да ви описвам съдържанието ѝ, а само ще кажа – прочетете тази книга.

Успех на второто издание, което е осъществено от издателство „ИниИно“, а и на авторката също пожелавам успех и вдъхновение! Относно красивата корица, няма какво да кажа, изборът е правилен!

ЛОРА ЦВЕТАНОВА, ЩУРАВАТА

ЛЮДМИЛА ДАНОВА

Лора Цветанова е родена в София, но живее и твори във Видин. По професия и по душа е психолог, поет, писател.

Писането се появява в живота ѝ още в гимназията и след време тя решава, че иска да превърне едно свое хоби, което ѝ доставя огромно удоволствие в професия.

Така, през 2013 година се появява и първата ѝ от общо 20 книги издадени до момента.

Познавам Лора от мрежата, виртуални приятели сме. Чела съм много от книгите на Лора Цветанова. Но реших да напиша своето мнение точно за тази книга, защото тя е универсална като послание и като аудитория е насочена към всички, малки и големи читатели.

Главната героиня в тези „живи разкази“ е едно розово плюшено мече, което е дошло в България от съседна Румъния.

Приютили са го в семейството на кака Лора и нейната баба. Плюшеното мече разказва историите от първо лице единствено число. Затова тези разкази са живи.

Щуравата разказвачка сама се определя като такава, весела и забавна, обичаща приключенията. В книгата тя разказва 30 истории, които имат и поука. А те, поуките, са базирани на историята и на вечните истини за живота, за отношенията между хората, за отношението към децата.

Типично по детски разказаните истории ни сблъскват с реалността на възрастните. Текстовете са римувани. Има удивителни метафори, сравнения. Признавам, много ми хареса историята за „Щур шаран“. Ще ви цитирам любимия ми откъс: „Та тази риба я напълниха с едни бели перли, които са много вкусни и стават за папкане. Казват им ориз. И после, после нежно, ама много нежно завиха рибата с фол фолю, офф – така де, с рибешки чаршаф и я сложиха в печката да спи малко...“.

Ех, че хубаво казано, „рибешки чаршаф", оригинално, истинско, по детски чисто! Поздравления за Лора!

Авторката много леко поднася на читателската аудитория големите мъдрости от живота.

В историята „Щуравата с короната" поуката е: „Не вземайте чуждите неща, от тях заболява ви глава, макар и не веднага!". И историята, която ни учи на това знание е свързана с ластик за коса, който е на каката, а малкото мече го носи като корона на главата си и ако го носи дълго го боли главата. Достъпно сравнение и важно заключение.

Така е и в другите живи разкази на Лора Цветанова и нейната Щурава приятелка. „Когато искаш да получиш нещо, бъди добър или поне се опитай!" – от „Аз с голям буркан мед"; „Няма срамна работа, знайте вий това и гордейте се с труда, влагайте в него любовта!" – от „Кълбото на баба"; „Малките неща в живота! В тях е скрита радостта и придават му смисъл сега!" – от „От сока с балончета".

Много, наистина много са поуките и посланията в книгата на Лора, разказана от Щуравата, важните теми за отношенията между родители и деца, за труда, за стойностните неща, за обичта. Заслужава си да се прочете тази книга, препоръчително да се чете от възрастен в присъствието на дете или деца, но спокойно може да се чете от дечица в училищна възраст и даже от пораснали деца. Нейната аудитория може да се определи от 5 до 105 годишна възраст. Книгата е на издателство „Славчо Николов и Сие", Шумен, 2023, техническо оформление и корица Красимир Начев, печат на „Компакт Принт" ЕООД, Видин.

Насладете се на тази прекрасна книжка, неповторима е, както е неповторим всеки миг от живота! „Той е единствен и никога повече същият!"

ФИЛОСОФИЯ И ОБЩЕСТВО

ПОЗИЦИЯ

СТОЙНОСТТА НА ИСТОРИЯТА

БОЯН БАЛКАНСКИ

НЯМА НИКАКВА СТОЙНОСТ ИСТОРИЯ, КОЯТО НЕ Е СВЕДЕНА ДО ЗНАНИЕТО НА ХОРАТА

Немалко автори – поети, писатели, публицисти и други, закърмени със североизточната руска пропаганда и тоталитарната идеология, останаха явни нейни последователи. Въпреки, че през 2000 г. Народното събрание приема Закон за обявяване на комунистическия режим в България за престъпен. А други от кръстовището на Промените поеха по новото ветротечение на историята, но запазвайки в мислите си утаечните наслаги в мутиралото им съзнание.

Докато първите, повечето в напреднала възраст, както и техните предци, някога смятаха, че всеки, който има повече имане – воденица, тепавица, бакалница, фабрика, земи и прочие е богаташ и враг на народа, днес (за учудване) същите с голямо удоволствие приемат за нормално милиардерите и диктатурата в Русия!

Тук поставям въпроса за втория тип автори. Те се обединяват в свои малки общества. И пишат ли, пишат по вестници, списания и електронни медии, които им служат и за допълнителна хранилка. Хвалят се помежду си и се награждават помежду си. Но Те почти никога не заемат позиция по значимите катаклизми у нас и чужбина през последните години, разтърсващи установения ред след Втората световна война. И най-вече за окупиране и завладяване на нови територии и държави без спазване на никакви международни договори.

Типичен пример затова е агресивната война на Русия в Украйна с цел нейното

завладяване. Украйна, която се настила с пепел и разруха, ровове и гробове, кръв и сълзи, гняв и мъка! И това става въпреки подписания Будапещенски договор през 1994 г., където под председателството на Ядрения клуб, Украйна доброволно се съгласява да се откаже от ядрения си арсенал, останал и в наследство от СССР, и да го върне на юридическия наследник на Съветския съюз.

В замяна на този акт Великобритания, САЩ и Русия стават гаранти за суверенитета и териториалната цялост на Украйна.

А „гарантът" Русия е най-големият завоевател в момента в света!? За случая, мисълта на Ото фон Бисмарк (1815-1898) е 100-процентово вярна: *„Договорите с руснаците не струват дори колкото хартията, на която са написани!"*

За тези събития въпросните известни автори са мълчаливи, плашливи, пасивни, неутрални. Така, те не застават в защита на справедливостта и демокрацията, а на страната на диктаторите и агресорите.

От тези автори никога не може да прочетеш цитати на наши революционери, патриоти и културни дейци като Г. Раковски, Л. Каравелов, В. Левски, Хр. Ботев, А. Кънчев, П. Волов, Г. Бенковски и други, отнасящи се не против обикновените руснаци, а срещу имперските апетити и управлението на Руската империя.

Например**: Георги Раковски**: *„Всякога проклетата Русия* (до 1878 г.)*, когато имала бой с Турция, лъгала е простодушните българи, че уж тях ще освободи, а после бойя, като овце ги трампела"*; **Васил Левски:** *„Братя, дайте сами да се освободим, защото ако друг ни освободи, той отново ще ни зароби"* или *„Батьо Либене, дочувам, че ти и оная лудетина Ботьов сте решили да докарате миризливият казашки ботуш в Булгурско? Ако туй е тъй, то аз с моите кунки ще ви отрежа чепките"***; Христо Ботев***: „Русия, тази развратница и мнима защитница на славянството, тя употребява още по-радикални средства, за да затрие от лицето на земята българските колонии"***; Захари Стоянов**: *„Като народ ние можем да се гордеем, че всичките ни народни деятели и патриоти не са апелирали към Русия, защото са знаяли, че нейний камшик повече боли и от турския"*.

Тези плашливи творци никога не биха цитирали и изказвания на много руски личности по отношение на българите като:

Иван Аксаков (1823-1886), чието име (за голяма наша „чест") носи град Аксаков, улица в централна София и гимназия в Пазарджик (!?): *„Всяко тържество на българите е смърт за Русия. Балканските държави не трябва да имат нищо свое. Те трябва да бъдат притежание на руснаците или по-ясно казано, те трябва да бъдат погълнати от русите!"*.

Владимир Ламсдорф (1844-1907) в дневника му от 27 февруари 1891 г**.:** *„На Балканите трябва да има малки държавици, достатъчно слаби, за да се нуждаят от руско покровителство и да не се допуска създаване на голяма и независима държава"* и *„Руските интереси изискват по-силни Сърбия и Гърция и, докато е възможно, слаба България"*.

Тези автори никога не биха посмели да цитират и мнението на видни руснаци по отношение за тяхната Русия. Тук трябва да спомена, че в изказванията им има и значителна доза отрицателна емоция. Подобни мисли са изказвани и от български личности за България и българите ("Не сме народ, а мърша" от Петко Славейков), но тя не може да засенчи голяма част от истината.

Александър Пушкин (1799-1837)*: „Народ безразличен към най-малкия дълг, към най-малката справедливост, към най-малката истина, народ, който не познава човешкото достойнство, не признава като цяло нито свободния човек, нито свободната мисъл"*.

Иван Тургенев (1818-1883): *„Руснакът е най-наглият лъжец в целия свят!"*;

Алексей Толстой (1828-1910): *„Не е мила, не е уютна руската земя – по-зле е от горчиво робство – хиляди години, избродена с лапи, с досада разравяна с плуг, покрита с пепелта на разорени села и необозначени гробове. Пустота и дивост"*;

Максим Горки (1868-1936)*: „Най-важният знак за успеха на руския народ е неговата садистична жестокост"*;

Иван Шмельов (1873-1950)*: „Народ, който ненавижда свободата, обожава робството, обича веригите на своите ръце и нозе, мръсен физически и морално… е готов във всеки момент да гнети всичко и навсякъде";*

Иван Илин (1882-1954): *„Русия е най-подлата, отвратителна страна в цялата история на света. По метода на селекцията там бяха отгледани чудовищни морални чудовища, в които самото понятие за Добро и Зло беше обърнато наопаки. През цялата си история този народ тъне в лайна и същевременно иска да удави целия свят в тях"*

Михаил Булгаков (1891-1940)*: „Не сме народ, а скотове, наглеци, дива орда от душегубци и злодеи".*

Въпросните наши големи текстописци никога не биха писали, например, за изкланите от Иван Грозни стотици хиляди волжки българи в Казанското княжество, в чест на което е построената църквата „Покров Богородичен" или „Свети Василий Блажени" на Червения площад в Москва, на която се възхищават (без да подозират за това) днешните български туристи (!?)

Тези автори никога не биха споменали за отношението на Русия (на „другата, непознатата Русия") към България и българите затова, че:

* Практикува коварна преселническа политика по отношение на българите след всяка руско-турска война;

* Застава против самостоятелна Българска патриаршия;

* Не ни допуска в Сан Стефано при подписването на Санстефанския мирен договор (1878);

* За 9-месечното поддържане на нейната администрация задължава освободената България да ѝ плаща 89 640 000 златни лева или 32 тона злато!"

* Има намерение да разкъса непослушното Княжество България: „Цел на нашите усилия трябва да бъде не „целокупна" България, а подялба дори на сегашното княжество между неговите съседи: румънци, сърби и гърци, с широка ивица по Черно море, която Русия трябва да потърси начин да остави за себе си. С една дума, ние сме в правото си да постъпим с България както постъпихме с Полша – да я разчленим, да я размажем, да я изтрием от лицето на земята, в назидание на всички останали племена, населяващи Изтока, в доказателство на това, че позорен и бедствен край очаква всеки славянски народ, който дръзне да вдигне ръка срещу велика Русия!" *(Из миналото на руската дипломация, Исторически изследвания, Полемически статии на С. С. Татишчев. Санкт-Петербург. Издание на А. Суворин, 1890).*

* Застава против Съединението на България (1885); След Съединението на Източна Румелия и Княжество България (1885) насъсква Сърбия да ни нападне в гръб, а след победата ни над нея подготвя пруруски преврат, целящ детронирането на княз Александър Батенберг;

* Русия се съгласява да признае независимостта на България, но с цел да се създаде Балкански съюз под нейно покровителство! (1908);

* Обявява война на България през 1916 г. и нейни войски нахлуват в Добруджа, където са разбити от конниците на ген. Иван Колев, който (преди битката) се обръща към неговите кавалеристи: *„Кавалеристи! Бог ми е свидетел, че съм признателен на Русия, задето ни освободи. Но какво търсят казаците в нашата Добруджа? Ще ги бием и ще ги прогоним, както всеки враг, който пречи на обединението ни!" ;*

* Под натиск на Коминтерна стимулира подготовката на Септемврийското въстание (1923) – насилствен опит за сваляне на тогавашното коалиционно българско правителство (в което загиват около 5000 души) с основна цел дестабилизиране на Балканите – трамплин за по-мащабни бъдещи акции в централна Европа;

* Подтиква и подкрепя най-големия терористичен акт в историята на България и най-големия в света (до 2001 г.) в църквата „Света Неделя", София (1925). Там над 500 души са ранени и над 150 загиват. Между тях са 14 генерали и десетки други офицери. А толкова висши офицери България не е дала като жертви в четирите войни от Освобождението дотогава;

* Обявява война на България на 6 септември 1944 г. без да е „пукнала пушка" срещу нея. А воюващи след това срещу Германия, не ни признава като воюваща (с 30 000 убити войници и офицери), а като победена страна – с предвидени (според Парижкият мирен договор от 1947 г.) да изплаща репарации на Гърция и Югославия на стойност 119 милиона долара;

* Създава македонска нация с усърдната подкрепа на Йосип Тито и Георги Димитров, който пред огромно множество българи изнася гръмки речи за „македонизиране" на десетки хиляди българи, както в Пиринска Македония, така и във Вардарска, и в Егейска Македония. Оттам идващите българи в България се пропъждат обратно, казвайки им: *„Вие не сте българи, вие сте македонци!"* Последствията – хиляди прокудени от тях са избити. Може би нашите димитровградци са доволни от това непознато в света предателско излияние на водещи държавници срещу собствения си народ! А замененото име на Цариброд с Димитровград е в чест на заслугите на Димитров към Титова Югославия!;

* Подтиква и стимулира избиването на българската интелигенция след 1945 г. и още, и още десетки подобни примери.

Тези потайни и плашливи автори дори не смеят да напишат истината за живота и творчеството на поетите Христо Банковски и Пеньо Пенев. Някои, познавайки ги, се пишат за техни приятели, но днес (?!), а не преди, когато много от тях ги презираха за тяхното бунтарство. Пеньо се възхищаваше от голямото строителство, но в същото време се огорчаваше от все по ширещата се несправедливост в обществото. Незабравим остава неговия стих: *„Колко трудно е в нашия век да бъдеш честен човек!"*

Още множество примери могат да се изредят за покриването, потулването, премълчаването, фалшифицирането, погребването на много истини за България и българите, никога не споменавани от въпросните наши автори!

А няма никаква стойност една история, която не е сведена до знанието на хората. И не разчетем ли правилно нейното минало, не можем да предложим разумно бъдеще!

КОЕ ПРАВИ ЧОВЕКА ВЕЛИК[6]

МИРОСЛАВА ДАЧЕВА

Казват, че човекът е на върха на еволюционната стълбичка, че е най-висша форма сред живите същества, че е най-велико Божие творение. И от гледна точка на религията, и от тази на традиционната наука, даже и от т. нар. паранауки срещаме твърдения, че човекът е велико същество. Но винаги ли е такъв, всички негови действия ли потвърждават неговото величие и кое всъщност го прави такъв?

Какво е човекът?

От биологична гледна точка той е не по-различен от повечето животни на планетата. Има нужда от същите неща – храна, вода, въздух, подходяща среда. Извършва същите биологични процеси. Подвластен е на природните сили и закономерности. Не може да спре например старостта и смъртта, следва сезонните ритми и деня и нощта. Даже е по-крехък и непригоден към условията от повечето същества, населяващи Земята. Явления, на които някои организми издържат, биха убили човека. От тази гледна точка бихме казали, че човекът е доста неразвито същество. Но само от тази гледна точка.

Има обаче нещо, което го отличава – притежанието на разум. Със своя ум, човекът изследва своята среда и е направил много открития, свързани с нея. Проучил е природните цикли и явления, така че да е подготвен за тях и да се пригоди. Да се защити от опасностите и да облагороди природната среда. Усвоил е природните блага и ресурси и ги използва за различни цели – опитомил и култивирал някои растения и животни за храна и труд. Ресурсите използва за направата на различни изделия. Създал е различни уреди и инструменти, които му помагат в бита и труда. С познаването на химичните и физичните процеси създава все по-напреднали техно-

[6] Есето е отличено с 3 място в национален литературен конкурс „Негово величество – човекът" през 2022 г.

логии. С тях той вече се свързва с близки в другия край на света, има достъп до огромна база информация и възможност да се забавлява. С всяка изминала година човекът научава все повече за света и създава нови и нови изобретения. Той не се оставя на природните стихии, а променя средата си според своите нужди.

Имайки всичко това предвид ще кажем, че човекът е доста напреднало същество. Обаче това прави ли го велик? Всички сме чували за природните катаклизми, причинени по човешка вина. За замърсяването на въздуха, водата, почвата. За изчерпването на природните ресурси. Може да сме овладели природата и нейните блага, но какво правим с тях?

Велико ли е това, че изчерпваме ресурсите? Това, че разрушаваме средата, която ни е създала и която обитаваме? Велик ли е човекът, който трупа блага за сметка на другите? А този, който експлоатира другите форми на живот, само защото може да го прави? Велик ли е човекът, когато с дара на своя разум и власт над природата и силите с действията си води до тяхното, а и своето унищожение? Прави ще сте, ако кажете, че в това няма нищо велико. От духовна и космическа гледна точка даже напротив, това прави човека доста несъвършено същество, нарушаващо духовните закони и незачитащо вечните непреходни ценности.

Но това присъда ли е? Човекът велико или нисше същество е в крайна сметка? И двете. Той не е нито ангел, нито дявол. Освен с разум, той е надарен и с още нещо – воля и свободата на избор. Може да контролира действията си и да реши на чия страна да бъде и точно това ще покаже велик или не е той.

Кой например е по-велик – този, който е пълен с блага, но се стиска да даде или този, който няма, но е готов да даде и от малкото, което има? Този, който потиска по-слабите от него в стремежа си да надделее или този, който използва своята сила, за да защитава по-слабите и да им помага да се развиват? Този който ограбва природата и убива животните, защото има власт или този, който я пази и ѝ помага?

Няма да влизам в повече подробности. Това са само някои примери, които показват, че величието на човека или неговата низост могат да си проличат в действията му, макар и те да са дребни като да помести охлювчето от пътеката, да нахраниш бездомно животно или да помогнеш на човек в беда.

Човекът, дарен с разум и знания, безспорно има власт над природата и силите. Важното е как използва даденото му – за да руши или да гради в чисти физически и в духовен смисъл. Той има свобода и избор да реши как да действа и точно в това се крие неговото величие-да покаже, че е достоен за тази свобода и дадените му от Вселената качества. Самозабравяйки се в своята власт и експлоатирайки всичко около себе си, рушейки и грабейки, човекът би довел до своята гибел.

Но използвайки даденото му с разум и разбиране, със състрадание и алтруизъм, със стремеж към градивност и съзидание, може да се издигне до огромни висоти. Тогава човечеството може да се нарече достойна цивилизация и човекът гордо да се нарече Велик.

ПРЕД ОГЛЕДАЛОТО

НИКОЛАЙ НИКОЛОВ

Не ви ли се струва, че нещо не е наред уважаеми жители на планетата Земя? Да?

А задавате ли си откровено въпроса „Какво не е наред"?

Прецакват ви в кварталния магазин с накиснато сирене? Пробутват ви малко поостарели кренвирши? Претоплят ви разни манджи и пак да ви ги пробутват?

Пенсионер е измамен от измамници? Полицай спипва контрабанда за 1500 лв.?

Не смятате ли, че е малко дребнаво?

Иска ми се да задам няколко наистина важни въпроса.

Нещо, което с ръка на сърцето и изправени пред огледалото да отговорите, но съвсем честно, доколкото можете да бъдете честни. Не боли, казвам го от личен опит. Ако отговорите не ви харесват, не се тревожете, още утре ще ги забравите и пак ще си живеете честито. Мозъкът ни е устроен да забравя, така че не се тревожете да бъдете един час откровени със себе си.

Не забравяйте, че нито аз, нито някой друг ще разбере, ако изпитате някакви душевни терзания, а ако се тревожите, че няма да ги понесете, просто прескочете на някое развлекателно четиво. Изобилието им е впечатляващо и съществуват, благодарение на вас, тези, които се вълнувате от живота на звездите – коя си е уголемила гърдите, с кого е на почивка и къде, как се е пуснала от банята гола или – с кого някой си е прекарал страхотно.

Ето първия въпрос който искам да си зададете:

1.

Защо мразите?

Кого мразите?

Как го мразите?

Не ви питам кого обичате, вероятно е лесен въпрос, макар и същият. Ако изключите тези които обичате, ще останат около 8 000 000 000 души, които са ви безразлични или мразите.

Ще ви улесня като ви дам малко насоки, ако не се сещате…

Инакомислещите, тези които не споделят начина ви на живот.

Имигрантите, които ви взимат работата, политическите лидери, противници на партията, на която симпатизирате, всички политици, които лъжат безобразно и обещават разни небивалици, които няма как да изпълнят така, че не го и правят.

Съседа от горния етаж, който купонясва през ден; другия – от долния етаж, който слуша метъл и пече пържоли всеки ден; жената от третия етаж, която събира бездомните котки и кучета които опикават градинките; циганите, защото живеят на вашия гръб и вие плащате за съществуването им; нафуканите европейци джендъри, които се женят за индивиди от същия пол; великите им цивилизации с развалините от римско време, псевдо демокрациите им, най-вече високомерието, което излъчват когато ви срещнат.

Не забравяте ли педофилите, криминалите, банкерите, на които целувахте задните части и убеждавахте, че имате по-високи доходи от декларираните, за да ви отпуснат кредит, който не можете да плащате, ченгетата, които ви рекетират на пътя, шефът ви, който не става за нищо, продавачката в супермаркета, която е бавна и намръщена…

Извинявам се, ако съм пропуснал някоя категория, като родините с които делите наследство, учителите, данъчните, съдиите-изпълнители...

Сега разбирате защо не ви питам кого обичате.

Вместо да напишете роман с размера на „Тримата мускетари", ще се справите с едно изречение.

Сега да ви попитам – защо ги мразите?

Не знаете?

Сигурно има някаква причина да го правите.

Различно ли ги мразите? Някои повече, други по-малко, трети ненавиждате.

Истинският въпрос, който ви задавам е: кой има интерес да мразите?

Дали някой ловко не ви пробутва малко пропаганда, която да използва за собствени цели?

Знаете ли за силата на пропагандата?

Цели народи като германският, японският, китайският, съветският, северно-корейският, кубинският, италианският, българският, македонският, американският, аржентинският, иранският, израелският, палестинският, гръцкият, турският, сръбският, хърватският… Да не изреждаме всички 198 държави, в даден период са били жертва на пропагандата, която ги вкарва в ситуации, в които животът на другите хора става нещо незначително и с лека ръка бива отнеман.

Защо?

Защото се поддаваме на промивка на мозъците или по-скоро – отказваме да мислим.

Възможно ли е съществуването ни без да се избиваме един друг?

Вероятно трябва да спрем да се мразим. Ако спрем да мразим, ще започнем да мислим, вероятно – да разберем гледната точка на другите и те нашата. Бихме се опитали да си помагаме, а не да се избиваме.

Ще се опитам да ви дам няколко гледни точки, които да преосмислите:

Какво правят емигрантите в Европа и САЩ?

Бягат от смъртта.

Знаете ли как се живее в Африка с по-малко от един долар на ден?

Знаете ли, че там почти няма инвестиции в нищо, защото никой не инвестира нито в производство, нито в строителство по време на война. Защо цяла Африка е във война? Дали не доиграваме втората световна и великите СССР и САЩ не снабдяват противниковите армии, едните да пазят комунизма, другите капитализма. Не е толкова просто?

А в какво всъщност е сложността?

Всичко е елементарно.

Добавете ниското или никакво образование към картината, и религиозните различия, използвани от толкова хиляди години за войните.

Няма нищо по-лесно от това да се организира една война.

Причината за тази леснота е в нас.

В способността ни да мразим силно и да обичаме съвсем малко.

Запитайте се дали ще се качите на петместна гумена лодка с още 17 души и ще дадете последните си пари, за да го направите. Каква ли нужда трябва да ви гони, за да рискувате животът си така лекомислено? Надежда?

Да се свивате някъде в непозната държава, вероятно и без да говорите езика, но пък с надеждата да си намерите работа като чистач на тоалетни, метач, или просто каквото и да е, което белите хора няма да се хванат да правят, защото е под достойнството им. И най-вече – да имате смътното усещане, че някой ще се погрижи никой да не ви убива. Това вече си струва.

Какво ли би станало, ако великият Товарищ спре да се доказва като финансира с парите, с които би трябвало да направи живота на руснаците светъл, разни кандидат диктатори, комунисти на парче и общо взето всеки готов да хвърля бомби и да стреля срещу запада, Щатите и всички останали.

Какви ли интереси на руснаците защитава в Конго или Нигерия?

А господата от другата страна на океана? Защото максимата „разделяй и владей" е повсеместна.

Ето ви една простичка истина.

С вашите пари правителствата ви осигуряват сигурност, като финансират терористите в други страни, като дестабилизират тези страни и по този начин имало мир! Дръжки.

Всичко е търговия, уважаеми. И вие сте купувачите на крайния продукт.

Вие ще получите мизерно съществуване, без значение дали се скъсвате от работа или карате на социални помощи.

Вие ще получите лоши пътища, лошо образование, лошо здравно обслужване или никакво.

Вие ще дишате мръсния въздух, вашето самочувствие ще дълбае дъното, защото тинята е мястото, където живеете,

а самата тиня е омразата, която ви обгражда. Виновни ли сте? Отговорете си сами.

Всеки път, когато вземете страна в спор – запитайте се дали не защитавате грешната страна.

И също така си задайте въпроса – кой има интерес да мислите по точно определен начин.

Искам да кажа, че когато мразите някого, някой печели от това. Чували ли сте фразата, че „във война, победители няма"?

Вярно е.

Печелят производителите на оръжия и посредниците между тях – банките, които финансират войната и правителствата. Всички други са губещи. За производителите няма значение кой печели и губи, има значение печалбата.

Затова и непрекъснато трябва да има война, аналогично – всяване на омраза. Че кой ще тръгне ей така да запаше чифте пищови и ха бакалъм да развее байряка и да поведе чета да трепят онези?

Само някой с премрежени от злоба очи. Съвсем друг е въпросът – защо господ, който ни е създал, ни е направил подвластни точно на тези чувства? Или – дали пък смисълът на съществуването ни не е да се преборим с тях? Как мислите?

2.

Искам да ви попитам: можете ли да мислите?

Ако не можете, не е никак трудно да се научите.

Просто трябва да опитате. Задавайте си въпроси.

Правете като Сократ и питайте: „Защо."

Помислете за ограничените си познания в почти всяка сфера на живота и науката и ще разберете, че е бил прав когато е казал „аз знам, че нищо не знам".

Това значи наистина да знаеш много. Да можеш да се погледнеш отстрани и да можеш да подложиш видяното на критика. Наистина е трудно да се погледнеш отстрани. Има нещо вродено, което ни кара с лека ръка да заобикаляме виждането на собствените недостатъци и грешки, и в същото време с лекота да виждаме несъвършенствата у другите, с лекота да се присмиваме, готови да стъпчем в калта всеки, особено ако го правим под псевдоним в социалните мрежи, където знаем, че ще ни се размине. А защо го правим?

3.

Алчни ли сте?

Иска ли ви се и на вас да имате ферари? Да ви се лепят златотърсачки с огромни бюстове, респективно с огромни татуирани бицепси? Изгаря ли ви люта злоба, когато виждате нечий успех и цедите ли през зъби „Глей го тоя цървул, довчера нямаше гащи на гъза си, сега ще ми кара Майбах". Можете ли да определите какво ви трябва, за да живеете? Отговорът е 1800 калории. Всичко останало е екстра.

Дали ще си превозвате телесата с последен модел Бугати или ще ползвате услугите на градския транспорт, все ще стигнете до там, закъдето сте се запътили.

В случая с градския транспорт дори може би значително по-бързо.

Искате ли да сте на мястото на Бил Гейтс или Джеф Безос?

Да забогатеете бързо, без да влагате особени усилия в работа, както го прави Делян Пеевски или Бойко?

Да ви турят депутат с 10 бона заплата и още толкова от комисии и разни такива? Да натискате копчето само и другите да се пържат на полето при 40 градуса, вие да стоите на хладно в парламента и да ви извозва НСО?

Смятате ли, че придобивките ще ви направят щастливи?

„Купувам – значи съществувам" – това ли е мантрата, която си повтаряте?

Дано имате някакво смислено обяснение защото всички отговори на въпроса „За какво ти е всичко това", са останали с неубедителен отговор.

Желанието да притежавате нещо силно ви прави роби.

То е това, което ви кара да се впускате в обречени на провал начинания, връзки, надежди. То пречи на мозъкът ви да вижда добрите перспективи, то ви прави вярващи в измамници, то съкращава живота ви с глупостта да му се поддавате.

4.

Завистливи сте?

Забучават ли ви ушите, когато видите Иванка, че си е купила нова дрешка, искате ли да седнете в някоя лъскава лимузина и другите само да точат лиги по вас?

Мразите ли искрено всички гадни копелета, които са се уредили я покрай баща си, я покрай някой любовник или леля в парламента.

Дори роклята за 50 лева на Иванка ви докарва до бяс, защото тя видимо не я заслужава, за разлика от вас. Вие заслужавате много повече, но поради стечение на обстоятелствата, Иванка получава парчетата от баницата, които Вам се полагат.

Виете към несправедливия живот с пълно гърло и лесно намирате някоя сродна душа, пред която да излеете цялата кофа с помия, която ви е на душата.

Помислете добре на кого и за какво завиждате. Не съм срещал щастливи богати хора. Щастието, скъпи земляни, не се купува с пари. Лъскавите коли и модните дрешки едва ли ще ви стигнат за повече от няколко дни. После ще ви трябват нови, но приятелите, които имате ще са неискрени.

Хубаво е да помислите за криминалите, които също са обладани от завист и ще искат да ви отвлекат за откуп, ще оберат дома ви и няма да можете да ходите никъде без да се тревожите.

Тревогите ще ви направят мнителни, подозрителни, параноични. Вероятно ще започнете да вземате нещо за отпускане и ако не се алкохолизирате, ще се друсате и ако трябва да избирате между двете, наистина не знам кое е за предпочитане.

Завиждате дори на хора, които се блъскат по цял ден, за да бъде в магазините им винаги е чисто и подредено, а клиентите да се усмихват…

И не разбирате защо вие не можете да постигнете същото, макар според вас да правите много по-добри неща!

Помислете какво им струва, преди да им завидите. Готови ли сте да ставате в безбожни зори, вместо да си поспите до 10, работи ли ви се по 16 часа всеки ден, искате ли да получите схващане на ченето от усмихване?

Мързеливички ли сте?

Осъзнавате ли, че трайният успех се гради с упорит труд, често къртовски.

Да, родените със сребърна лъжичка определено нищо не са направили за благосъстоянието си, но дали са щастливи? Семейство Кенеди? Английското кралско семейство? Принцесата на Монако?

Поогледайте се. Искате да сте на мястото на изтъкнатия професор, а сте само член кореспондент?

Славата, която кичи несправедливо главата на шефа на проучването, докато вие бяхте този, който го направи – по право ви принадлежи. А идеята чия беше?

5.

Изпитвате ли гняв?

Скърцате ли със зъби.

Иска ли ви се да потрошите всичко и всички, само защото не сте на кеф?

Правите ли на пестил подчинените си?

Готови ли сте да натиснете червеното копче на атомната бомба, защото някой ви е обидил?

Задникът, който ви взима предимството – иска ли ви се да го свалите от колата и да ритате в главата му, докато му дойде акълът?

Гневът, уважаеми ЧОВЕК, е естествена реакция на страха.

Вирите ли си носа до небето, надменен ли сте, смятате ли, че другите са мижитурки, нищожества, охлюви и лешници?

Вие ли сте най-умният на света?

Меродавен ли сте, търпите ли критика? Това е един от най-лесните начини да ви контролират.

Представете си, че когато се ядосате чашата пред вас се пълни с амброзия, вместо да я изпиете, вие давате воля на гнева си и амброзията се изпарява, вие си стоите жаден… Докато не се разгневите пак, чашата се пълни отново, но пак давате воля на гнева и животворната влага, която трябва да ви донесе забрава, отмора и наслада изчезва.

Ще бъде така, докато не се научите да контролирате гнева. Да бъдете по-силни от

него и да не му се поддавате. С времето ще се научите и да не го изпитвате. От вас зависи, уважаеми съобитателю на Земята.

6.

Похотливи ли сте?

Сутрин, когато видите момичето от „Прогноза за времето“ да си врътка бричовете по телевизията в поличка с 20 см покъса от приличното, иска ли ви се да видите какво има отдолу, въпреки прекалено малкото оставено на въображението?

Владеете ли сексуалната си енергия, или тя владее вас? Скачате ли в леглото на първа среща? Мислите ли, че другите са куртвари и курвуляци?

Някога изпитвали ли сте истински чувства. Ще ви ги опиша накратко, за полесно: да мислиш за другия, а не за себе си, да харесваш другия, въпреки всичките му недостатъци, да го приемаш такъв, какъвто е, да си готов на всичко за него, да чуваш това, което ти казва и да мислиш върху съдържанието му преди да вдигнеш скандал. Да? Не мога ви пожелая нищо повече, освен да продължите да се чувствате така до краят на дните си.

Е, стига ви толкова морал за днес.

Сега може да пуснете телевизора и да видите времето, да ви насъскат срещу украинците, да си купите крайно ненужни неща на промоция и да попиете думите на политическите анализатори, които говорят толкова умно, че понякога и сами си вярват колко са умни.

Не забравяйте да вземете кредит, сега е много изгодно. За банките, естествено.

И не забравяйте, че този, когото огледалото показва сутрин, не е същият вечер!

ФИЛОСОФИЯ НА ИЗКУСТВОТО

ВЕНЕЛИНА ПЕТКОВА – ПОЕТЕСА, ПОЕЛА ПО ПЪТЯ НА СЪРЦЕТО СИ

(три хайку, три ренсаку и три калиграфии)

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

Какво е хайку майсторство?

Зададох този въпрос на Хошинага Фумио по време на честването на петдесет годишнината от началото на неговата работа. Отговорът му беше: *„В света около нас има твърде много изкуствени емоции, които привличат повечето поети да пишат за тях. След всички петдесет години, в които съм писал хайку, мисля, че мога да пиша всяко хайку от дълбините на сърцето си…“*

Какво има там, в дълбините на сърцата ни? Не е лесно да се намери отговор на този въпрос. Какви са темите, по които точно ние можем да пишем? Да дълбаеш в сърцето си е трудна и изискваща време работа за автора, но е дори по-трудно да извадиш на бял свят съдържанията на сърцето си, защото това изисква от автора да е смел.

В нашето време, доминирано от духа на конкуренцията и борбата за надмощие, да отвориш сърцето си и да представиш съдържанието му пред публика, може да означава обезоръжаване и готовност за личен провал. Целият поетичен процес в хайку (и в японските изкуства като цяло) може да бъде сравнен с известната будистка алегория „Десет рисунки върху опитомяването на добитък“, в които писането на хайку от дълбините на сърцето би съответствало на последната десета рисунка „Връщане на пазара с вързани ръце“.

Сред всички поети, които съм срещал по света в продължение на десетилетия, Венелина Петкова е специална в способността си да превръща почти всеки удар на сърцето си в хайку.

Тя изучава също и будизма, и практикува изкуството на японската калиграфия. Венелина е изключително плодовит автор, в чийто богат поетичен обхват, в който са преплетени разнообразни експресивни стилове – от гледна точка на авторовата истина и автентичност – почти няма слабо място. Крайно чувствителна във възприемането на света около себе си, тя често дава форма на поетичните си впечатления с необичайна поетична освободеност и пищно въображение.

Ето защо най-добрите сред нейните хайку са от най-висок естетически порядък и принадлежат към върховете на световното съвременно хайку.

Нека разгледаме три примера:

заплетена в косата ми муха
задушава се
между два кичура

Това хайку се позовава на Йосино Акико – японска литературна икона – и на нейната прочута танка за заплетената коса, която е метафора за заплетения любовен живот на поетесата.

Но хайку стихът на Венелина Петкова изкусно надгражда ролевия й модел. Докато Йосино Акико доста пряко изразява любовните терзания, използвайки повторението като художествено средство, Венелина издига своя поетичен изказ до нивото на алегория, в която протагонистът е умираща муха, заплетена между два кичура на косата.

Идентификацията на поетесата с мухата превръща заявяването на сложността на любовния й живот в изключително живописен и поетически убедителен акт. Това хайку на Венелина Петкова е едно от най-добрите, появили се някога в полето на „женското писане" като цяло.

в старите ми сандали
охлюв е изоставил
кръглата си къща

Това простичко хайку в стил пасторален стих от типа, който защитниците на класическото хайку обичат да пишат, всъщност е сложна алегория, построена върху две метафори: „сандали", които символизират пътуване, пътешествие, неспирно търсене и житейски смут, и „къща", която символизира умиротворен, уседнал живот, откриване смисъла на живота и отдаденост.

Силно драматичната съпоставка на тези два символа отваря голяма тема и повдига вечния въпрос: да остана или да тръгна? Да отлетя или да свия гнездо? Две неща трябва да бъдат отбелязани тук: къщата е на охлюв, който е вечен пътешественик, но той я изоставя (отказва се от по-нататъшни пътешествия!), а основният атрибут, който авторката използва е „кръгла". Не каква да е къща, а къща във формата на кръг, къща на окончателното познание и вътрешния мир. Къщата в случая е не просто обичаен дом, но и религиозна категория, която символизира познанието на целостта – най-важният символ в Даоизма и Будизма. Но и вторият атрибут „стари", който авторката използва със съществителното „сандали", не е без символично значение. То означава „стари практики и навици" и поетесата изглежда иска да каже: „човек трябва да се откаже от старите си навици и да намери пълнотата на живота".

Темата на това хайку е „кръстопътят на живота". Следователно, необходимо е да припознаем житейския кръстопът като нещо, което носи спокойствие и познание.

Това хайку има общо седем думи, четири от които са символни, използвани във взаимна съпоставка.

Такъв избор на съществителни и прилагателни не се учи в никое изкуство, те извират от врящата магма на поетичното сърце и само откритостта и смелостта на това поетично сърце може да ги извади на бял свят чрез неувяхващо духовно прозрение.

Велик стих. Обикновено наричам стихове като този „стихове-планини".

седем пъти дявол и седем пъти бог
отрова от лютиче потича по мъха
на средната линия на тялото ми

Това хайку на шокиращ еротизъм се позовава на известната българска естрадна песен „Седем пъти", изпята от българската естрадна икона Васил Найденов.

То е също алегория, чиято сложност е сред най-високите постижения на класическото Гендай хайку, като например Тота Канеко, Бан'я Нацуиши или Хошинага Фумио, за да споменем само някои. Поетесата поставя човешката сексуалност в много сложна идеологическа система: първо се сблъскваме с езичеството (магическото число седем, лютичето, отровата, мъхът), след това с християнството (първо дяволът, после Бог), но присъства и математиката (средната линия).

Поради сложността на това хайку всяка едностранчива интерпретация би била тривиална, затова оставям на читателя да избере своите значения сам, според собствените му предпочитания: някой ще предпочете „средната линия", друг Бог, трети дявола, а четвърти несъмнено езическото измерение, което присъства най-силно. Ключовата дума е „мъх" – центърът на стиха, около който се завъртат всички идеологически и читателски интерпретации. И всъщност, всичко е вътре, оставено на нас читателите да изберем нашият собствен подход към сексуалността, който не е лесен за откриване в такава гора от значения. „Какво трябва да правя със своята сексуалност?", може би това е основният въпрос, който ни се явява.

Само в три хайку Венелина Петкова казва повече за любовния живот на човека, отколкото опитен романист би написал в роман. Венелина ни разкрива отново, че хайку е велика поезия. Въпреки че отправната й точка понякога е така наречената „женско писане", нейната поезия се простира отвъд всички ограничения и достига универсалните върхове на хайку.

Веднъж Мацуо Башьо казал: „Всеки от моите ученици може да напише точно толкова добро хайку, колкото и аз, но моята истинска сила произтича от изразяването в навързани стихове."

Въпреки, че това твърдение не е изцяло вярно в случая на Венелина Петкова, защото най-добрите й хайку не са лесни за постигане, то е принципно вярно, защото навързването на стихове притежава допълнително наративно измерение, изисква поетическа визия и поет на „дългия дъх", както и добра техника на писане… - с две думи, истински поет.

Венелина е една от малкото хайку поетеси и поети на Запад, която пише ренсаку всеки ден, а дори и по няколко ренсаку на ден. Тук публикувам три от нейните ренсаку: на тема изкуство (музика, „Лунна светлина" от Дебюси), емоционални мотиви за паметта и въображаемо пътешествие в дивото.

Тиха пълнолунна вечер, ренсаку

в тиха пълнолунна вечер
пиша все по-зле
студена ракия

тиха пълнолунна вечер
чувам лекия сън
на тревичките

тиха пълнолунна вечер
сивото петно в лика й
и в окото ми съвпадат

тиха пълнолунна вечер
с напредването на тъмата
космосът се отдалечава

тиха пълнолунна вечер
от болния дъб, който ще режем,
пада едно листо

тиха пълнолунна вечер
звуците, които дочувам,
приличат на илюзия

тиха пълнолунна вечер
едва ли не е спряло времето
за мен и за земните сенки

в тиха пълнолунна вечер
овалът на лицето ми
в огледалото в банята

Пет вече отминали години, ренсаку

пет вече отминали години
къде ли прелита сега
онази падаща звезда?

пет вече отминали години
нямам ни едно огледало
у дома си

пет вече отминали години
откакто гърбицата на самотната старица
започна да се смалява

пет вече отминали години
луната – ей там
аз – ей тук

пет вече отминали години …
днес е почивният ден
на метача на спомени

Там някога далеч от тук, ренсаку

Забравено от бога село
как звучно страда
пациентът на селския доктор

единствен ориентир в нощта –
мъглата се разцепва над върха
на черната планина

в малката къщичка ври боб яхния
зърната се слепват бавно
като облаците, заседнали в небето

стъмва над пътеката
обръщам се –
никой

Заключението, че Венелина Петкова е талантлив и формиран артист, няма да е достатъчно, ако не отбележим нейната формираност в японската култура и нейния дух. Това не я прави по-малко български поет, напротив. В миналото на няколко места съм споделял моето собствено чувство, че „Япония е моята поетична родина". Изглежда ситуацията е същата и при Венелина…

В наши дни, напротив, сме свидетели на противоположната тенденция – хайку на Запад се отдалечава от японската култура и в същото време се създава колониален сурогат за „японска култура".

Резултатите по отношение на поетичните качества на западното хайку са опустошаващи. Работата е там, че японската култура е в същността си „култура на сърцето" и точно това качество „култура на сърцето" липсва при западните хайку поети.

Ето защо действа освежаващо да срещнеш поетеса като Венелина Петкова, която много последователно следва поетическия път на своето сърце.

В края на този кратък феноменологичен обзор на хайку поезията на Венелина Петкова ви предлагам три нейни калиграфии и суми-е, рисувани като илюстрации за горните три ренсаку.

Първата е спонтанна абстракция и илюстрира ренсаку по темата „Лунна светлина" от Дебюси.

худ. Венелина Петкова

Втората е суми-е рисунка към ренсаку „Пет вече отминали години".

худ. Венелина Петкова

Третата е калиграфия „Хайкудоо“ (или „пътят на хайку“).

худ. Венелина Петкова

ХАЙКУ НА ПОЛИТИЧЕСКИТЕ ПРЕХОДИ

(Седем хайку на Хошинага Фумио)

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

Хайку творчеството на японския поет от остров Кюшу Хошинага Фумио е видимо белязано от два исторически елемента.

Първият е свързан със съдбата на неговите предци от племето Кума, победени и асимилирани от племето Ямато през Средновековието. Хошинага не иска да приеме асимилацията. Чрез своите хайку той възстановява културата на своето племе. Така той публикува речник с 50 ключови думи от неговото племе, изразени чрез хайку, а след това и колекция от негови хайку, наречена Kumaso-На (Племето Кума).

Вторият исторически момент е личното преживяване на поета от Втората световна война. Подобно на повечето японски млади мъже от онова време, той преживява болезнена трансформация от националистически ентусиазъм към трезвеност след поражението на Япония.

След войната Хошинага се присъединява към кръга на поетите Гендай, който се формира около Тота Канеко, който скъсва с японската традиция, победена във войната.

Днес Хошинага е разпознаваем с политическата си активност, която изразява чрез своите хайку – преди всичко в личната си конфронтация с идеологията на национализма.

По време на престоя си в Кумамото попитах Хошинага дали е възможно да се победи историята с хайку? Може ли тази малка и крехка форма да победи силата на танковете и оръдията? Той ми отговори: "Хайку е като копче. Дори да е малко, без него този наш свят би спрял." Този отговор означава, че светът не се управлява от груба сила, а от връзките, която съществу-

ват между всички неща. Има смисъл да се водят политически битки с хайку поезия.

Избрах седем хайку от Хошинага Фумио, които добре отразяват активистката тенденция в неговото хайку. Учудващо е колко актуални са неговите хайку за нашето историческо и географско пространство. Освен вечната си актуалност, неговите хайку се изучават и поради майсторското използване на „ключови думи" – изкуство, което ние на Запад не познаваме. През призмата на „ключовите думи" западният читател на поезията на Хошинага Фумио може по-добре да види „хайку майсторството" като традиционно японско изкуство, което се изучава и усъвършенства през целия живот.

Може би тук дължа по-широк коментар: „традиционното изкуство" предполага монолитна, непроменлива идеологическа система.

В историческите условия на внезапна смяна на идеологията, на която се основава обществото (дошла след поражението) то със средствата си става неподходящо да изрази сложността на житейския опит, през който преминава поетът (мисля, че българските поети лесно разбират тази сложност, т.к. те самите преминават през политически преход).

Ако опростя малко, японските поети реагираха на историческите промени по три начина: някои продължиха да се придържат към традиционната рамка, като същевременно пренебрегнаха социалните промени (водещият поет от тази група е Киьоши Такахама), други напълно отхвърлиха традицията и започнаха да търсят нова идеологическа основа и нови начини на изразяване в хайку (като форма на поетично бягство от реалността), третите се опитат да запазят традиционните изразни средства, но да ги модернизират и използва по нов начин (т.е. да се сблъскат с реалността)

Водачът на тези нови тенденции в японското хайку, обединени около понятието „Гендай хайку" (съвременно хайку), несъмнено е Тота Канеко.

Хошинага Фумио, въпреки че самият той казва, че традиционната рамка е станала тясна и неподходяща за него, за да изрази сложността на своя житейски опит и най-вече промяната в мирогледа, принадлежи към онези поети, които не отхвърлят традиционните техники, но започват да ги използват по нов начин, придавайки им нов смисъл и значение. Затова при него виждаме 5, 7, 5 и „шасеи" и „киго", но по съвсем нов начин. Неговата поезия, освен че критикува тоталитаризма, подчертава силно индивидуалната и колективна цялост – демократичните ценности. Затова днес тя е изключително важна не само за българските хайку поети, но и изобщо. Неслучайно той започва интервюто си с Ричард Гилбърт с перифраза на Башьо „Най-големият дар на хайку е свободата".

тази есен
увеселителният парк
пълен с нацисти

Изглежда като обикновен „chasei" – обективна скица на реалността, използвана от класическото хайку. Обаче!

В това хайку имаме две „киго" с противоположна посока на действие (обикновено се казва „киго" е „дума с намерение"). Първото и основно киго е "есен", второто киго е "увеселителен парк" (лято). Нито една от тези две киго обаче не е истинска „ключова дума". Те са там, за да предизвикват безпокойство с противоречията си. Един западняк трудно може да "прочете" това противоречие, но чувствителната душа на поета може би може да го усети.

Истинската „ключова дума", темата на това хайку е „нацисти". Асоциацията на тази дума със забавление е ключов аспект на това хайку. Това е хайку, което говори за нормализирането на нацизма в обществото. Каква актуална тема! Сталинизмът се нормализира в България, нацизмът другаде. Тоталитаризмът отново се нормализира, демокрацията е в опасност.

Толкова майсторски написано хайку! Виждаме изразителната сила на техниката

на ключова дума, техника, която направи хайку независима поетична форма.

Атлетното стъпало
на спортиста сърби – все още
не може да стане Хитлер

„Атлетично стъпало" е медицинска диагноза и се отнася до гъбична инфекция на стъпало, която е честа и продължителна при мокри условия (като спортни обувки). Често се среща сред посетителите на басейни. Ето защо в Япония „атлетично стъпало" е киго за лятото („басейн" е киго за лятото). У нас, разбира се, тази медицинска диагноза не е сезонна дума. Ето защо западният читател отново трябва да разчита на своята чувствителност, интуиция и чувство. Още едно майсторско хайку, актуално, вечно.

От млади бамбукови
планински бунтовници излитат –
срещу вятъра

Това хайку е апотеозът на личния бунт, борбата за социални ценности вместо социалната пасивност, предпочитана от тоталитарните общества. "Млади бамбуци" е пролет, което означава, че поетът разглежда личния бунт и борбата за социални ценности като основа на трансформацията на обществото.

От банковия район:
внезапно разпадащата се светлина
на бойния кораб

Морската тематика изразява лятното настроение, затова корабът тук (независимо дали е боен) е киго за лятото. Но именно защото лятото, времето за почивка на морето) е изразено чрез символичния образ на войната и е свързано с икономическата мощ, този поетичен образ е сложен и многостранен, много подобен на предишното хайку. Умелото използване на ключови думи прави хайку изключително сложно изкуство.

Двадесет милиарда
светлинни години лъжесвидетелстване:
вашата кръвна група е „Б".

В това хайку не виждам киго, но виждам точна алегория, която разказва какво означава да си гражданин втора класа („кръвна група Б"). По мое мнение това хайку майсторски засяга темата за малцинствата (племе Кума) и темата за личната и колективна маргиналност. Ето магическата сила на езика (kotodama shinko).

Калмари мента
ченге палеж
невен

Това е едно от най-известните хайку на Хошинага Фумио. Известното хайку „акадека". „Акадека" („червен детектив") е филмов злодей от японски криминални филми В-продукция. Хайку е написано по модела на детска песен. Типично за Хошинага, той едновременно спазва всички правила на класическото хайку (5,7,5, „киго") и ги унищожава със същия ход.

Това хайку има цели 5 (пет!) паузи (вместо една), което означава, че стихът няма фокус. Използваните думи нямат логическа връзка помежду си. Тези думи са обединени в хайку стих чрез ритъм (5,7,5), цвят и звук. Акадека хайку е и пълно отрицание на всички западни „дефиниции" на хайку и на изобретения „жанр" на хайку. Това хайку също говори колко безсилна и неспособна е западната култура като цяло да разбере хайку. Тук няма логика, а само поезия.

Имах дълга дискусия с Хошинага как да преведа думата „акадека", така че да има смисъл в друга култура. Накрая избрах думата „ченге". Ако читателите имат други идеи, ще съм благодарен, ако ги предложат.

Към миража на водата
следвоенните бащи
преследват...

Всички велики идеи, които надхвърлят основното човечество, в крайна сметка се оказват илюзии. Забележете как е избрано „киго" („мираж на водата" – лято) – за да илюстрира темата на този стих: идеологически илюзии.

Великият хайку майстор Хошинага Фумио.

ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА

ГРАНИЧНО ИЗКУСТВО

НАЙ-СИНЯТА ЛЮБОВ

ВАНЯ СТАТЕВА
СВЕТОЗАР АРНАУДОВ

При него се завръщам уморена,
от фалш, от подлост щом ми загорчи...
Морето чувства болката във мене.
Със обич ме лекува и теши.

Пощипва леко ласката солена,
та белег в мен дори да не остане...
И чиста съм, добра и преродена.
Солта лекува, казват, всички рани...

Морето със любов от девет бала,
и със солена нежност ме прегръща.
В сърцето си отдавна съм разбрала,
че винаги при него ще се връщам...

Най-истинският, най-добър приятел,
останал ми за цял един живот,
морето винаги ще ме очаква
с най-вярната, с най-синята любов...

худ. Светозар Арнаудов

БУРИТЕ

ДИАНА ФЪРТУНОВА

ЛЯТНА БУРЯ

Като престъпник се промъква бурята –
на пръсти, подло удря в гръб,
с юмруци блъска, мачка, скубе бурени.
На всичко сякаш има зъб.

Извива с гняв ръцете на дърветата
и кости чупи със сатър,
от вятъра наточен. Със въжета
завързва облаците във яхър.

Те цвилят, а небето черно смръщено
премита прашния си двор.
В единия му ъгъл е захвърлено
пробито в дъното ведро.

И рукват в пъклена река талазите
преляли тънкия му ръб.
С вода и калища се пълнят пазвите
на улиците, потопени в скръб.

Със сетни сили срещу мрака слънцето
изправя огнена снага.
Под кротката му ласка златно-сърмена
навежда бурята глава.

ФАРЪТ НА ИТАКА

Насред бялата пустош край дюните
мига фарът с око на циклоп.
Да обесят водача на бурите,
вдига пристанът вехт ешафод.

Във опушена кръчма пристанищна
пие узо на вахта Нептун
и с вълните надига наздравица
със коктейли от пяна и шум.

А сирени примамват моряците,
изсушени от слънце и сол.
Мъртви риби превземат каяците,
свири вятърът химн в си бемол.

Няма златни залежи в моретата,
само пясък във дървен сандък
носят кораби. Плаче принцесата –
подигра й се морският вълк.

Със надежда да стигне Итака
всеки юнга е днес Одисей,
през Харибда преминал, не чака
свойта лира да дръпне Орфей.

Мига фарът и чака юнаци
да пристанат край него в зори –
във тризъбец с резбовани знаци
на тайфуните силата скрил.

ПРЕЖДА ОТ СПОМЕНИ

Аз съм плетката, дето подхващаше баба –
да ме учи как куките две да държа.
Аз съм ситната суха трохичка от хляба,
който месеше тя със вода от дъжда.

Аз съм оня отворен прозорец, през който
в стръкче жито надничаха свидни мечти
и ги жънех със сърп от копнеж на ръкойка,
трупах снопи от тях и ги сбъдвах почти.

Аз съм пъстрата риза със стара шевица,
избродирана нощем със тънки конци.
С нея вятъра в прашните бури обличам,
заличила издайни следи от молци.

Аз съм прежда от спомени. С минало сплитам
тежък шал – да ме топли, щом в мен захлади.
Аз съм време без край. И дори да не искам,
всяка бримка със бели коси заплатих.

КОСМИЧЕСКА МОЛИТВА

Премигват летните светулки,
сигнал изпращат с морзов код.
Тревите – струни на гъдулки,
настройват първия акорд.

Земята се превръща в сцена,
започва нощният концерт.
Във бални рокли пременени,
звездите гледат без билет.

Небето плахо проговаря
на глаголически език.

Във тъмнината вдига врява
разбуден от шума кеклик.

А после нависоко литва,
скучаещ облак се разсмя.
Притихва космосът в молитва,
че храм е нашата Земя.

СВЕТЕЦЪТ С ГЕГАТА

Под острия ръб на върха блеят агнета,
в кошарата топла мирише на мляко.
Подгонва деня със пръхтене магарето.
Узрява заквасено сирене в мяха.

Притичват козички, размърдват се храстите,
засвирват трънаци с бодливи кавали
и вятър мете суетата и страстите.
Разкъсва небето нощта на парцали.

Овчарят подкарва стадата със гегата,
нагазва сред билки във вълча поляна.
В олтара на лятото пали свещ жегата –
във купела слънчев светец се кръщава.

ПОД ВРЪХ КАРЛЪК

Писва родопската гайда,
стене, въздиша и плаче,
и под Карлъка се ражда
„Бела съм, бела, юначе“.

Шумва реката с акорди,
белите камъни удрят
своите тъпани горди –
седем октави надхвърлят.

Смърчове, мури и буки
тихо шумят в акапела.
Слушат смълчаните чуки,
път в небесата поели.

Стихове и рисунки: Диана Фъртунова

НАШИЯТ ИЗБОР

ЗА „НА ДЪХ РАЗСТОЯНИЕ“

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

„На дъх разстояние“ – една необичайна изложба, която очаквах с нетърпение.

За втора поредна година Александра Ивойлова излага свои фотохайга заедно с композиции по икебана на Богдана Нейкова – Енко, Валентина Герова – Барина и Марчела Колева – Йосуй със съпътстващи събития – тази година с танцов пърформанс на Момера Здравкова и чайна церемония на Криси Прахова.. Поредицата от събития превърна Галерията на Културен дом „Средец“ в кътче от Япония през горещите дни на ранното лято.

Вернисажът се състоя на 14 юни от 18 ч. при голям обществен интерес, като сред присъстващите имаше гости от японското посолство. Вратите останаха отворени за посетители до края на месеца.

В едни слънчев следобед прекрачих прага на изложбената зала. Шумът на града остана далеч, а меките звуци на роял довяха усещане за неповторимост на мига. Александра Ивойлова довърши музикалната фраза и ни посрещна с усмивка – „Обичам да свиря когато съм сама…“

И тези думи, заедно с меките акорди някак се вплетоха с поезията и формите на природата – двумерната фотография, тримерната икебана… а времето промени хода си.

о, розата на сетивата –
и цвят, и дъх, и болка!
и мълчание

Хайку, което кореспондира с наслова на изложбата, снимка, която със своя ярък цвят в сърцевината дава пулс на камъка, над който се разлиства…

Меките нюанси на пейзажа преливат и потъват в детайла на едно конкретно цветче, понесло дъха на живота.

В златото на залеза поетесата пише:

връщат се рибарите –
под стъпките им
сребърни люспи

Вървя по сребърните люспи на залеза.

Снимаме пестеливо общия интериор, за да фокусираме вниманието върху хайку и хайга… Но композициите икебана не са просто декорация на залата, а част от преживяването на възприемащия, част от замисъла и целта на творците.

И този уют на белите стени зад стъклена витрина, едновременно отворен и откъснат от света, започва да тупти със зеленото потрепване на живо клонче, вплетено в икебана. И то протяга многолистните си пръсти към фотографията, за да докосне и срещне зелените листчета на розата, замръзнала в своя миг, залепнала във вечността на двумерното си съществуване.

Чувам гласа на поетесата-фотограф – „Никога не обработвам снимките – никакви допълнителни ефекти, фотошоп, колаж или друго. Това за мен е табу! Само мигът, който съм видяла и лентата е уловила!“

Каква устойчивост и чистота на кадъра в цифровия век!

Само мигът! Мигът на уловената емоция. Но нали това е и хайку?!

„Обичам да снимам природата…“ – казва Александра, докато потъвам в пейзажите и се опитвам да различа лицата на листата на оголено дърво…

лист след лист
пожарите на есента
угасват

Обърнатата перспектива… Корени в небето. Клоните, потъващи надолу… Или търсещи третото измерение на листа…

В едно скрито кътче на залата откривам своето откровение:

охлювче,
цял живот бързам…
ще те настигна ли

Не правя снимка, ще се върна после…

Продължавам да откривам обърнатите мигове и да се питам – стихът ли идва първо, или снимката? Кога настъпва мигът на сливане…

Очите опиват настръхналото, накъсано пространство в скритото ъгълче на галерията, трептят мечовете на икебана – сухи – папрати, кухи стволове… мрежа, в която се хваща дъхът ми… сребърни люспи под стъпките…

В това отчупено от целостта на залата пространство намирам една огледална фотохайга, която снимам, но снимката се оказва размазана от неволно трепване на ръцете ми… Огледалният град, в огледалото на дъжда търси своето лице… Но не го намира… И композицията рухва – защото само късовете могат да покажат лицето на цялото.

Или защото ни е съдено да познаваме само частично света около нас?

раздухвай огъня
разгаряй ме
създай ме!

Гласът на поета – в кладата на цвете!

И венчелистчетата пламват с пожара на слънцето!

Създай ме!

Пепелта на новото творение…

Съ-творение.

В тихия сумрак на жегата четири фотохайги остават свързани в своята различност…

In memoriam…

Вглеждам се в ъгълчетата на снимките, където разчитам имената на поетите – автори на хайку. Научавам, че са създадени в памет на четирима хайджини по техни избрани стихове и снимки на Александра. И отново забравям да попитам – снимката ли търси стиха си, или стихът – своето визуално изражение.

Поредицата започва с необичайно четиридно хайку на София Филипова:

отворих прозореца –
влезе писък на птица
затворих го –
писъкът вътре остана
/София Филипова/

Във фотографията на Александра няма стая. Но тя затваря три пространства. Онова, в което сме ние, наблюдателите – фотографът и възприемащият; оставаме извън кадъра на случващото се – онова, зад оградата. А то, от своя страна е разделено на две подпространства с друга ограда. Зад втората е обитаемият свят – светът на хайку. На границата е птицата. Центрирана в овален елемент на предната ограда, тя остава между световете – високо кацнала между тях. Птицата ни наблюдава – тя кореспондира с нашия свят, светът на наблюдателите, загърбила е своя свят, на живеещите в хайку и гледа – в онова междинно пространство на случването между изкуствата.

Много различна е следващата хайга, композирана по хайку на Димитър Палазов:

над извора…
жадният целува
по устните водата
/Димитър Палазов/

Тук няма много пластове за разгръщане и разбиране.

Има една равнинна констатация – „над извора жадният целува водата“, преплетено-прекъсната от персонификацията „жадният целува по устните водата“.

Фотографията също е изчистена от излишества – двумерността на изображението не е нарушена от перспектива и цвят. Черното и бялото кореспондират на основното послание на хайку, изградено върху контраста между необходимост и удовлетворение.

Съвсем различна е постройката на фотохайга, създадена по хайку на Димитър Горсов.

отдалеч идвам
надалеч отивам –
не ми вярвай, че съм тук
/Димитър Горсов/

Тук, за разлика от хайку на София Филипова, в което пространството разгръща своята препълненост и ни кара в посоката „вътре-вън“ да търсим развитието на случващото се, времето е „мястото на действие“. И „тук“, в хайку на Димитър Горсов, е многозначно натоварено, като освен определение за място, носи смисъла и на „сега“ и на „при теб“, защото в това тристишие имплицитно съществува и Другият, човекът, с когото поетът общува, и това присъствие именно, е събитието, пораждащото хайку.

Много оригинално е решението на фотографа да вплете, да даде лице на Времето в своята снимка. Александра Ивойлова избира за декор на фотохайга пещера – с цялата натовареност на това понятие. Пещера – като символ на дългодействието на природните елементи, като символ на постоянството като двигател на промяната. И пещера – като обиталище на най-ранното човешко присъствие, но и като сцена, на която се е развило най-ранната представа и проява на изкуство и запис на история. Така, пещерата се оказва не просто символ на Времето, а и конкретното място на неговото протичане.

Отново ни изправя пред оста крайнобезкрайно последната хайга от поредицата *in memorian.*

Тук, почти без съмнение, хайку на Кирил Недялков има роля на първопричина.

в локвата
небето не може
да си намери място
/Кирил Недялков/

Художникът следва поезията; фотографът търси мястото, открива и запечатва мига – оня, в който огледалото на локвата е поело небето – онова негово късче, което

е достатъчно, за да изпълни бреговете й и преливайки, да подскаже своята безкрайност.

Насечено от голи клони
на късчета пада в калта –
небе в локвата
– мисля си…
и продължавам да съзерцавам
вглеждам се в икебана и търся
онази изгубена изящност на деня –
в парче сух клон
поезия

И онова, което прикова сърцето ми…

За мен тази фотохайга е неповторима. Тук художникът улавя един невъзможен миг – когато птицата лети над самолет, разсякъл с белия си плащ небето… а поетът пише своето хайку:

чисто небе
ще те стигне ли
сърцето ми?

Някъде под текста, върху тънки клонки трептят листенца-птички в ритъма на пулс и вятър. В тази фотография динамиката на мига е нагнетена до крайност. Плоскостта и статичността на двумерния лист вибрират от скритото в тях движение, което получава своята посока и смисъл от ключовата дума в хайку – „стигне“… Тя свързва чистотата на небето, сама по себе си недостижима, със стремежа на поета към нея; стремеж, чийто извор и въплъщение е онази част от духовността, която притежава и може да култивира всеки – доброта.

Накрая /или в началото?!/, до самата врата на изложбената зала, потънали в сянката на носеща колона, една икебана посреща и изпраща посетителя. Златен варак покрива зелените листенца и изсъхналите клони – като спомен от детство…

светлината изяжда
ръба на масата –
колко чувства потънаха
в мрака ми

ВИДИМОТО НЕВИДИМО НА КРИСТИЯНА СТОЙНЕВА

„Има ли по-подходящо време от началото на лятото да бъдат представени новите живописни видения за живота и любовта на Кристияна Стойнева!

Винаги изключително чувствителна и дълбоко проницателна, тя ни озарява с вярата си в доброто, смелостта, красотата, със способността си да мечтае и претворява видимото невидимо в колоритни образи.

Нейният живописен калейдоскоп прави живота ни по-ярък и цветен.

Петата й самостоятелна изложба бе открита от директора на Художествена галерия Перник Елена Темелкова и ще продължи до 13 август.“

С тези думи Първолета Маджарска изпрати до редакцията по наша молба снимки на десет картини от новата самостоятелна изложба на младата художничка в галерия „Кракра“ – Перник.

Синьо-пясъчната палитра напомня за море, небе и слънце – цветовете на лятото… И търсим в платната разпилени форми и настроения, които допълнително се разпадат пред зрителя, за да следват и

изграждат собствените му представи за света – видимо-невидим.

Пейзажът оформя силуети, голото тяло търси пълнотата и облечеността си в петната на мазките, очертаващи още понеясните силуети на скрити мечти и копнения.

А после – палитрата губи цвета си. Акварел или графика, акрил или масло – техниката няма значение. Обезцветяването граничи със сън и мъгла, бели зъзнещи нощи, заскрежени платна…

За да се върнем отново към яркия ден – пясъчно-синьото на стар параклис, потънал в зеления рай на планински пейзаж. Тук четката на художника не загатва – петната са ярките същности на небе, потънало в езеро, на треви и листа, пиещи слънце.

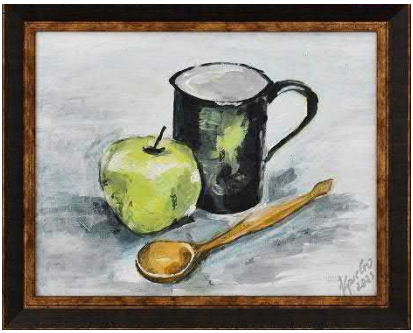
Освен абстрактните форми и пейзажите, много настроение в тази изложба носят натюрмортите със своя декоративно-делничен характер.

Творецът е успял да улови красотата на мига; онази яркост на съприкосновението ни прекрасното, което можем да отминем без да забележим, но… сме забелязали.

Зрелостта на трите червени ябълки, несъвършени в своята нахапаност, захвърлени до бяла кърпа… Изяществото на обикновеността на синя кана, допълваща червеното на купа с нарове… Отблясъкът на жълта ябълка, оглеждаща се в черната глазура на чаша с мляко… Диагоналната композиция тук е подсилена от дървена

лъжица, чиято охрена плътност нарушава и стопля черно-бялото общо излъчване на платното.

И ще завърша с този гарван. На пръв поглед, като натюрел и живописна техника напълно различен от общото усещане, което създава изложбата. Но, може би точно той, Гарванът, е оня пазител, който стои на границата между видимото, невидимото и видимото невидимо.

Да пожелаем успех на художничката и на нейната пета самостоятелна изложба и вдъхновение!

редакционна статия
по информация на Първолета Маджарска

ИЗКУСТВО ПРЕЗ ДУНАВ

Приятно е в августовската жега да преминеш през входа на Екомузея с аквариум в Русе. Зад масивната врата на сградата, построена в модерния за края на 19-ти век стил на русенския център – смесица от неокласицизъм и арт нуво, попадаме в друг свят. Света на древни и съвременни животни, експонирани във вид и среда, близки до естествените за тях. Но не този вълшебен кът сме дошли да видим.

Преминаваме през прохладното фоайе и влизаме в изложбената зала.

Където попадаме отново в друг свят – света на картините, създадени от трима художници от Букурещ – Моисе Буланчя, Виктория Динка и Елисавета Мелинте.

Изложбата бе открита на 2 август от Надежда Радева, секретар на Съюза на свободните писатели – филиал Русе – поетеса и преводач от румънски език, добре позната на нашите читатели като автор и гост редактор на списанието.

След откриването на изложбата, в продължение на няколко дни Мойс Буланчя остана в града, за да рисува пред публика – една популярна практика в световните музеи и галерии като добър начин за комуникация между автора и зрителите, възприемащи изкуството, както и да подоброто разбиране на изкуството от посетителите, които стават свидетели на раждането на едно произведение – картина, скулптура, колаж, инсталация и др.

И едно наистина вълнуващо преживяване.

След което, картините изглеждат различно.

Те изпълват стените и пода на галерията, почиват върху стативите с мокра боя и чакат оня, който ще пожелае да ги има, за

да общува с цвета и формата, с посланията и красотата!

Виктория Динча

А основното послание струи от всяко платно, съчетало духа на Румъния и съвременния глобален свят.

Виктория Динча

Абстрактните форми съжителстват с тези толкова познати и близки до родния ни фолклор мотиви… И до цветята, природния пейзаж, нечий портрет, жадуван профил, до полето на мечтите, вплетени в изящното изразяване на светоусещането на художника.

Виктория Динча

Тази картина напомня едновременно далекоизточната естетика и приказния свят. Нарисуваното цъфнало клонче с две пойни птички върху черен фон провокира въображението на зрителя – към една история за любов, изтъкана в старовремски стенен ковьор, или нарисувана с едно движение на калиграфска четка.

Продължавам да търся картините на Виктория Динча, за усетя трепета на ръката й, повел мислите и емоциите й, довел ги до лицето на платното.

И изненадата ми расте, защото тя отново ме тласка към нещо напълно различно, неочаквано – като техника, цветова гама и форма. Зелените хълмове на Африка… Не знам защо асоциирах картината със заглавието на Хемингуей… Дали

заради яркото зелено на хълмовете, които прозират зад колажа, или заради скритото въздействие на препарираните животни от музея, в който се намирам… макар те да нямат общо с Африка и, надявам се, със сафари и лов…

Бягам от темата за мъртвите животни, която нахлува неканена в ума ми и търся знаците на Луната и Слънцето… Толкова ярко присъстващи със своята варакова плътност… Едно пясъчно небе, със заседнало в пладнето си слънце, търсещо отражението си в зелените води на река… Една нощна луна, потънала в своята част на небето – наситеносиньо, полумесец, видял своята кръглост в същата тази зелена река… Една завършеност на денонощието, на ежемесецието, на кръговрата…

Виктория Динча

Ще завърша с още една нейна картина – може би точно тя е разковничето за разбиране на авторовите метафори. Може би точно тази картина – един кръстопът, или едно многопътие, което чертае пълнотата на Виктория Динча, автор, който не може да бъде сложен в рамка с етикет, защото нейните търсения имат много посоки и стойности.

Виктория Динча

Моисе Буланча

Може би тези две абстрактни платна на Моисе Буланчя са добър преход към творческите търсения на този авангарден и разнолик художник. Синьо взривяване – странно като израз – обикновено свързваме експлозията с жълточервения спектър, но в тази творба именно синьото е натоварено с идеята за внезапна промяна.

Моисе Буланчя

Или - може би – промяна, лишена от идеята за катастрофичност.

Или - хаос, сблъсък – нещо, което може да породи контурите на новото, различното, стихийното, което ще проправя пътя си с пороища…

Или сънят, мечтата – онези трепети в душата, които сутрин се рушат от сблъсъка с пътища на деня…

И – ако в първата картина разчитам сблъсък на вълни в брега, но във втората мога да открия очертанията на ваза с цветя, които улавят играта на сенките и залеза – някъде там, на границата на реалността, нощта и съня…

Съвсем различни са другите две негови платна, които искам да представя… Или – може би не са чак толкова различни!

Моисе Буланчя

Много красиво вложена в рамка, тази картина носи усещане едновременно за уют и приключение. Топлината на жълтото цвете кореспондира с охрения цвят на светлината в предния ляв квадрант и светлосиния нюанс на дясната половина, като подсилва мрака на тайнството, което се крие над него – в далечното горе, отвъд.

Тук цветята изглеждат захвърлени – без ваза, от която да пият ограничения си, скършен живот, без почва, в която да хвърлят семето на продължението си. Жълтите лъчи на венчелистчетата са се разтворили – като уста за ласка, чувствено, отдадено, а тичинките – като жаден език търсят своето начало.

Още едно платно с флорален акцент ме впечатли – бели цветове, разцъфтели на тъмен фон в незнайна среда – родени от хаоса на нищото… Едно синьо безбрежие, в което погледът потъва, ако се опита да го проследи. Едно пътешествие, което свършва, преди да е започнало.

Моисе Буланчя

И след тези бели цветове, обсебили центъра на картината и вниманието на зрителя, ще представя картините и на третия художник в експозицията – Елисавета Мелинте.

Елисавета Мелинте

Отново бели цветя – като някакъв неосъзнат, подсъзнателен порив към чисто, към необременено с минало ново начало.

И отново този син цвят – като потъване в необята на тъмно море, в дълбината на безкрайно небе, което прелива в тайнството на непознатото. Дори топлият земен елемент на фона остава студен, някак излишен и чужд на стремежа към чисто.

И нека представим още две картини, в които цветята са във фокуса на изображението. Червени макове…

Изящни, крехки цветове, които избуяват през май и обсебват зелените поляни, сетивата и въображението ни. Макове – толкова крехки и жилави, устойчиви, опияняващи и властно завладяващи. Не можем да си ги представим откъснати от природата, подредени, укротени във ваза.

Но ето – те са аранжирани с маргаритки и метличини и спят в пръстено гърне. Сенките върху стената на заден план обогатяват изображението и вдъхновяват.

Елисавета Мелинте

Но не заради откраднатата свобода на маковете избрах тази картина, а заради другите макове. Единственият акварел в изложбата! Именно той ме провокира да погледна в дълбочина горната картина.

Искам да съпоставя двете живописни техники; резултатите, които целят и постигат. Фиксираният свят; светът на

макросъстоянията – оня, в който живеем и който градим с усещане за предвидимост, за причина и следствие. В маслената и акрилна живопис това е възможно, това е правилото. Художникът знае какво иска да нарисува и го прави с точността, на която е способен. Понякога, преливане на цветовете се случва и е допустимо; понякога се прави – аз го правя. Но не това цели този живописен метод. За игрите на случайността най-подходяща е акварелната техника „мокро в мокро“. Не може да не усетите движението, онова неуловимо преливане на нюанси и тонове, което се постига при акварела – онова бягство на слоевете, които никога не се подчиняват напълно на волята на художника. Винаги мисля за квантовата неопределеност и случайността, когато гледам акварел.

Елисавета Мелинте

Светът на багрите – всеки път необятен, интригуващ, вълнуващ и красив! Той говори универсалният език на разума и чувствата, който е без граници!

ВЪВ ФОКУСА НИ

ЕДГАР ДЕГА

(19 юли 1834 г. - 27 септември 1917)

Автопортрет, 1855 г.

БИОГРАФИЯ

Илер Жермен Едгар дьо Га (на френски: Hilaire Germain Edgar de Gas), или Едгар Дега (Edgar Degas), един от най-видните представители на импресионизма е роден на 19 юли 1834 г. в Париж в семейството на банкера-аристократ Огюст дьо Га и Селестин Мюсон. Сам променя името си от дьо Га на Дега.

В периода 1845 – 1852 учи в лицея „Луи Велики“. През 1853 г. започва да следва право в юридическия факултет на Парижкия университет, но желанието му да рисува надделява и през 1855 г. се записва в Школата за изящни изкуства. Само година по-късно я напуска, за да пътува из Европа и да изучава платната на италианските и фламандски ренесансови художници. След време открива, че може да прави това и в родината си.

През 1860 г. вече има свое студио в Париж и започва да твори самостоятелно.

Рисува портрети, както и исторически сюжети, които са популярни теми сред клиентите на художниците от епохата.

Към този първи период се отнася известния автопортрет с цилиндър и ръкавици /представен по-горе в статията/.

Но, търси нещо повече. По това време се запознава с Едуар Мане, докато изучават картини на старите майстори в Лувър и търсят свои пътища в живописта.

Интересът му към движението се ражда в началото на 60-те, когато при посещение в Нормандия е очарован от конете и ритъма и динамиката на техните тела. Още тогава конете се превръщат в любима тема и вдъхновение за художника, но и в обект за изучаване.

През 1866 г. окончателно изоставя академичните сюжети, за да се съсредоточи върху сцени от съвременния живот.

Рисува развлечението и труда на градските маси – конни надбягвания, сцени от кафенетата и от работния ден на перачки, фризьорки, масажисти, певци, музиканти и… балерини. И при всички тях е търсено движението, напрежението, отношенията между предмети и хора, субекти и обекти. Един радикално различен подход и гледна точка.

През юли 1870 г. избухва Френско-пруската война. Дега и Мане се записват като доброволци в армията. По време на войната Дега се простудява и губи част от зрението си. През 1871 г., по време на Парижката комуна художникът заминава за Великобритания и САЩ, където има роднини по майчина линия /Ню Орлиънс/ за да избегне възцарилия се хаос.

През 1873 г. се връща в Париж. Баща му умира и той се замисля над възможността да излага платната си за продажба. Така, в края на годината, заедно с Мане, Моне, Сисле и няколко други художници, създава „Анонимно дружество на художници живописци, скулптори, графици и др." (Société Anonyme des Artistes). Те се ангажират да организират изложби без контрола на Парижкия салон и така избягват от наложените строги академични критерии. Именно тази група става известна като „импресионистите".

На 15 април 1874 г. осъществяват първата изложба. През следващите 12 години групата организира още осем експозиции, като Дега участва във всички.

Най-известните му картини от този период са „Клас по танци" (La Classe de danse, 1871), „Жената с вазата" (La Femme à la potiche, 1872), „Абсент" (L'Absinthe, 1875) и „Танцьорки, които репетират" (Les danseuses au bar, 1877).

Към 1882 г. зрението му се влошава рязко и той вече рисува с пастели, като постепенно започва да изработва от глина и восък триизмерни предмети и фигури, които да „усети" преди да „нарисува".

Скулптурата идва като естествено продължение на усилията му да улови фор-мите на движението и дава решение на проблема със зрението. Така Дега се превръща в универсален творец, не само от гледна точка на жанровото и тематично разнообразие а и от гледна точка на техниката, с която изпълнява произведенията си. 10 години преди смъртта си Дега почти спира да рисува. Умира на 27 септември 1917 г. в Париж на 83 години като признат художник, който се счита за един от най-оригиналните и ярки творци – представители на импресионизма.

Оставя след себе си повече от 2000 пастелни и маслени картини, акварели, както и повече от 150 скулптури.

ТВОРЧЕСТВО

ЖИВОТИС И СКУЛПТУРА

„Момиченце крилато, в танца полети!
С ръчичката си слаба, размахана в омая,
теглото си с летежа ще балансираш ти.
Да се прочуеш много аз сърдечно ти желая."

Нежност и топлота има в тези стихове, които илюстрират толкова много от платната на Дега! Чар и красота в думите на художника, изразил своя порив на съпричастност към съдбата и изкуството на малките балерини и в стихове! Странно е да прочетеш толкова красива поезия, написа-

на от световноизвестен художник, Едгар Дега. Или, не е странно?! Често поезията и живописта са неразделни в живота на редица творци, изразяващи себе си чрез перо и четка.

А момиченцето, на което са посветени, е реално съществуващ образ. И се превръща в една от най-известните скулптури – признатият от всички критици и ценители шедьовър „Малка балерина на четиринадесет години".

Малката танцьорка на 14, Восък, музей Лувр

Да, едно от най-известните произведения на „художника на балерините" не е картина, а восъчна скулптура.

„Малка танцьорка на четиринадесет" (1878-81) е статуя в реален размер на „малък плъх" /така са наричали начинаещите балерини и момичетата от балетните школи/. Тя е изложена само веднъж, докато Дега е жив, при което избухва скандал и забрана към автора публично да показва своите скулптури.

Велик творец, но и голяма личност, Дега иска да обърне общественото внимание към „тъмната страна" на изкуството, в частност – балета.

Модел на восъчната фигура е Мари ван Готем, която е била част от системата на „покровители" и „протежета" в света на сценичните изкуства, основаваща се на пряко или непряко платени сексуални взаимоотношения като форма на издигане и/или оцеляване.

„Малката танцьорка" скоро изчезва от полезрението на обществото. Уволнена след закъснение за репетиция, тя вероятно се връща в дома си, и тръгва по стъпките на майка си (перачка) и сестра си (проститутка). /https://chr.bg/

Но – да се върнем към началото…

Трудно е да се отдели биографията от творчеството на човека на изкуството.

В следващите редове ще повторим някои от житейските стъпки на Дега, които са били съществени за развитието му като художник.

Без съмнение, важна в това отношение е 1855 г. когато бъдещият художник се отказва от правото и се записва в Школата за изящни изкуства в класа на Луис Ламот, но, скоро решава, че курсът е безполезен.

През 1856 г. той напуска училището и заминава за Италия. В този период негов кумир е Веронезе, а по-късно започва да се възхищава на Белини и Джото. Дега пътува из Европа, за да изучи и платната на Дюрер, Рембранд и Гоя, след което се връща в Париж, където е един от най-големите музеи на изкуствата в света.

Именно в Лувър, пред платната на големите европейски и френски майстори на четката от предходни епохи, през 1861 г. Дега се запознава с Мане. Приятелството между двамата продължава до смъртта на Мане през 1883 г., но безсмъртно остава създаденото от тях – резултатът от техните търсения и експерименти в живописта и онази група от талантливи съмишленици и новатори в изкуството, които започват да се наричат „импресионисти".

Още в началото на познанството им Дега споделя пренебрежението на Мане към господстващата арт институция, както

и убеждението му, че художниците трябва да се обърнат към по-модерни техники и теми. Поривът към разчупване на старите рамки е силен и в продължение на едно десетилетие /1860-1870/ в Париж се ражда модерното изкуство. До 1868 г. Дега става виден член на групата авангардни художници, сред които Пиер-Огюст Реноар, Клод Моне, Алфред Сисле и др., които се обединяват около Мане и Дега.

В този период Мане и Дега рисуват конни състезания, като по-късно се съсредоточават върху мотиви от ежедневието. Именно тематиката, обектът на изображението, е една от основните характеристики на новото изкуство, наред с композицията, цвета и техниката на живописване.

Но не статичното ежедневие, мъртвите предмети и отношения, а движението – във всичките му форми. Целта му е да запамети реалността в движение. И започва да го прави. Първо, движението на коне по време на конни състезания, а по-късно – движението в балета, онова тъй ефирно изкуство, синтез на движение и музика, на ритъм и тяло. Човешкото тяло в неговото съвършенство – овладяното повторение на действия, които раждат определен резултат. Както и нещо друго – онова, което движи човешките отношения. Подбудите, законите на зависимости и подчинения, лостовете на властта, на привидното, което се крие зад фасадата от хладна и изящна хореография в изкуството и живота.

Това негово намерение е свързано с желанието да покаже суровата действителност на модерния свят.

Въпреки връзките му с импресионистите, върху изкуството на които влияе и които влияят значително на работата му, Дега предпочита да нарича себе си реалист. И това е, защото обект на неговите картини са сцени от живота на нисшите класи на парижкото общество. Темите на Дега го правят реалист, а не търсенията му в областта на техниката в изграждането на сюжетите, която е импресионистична.

Това го отличава от светлото и изящно изобразяване на живота от импресионисти като Клод Моне и Огюст Ре-ноар. Но и това, че Дега открива и използва движението на обекта/персонаж като основно изразно средство, вместо движението на светлината, сянката и цвета, където съсредоточават търсенията си импресионисти Моне

Някои от най-известните му произведения са фигури, уловени в недовършено движение. Действието, вложеното усилие, напрежението, страданието на персонажа, съвършената овладяност,

Да намери разликата между естествената красота на дивото препускане на коня и изящното изкуство на танцьора – какво по-голямо предизвикателство за страстта на твореца към разкриване на детайлите, които превръщат едно изображение върху платно в образ на живота.

Ето защо много от неговите произведения изобразяват тела на хора – неговите прочути балерини или състезателни коне, което доказва почти философското му отношение към движението.

Картините на Дега не са политически, но те отразяват променящата се социална и икономическа среда във Франция.

Съществен елемент от тази промяна е широкото навлизане на жените в сферата на труда, на работното място. И тези жени, отрудени и горди със своята професия, със своето умение са главни обекти на изображение в платната на художника.

Те са перачки, шивачки, масажистки, коафьористки – жени на физическия труд. И балерини. Които, по онова време стоят в преддверието на голямото сценично изкуство. Жени, които печелят със своя труд, с майсторството, което влагат в него.

Трудът и почивката. Еднакви за тези, които се трудят и почиват.

„Абсент" (1875-76), една от най-известните картини на художника. Пастелни тонова, подсилващи умората, почти черно, в облеклото и в сенките, почти бяло – в светлината и някой дребен детайл. Кръчмата е обикновена, семпли маси без украса и без блюда. Само табличка с шише и две чаши пред мъж и жена. Еднакви, в своята отдалеченост – от момента, мястото и себе си, потънали в абсента, отсъстващи. Една картина, която слага знак на равенство

между половете – в тяхната умора и отношение към света.

Картина, която е и преход към следващия етап от творческите търсения на художника; онези, които го отвеждат към следващите персонажи, които ще представя в творчеството си. А те са работнички, те са артисти; изящни и силни, съвършени в действията си. Но и такива, на които често, твърде често все още се гледа само като на „тела за продан“.

Интересът му към балерините се засилва през средата на 70-те години на XIX в. и до края на живота си той създава около 1500 творби на тази тема.

Това не са традиционни портрети, а студии, в центъра на които е човешкото тяло. Дега изследва физиката и дисциплината на танцьорите чрез използване на изкривени пози и неочаквани гледни точки, с често диагонална композиция.

Интересно е да се знае, че Дега е и фотограф, и колекционер на японски отпечатъци. Неговата картина „Урок по танци“ (1874) показва тези влияния, които си личат в асиметричната композиция.

Балерините изглеждат като хванати неподготвени, в различни странни пози, което оставя голямо празно пространство на пода в долния десен ъгъл.

„Хората ме наричат художник на танцуващи момичета“, казва Дега на парижкия търговец на изкуство Амброаз Волар, *„Но никога не им е хрумвало, че основният ми интерес към танцьорките се състои в това да изобразявам движения, не да рисувам красиви дрехи“.*

И така, какъв е Дега?! Той предпочита термина „реалист“ за описание на собственото си творчество. Може да се каже, че от гледна точка на рисувалната техника той се различава от останалите импресионистите по това, че никога не възприема импресионистичната цветова петнистост и постоянно омаловажава тяхната практика да рисуват в пленер /Фредерик Харт/.

Както самият Дега споделя: *„Това, което правя, е резултат от размисъл и изучаване на великите майстори. За вдъх-*

новението, спонтанността, темперамента не знам нищо". Въпреки това, той е описван най-често като импресионист.

Неговите сцени от парижкия живот, композициите му извън центъра и „централната фигура", експериментите му с цветове и сенки, с форми и движение го свързват именно с това значимо движение в света на художественото изкуство.

ЗА ЛИЧНОСТТА И ТВОРЧЕСТВОТО

Обичам балета! Обичам балета откак се помня и като малка исках да стана балерина! Когато станах на пет, тръгнах на уроци по балет. Но година по-късно се разболях от пневмония и това сложи край на мечтаната кариера. Не и на любовта ми към балета и балериите. Тогава се появи Дега! И той стана любимият ми художник. Влизаше в живота ми постепенно и неотменно – художникът на балериите! Дори след като прочетох книгата на Жан Буре, Дега си остана за мен художникът на балериите… До момента, в който видях „на живо" негови оригинални платна в Музея на импресионистите в Париж /още преди да бе станал Музея Орсе[7]/. Тогава разбрах, че Дега е нещо повече от художникът, нарисувал най-много балерини.

Той бе художникът, нарисувал движението! Движението на телата и предметите, на светлините и сенките, на ефирния дъх, скрит в несъзнаваното намерение… Той бе и изумителен скулптор – авторът на най-необикновената статуя в света на изкуството – „Малката балерина" – но не защото е балерина, а защото е облечена! Имах щастието и нея да видя „на живо", в оригинал.

Тук ще представя няколко творби, които отнесох като спомен от срещата си с Дега и импресионистите в Париж. Среща, която ме разтърси и ми даде отговор на въпроса „Що е изкуство". А то е онова, за което не питаш дали е изкуство, защото знаеш, че е изкуство и не е нужно да обясняваш защо.

Тази среща ме разтърси и завинаги се превърнаха в част от личността ми – онзи неуловим дух, който продължава да търси движението!

Освен добре познатия автопортрет на художника от 1855 г., който се намира в Лувър, Дега рисува множество портрети на свои съвременници. „Портрет на младо момиче" от 1867 г. прави впечатление с реализма си, но и с излъчваното спокойствие, което води зрителя към вътрешната извисеност на модела, пресъздадени с въздушна лекота от художника.

Знакова картина е и следващата – „Семейство Белели" от 1858-60 г.

Едно традиционно буржоазно семейство, в портрета на което доминира фигурата на майката с двете момиченца, които оформят предния ляв план, както и диагоналната композиция, в дъното на която остава бащата, с гръб към зрителя, обърнат в полупрофил и потънал в сянка. Строгото облекло контрастира на ежедневната обстановка и внася елемент на необичайност и тържественост. Майката представя децата пред бащата, защото те са постигнали нещо; или просто се връщат от разходка у

[7] От 1947 до 1986 г., датата на откриването на Musée d'Orsay , галерията Jeu de Paume представя картините на импресионистите.

дома, или… мигът на размисъл е нарушен. Един ден от живота.

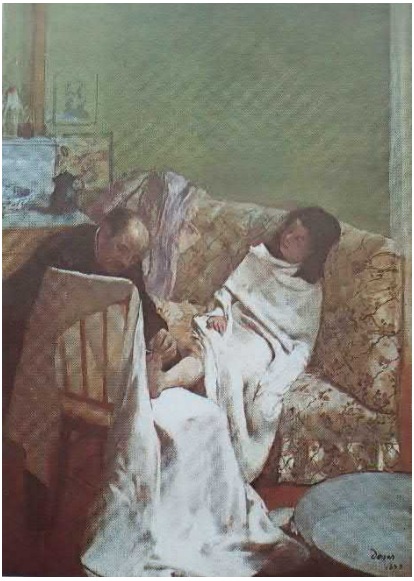
Много различно е платното, което представя две жени в момент от техния трудов ден. Можем ли да наречем „Гладачки" /1884 г./ „портрет"? Не и в традиционния смисъл на застинало изображение на човек, който позира. Макар жената, която е на преден план да е в ¾ анфас, тя не изглежда, че позира; тя се прозява. Едно толкова неудържимо и неконтролирано от волята ни действие не би могло да е обект на портретната живопис. Но, всъщност, е.

Картината изглежда като снимка, уловила персонажите в момент, в който не съзнават, че са наблюдавани.

И това ни прави така изненадващо съпричастни към техния трудов делник. Кара телата ни да се обливат в пот от жегата на нагорещените ютии и тъкани, да изпитваме жажда и желание за отмора. Защото другата фигура, отпусната с цялата си тежест върху бельото, което трябва да бъде перфектно изгладено показва напрежение в своя разгар.

Подобен контраст наблюдаваме и в картината „Педикюристът" /1873 г./. Но тук съществува друга граница. И тя е между професионалистът, който съсредоточен, влага своето умение върху обекта на своя труд, и клиентът-рецепиент на усилието – в своето блажено спокойствие, в отмората на своето безгрижие.

И в двете картини правят впечатление меките тонове, които размиват контраста на фигурите, за да се подсили контраста в подтекста, в смисъла, затворен в избора на тема.

Това напрежение е особено изострено, именно чрез избора на цветова гама в единствената картина от тук представените, която не присъства в оригинал в колекцията на музея Jeu de Poume в Париж, а се намира в Националната галерия в Лондон, а именно в „Коафюристката/Прическата", 1892-95 г. Отново, диагоналната композиция сякаш разтяга мига.

Усилието, болката, съсредоточието на фризьорката върху разресването на косата,

болката и усилието тя да бъде овладяна – от клиентката-обект на „прическата“.

Червено-охрена стена на стаята, червено-гранатова завеса и коси – алено-свежи, огнени знаци за сласт и мечти. Тоалетът на коафьористката, цялата в бяло, освен кестеняво-червената коса, нейната хладна чистота контрастират с яркостта на стаята-декор на сцената с разресването.

Подобна цветова гама, но много омекотена от сивкавото на небето и теракотената плътност на пръстта намираме в много по-ранна творба – „Коне минават пред трибуните“ /1869-72/, израз на другата страст на Дега – конете. Тук конете са в гръб, загърбили сенките си, те правят своя марш край шумната тълпа; останали далеч отвъд търсят своя старт, без да достигат яростта на бъдещото състезание.

Много по-осезателно е напрежението в „Състезателно поле, жокеи аматьори край карета“ /1880 г./ Отново диагонална композиция. На преден план са жълто-охрените колела на файтон, отрязана човешка фигура в синьо, зад тях – задница на кон с ездач, който остава неразличим между останалите, „плуващи“ върху файтона. Някъде в средния план е онова неуловимо движение, което е целта на художника – неопитният ездач, който се опитва да овладее коня си. Голяма част от предния ляв ъгъл на платното зеленее бездиханно и празно – като неосъществена възможност.

Много различно е следващото изображение – пастелна скица на къпеща се жена – „Къпеща се жена, пастел“ 1892 г. Изящно очертано тяло, загатнат фон над гърба, загатната вана под седалището и гърдите. Персонажът е потънал в движението на ръката, която измива врата, съсредоточен върху равновесното състояние върху ръба на ваната.

Равновесие… Едно от имената на постигнатото съвършенство в овладяването на движението…

Когато преди 14 години в Националната художествена галерия в София бяха изложени творби на Дега, бях щастлива – отново да се докосна до оня неуловим полъх-движение, който остава застинал

във вечността, уловен от художника, затворен в материята – восък, платно, боя, колосан плат, бронз или… все едно какво.

Много са спекулациите за изложбата на скулптурите на Дега в София през 2010.

Интересно е да се прочетат някои материали от онова време, напр.: „От 2 септември 74 творби на представителя на френските импресионисти Жермен Илер де Га, са вече в България и са изложени в залите на Националния музей на българското изобразително изкуство. Тази е и най-богатата колекция в света на негови скулптури.

Едно от големите културни събития у нас е осъществено с усилията на Борис Данаилов, куратор от българска страна на изложбата, и с активното участие на посолството на Република Франция и Френския културен институт…

Божидар Любенов /БНР, 4.09.2010 г."

Или статията, публикувана в сайта на БТА / https://www.bta.bg/, която още може да бъде прочетена: „В залите на Националната галерия в София са изложени 74 скулптури на художника импресионист Едгар Дега, за които по света се водят спорове дали са автентични. Наричат ги „противоречиви", а някои експерти – направо „фалшиви". Те са открити като гипсови отливки в едно скулптурно ателие неотдавна, отлети са от бронз с амбицията да представят пред света пълна колекция от скулптури на Дега. …

…Много от авторитетните галерии по света отказват да приемат показаните в София произведения. Сегашната изложба на спорни скулптури се случва в момент, когато министър на културата на България е скулптор."

Все едно какви са отзивите в медиите – угодно захаросани хвалебствия към организаторите на изложбата, или злостнонападателни спекулации, относно оригиналността на предметите от експозицията – усещането при съприкосновението с красотата е неизличимо.

Следващите редове са завръщане към онова мое повторно съприкосновение с Дега, макар снимките, които представям по-долу да са от източници в интернет, а не от фотоапарата ми...

Усещането на зрителя в залите на Националната галерия не бяха като да са на изложба-менте. Защото скулптурите завладяваха с хванатото в тях усещане за протяжност и време, за устрем и цел.

Защото бронзовите фигури спираха дъха с усещането за постигнато равновесие.

Равновесие във всеки един миг от кривата на възможните състояния между намерението и резултата, между началото и края.

Статуите очароваха с усещането за сдържано движение, за тяло, постигнало съвършенството на своето овладяване.

Движението във всичките му форми – онова, което Дега цял живот се е стремял да улови и предаде на вечността.

И „Малката балерина“ – така предизвикателно вдигнала глава, така горда със своето изкуство, готова да превземе света! Така прекрасна в своето детско очакване!

Всяка техника на визуалното изкуство, която предполага възпроизвеждане на образа чрез отпечатване, отливане или дигитализиране, може да повдигне въпроса за оригиналността на даден предмет на изкуството. Колко отпечатъка от един офорт, или от една графика са оригинали? Първите 10, 15 или 100 копия? Подписаните от художника? Онези, за които той е дал разрешение да се възпроизведат?! Оригинал ли е една бронзова статуя, щом крайната фигура се получава чрез няколко отливки?! Кое всъщност, е оригинал – може би макетът, изработен от художника, или калъпът, в който е отлят метала... Лесно е да се спекулира за оригиналността на една творба.

А онази, която самият художник е нарисувал като копие? И кое е копието?! А може би „копието“ е друг вариант на оригинала, нов оригинал, а може би е друга картина?

„Викът“ на Мунк има множество варианти – кой от тях е „оригиналът“? Първият вариант?! Или той е само подготовка, идея, скица към „истинския“, който може да е вторият, петият, десетият… стотният...

Цял живот Клод Моне рисува езерото с водни лилии пред дома си... Можем ли да кажем, че само първата картина на езерото с лилиите е оригинал, а всички следващи са „копия“ на този оригинал? Едва ли.

Габриела Цанева

ИСКЪР ШУМАНОВ

БИОГРАФИЯ

105 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО

Искър Шуманов е роден на 12 юли 1919 г. в село Карабунар, Пазарджишко.

Учи в Пазарджишката и завършва Панагюрската гимназия. Следва педагогика в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Отдава се на журналистика като сътрудник на в. „Политика“. Бил е заместник-редактор на в. „Младежко знаме“, а след спирането му през 1945 г. емигрира в чужбина. В емиграция прекарва 45 година. Работи последователно в сп. „Освобождение“ (Париж), редактор във в. „Свободна и независима България“ (Ню Йорк) и едновременно на в. „Народно земеделско знаме“.

На същия вестник, но вече издаван в София, той е избран през юли 1990 г. за главен редактор, от който пост се оттегля през април 1992 г. През 1996 г. е избран за главен редактор на в. „Земеделско знаме“, какъвто бе до май 2001 г., когато подаде оставка, за да изрази протеста си срещу коалирането на БЗНС с Евролевицата.

Искър Шуманов е автор на книгата „С „Народно земеделско знаме“ в борбата за народовластие“ (1995 г.) и съставител на сборника „Жив с борбите си Никола Петков живее и в спомените“ (1967, САЩ, 1997, София) и сборника с разкази и фейлетони „Вчера и утре“ (София, 2004 г.)

След превратa в БЗНС, организиран от Николай Ненчев и задкулисни кръгове в българската политическа и съдебна система през 2008 г. издава сборника със статии „Не, не мога да мълча“ (София, 2008 г.)

Сътрудничи на в. „Земеделско знаме“ до смъртта си на 21 май 2011 г.

съвместна публикация с в. „Литературно земеделско знаме“, бр. 3/2024

ТВОРЧЕСТВО

ПРИКАЗКА ЗА ОВЧАРСКИТЕ КУЧЕТА

ИСКЪР ШУМАНОВ

То беше преди години. Юлското слънце беше пропъдило всичко живо под сенките и край изворите. Полето мълчеше от премала.

Младежът Пенчо Славов от село Сватовете, който ръководеше години наред любителска театрална трупа и организира залесяването на сушавия баир, се разхождаше край Марица и все към отсрещния бряг гледаше. Погледът му се стрелкаше през нажежения въздух, а тялото му беше плувнало в пот. Но той дори и не поглеждаше дебелите върбови сенки. Оглеждаше брега откъм неговото село и нещо пресмяташе.

– Хей, Пенчо, ела да седнеш под сянка. Ще те удари слънцето. Я виж как гори пущината – изломоти дядо Горан, който седеше край запладненото си стадо под върбите, приповдигна се и кимна на младежа.

Пенчо измени посоката, отиде при стария овчар, каза добър ден и седна. Дядо Горан се загледа уж към овцете, които лежаха под сянката, приковани от жежкото слънце и каза като на себе си:

– Какво гледаш към реката? Пак нещо кроиш, а?

– Мисля, дядо Горане, че ще е добре да залесим нашия бряг – отговори живо Пенчо. – Я виж какви поразии е направила реката! Проснала се е като някой чорбаджия и подяжда мерата, а утре ще стигне и до нивите.

– Умно си я намислил, Пенчо. Един ден току-виж, че при прииждане и моето пладнище е отишло. Да го сторим! – рече дядо Горан, помести се малко и напълни лулата.

– Да го сторим! Хм... то е лесно да се каже, ама какво ще речат ония? – попита замислено младежът.

– Кои?

– Ония, дето се дърляха за залесяването на баира. Ще започнат да говорят, че паша за воловете няма да има, че е по-добре да си я караме по старому. Ще ходят при кмета и ще клеветят, а той нали никога не е живял на село и нищо не разбира от нашите селски работи...

– Слушай, Пенчо, пет пари не давай. Ние нали сме с теб? Цяло село е с вас, младите. Я какви хубави представления ни правите през зимата, четете ни... А пък за борчетата, Господ да ви поживи. Засадихте ги на тоя зажаднял баир, а сега вода под камъните се вече показва. Не се бой от онези, те са...

– То е така, дядо Горане, ама хич бива ли? Ние се грижим за селото си, за тях, а те...

Дядо Горан се почеса по тила, подмести се пак, за да бъде по-близо до Пенчо, и потупа кучето, което се беше опулило срещу двамата, като че и то от селските работи се интересуваше. После смукна от догарящата лула, облегна се на едната си ръка, потупа с другата Пенчо по рамото и започна:

– Да ти разкажа една приказчица. То не е приказка, ама аз така казвам, защото се отнася до време, когато ти не беше още роден. Аз и тогава си бях овчар. Край Цариградското шосе имаше широка мера и дебели сенки, та там прекарвах цяло лято със стадото. Тогава за нас велосипедът беше диво колело, а автомобил не бяхме виждали тъдява. Когато започнаха автомобили да префучават по шосето, хората спираха работата и дълго ги гледаха как летят по нанагорнището. Гледахме ние и се радвахме на напредъка, на човешкия ум. И кучетата бяха слисани. Еле пък

нашите, овчарските... Като избучеше автомобил, още отдалеч тичешком го посрещаха, лаеха по него като по плашило, изравняваха се с него и лаеха, минаваха малко пред него и лаеха, лаеха та се късаха. Гонеха го с километри надалеч и се завръщаха след часове, уморени до примиране. А пък, знаеш, в горещините то е опасно. Моите две кучета, само с млеко ги хранех, от лаене по автомобилите пукнаха. На, истина ти казвам. Едното, Шаро, тича и лая по един автомобил, тича и лая, а онова ти слънце прежаря, падна и умря. Другото пък, Сербез, то беше хептем будала. Лая, лая, понечи да препречи пътя на автомобила, спъна се и отиде под колелата. Ама какви кучета бяха! Само за хубост. Нали ти казах, хранех ги само с мляко. Вратовете им бяха дебели като на касапина Георги. Но на, пукнаха от кучешкия си будалък.

Дядо Горан завърши приказчицата си, погледна Пенчо, усмихна се и попита:

– Сега ме разбра какво исках да ти кажа, нали? Да оставим кучетата да си лаят, а ние да си гледаме общата, народната работа.

„Вчера и утре", разкази и фейлетони, второ издание, изд. „Антей", София, 2004 г., в. „Литературно земеделско знаме", бр. 3/2012, „Алманах Литературно земеделско знаме", том 1, изд. gabriell-e-lit, С., 2019

ЗА ЛИЧНОСТТА И ТВОРЧЕСТВОТО

Искър Шуманов е преди всичко „политически журналист"; ако такова понятие може да се използва за някого, то това е за него. Целият му жизнен път е свързан с публицистиката – словото като меч срещу тиранията; словото като защита на разума и личното мнение, на правото да отстояваш себе, да приобщаваш, да просветяваш.

За мен, първата среща с Искър Шуманов имаше определящо живота ми значение в много отношения.

Беше септември 1991 г., в редакцията на в. „Народно земеделско знаме". Сърцето на София, стара сграда, вити стълби, които водеха към прашния таван, или към небето. Напрегнато очакване пред очуканата врата на главния редактор, в горещите дни на предстоящите избори. Носех в ръце ръкописа на първата си книга, „Миналото в мен", която написах за четири месеца след току-що изгубените преди година първи демократични избори; книгата, която бе приета за печат и изхвърлена от печатницата след смяна на директора на издателство „Цанко Церковски"… или след поредния политически катаклизъм.

За мен нямаше значение – аз носех в ръце една истинска история, за която бях сигурна, че ще избухне като бомба в съзнанието на обществото, ако бъде публикувана. Ако стигне до хората навреме, мислех си, ще промени изхода на изборите. Да, исках да взриви общественото мълчание, а светлината от експлозията да освети мрака на премълчаваното минало. По онова време страдах, че е скандално дълго премълчавано – почти две години след „промените". Какво да кажа днес?!

От днешна гледна точка, тази част от българската история – масовата нелегална съпротива след убийството на Никола Петков през 1947 г. и горянското движение – продължава да се премълчава, омаловажава и затъпква.

По онова време, динамиката на живота в един национален ежедневник за мен бе непонятна, но докато чаках някой да ме пропусне през открехнатата врата на главния редактор осъзнах, че не съм избрала подходящ момент за среща. Не си тръгнах. Чаках. Престанах да броя часовете и хората, които минаваха през мен.

И после, той излезе. Не знам как познах, че точно него търся. Крехък, невисок човек, уморено, сиво лице. И толкова будни, бистри очи. Той се вторачи в мен, а мислех, че съм станала невидима.

– Мен ли чакате? – попита и спря.

Устните ми едва се отлепиха, за да поздравя, за да потвърдя. После вече бяхме в кабинета му, ръкописът на книгата ми беше в ръцете му и говорехме за онова минало, което трябва да излезе от нас, от спомените ни, от спомените на близките ни и да стигне до всички.

– Съберете най-важното в 30 машинописни страници и елате в редакцията, когато сте готова. Но не преди изборите.

Окаменях. Едновременно щастлива и разбита. Нима той, журналистът-емигрант, героят-николапетковист, нима не разбира, че книгата ми е нужна сега?! Преди, не след изборите. А той продължава изречението си – дори не разбирам как е възможно да е прочел толкова много от „Миналото в мен" докато сме разговаряли.

Но е прочел, прозрял е през мен и ме гледа с разбиращи очи.

– Книгата е важна за вашето поколение, за обществото като цяло, не толкова за читателите на „Народно земеделско знаме". Госпожице, те са преживели това, за което пишете. Те го знаят; за тях ще бъде радостен фактът, че толкова млад човек като Вас е погледнал с техните очи. Но сега, преди изборите, за нашите читатели е важно да са информирани за днешните събития, не за вчера, миналото, за което пишете е в тях…

Слушам го, и започвам да виждам през него – тъй бистър, тъй чист. И разбирам, боли ме, но знам, че е прав. Другаде трябва да чукам, други врати да отварям. Но тази е тук, пред мен и зее широко отворена.

Изгубихме изборите. Ние, сините знаменосци, през 1990; изгубихме изборите и през 1991 – аз, и старите николапетковисти, онези, преминалите през съдилища, лагери, затвори, емиграция и години преследване – явно и тихо, заради неизличимото минало. „Миналото в мен", събрано в 30 страници излезе в 10 поредни броя на „Народно земеделско знаме", а аз получих от ръцете на Искър Шуманов първата си журналистическа карта. И в следващите четири години – между изпити по право и защита на дисертация по инженерна химия станах журналист. Полепна по мен прахта на редакцията, тракането на пишеща машина отмерваше дишането ми, разпадащите се гласове, диктуващи репортажи в телефонни слушалки, и аз, опитваща в движение да изчистя ненужното, да събера важното; и аз, от другата страна на телефонния кабел, автор на репортажи, опитващ се да „хване мига" – днешният ден, с безличната му важност…

А после – станах адвокат. Повече от 10 години след разкъсаното ни сътрудничество, през 2004-та, отново срещнах Искър Шуманов.

Беше светъл следобед в горещ летен ден. Огромният кабинет на главния секретар на БЗНС бе пълен с хора, които не познавах. Отново се чувствах невидима, зад гърба си усещах яркото присъствие на Петко Огойски, който ме доведе в този кабинет. Но, ето, един от побелелите мъже се извръща към мен с цяло тяло, лицето му се изглади, а очите му светеха:

– О, авторката на „Миналото в мен"! А аз мислех, че вече сте ни забравили…

И с отривиста крачка тръгна сред непознатите към мен, протегна ръка и здраво стисна моята. В този ден станах адвокат на БЗСН и отново започнах да пиша статии за „Земеделско знаме". Водих битките на БЗНС в съдебните зали и с перо в ръка, през следващите години, докато загубих последната – последен щрих на една безправова държава. БЗНС изгуби вестника си. Тогава, с Кирил Назъров и Георги Пинчев създадохме „Литературно земеделско знаме". А журналистическа карта, подписана от Искър Шуманов, още е у мен…

Ще завърша портрета на личността Искър Шуманов със стихотворение на Иван Селановски, като така отбелязвам и втората годишнина от кончината на поета.

ЖИВОТ-БОРБА

на Искър Шуманов

Живот, изпълнен със надежди
и с вяра светла в утрешния ден.
А в дните бурни и метежни –
Съюза до смъртта си запленен!

С перо и мисъл вдъхновена
гърмеше твоят неспокоен глас.
Като камбана разлюлена –
зовеше ни: „Напред към бъдний час"!

Изгнаник клет в чужбина,
прогонен „враг" из поднебесний мир...
но ти завърна се в Родина:
Живя! Бори се... Днес – почивай в мир!

ГОСТУВА НИ

МЕЖДУНАРОДЕН ОБМЕН

СП. HAIKU INTERNATIONAL

Десет хайку, публикувани в брой 163 на сп. Haiku International (31.05.2024), под селекцията на Юдзо Оно, член на Съвета на Haiku International Association (1~5) и г-жа Емико Мияшита (5~10), в рамките на програмата за Международен обмен, в която наскоро се включи и Българският хайку съюз по покана от японска страна.

Стиховете са преведени специално от японски на български език за читателите на сп. „Картини с думи и багри“ от Зорница Харизанова, секретар на БХС.

Ten haiku selected by Yuzo Ono, a Councilor of HIA (1~5), and Mrs. Emiko Miyashita (5~10), published in HI#163 (issued on May 31st, 2024) within the International Exchange Programme in which Bulgarian Haiku Union has been invited. The poems were translated from Japanese into Bulgarian especially for the readers of journal „Pictures with words and colours“ by Zornitza Harizanova, General Secretary of BHU.

1. МАЧМИЛЪР, Патриция Дж. (САЩ)

далечна гръмотевица
когато кажа, че ще направя нещо
го правя

MACHMILLER, Patricia J. (USA)

distant thunder
I said I would
and I do

マックミラー、パトリシア

遠雷／からにやると言ったは／実行あるのみ

enrai / yaruto itta kara niwa / jikko arunomi

2. TAHAKA Акико

към ясното небе
една горила
разширява ноздрите си

TANAKA Akiko

A gorilla
flaring its nostrils
in the clear autumn sky

田中　あき子

澄む空へゴリラ鼻腔をでかくする

sumu sora e / gorira bikū o / dekaku suru

3. ШИМАНЕ, Мари-Анет

когато слънцето грее
отпечатъкът на ръката ти
е всичко, което е останало

SHIMANE, Marie-Annette

the sun reveals
your handprint on the window…
that’s all that’s left

シマネ、マリエ　アネッテ

日が照るとあなたの手形が窓に遺されたのはそれだけ

hi ga teru to / anata no tegata ga mado ni/ nokosareta nowa soredake

4. ЦУКАДЗУКИ Бонта

към оживлението
се присъединява и дъждът
фестивал на Петела

TSUKAZUKI Bonta

The prosperity
is joined by the rain
Cock Fair

塚月　凡太

賑はひに雨の加はり酉の市

nigiwai ni / ame no kuwawari / tori no ichi

5. КОИДЗУМИ Юко

гостоприемството
е подчертано местно
и с вкус на есен

KOIZUMI Yuko

served warmly
by local accent
and taste of autumn

小泉　裕子

もてなしは土地の訛と秋の味

motenashi wa / tochi no namari to / aki no aji

6. МОМОИ, Бевърли Акъф

следващото поколение –
далеч от дома
плачеща сакура

MOMOI, Beverly Acuff

another generation
a long way from home
waterfall cherry

桃井、ベヴァリー

次の世代は故郷を遠く離れ滝ザクラ

tsugi no sedai wa / furusato o tōku hanare / takizakura

7. КУСАНО ДЖУНКО

есенен студ
там където боли
полагам ръката си

KUSANO Junko

Chilly autumn day —
My hand reaching
Where it hurts

草野　准子

秋寒や痛いところに手のゆきて

akisamu ya / itai tokoro ni / te no yukite

8. КАМИЯМА Химейо

удебелявам
края на веждите, подготвям се
за зимата

KAMIYAMA Himeyo

Thickening
eyebrow-ends, preparing
for winter

神山　姫余

眉尻を太くととのえ冬支度

mayujiri o / futoku totonoe / fuyujitaku

9. ИСАКА Хироши

щастието е
в дължината
дете влачи захарно бастунче

ISAKA Hiroshi

The length
is a joy – a child drags
chitoseame

井坂　広

嬉しさは地を摺る長さ千歳飴

ureshisa wa / chi o suru nagasa / chitoseame

10. ИКЕДА Шорен

кореспонденцията ни
прекъсна
есенен дъжд...

IKEDA Shoren

our correspondence
has ceased . . .
autumn drizzle

池田　松蓮

文通の途絶えて秋の時雨かな

buntsū no / todaete aki no / shigure kana

БЪЛГАРСКИ ХАЙКУ СЪЮЗ

ПУЛСЪТ НА ЛЯТОТО

Ким Алберт Думанон

горещо лято
дали е фас или цветче
кой знае

Kim Albert Dumanon

hot summer
a cigarette end or a petal
who knows

Александра Ивойлова

морско казино
синкавият глас на джаза
се пльзга по водата

Alexandra Ivoylova

sea casino
the bluish voice of the jazz
glides on the water

Елисавета Шапкарева

Слънчогледите...
През ухото на Ван Гог
наднича слънце

Elisaveta Shapkareva

The Sunflowers
Through Van Gogh's ear
the sun peeks out

Стоянка Боянова

обло камъче
подарено от мама
пулса му хващам

Stoianka Boianova

a round pebble
given by mom
I feel its pulse

Минко Танев

камбанки в бриза
античното безвремие
на любовта ни

Minko Tanev

bells in the breeze
the ancient timelessness
of our love

Зорница Харизанова

морско стъргало
беззъбата усмивка
на продавача на царевица

Zornitza Harizanova

seaside promenade
the toothless smile
of the corn vendor

Людмила Христова

безлунна нощ
на пясъка угасват
и морските звезди

Lyudmila Hristova

moonless night
the starfish on the sand
go out as well

Албена Тодорова

стара гора
стара река
шепотът на времето

Albena Todorova

old forest
old river
the whisper of time

Венелина Петкова

Разходка в съня ми
по пуст японски бряг.
Има ли език морето?

Venelina Petkova

A stroll in my dream
on a deserted Japanese shore.
Does the sea have its own language?

Александър Алекс. Дъбнишки

Крясък на гъски
заглъхва в залеза.
Повей на тръстики.

Alexandar Alex. Dabnishki

Geese’ squawk
fading away in the sunset.
Whiff of reeds.

Подбор:
Зорница Харизанова, секретар на БХС
Selected by:
Zornitza Harizanova, General Secretary of Bulgarian Haiku Union

ПРЕВОДАЧЪТ ПРЕДСТАВЯ

ДЖИМ КЕЙШЪН
15 ХАЙКУ

ПОДБОР И ПРЕВОД: ДИМИТЪР АНАКИЕВ

*

утринна роса
не може да се скрие пътят,
по който сме дошли

*

появяват се птици
и изчезват
накланяща се ос

*

топъл вятър
блясъка на лятната трева
когато се огъва

*

една бяла пеперуда
излиза от зелената гора
пак и пак

*

пръстовите ми отпечатъци
върху водното конче
в кехлибар

*

сънувам
в спалния чувал
пеперуди

*

люлеем
напред и назад
разговорът

*

нещо
за този момент
лае кучето

*

листата падат
къщата излиза
от гората

*

лястовичка лети...
гледам през прозореца
дълго след това

*

четем романа за пътуване във времето до следващия ден

*

за рождения ми ден
още едно пътешествие
около слънцето

*

пролетен ветрец –
кучето бяга
в съня си

*

прегръдки за довиждане –
всички места,
където се докосваме

*

дълга, бавна крива –
преминавам отново
под гъските

Джеймс Майкъл Кейшън

Роден на 26 юли 1953 г., е американски хайку поет, редактор, преводач, издател, режисьор, оратор и теоретик на литературата. Автор е на повече от 20 тома с хайку поезия, главен редактор на Haiku in English, основател и собственик на издателство Red Moon Press (1993), съосновател, заедно с с Баня Нацуиши и Димитър Анакиев на Световната хайку асоциация /World Haiku Association/ (2000), основател и президент на The Haiku Foundation (2009).

Роден е в Уорчестър, Масачузетс, отгледан в Гарднър, Масачузетс. Първите му поетични опити са от 70-те години. Открива англоезичното хайку през 1985 г. След 1988 г. е публикувал хиляди свои хайку на десетки езици, предимно САЩ, но също в Канада, Обединеното кралство, Швеция, Франция, Холандия, Германия, Полша, Италия, Австрия, Израел, Хърватия, Сърбия, Словения, България, Унгария, Румъния, Македония, Гърция, Иран, Русия, Китай, Индия, Австралия, Нова Зеландия и Япония.

В началото на 2004 г. започва работа по The Haiku Foundation, като създава библиотеки за издания хайку поезия – печатни и електронни, онлайн енциклопедия за хайку – Haikupedia с интерактивни функции, история на световното хайку с образци на оригинални езици и в преводи на английски и др.

През август 2013 г. издава антология „Хайку на английски: Първите сто години“, публикувана от W. W. Norton & Company. Същата година създава първия видео хайга и хайку филм, като ги представя публично чрез уебсайта на The Haiku Foundation.

ДЖУН ДЖОРДАН С ТАНКА НАВРЕМЕ

ренсаку от 7 танки[8]

ПОДБОР И ПРЕВОД: ДИМИТЪР АНАКИЕВ

Отказвам да избирам
между въже за линч и групово изнасилване
блусът си е блус!
моята кожа и моя пол: Тайно задължение.
Нямам желание да избягам

[8] На английски всички танка петстишия са по схемата 5-7-5-7-7 – бел. прев.

Отказвам да загубя
пламъка на моето единствено пространство
тази безопасност избирам
между юмрука ти и лицето ми
между моя пол и раса

Всички черно-тъжни новини
сушат сърцевината на ръката ми
и малтретират
никой не трябва да разбира:
самоубийството изтрива уликите

Големи-Сочни-Плодове!
Знаменитост-богат-герой
Бийте барабаните!
Горда изневяра към вашата (черна) съпруга
Силен побой върху вашата (бяла) жена

Със слуз в отворената си уста
полицай пълзи
зъл-и-безочлив
принадлежност за изгаряне на черни хора
убива песента на съня ни

Нито един от вас
няма роля в моя ден
Знам какво правите
вашите пари вашите оръжия вашето мнение
всичко това срещу моя лютив спрей

добре! смейте се!
Чувам ви и обвинявам
вас двамата: отказвам
този избор: Всички мрачни и потискащи новини
означават, че ме боли и губя.

Джун Джордан (1936-2002)

Родена е в Ню Йорк, Ню Йорк, и посещава Барнард Колидж.

Тя беше активистка, поетеса, писателка и учителка, както и видна фигура в движенията за граждански права, феминистки, антивоенни и LGBTQ движения на двадесети век.

On Time Tanka

I refuse to choose
between lynch rope and gang rape
the blues is the blues!
my skin and my sex: Deep dues
I have no wish to escape

I refuse to lose
the flame of my single space
this safety I choose
between your fist and my face
between my gender and race

All black and blue news
withers the heart of my hand
and leads to abuse
no one needs to understand:
suicide wipes out the clues

Big-Time-Juicy-Fruit!
Celebrity-Rich-Hero
Rollin out the Rolls!
Proud cheatin on your (Black) wife
Loud beatin on your (white) wife

Real slime open mouth
police officer-true-creep
evil-and-uncouth
fixin to burn black people
killin the song of our sleep

Neither one of you
gets any play in my day
I know what you do
your money your guns your say
so against my pepper spray

Okay! laugh away!
I hear you and I accuse
you both: I refuse
to choose: All black and blue news
means that I hurt and I lose.

Подбор Димитър Анакиев

ТОКИ ДЗЕНМАРО
23 ТАНКИ

КОМЕНТАР И ПРЕВОД: ДИМИТЪР АНАКИЕВ

Токи Дзенмаро (Toki Zenmaro), 08.06.1885 – 15.04.1980 е продуктивен поет и преводач от китайски език, лингвист, журналист, университетски преподавател, Той е един от гигантите на японската култура. Завършил е английски език в университета Васада.

Критичен към японската културна инерция, която се предава от векове. Като поет той принадлежи към кръга на натуралистите („натурализъм“, разбиран като западна философия, а не в японски религиозен смисъл).

През живота си написва 40 стихосбирки с танка поезия, като с първата стихосбирка (Nakiwarai/ „Плач и смях“) , която пише като ученик, той начертава своя път по съдържание и форма. Публикува сбирката на латиница, защитавайки разбирането си, че китайските идиоми, които са трудни за писане, не съответстват на духа на японския език и че японците трябва да преминат на латиница.

По-късно идеята за еманципация от китайската култура е приложен на практика от виетнамците, заменяйки китайската писменост с латиница. Еманципацията от китайската култура все още е важна тенденция в японската култура и изкуство днес. Той също е много отдаден есперантист.

Пише и за калиграфия, но се интересува особено от оригиналността на онези, които нямат талант. След като се оттегля от Daily Yomiuri, дейността му се увеличава значително. На 80 години става университетски професор и преподава на студенти до смъртта си, на 94 години.

Танка пише по много различни начини, често в свободен стил и често сменяйки ритъма. Най-дългата му танка съм включил в селекцията от негови стихове „работете върху невъзможното“, която в оригинала има цели 41 срички, вместо 31.

По негово собствено желание, изразено в прощалната танка (последния стих от поредицата), не му е издигнат паметник, което днес силно огорчава последователите му.

Колко тъжно е
да си работник
с бели ръце!
Четох цензурирана книга,
по бузите ми се стичаха сълзи.

Опасно е да живееш
в Япония и да казваш
на езика
на японския народ това,
което ти е на ума.

„Ние сме бедни,
защото не работим“.
„Ще бъдем
бедни дори и да работим.“
„Все пак ще работим“.

Сълзи, сълзи,
течащи от уморения мозък
към очите,
ясно показващи
пътищата им.

В мрачно мълчание
работи.
В мрачно мълчание
вървя
към него.

Всички млади мъже,
които познавам, са без пари.
И този човек, и онзи също.
Всички млади мъже,
които познавам, са без пари.
Зима.

На раждането на моя син

Не бъди
като страхливия си
баща.

Никога не преследвайте моята компромисна природа.

По пътя съм
събирал камъни.
Твърде яростен
не знам
на какво да ги хвърля.

1 септември 1923 г.

опасност!
махни се този момент!
викам за помощ
Надничам в мрака
никъде няма признаци на живот.

(на катедрата)

когато кажа нещо,
за да ги накарам да се смеят,
те се смеят
живеем във времето, което
не може да се подмине със смях

Не може да се разчита
на нищо друго
освен на разума.
Тази нужда е потопена
в течащ поток от сълзи

Ню Йорк

Вървя сред мъже,
които изглеждат така,
сякаш могат да се промъкнат
до мен и без да кажат нито дума,
забиват пистолет в мишницата ми

След като живях
от самото начало
в депресираща епоха,
не го усещам –
казва мъж,
по-млад от мен.

Един стар войник,
настанен в къщата ни,
ни разказва история от войната,
която не казва нищо
за убийството на враг.

Записи

изоставени трупове
стотици в един доклад,
хиляди в друг
няма човек,
благословен с два живота

стара Япония,
самоунищожена и умираща
пред очите ми,
свидетелство за стойността
на това, с което съм живял

няма новини за него,
след като поведе войска
в планината
цветето на утринната слава
започва да избледнява

„Мислите ли,
че ще спечелим?" –
каза тъжно
старата ми
жена

Трима синове наборници,
отишли на война.
Трябва ли
да се моля
да я загубят?

работете върху невъзможното
и го превръщайте във възможно – проповядваха миналите ни военачалници; нашето правителство днес работи върху възможното и го превръща в невъзможно

На изложбата на Ван Гог

лудият живот на някой,
достигнал истината
в края
на търсене на красота
е тук с мен

За Мумонкан

където няма
нито камък, нито бамбук,
искам да чуя
звука на камък,
който удря бамбук

(*джисеи*)

Не ми стройте
паметник. Стихът
е в концентрация.
Човекът е
на земята.

17 ХАЙКУ ОТ ФРАНЦИЯ[9]

ПОДБОР И ПРЕВОД: ИВАНКА ПОПОВА-ВЕЛЕВА

толкова са тежки
плохите на полата ми –
зрелостен изпит

УШИМУРА Киоко, Япония

успешна операция –
хортензията разцъфтява
вкъщи

НОМА Минако, Япония

само при бръснаря
се смея
с нож на гърлото

Абдеррахим БЕНСАИД, Мароко

надгробен камък
в далечината
песен на гугутки

Ив РИБО, Франция

не си далеч
просто си заспала
в прегръдките на дъгата

Ив РИБО, Франция

застудяване –
молците не смеят да напуснат
палтото ми

Оливие-Габриел ЮМБЕР, Франция

пернàт посетител
на балконската маса
подписът му

Жералда ЛАФРАНС, Квебек (Канада)

на рождения ми ден
носят тортата
на съседната маса

Себастиан РИВА, Квебек (Канада)

по залез
ритъмът на греблата му
потъва в езерото

Клаус-Дитер ВИРТ, Германия

боядисва затвора си
малко цвят
в живота му

Клаус-Дитер ВИРТ, Германия

на прозореца
с очи в мъглата чакам
изследванията си

Паола ДЕ МОРИ, Италия

лястовици в зори – химн на радостта
Марияанжела КАНЦИ, Италия

в окопите
млад войник и коте
братя по оръжие

Маржолен РОТСТЕЕГ, Нидерландия

празникът на майките
ръцете ѝ се плъзват по корема
все така празен

Маржолен РОТСТЕЕГ, Нидерландия

няколко мака
до снимката на баба –
луната в облаците

Мария ТЕРЕНЕСКУ, Румъния

горчиво кафе –
лъжичката не може
да разтвори луната

Радика П.КАЛОТА, Румъния

ситен дъжд
скрива хоризонта ми –
мирис на жасмин

Домино ЖАКЕ, Белгия

Подбор и превод от френски:
Иванка Попова-Велева

[9] *из „**Танцуващата мечка**" № 40 – юни 2024 г. /Френски електронен вестник за промотиране на хайку/*

ТАНЦУВАЩАТА МЕЧКА[10] ПРЕДСТАВЯ

Японско хайку от Haïku International № 161

ПОДБОР И ПРЕВОД: ИВАНКА ПОПОВА-ВЕЛЕВА

*

мълвене
на каменния мост
лятна луна

КУЗУУ Мимоза

*

потрепване
в началото на полъх
изсвирване на трева

ЯМАНОИ Кинако

*

кратко спиране на дъжда
кученце на разходка
с лека стъпка

СОМЕКАВА Кийоми

*

нов старт
на граждански маратон
вятър от зелени листа

ЯСУТОМИ Акижи

*

чайна церемония на открито
сред цъфтящи
азалии

ТЕРАИ Асами

*

изоставяйки
опустошения свят
съзерцаване на вишнев цвят

ИУНА Иайохи

*

вратовръзката на сина ми
и тя на капки –
една калинка

САТОРУ

*

помирисвайки роза
на земята
колко е кратък животът

АКИЙАМА Мария

*

черна пеперуда
частица от лупина
като лабиринт

ЕГУШИ Ясуко

*

аромат на рози
градинарите работят
неуморно с ръце

ШИМИЗУ Киоко

Подбор и превод от френски: Иванка Попова-Велева

[10] Френски електронен вестник за промотиране на хайку

ТВОРЧЕСКИ ПОРТРЕТИ

СВЪРЗАНОСТ С КНИГИТЕ

РАЗГОВОР НА ПРОФ. Д.Н. ВЕНЕЛИН ТЕРЗИЕВ СЪС СИЛВА ВАСИЛЕВА

Вие сте дълбоко свързана с книгите – как се разделяте днес с тяхното хартиено усещане?

Може би очаквате, че като аналогов човек от времена, когато книгите бяха дефицитна стока и се продаваха под щанда, страдам от трансформацията им в един друг, на пръв поглед нематериален свят. И да, факт е, че ароматът на мастило и усещането от допира до недокосвана все още от никого хартия за мен са изключително изживяване. Но на практика хартиеното усещане не ми липсва. Да, продължавам да купувам и да чета много, но нямам предпочитание към една или друга форма на книгата.

Вашият въпрос, обаче, ми припомни как преди много години на един кандидатстудентски изпит по журналистика се падна темата „Ще изяде ли мишката книжката?“. Спомням си и последвалата дискусия, след която в обществото пространство се оформиха два неприемащи се един друг лагера, като самата аз младежки самоувереното заех страната на тези, които твърдяха, че мишата ще изяде книжката. Ако живеехме по времето на гоненията на вещици съм сигурна, че немалка част от моите познати биха ме поставили на клада за тези ми твърдения. Слава Богу, цивилизационният процес им беше отнел тази възможност.

Днес дигиталната книга заменя хартиената и ние имаме щастието да сме съвременници на този процес. Това е велик момент от човешката история, защото благодарение на него четенето е все по-широкодостъпно и възможно. Имаме привилегията да живеем във време, когато се чете най-много точно поради тази достъпност на текстовете.

Друг е въпросът какво точно се чете, но винаги редом с добрите текстове е имало и много „шлака“. И тук именно е ролята на тези, които управляват и направляват информационните потоци – издатели, редактори, създатели на сайтове, писатели, журналисти, коректори… Отговорността пред добрия текст, вярната информация и не на последно място – посланията, които дадена литература – било тя научна, художествена или публицистична – отправят към своите читатели, е онзи критерий, който заличава разликата между хартиената и нехартиената книга.

Преди доста години първоначално прочетох „Атлас изправи рамене“ на Айн Ранд в електронен вариант, но това не промени отпечатъка, който книгата остави в мен, а съвсем наскоро разгръщах хартиената ѝ версия, за да си припомня отделни моменти. Така че – трагедия няма, или поне не в това, че хартията се цифровизира. Нека се възползваме от възможностите, които този процес ни предоставя и отстояваме правото на добрата, на качествената литература и изобщо текст. А формата, под която ще четем, е въпрос дори на бъдеще. Може би точно сега някъде изпробват следващата „нова“ нехартиена книга.

Какви са първите Ви спомени с книгите и какво оцеля във времето като усещане?

Първите ми спомени, разбира се, са от домашната библиотека. Всъщност – бяха две – една „малка“ в детската стая с книги за нас със сестра ми, и една в стаята на родителите ни. Именно в тази „голямата“ библиотека обичах да се ровя и да чета неща далеч надхвърлящи познанието ми. Там стояха и тежките енциклопедии, по които учех дори и в студентските си години. Тогава все още преподавателите не продаваха своите учебници като залог за оценка по време на сесия. Тези стоково-парични образователни отношения са откритие на по-късни времена и, макар и косвено, досегът ми до тях ми остави чувство на неприемане и доза погнуса към създателите им.

Запомнила съм и как родителите ни, обикновени хора, се стараеха това, което ни е необходимо за училище, да го имаме. Навика да купувам книги съхраних и като студентка, когато всеки месец отделях от немногото средства, които ми даваха, за да си купувам книги. Така е и до днес. И ако все пак има нещо, с което книгите ми създават проблем, то е това, че при всяко мое местене, а такива са ми се случвали многократно в живота, аз трябва да отсея какво мога да взема в следващия си дом и къде да ги съхранявам. Но това са приятни грижи и не отменят „нездравословния" за ограничените пространства, в които живеем навик да продължавам да ги купувам.

Вие имате изключително добри аналитични и есеистични творби, като тези, посветени на творчеството и на живота на Станка Пенчева и Мара Белчева. Успявате ли да откриете връзката между времето, което се отдалечава от тяхното творчество?

Благодаря за оценката! Пиша рядко, пиша сравнително отскоро, а когато това ми се случва, водещи са не емоцията и стремежът да „обрисувам" съвършения образ на който и да е автор, а същината на написаното от него. Когато пиша за нечие творчеството често си повтарям онзи стих на Константин Павлов, в който ни напомня, че: „Геният е несъвършен. Бездарието е по-близо до абсолюта!".

С въпроса си обаче ме замислихте какво е това, което ме свързва – мен и моето време, с тези две изключителни жени. Талантливи и одухотворени, и двете живеят овъгляващо влюбено. Да пиша и за двете беше предизвикателство, защото да сложиш името си до талант от техния ранг, е изпитание. И трябва да звучиш не просто възхваляващо, а да обясниш, да покажеш, да извадиш това, което си струва да се знае и помни.

Напудрените и помпозни думи принизяват качествената литература. Когато „посегнах" към тези две имена осъзнавах, че възклицанията „Ох!", „Ах!" и повтарянето колко са велики няма да накарат никой да прочете каквото и да е от тях. А нали всъщност писането за някого трябва да доведе до интерес към творчеството му? С празни хвалебствени слова това не се случва. Стараех се статиите да са четими и достъпно написани, да изтъкват качествата на Станка Пенчева и Мара Белчева, като се опирам на стихове, а не на щекотлива информация, каквато и без това неконтролираното информационно пространство бълва ежедневно.

Да, много неща ни отдалечават от тях, но си струваше да се опитам да намеря това, което ни приближава, а именно – вечните човешки ценности. Надявам се да съм намерила път към сърцата на читателите за тези две изключителни жени и писателки, и да съм провокирала и насърчила да ги прочетат отново.

Скоро публикувахте две свои рецензии и материали за представяния на книги на младата писателка Марина Йорданова и на утвърдената Габриела Цанева. Как усещате младите и утвърдените автори? Не се ли нуждаят всички от подкрепа?

И за двете писах с удоволствие. И не по поръчка. Всъщност и двете не знаеха. Инициативата беше моя. Търсейки отговор на въпроса „Защо?" си давам сметка, че те много си приличат – и Габриела Цанева, и Марина Йорданова са безкрайно дискретни и мили в отношението си към света. Неподкупни в своето творчество те търсят път към сърцата на читателите като с всяко следващо произведение „надскачат" себе си. Може би и това ме заплени и предизвика.

А относно подкрепата – всеки се нуждае от такава. И младите, и утвърдените имена имат нужда да чуят мнението на другите, да проверят верността на компаса си. Творецът е ранимо същество, много често и себично, но тук и с двете определено случаят не е такъв.

С творчеството на Габриела Цанева съм запозната от години, но стихосбирката ѝ „Зад гърба" ме „хвана" като читател с многопластовото представяне на времето, пречупено през погледа и на твореца, и на учения. В стихосбирката ѝ за себе си отк-

рих поетическите видения за паралелния ход на „човешкото" време и времето на часовника. Поетическите пространства на книгата са завладени от времето и пространството като физическа граница и като територия на духа и белег от допира с други светове. Във всяка от творбите е закодиран спомен от минало, което не се е случило, и бъдеще, което няма как да видим когато се случва.

Габриела Цанева определено не е „лесен" автор, тя не се чете „на един дъх". Но ако дори в един читател тази статия е предизвикала интерес към нейното творчество, смятам, че си е струвало.

А що се отнася до Марина Йорданова – това момиче носи целия финес на творческата личност. За годините си е изключително уверена, което ме радва. Съзнава собствената си сила, но това не я превръща в напорист преследвач на писателска „кариера" на всяка цена. На автори като нея, работещи с отдаденост и с отговорност пред словото, си струва да се подаде ръка, а имената им да излязат от тесния кръг на семейни познати и приятели. Изключително трудолюбива, с много фино отношение към думите, Марина носи потенциала да бъде писател. И вярвам, че ще успее.

И тук ми се иска да кажа няколко думи за една голяма липса на днешното време, а именно – липсата на качествени обстойни предговори и анализи към нови книги и издания. Спомням си как навремето когато видех, че автор на предговора е например Димитри Иванов, знаех че книгата си струва. Четях въвеждащия материал и той ме ориентираше дали да продължа със самата книга. Модата за „резюмета", в по-голямата си част хвалебствени и несъдържащи стойностна информация за произведенията, не помага за това да приучим младите да четат. Отговорността към думите е изключително важна и хвърлянето им на халос омаловажава тяхната стойност и тази на техните автори.

Не можем да не отбележим Рецептата ви за човечност – през погледа на Антоанета Добрева. Каква е вашата лична рецепта?

Антоанета Добрева е музикант по образование, а в гените ѝ са закодирани музика и доброта. Залисана в поддържането на сайта „Културни новини" тя така и не успява да събере всички тези истории, които са ѝ „намигнали" и са я накарали да ги запише. Като автор я открих сравнително наскоро и бях впечатлена от таланта ѝ да „улавя" истории и лекотата, с която може да те разсмее и разплаче едновременно. Удивителна е дарбата ѝ да наднича като непослушно хлапе иззад дувара и да превръща трагичния детайл в смехотерапия. Затрогващи са разказаните с финес и щипка неподправен хумор човешки истории за съдби на чепати странници с послание за доброта. Това може да го направи човек достатъчно изстрадал и достатъчно неподдал се на страданието. Може би в неподдаването на страданието и стремежът ми да поглеждам с усмивка на деня, е и моята лична рецепта за човечност.

Къде откривате най-добрите думи?

В добрите хора, които срещам непрестанно. Съвсем наскоро едно обаждане „стовари" върху мен тонове доброта – приятел от детинството, разбрал, че имам проблем с възрастната си майка, се обади и ми даде усещането, че доброто е вечно. Няколко думи и светът се подреди – това усещане за човещина в хората е безценно.

Как се справяте с лошите думи и лошите хора, които – искаме или не – са около нас?

Боледувам ги. И търся лек, който да ги превърне отново в добри. Защото всеки човек е добър, но в даден момент някъде нещо е прекършило тази негова доброта. И ми се иска всеки да може да намери своята капка „жива вода", която да оздрави раните.

Интервюто е подготвено за сайта tetradkata.com и е предоставено за публикация в сп. „Картини с думи и багри" от неговия автор проф. д.н. Венелин Терзиев. Публикуваме го със съкращения. – бел. ред.

ВЯРВАМ, ЧЕ ЛИТЕРАТУРАТА Е ПРИЗВАНИЕ

РАЗГОВОР СЪС СТАНИМИРА ГЕОРГИЕВА

Станимира Георгиева е млад автор, който само за година се превърна в едно от лицата на сп. „Картини с думи и багри". Нейните оригинални поетични и прозаични импресии са разпознаваеми и любими за читателите ни. Изглежда така, като че ли да пише, за нея е като да диша – естествено и необходимо – един поток, който избликва, за да даде живот на думите и въображението, един пир за сетивата и разума. Подготвихме това кратко интервю по повод първата й година на страниците на списанието като един от най-често публикуваните и най-четени автори.

Кой е любимият Ви стил на писане, Станимира?

Предпочитам стиховете, прозата е интересна, но всъщност пиша в много стилове. Лирическа миниатюра и есета, приказки и поеми, сентенции и т.н.

Какво искате да споделите с читателите чрез Вашите творби?

Вярвам, че литературата е призвание.

В същността на литературата има определена специфичност.

Всяко произведение е свързано с образност и конкретни идеи.

Какво казвате с импресиите си?

Че всъщност всяко впечатление от този свят може да бъде описано красиво. По поетичен и прекрасен начин.

Разкажете ни за произведението, върху което работите в момента!

Бихте ли открехнали вратата на въображението си за нашите читатели предварително?

Имам прекрасна идея, над която работя. Тя е по-скоро свързана с испанската история. Става въпрос за една фамилия и две сестри, историята разглежда испанското благородничество. И носи заглавието „Тайните".

Често пишете за приказното, за необичайното и странното. Дори в съвсем обикновени на пръв поглед истории успявате да вмъкнете елемент на вълшебство и да предадете на чувствата някаква загадъчна сила и свързаност с друг свят. Има ли нещо по-специално или тайнствено в „Тайните"?

Няма вещерство или магьосничество. Тази история е за тайните във всяка една фамилия. Тук обаче става въпрос за богата благородническа фамилия с много скрити страни. Имайте търпение!

Какво обичате да пишете и кои са следващите ви публикации?

Следващите публикации, които съм подготвила за сп. „Картини с думи и багри" са импресивната поема „Елисей като сияен вятър" и импресиите в проза „Приказки", където са включени две творби „Приказка за вълшебната ликорна" и „Приказка за кристалния чекрък".

Обичам да пиша във всякакви стилове, в различни жанрове. Предпочитам поезията, но бих искала да продължа да пиша и проза. В писането има определено знание и то трябва да бъде споделено.

Писането ти дава усещане думите; за това думите да се използват по определен начин и да получат прекрасното си предназначение. Ние опознаваме света чрез слово. Думите изграждат светове. И аз вярвам в красотата и силата на думите.

Имате ли любима книга и коя книга бихте искали да прочетете?

Прочела съм доста книги… искам да прочета цялата поезия на Любомир Левчев. Както и „Хайка за вълци" на Ивайло Петров.

Ще кажете ли нещо на читателите ни?

Да, моето обръщение към читателите… Бъдете здрави и щастливи! Вярвайте в мечтите си и живейте за прекрасни неща! Животът е хубав, когато сбъдваме своите мечти.

ЕЛИСЕЙ КАТО СИЯЕН ВЯТЪР

КАТО ПАДАЩИ ЛИСТА

Листа!
Падат в горските дъбрави...
Листата са едни забрави.
Животът е отново в полусън.
Животът казват е случаен сън.
Дърветата са приказно зелени.
Полетата са онзи звездопис.
На най- красивите моменти.
На дъги изписани сякаш на магичен лист.
Листа!
Листата падат като светове...
Зелено е и толкова красиво!
Избрани да докосват гласове...
На капките дъждовни.
На нощните птици в безкрая.
На лоното в съдбовната гора.
Които пазят най-красивата представа.
На листата...
На листата
за дъждовната гора.

ЛУННИ АКОРДИ

Синтаксис на текстове по-стари
от Луната.
Жадна е отново съдбата!
Някога споделена на друг.
В Живота... Случайност. Дотук.
Чуват се Лунни акорди в миг.
Летят Силфидите с криле от прозрачност.
Поезия в миг на една многозначност.
И Стон.
Животи в Рамките на Световете.
Когато дойде Съдбовният миг.
И се чуват лунни акорди.
В гамата от мелодичност и висота.
Това е...
Акордът на самата Луна!
На самата Луна!

СИЯЙНИ МЕЧТИ

Симпозиум на вятър.
Лек за тъжните сърца.
Един възможен театър.
И утро след това.
А вятърът сияен блести
от непозната красота.
И докосва всеки мост.
И всяка потъпкана съдба.
Танцуват бурите сиротни!
Над пътища така самотни!
Със сияйни ветрове.
А някой тихо в мрака
каза думите на мъдростта...
По-важно е да имаш
Сияен вятър в своята душа.
Сърцето – ти една панама,
за да извезеш житейските съдби.
Със сияйност
и житейска смелост
и със сила...
А всичко друго са мечти!

…авторска мисъл за публикуване...
За да сбъднеш мечтите си
трябва да носиш дух със сияен вятър!

ЕЛИСЕЙ

Извор... Думи.
Струни и послепис.
Стаено е така в безкрая.
И в лоното на Елисея...
проличават философски светове.
Дали тази толкова далечна древност...
Ще създаде посоки в света? Къде?
Един живот човешки миг...
В звездна стратосфера...
Един красив случаен лист с цитат,
написан от Персея...
За тъжен звезден дисонанс
в пътеките лирични.
Животът е сякаш купол от стъкло.
С животи и стремежи лични!
Това е всъщност Елисей.

ОГЪН И ЛЕД

СИЯЕН ОГЪН

Гори сияен огън!
Пламват небеса.
Вятърът ухае на пламък и на дим.
А от другата страна – идват сняг и лед.
Тихо е в мен!
Тихо е в теб!
Колелото на живота върви
единствено напред.
А ние сме такива като
огън и безкраен лед.
Като пламък нежен като

Любовта.
Като огнена стихия,
като вечен сняг.
Като обич и магия.
Като благодат.

КАТО ЛЕДЕНО ЛАЛЕ

Като ледено лале.
Като лед в сърцето.
Като чисто утринно небе.
Като лунен лъч в безкрая.
Ти си тук като миг от пролетта.
Като онова лале, което...
Цъфтеше то с най-красивите цветя.
Цъфтеше с обич и нега.
А от зимата се заледи.
То сега е само ледени сълзи.
Като ледено лале в сърцето.
Което беше ти! Което беше ти!

СТЪПКИ НА НЕЖНОСТТА

Вървя!
По пътеката на покоя... вървя!
И стъпките са мои в нежният пясък.
Усещам лек бриз на вълна.
Коя съм?
Жена?
Русалка?
Звезда?
Пленница на небесната шир.
Обич след война.
Апелът за мир.
Стъпки.
Тишина.
И небе.
Ето тук в моето тихо сърце.
Със стъпките нежни
на онзи бряг от самота.
Ще се върнеш.
Ще се върна.
Когато нощта превърне се в ден.
Когато си ти още в мен.
Когато вятъра е само лъчи.
Когато превърнем се с теб в мечти.
Стъпки нежност и светове.
Обич дадена.
Щастие.
Смехове.
Вярност.
Отрада.
И дни.
Там на онзи бряг, сред море и звезди.

СЪЛЗИ

Плачеш ли?
Тихо е нали?
Идва есента понякога така.
Не мога да мълча.
И въпреки това...
Събирам в шепа моите сълзи.
Студени като нощ.
И сякаш в тяхната меланхолична мощ.
Проличава есента.
И съм толкова сама.
И толкова боли.
Това са само моите сълзи.
Пречупените цветове.
На една химера.
Търся те сега.
Къде да те намеря?
В мен има хиляди сълзи.
Капки лунна истинска прозрачност.
Любов.
И тишина.
Есен като сън.
Изгубена съдба.

ДА ПРЕЖИВЕЕШ НОЩТА

Моменти.
Всеки дъжд носи писъка на тайни птици.
Като стонове в една забрава.
Световете спират. Времето минава?
Животът не избира.
Избира ни нощта.
В човешката мъгла.
Стаена сила.
Преживей нощта.
И бъди!
Водата не отмива, тя бушува в мен.
Всяка нощ ми пише на сърцето.
Страдание проклето.
Вярност! А боли!
Крепост от стени.
И сякаш всички други.
Пречупените пеперуди.
На тиха Самота.
Преживей нощта!
Преживей нощта!